SLOVENSKI TABORIŠČNIKI V JASENOVCU
KNJIGA IMEN IN OBRAZOV

Slovenski taboriščniki v Jasenovcu
Knjiga imen in obrazov

Avtor
Slavko Alojz Kramar

Urednica
Ilinka Todorovski

Jezikovni pregled slovenskega besedila
Matejka Tirgušek

Oblikovanje in prelom
Mirna Pavlović

Tisk
Intergrafika TTŽ d.o.o., Klake 7, Zaprešić

Založnika
Slovenski dom Zagreb
Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb

CIP Kataložni zapis o publikaciji je dostopen v elektronskem katalogu Narodne in univerzitetne knjižnice v Zagrebu s številko 001218097.

ISBN 978-953-8300-07-3

© Copyright: Slovenski dom Zagreb, 2024, 2. popravljena izdaja.
Vse pravice pridržane / Noben del te knjige ne sme biti objavljen ali fotokopiran brez predhodnega dovoljenja avtorja in založnika.

KAZALO

Avtorjeva uvodna beseda 7

SLOVENCI V NDH 9
- Izgon Slovencev iz Štajerske in Gorenjske 9
- Slovenska skupnost v NDH 11
- Slovenci v Zagrebu 12

USTAŠKO TABORIŠČE JASENOVAC 14

O SLOVENSKIH ŽRTVAH 19
- Umrli, ubiti, preživeli, rešeni 19
- Od prvega seznama do objave 20
- Nevidni Slovenci 20
- Dileme pisanja seznamov 21
- (Ne)zanesljivost virov 22
- Žrtve med slovenskimi izgnanci 25
- Knjiga imen in obrazov 25

SEZNAM UBITIH IN UMRLIH SLOVENSKIH TABORIŠČNIKOV 27

ŽIVLJENJEPISI UBITIH IN UMRLIH SLOVENCEV 41

SEZNAM REŠENIH IN PREŽIVELIH SLOVENSKIH TABORIŠČNIKOV 167

ŽIVLJENJEPISI SLOVENCEV, KI SO PREŽIVELI TABORIŠČE ALI SE IZ NJEGA REŠILI 173

TABORIŠČE NA ARHIVSKIH FOTOGRAFIJAH 245

VIRI, LITERATURA IN OKRAJŠAVE 257

AVTORJEVE ZAHVALE 268

SKLEPNA BESEDA UREDNICE 269

POVZETEK 271

Slavko Alojz Kramar

SLOVENSKI TABORIŠČNIKI V JASENOVCU
KNJIGA IMEN IN OBRAZOV

Urednica Ilinka Todorovski

Slovenski dom Zagreb, Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb

Zagreb, 2023

Obisk zagrebških Slovencev v Jasenovcu 25. septembra 2021. Člani Slovenskega doma Zagreb in Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb so se pri Kamnitem cvetu poklonili spominu na žrtve taborišča. Na fotografiji (z leve): Ljubica Ivanišević, Biserka Aldić, Cvijeta Pandol, Lilijana Vuković, Barica Žlogar, Marjeta Trkman Kravar, Majda Piskernik, Ana Marić, Agata Klinar Medaković, Stanka Herak, Darko Šonc, Željka Šonc, Ludovika Mustić, Marjan Dirnbek, Olga Tkalčec, Marija Ana Nemec, Slavko Alojz Kramar. *Foto: Đorđe Mihovilović.*

Avtorjeva uvodna beseda

Vedno s posebnimi občutji pričakujem dneve spominskih pohodov v kraje, ki so jih med drugo svetovno vojno, med letoma 1941 in 1945, zaznamovale zmage, a tudi tragedije. Odkar v Jasenovcu stoji spomenik Kamniti cvet, se udeležujem spominske prireditve, ki jo vsako leto pripravijo v spomin na 22. april 1945, ko so taboriščniki izvedli splošni upor in preboj.[1] Zelo pomembno je, da se spomini ohranjajo in obujajo. Pomembno je tudi, da se zapišejo, da ne bi utonili v pozabo.

Jasenovac je bil taborišče smrti za številne Slovence in slovenske družine. Iz Slovenije so jih izgnali nacisti, pokončali so jih ustaši.

Do dogodkov iz tega časa imam zelo oseben odnos. Bil sem eden izmed sedmih otrok, ki smo takrat daleč od doma ostali brez očeta. Družino Kramar so iz Slovenije izgnali nacisti, ko so z zločinskimi dejanji gradili svoj Tretji rajh. Na Hrvaškem so nas sprejeli dobri ljudje, a je oče padel v roke ustaškega režima in svojo življenjsko pot končal pri komaj petintridesetih letih v taborišču Jasenovac. Ko sem ga videl nazadnje, je bil pretepen in okrvavljen. Prizor se je za vselej zarezal v spomin takrat desetletnega dečka. Tega ni mogoče pozabiti. Spomin nanj in vse druge očete in matere, fante in dekleta ter otroke, ki so tam končali za vedno, je treba ohraniti.

Namen te knjige je, da bi zapisali imena vseh Slovencev, ki so izkusili taborišče Jasenovac, in da bi ta imena dobila obraze. Tako tistih, ki so se rešili, kot tistih, ki so za vselej ostali tam, v tuji zemlji, ubiti v Jasenovcu in Stari Gradiški ali na poti tja. Tako velika želja pa naleti na velike omejitve, saj so podatki pomanjkljivi in razpršeni, nekateri pozabljeni in tako izgubljeni. A vprašanja, ki kljuvajo še toliko let po teh strašnih dogodkih, terjajo odgovore.

Vprašamo se lahko, kaj so zakrivili slovenski duhovniki, umorjeni v taborišču. Kako so lahko v taborišču končali otroci, denimo nekajmesečna Marijana Pirc ali nekajletna Dušanka in Slavko Bizjak? Česa je bil kriv moj oče Martin Kramar, izgnanec iz Maribora, oče sedmih otrok? Kaj je lahko zagrešila dvainsedemdesetletna Marija Vrhovnik iz Gornjega Grada?

Sprašujem se, zakaj so oblasti v NDH obračunavale s Slovenci. So jim bili v napoto, ker je bilo slovenskih izgnancev in beguncev nenadoma preveč? Zakaj so pozaprli toliko Slovencev iz BiH, ki so tam korenine pognali že v Avstro-Ogrski? In na desetine Slovenk in Slovencev iz Zagreba, ki so pred tem leta in leta sooblikovali ne le podobo mesta, ampak tudi hrvaško družbo v celoti, delali za Hrvate in s Hrvati. Bili so obrtniki, šivilje, gospodinje, tovarniški delavci, profesorji, železničarji, uradniki. Za naciste je bila njihova največja krivda, da so bili Slovenci. Za ustaše so bili moteči, ker niso podpirali kolaboracije in režima.

Žrtve si zaslužijo, da se o njih govori in da se o njih piše; če bi o zločinih molčali, bi bilo tako, kot da jih ni bilo.

Slavko Alojz Kramar
Zagreb, marec 2022

[1]Spomenik so slovesno odkrili 4. julija 1966. Avtor Bogdan Bogdanović ga je poimenoval Cvet, postopno pa se je v javnosti uveljavilo ime Kamniti cvet. Več o spomeniku in spominskem območju gl. *http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=5023.*

Ob rob drugi, popravljeni izdaji

Že v začetku decembra 2023, takoj po predstavitvah knjige v Zagrebu in Ljubljani, je bilo jasno, da jo bo treba ponatisniti. Izvodi so v hipu pošli: zagotovili smo jih knjižnicam, raziskovalnim in arhivskim inštitucijam, obiskovalcem predstavitev ter vsem, ki so pomagali zbirati podatke in gradiva, ali so za knjigo posebej prosili, ker jih tematika osebno ali poklicno zanima.

Prvotni načrt, da bo natisnjenih še nekaj dodatnih izvodov, sva spremenila po preudarku in potem, ko so nama posamezniki iz Slovenije in Hrvaške nepričakovano začeli posredovati nova gradiva o slovenskih žrtvah ustaškega taborišča Jasenovac. Prvi ponatis se nama je zdel tudi idealna priložnost za popravke zatipkov in drugih manjših napak. Zamisel je takoj podprl Darko Šonc, predsednik Slovenskega doma Zagreb in Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb, ki se je že v izhodišču strinjal z avtorjevim stališčem, da gre za rastočo knjigo, da število žrtev ni dokončno in da bo treba raziskovanje nadaljevati.

V tej izdaji so vsebinsko dopolnjeni uvod, življenjepisi Karla Godniča, Alojza Jeranka in Mihe Korošca ter oba seznama. V prvo izdajo je bilo uvrščenih 409 slovenskih žrtev Jasenovca, v to pa 418, in sicer 309 ubitih ali umrlih ter 109 rešenih ali preživelih.

Vsi, ki ste nama pomagali, in vsi, ki berete to knjigo, ste zaslužni, da imena in obrazi žrtev ne bodo pozabljeni.

Slavko Alojz Kramar in Ilinka Todorovski

Zagreb/Ljubljana, januar 2024

SLOVENCI V NDH

Osemdeset let je minilo, odkar se je življenje v prvi Jugoslaviji z nemško-italijansko-madžarsko okupacijo spremenilo na grozovit način, tudi s sejanjem smrti med Slovenci.

V soglasju z nacistično Nemčijo in fašistično Italijo je po kapitulaciji in razpadu jugoslovanske kraljevine spomladi 1941 nastala Neodvisna država Hrvaška (NDH). Na njenem čelu je bil poglavnik Ante Pavelić, pravnik in politik, ki se je v času Kraljevine Jugoslavije zaradi zavzemanja za hrvaško neodvisnost pred jugoslovanskimi oblastmi zatekel v Italijo, se tam seznanil s fašistično doktrino diktatorja Benita Mussolinija in z drugimi emigranti ustanovil nacionalistično hrvaško osvobodilno gibanje – ustaše.[2]

Pavelićeva ustaška država je obsegala večji del današnjega hrvaškega ozemlja razen Istre, Kvarnerja in Dalmacije, ki so jih ustaši prepustili Italiji, ter Medžimurja in južne Baranje, ki so si ju prilastili Madžari. K NDH so priključili še območje današnje BiH in del Srbije – Zemun, Sremsko Mitrovico, Staro Pazovo, Rumo.

Manj znano je, da si je NDH septembra 1941 prilastila tudi košček slovenskega ozemlja, in sicer pet posavskih vasi s skupaj 800 prebivalci. To so bile vasi Čedem, Obrežje, Nova vas, Jesenice na Dolenjskem in Slovenska vas.[3] Poleg prebivalcev s tega območja so se v NDH znašli tudi Slovenci, ki so jih tja izgnali nacisti, zlasti iz Štajerske in Posavja, ali pa so prebežali sami, predvsem z območja Ljubljanske pokrajine pod italijansko okupacijo. Upoštevati pa je treba še Slovence, ki so živeli v slovenskih zaselkih na hrvaški strani okupacijske meje ali pa so se na Hrvaško in v BiH preselili že v času Avstro-Ogrske ali v obdobju prve jugoslovanske države, Kraljevine SHS oz. Kraljevine Jugoslavije.

Izgon Slovencev iz Štajerske in Gorenjske

Že kmalu po ustanovitvi NDH se je v skladu z ustaško ideologijo o hrvaški državi kot izključnem življenjskem prostoru hrvaškega naroda začelo množično pobijanje Srbov, pozneje še Judov in Romov. Sledil je organizirani izgon Srbov iz NDH v Srbijo. Še več Srbov je tja pobegnilo pred ustaši. V tako etnično očiščene in izpraznjene kraje so začeli naseljevati izgnane Slovence iz Štajerske in Posavja, slovenskih ozemelj, ki so jih Nemci zasedli ob okupaciji aprila 1941. Šlo je za velik načrt selitev narodov v več valovih, ki so ga okupatorji med seboj uskladili.[4]

Na nacističnih seznamih za izgon iz Spodnje Štajerske in Gorenjske, kot so nemške zasedbene oblasti poimenovale prisvojeni območji dotedanje Dravske banovine v Kraljevini Jugoslaviji, so se

---

[2] Ante Pavelić, hrvaški politik, se je rodil l. 1889 v Bradini pri Konjicu v BiH. V prvi Jugoslaviji je bil zaradi prizadevanj za hrvaško državo in povezav z italijanskimi fašisti tudi politično preganjan. Ob razglasitvi NDH aprila 1941 se je razglasil za poglavnika ustaške države. Tik pred koncem vojne je najprej pobegnil v Argentino, od tam pa je emigriral v Španijo, kjer je l. 1959 v Madridu umrl za posledicami ran, dobljenih v poskusu atentata dve leti prej v Argentini.

[3] Ustaški zakon o priključitvi je objavljen v uradnem listu NDH, v Narodnih novinah št. 139, l. 1941. Več o tem gl. npr. na portalu Okupacijske meje 1941–1945 v brošuri *Mejni kamni*, ki je dostopna tudi na spletu, ali v spletnem članku A. Svenška z naslovom *Pet slovenskih vasi, ki so 2. svetovno vojno preživele pod NDH-jem*.

[4] O NDH, ustaški ideologiji, etničnem čiščenju in načrtnem preseljevanju narodov gl. npr. Ferenc (2005b) in Guštin, v Borovnik, ter portal Okupacijske meje 1941–1945.

znašli vsi Slovenci, ki so nasprotovali nacistom in njihovim načrtom za ponemčenje, zlasti izobraženci, a tudi drugi, ki nacističnim oblastem niso bili naklonjeni ali kako drugače niso ustrezali viziji Tretjega rajha. Med prvimi so na izselitvene sezname uvrstili slovenske priseljence iz Julijske krajine v Italiji, od koder so odšli zaradi fašizma in so bili zato posebej narodno zavedni. Rekli so jim Čiči. Na sezname so uvrščali tudi Slovence, ki so bili naprednih idej in narodno zavedni, denimo učitelje, člane telovadnega društva Sokol, nekdanje Maistrove borce za severno mejo, posamezne duhovnike, podpornike delavskih pravic, udeležence protinemških demonstracij ter komuniste oz. njihove simpatizerje.[5]

Preseljevanje Slovencev na Hrvaško se je začelo 1. julija 1941.[6] Načrti o tem, koliko izgnanih naj bi odšlo v Srbijo oz. v NDH, so se nenehno spreminjali. Naposled se je njihovo skupno število ustavilo pri 17 500: deset tisoč jih je bilo izgnanih na Hrvaško, 7 500 v Srbijo. O transportih so se ohranili naslednji podatki:

1. 7.– 27. 9. 1941	22 transportov v Slavonsko Požego.	9028
24. 7. 1941	1 transport v Petrinjo.	272
21. in 22. 8. 1941	2 transporta v Bjelovar.	1121
5. in 11. 7. 1941	2 prevoza duhovnikov v Zagreb.	386
	Skupaj izseljenih oseb med julijem in septembrom 1941.	10 807

K tej številki je treba prišteti še 69 ljudi, ki so jih nacisti prav tako izgnali, a so se izgnanstvu izognili, saj jim je uspelo pobegniti s transportov in med pešačenjem v zbirno taborišče v Slavonski Požegi.[7]

Za velik del štajerskih izgnancev se je kalvarija začela v Mariboru, v meljski vojašnici, ali v Brestanici, v gradu Rajhenburg. Prva začasna izgnanska postojanka v NDH je bila na Zahodnem kolodvoru v Zagrebu. V nadaljevanju jim namenjamo nekaj besed.

Nekdanja avstro-ogrska in kasneje jugoslovanska vojašnica v mariborskem predelu Melje je ob okupaciji postala nemško ujetniško taborišče, od koder so med 7. junijem in 26. julijem 1941 na Hrvaško, v Srbijo in BiH prisilno izselili prek deset tisoč Slovencev. Območje nekdanje meljske kasarne se danes imenuje Trg izgnancev. Na njem od l. 2002 stoji spominsko obeležje, ob katerem se vsako leto zberejo izgnanci in na spominski slovesnosti spomnijo na to temno plat slovenske zgodovine.[8]

Nekdanji hlevi in konjušnice ob gradu Rajhenburg, ki stoji na pečini nad Brestanico, so pod nacistično oblastjo postali eno največjih zbirnih taborišč za izgon Slovencev. Izgnanci so tam dobili identifikacijsko številko, vtisnjeno na kovinsko ploščico, ki so ji ljudje cinično rekli pasja svetinjica. Od tam so z vlaki v Nemčijo izselili okoli 45 tisoč ljudi.[9] Pot, ki vodi na območje nekdanjega taborišča, se danes imenuje Cesta izgnancev. V muzejskih prostorih Gradu Rajhenburg je stalna razstava o izgnancih. Tam so l. 1991 ustanovili Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945 (DIS), ki vsako leto

[5] O preselitvenih načrtih gl. npr. Škerl, o medvojnih migracijah v NDH v Karakaš Obradov 2011 in 2012, o izgonu v NDH v Kramar.

[6] Prvi izgnanci so na Hrvaško prispeli s transportom št. 8 z dne 1. julija 1941, ki je bil namenjen v Srbijo, vendar je končal v Slavonski Požegi. Gl. Bijelić, str. 197 in 20.

[7] Kramar, str. 21, 33 in 40.

[8] Več o tem in o spominskem obeležju gl. Kocutar, *Najprej v Srbijo* ...

[9] Ferenc (2005b), str. 4.

pripravi slovesnost ob dnevu slovenskih izgnancev 7. junija. Društvo je v upravljanje dobilo hleve in konjušnice pri gradu, jih obnovilo ter v njih uredilo stalno muzejsko postavitev z različnimi predmeti, ki spominjajo na izgon in življenje v izgnanstvu. Za to je najbolj zaslužna predsednica DIS Ivica Žnidaršič.[10]

Železniška postaja Zahodni kolodvor v Zagrebu (hrv. Zagreb Zapadni kolodvor) je za izgnance pomenila nekaj ur predaha, med katerim so dobili kozarec vode ali čaja ter nekaj nujne hrane. Tam so se ustavili vsi transporti, namenjeni v NDH in Srbijo. Pijačo in hrano so izgnancem delili prostovoljci Rdečega križa ter slovenske skupnosti v Zagrebu.[11]

Transporti so od tam nadaljevali svojo pot po železniški progi proti Slavonski Požegi.

Skupaj je bilo iz Slovenije v Nemčijo, NDH in Srbijo izgnanih okoli 63 tisoč Slovencev. K tej številki je treba prišteti še tiste, ki so bili z nemškega okupiranega ozemlja pregnani posamično ali so s svojih domov pobegnili že na začetku okupacije, pred začetkom organiziranega nacističnega izseljevanja. Teh je bilo okoli 17 tisoč. Največ Slovencev iz Štajerske in Gorenjske se je pred nacisti zateklo na italijansko okupirano ozemlje, v t. i. Ljubljansko pokrajino, in v NDH, saj so upali, da se bodo tako izognili deportaciji v Nemčijo in da bo tam režim blažji od nacističnega. Nekaj je bilo tudi ad hoc izselitev; Nemci so tako že spomladi 1941 iz vzhodne Štajerske v NDH izgnali 83 slovenskih duhovnikov in redovnikov.[12]

Posebej je treba omeniti načrtni raznarodovalni vidik izseljevanja z mejnega pasu med Tretjim rajhom in NDH, zlasti v Posavju. Na domove izgnanih Slovencev so namreč naseljevali Kočevarje, pripadnike nemške manjšine, ki so stoletja živeli na jugu slovenskega narodnostnega ozemlja, na Kočevskem.[13]

V ustaško taborišče Jasenovac so zapirali tako slovenske begunce in izgnance kot Slovence, ki so na območju NDH živeli že pred razpadom Kraljevine Jugoslavije.

Slovenska skupnost v NDH

Natančni podatki o tem, koliko Slovencev je pred začetkom vojne l. 1941 živelo na ozemlju, ki je pripadlo NDH, ne obstajajo.

Raziskovalci si pri ugotavljanju števila Slovencev, ki so takrat živeli zunaj slovenskega ozemlja, pomagajo s popisi prebivalstva v Kraljevini Jugoslaviji, ki pa niso nastajali po isti metodologiji in z istimi vprašanji.[14] Izračuni so še dodatno izmuzljivi, ker se je med obema vojnama na območje prve

---

[10] Za dan slovenskih izgnancev je bil 7. junij izbran v spomin na prvi transport Slovencev, ki jih je nemški okupator izgnal l. 1941 iz Slovenske Bistrice. Več o Društvu izgnancev Slovenije gl.: *https://www.drustvo-izgnancev.si/si/drustvo/*. Več o razstavi gl.: *https://www.gradrajhenburg.si/razstave/stalne-razstave/slovenski-izgnanci-1941-1945*.

[11] Kramar, str. 15–17.

[12] Karakaš Obradov (2012), str. 140 in 162.

[13] Za preselitev v rajh se je odločilo kar 97 odstotkov kočevskih Nemcev; v kasnejših raziskavah so kot glavne razloge za to navajali nacistično propagando, strah pred izobčenostjo iz nemške skupnosti in vero v boljše življenje v »nemški državi«. Več o tem gl. Ferenc (2005a).

[14] Več o popisih in slovenski skupnosti na območju nekdanjega jugoslovanskega prostora gl. npr. v Josipovič, Kržišnik Bukić in Karakaš Obradov (2012).

Jugoslavije preselila množica Slovencev iz Julijske krajine, nekdanjega Avstrijskega primorja, ki je po razpadu Avstro-Ogrske pripadlo Kraljevini Italiji. Na območju Julijske krajine je živelo okoli 320 tisoč Slovencev, ki so bili podvrženi raznarodovalni politiki in fašističnemu nasilju. Skupaj naj bi se jih na jugoslovansko stran meje preselilo okoli 70 tisoč, vendar njihovega števila iz popisov ni mogoče natančno razbrati.

Kombinacija popisnih odgovorov na vprašanja o maternem jeziku l. 1921 in odgovorov na vprašanja o kraju rojstva in veroizpovedi l. 1931 pokaže, da je pred drugo svetovno vojno na območju današnje Hrvaške živelo okoli 52 tisoč, na območju Vojvodine okoli 3500 in v BiH okoli 4500 Slovencev.[15] Tudi seštevek teh številk ne da odgovora na vprašanje o velikosti slovenske skupnosti v NDH, saj velik del ozemlja današnje Hrvaške – Istra, Kvarner in Dalmacija – ni bil del ustaške države, ampak Kraljevine Italije.

Ne glede na te zadrege je mogoče zapisati, da je bilo na Hrvaškem tradicionalno, že od časa Avstro-Ogrske, največje slovensko središče Zagreb, medtem ko so se v BiH pred drugo svetovno vojno Slovenci naseljevali predvsem okoli velikih mest, Sarajeva in Banjaluke, ter rudarskih središč in prometnih vozlišč. Pri tem je treba posebej omeniti slovenske kolonije, ki so v BiH nastajale postopno od avstro-ogrske okupacije l. 1878. Po podatkih iz l. 1921 je 4682 prebivalcev BiH za svoj materni jezik navajalo slovenščino.[16] Le koliko jih je bilo dve desetletji pozneje, l. 1941, ko je BiH postala del ustaške države NDH? Nekaj tistih, ki so jih ubili v Jasenovcu, smo uspeli identificirati. Vseh zagotovo ne.

Slovenci v Zagrebu

V Zagrebu in tudi drugod v NDH aretirani Slovenci so bili vseh stanov in poklicev: tovarniški delavci, železničarji, rudarji, obrtniki, študenti, uradniki, učitelji in drugi izobraženci, a tudi nekdanji jugoslovanski častniki, ki po kapitulaciji Kraljevine Jugoslavije niso končali v vojnem ujetništvu, ampak so imeli možnost, da prestopijo v vojsko NDH. Številni so kasneje začeli sodelovati z odporniškim gibanjem, za kar so plačali z življenjem.

Tarča so bili lahko vsi, ki se niso uklanjali režimu. Med aretiranimi, zasliševanimi, preganjanimi in ubitimi je bilo tudi več članov Slovenskega doma Zagreb, ki se je pred vojno imenoval Narodni dom. Oblasti NDH so delovanje društva prepovedale. Ko je šla delegacija moledovat k tedanjemu prosvetnemu ministru Miletu Budaku, naj dovoli nadaljnje delovanje Narodnega doma, jim je ta odvrnil, da ne pride v poštev, da bi v hrvaški državi delovala druga država.[17]

Številni člani so izkusili ustaške zapore; eden od ustanovnih članov ter kasnejši tajnik in inkasant društva Janko Mešiček je bil zaprt v Sisku, članica upravnega odbora Jožica Zorko in blagajnik Avgust Turk v Zagrebu. Za knjižničarjem Marcelom Žorgo se je po pobegu iz zagrebškega zapora izgubila vsaka sled. Podpredsednik društva Željko Vižintin je bil ustreljen, odbornik Vinko Česnik obešen v

[15] Josipovič, str. 72, 74, 77.

[16] Rošer, str. 203–205.

[17] Jerman, Todorovski, str. 30.

Zagrebu. Umrl je tudi predvojni drugi tajnik Dušan Potočnik. V partizanih je padel Rudolf Rožanc. V Mariboru je bila ustreljena podpredsednica mladinskega odseka Slava Klavora.[18]

V tej knjigi smo nekaj več besed namenili članom društva, zaprtim v taborišču Jasenovac. Tam se je končalo življenje dolgoletnega člana upravnega odbora Dinka Živca. Oče Slovenskega doma Zagreb Fran Zavrnik in predvojni prvi tajnik društva Miha Korošec sta preživela.

V taborišču sta bila ubita tudi prvi predsednik karlovškega Slovenskega doma Janko Krefl in industrialec Julij Jakil, ki je s finančnimi prispevki omogočal njegov zagon, podpiral pa je tudi slovensko društvo v Zagrebu. (it)[19]

Foto: Ilinka Todorovski.

[18] Prav tam, str. 31; ASDZ, zapisniki sej.

[19] Poglavja, katerih avtorica je urednica, so podpisana s kratico (it).

USTAŠKO TABORIŠČE JASENOVAC

Taborišče Jasenovac je bilo največje koncentracijsko taborišče na jugu Evrope in zaradi ustaških zločinov tudi najsurovejše. V njem je bilo ubitih na desettisoče ljudi, največ Srbov, Romov, Judov. Med žrtvami je bilo tudi veliko Slovencev.

Večina taboriščnikov je v Jasenovcu končala samo zato, ker so bili napačne narodne in verske pripadnosti, proti njim niso bili sproženi nobeni uradni postopki in za nič niso bili okrivljeni. Šlo je za uresničevanje ustaške ideologije, po kateri so bili vsi prebivalci, ki niso bili Hrvati in katoliške vere, nezaželeni in postavljeni v podrejeni položaj. V taborišče so zapirali tudi nasprotnike režima in politično sumljive posameznike, obsojene na zaporno kazen oz. časovno omejeno prisilno delo. Ker so taboriščniki delali tudi v že prej obstoječih industrijskih obratih na območju taborišča, nekateri avtorji zatrjujejo, da je bil Jasenovac le nekoliko strožji zapor in delovno taborišče, ne pa koncentracijsko, uničevalno taborišče. Usode slovenskih žrtev govorijo drugače.

Taborišče je ime dobilo po Jasenovcu, mestu ob izlivu Une v Savo, dobrih 100 kilometrov jugovzhodno od Zagreba, tik ob meji med Hrvaško in BiH. Delovalo je med letoma 1941 in 1945. Sestavljalo ga je pet taborišč, ki so jih označevali z rimskimi številkami:

taborišče I – Krapje,

taborišče II – Bročice,

taborišče III – Ciglana,

taborišče IV – Kožara,

taborišče V – Stara Gradiška.[20]

Ko v tej knjigi pišemo o umrlih in ubitih ter rešenih iz Jasenovca, imamo v mislih vseh pet taborišč in vse njihove žrtve. Številke niso dokončne, saj se spreminjajo z odkrivanjem novega gradiva in popravljanjem napak.

V nadaljevanju sledijo kratki orisi posameznih taborišč, ki so delovali v sklopu jasenovškega taboriščnega kompleksa.[21]

Taborišče Krapje

Delovalo je od avgusta do novembra 1941. Sprejelo je lahko do dva tisoč oseb. Prve taboriščnike so pripeljali iz Gospića in Jastrebarskega. Namestili so jih na travniku, opasanem z bodečo žico, kjer so živeli na prostem, dokler niso zgradili barak. Taborišče so likvidirali novembra 1941 hkrati s taboriščem Bročice, saj so pogoste poplave reke Veliki Strug onemogočale njuno delovanje. Bolne so ubili, ostale premestili v Jasenovac.

[20] Taborišča Krapje, Bročice in Stara Gradiška so se imenovala po bližnjih naseljih. Ciglana (slov. opekarna) in Kožara (slov. usnjarna) sta ime dobili po opekarskem oz. usnjarskem obratu. Zanju v knjigi ohranjamo izvirni imeni.

[21] Za opis taborišč smo uporabili naslednje vire: Goldstein (2018), Deverić, Fumić (2008), Mataušić (2003), Mihovilović (2016), Miletić (1986 in 1987), NIkolić (1969) in *Spomini Slovencev na Jasenovac, Staro Gradiško in Lepoglavo*, ur. Borovnik (1998).

Taborišče Bročice

Delovalo je od konca avgusta do sredine novembra 1941, sprejelo pa je lahko tri tisoč oseb. Prve taboriščnike so pripeljali iz Gospića, nekaj tudi iz Jastrebarskega, da bi zgradili taborišče in nasip na Strugu. Hrano so dobili samo enkrat na dan. Režim je bil hujši kot v Krapju, bil je nečloveški, taboriščnike so pretepali do smrti in jih mučili v žičnih kletkah. Po poplavah so 1200 taboriščnikov ustrelili, zdrave pa odpeljali v Jasenovac. Raziskovalci navajajo, da je v Bročicah umrlo okoli dva tisoč ljudi. Taborišče so v celoti podrli, da bi prikrili sledi zločinov.

Taborišče Ciglana

Začelo je delovati novembra 1941 v industrijskem delu Jasenovca. Tam so taboriščniki opravljali težka dela v že pred vojno obstoječih obratih opekarne, žage, verigarne, mlina in v različnih delavnicah, zato so ga ironično imenovali delovno taborišče.

Taborišče Ciglana je bilo osrednje in največje taborišče, ki je lahko sprejelo pet tisoč oseb. Prvi taboriščniki so na železniško postajo Jasenovac prispeli med 19. in 21. novembrom leta 1941, še pred uveljavitvijo zakona o zapiranju ljudi v taborišča, ki je bil objavljen 25. novembra 1941.

Na čelu poveljstva zbirnega taborišča Jasenovac je bil Vjekoslav Maks Luburić, ki se je o organizaciji taborišč izobraževal v Nemčiji.[22]

Osrednje taborišče je bilo sprva obdano z žico, kasneje so ga ogradili z visokimi zidovi z stražnimi stolpi. Zgradili so ga taboriščniki, kakor tudi nasip ob reki Savi. Večina jih je prisilno delala v opekarni, v drugih obratih pa so med drugim izdelovali verige in bodala, s katerimi so se pazniki kasneje izživljali nad taboriščniki. Režim je bil nečloveški, vrstili so se trpinčenja, pretepanja do smrti, različna izživljanja ter umori na najkrutejše načine, ki so človeku nedoumljivi. Podrobnosti so navedene v življenjepisih žrtev. Na tem mestu zadostuje omemba, da so osem slovenskih duhovnikov zaklali, petim so – potem ko so jih udarili z batom po glavi – prerezali še vrat.

Za zločine je bil odgovoren ustaški režim s poglavnikom NDH Antejem Pavelićem na čelu. Osebno odgovornost nosijo poveljniki Jasenovca, predvsem Ljubo Miloš, Dinko Šakić, Joso Matijević, Ante Vrban in Hinko Picilli. Omenimo še Miroslava Filipovića Majstorovića, frančiškana, ki je bil med l. 1942 in 1943 poveljnik Ciglane in Stare Gradiške. Cerkvene oblasti so ga zaradi storjenih zločinov izključile iz frančiškanskega reda.[23]

Ko se je bližal konec druge svetovne vojne, se je okoli 600 taboriščnikov organiziralo in 22. aprila 1945 z golimi rokami izvedlo preboj. Preživelo jih je le 90. Med prebojem je bilo ubitih pet Slovencev, preživel ni nobeden. Naslednji dan je tudi taborišče Jasenovac doživelo svoj konec – bilo je požgano in razrušeno.

---

[22] Po vojni je pobegnil v Španijo, kjer ga je l. 1969 usmrtil agent jugoslovanske obveščevalne službe. Vir: *www.jusp-jasenovac.hr.*

[23] Ljubo Miloš, Ante Vrban in Miroslav Filipovć Majstorovič so bili med l. 1945 in 1948 zaradi vojnih zločinov obsojeni na smrt z obešanjem, Dinko Šakić pa l. 1999 na dvajsetletno zaporno kazen. Več ustaških častnikov je z begom v tujino ušlo roki pravice. Gl. npr.: *www.jusp-jasenovac.hr*, več o tem tudi v Goldstein, Peršen in Borić.

Taborišče Kožara

Delovalo je od oktobra 1941 do preboja taboriščnikov 22. aprila 1945, in sicer v središču Jasenovca, v predvojnih obrtnih delavnicah in skladiščih za predelavo usnja. Dnevno je v tem taborišču lahko delalo do 150 moških, ki so bivali v dveh nastanitvenih enotah ob obratu. Izdelovali so škornje, čevlje, pasove, torbice in druge usnjene izdelke. Ker so v Kožari delali večinoma usposobljeni obrtniki, je bil režim blažji, množičnih pobojev ni bilo. V preboju, ki so ga taboriščniki izvedli isti dan kot v Ciglani, jih je od 167 preživelo le 12.

Taborišče Stara Gradiška

Delovati je začelo januarja 1942. Sprejelo je lahko tri tisoč oseb. Vanj so zapirali politične zapornike, partizane, simpatizerje narodnoosvobodilnega gibanja ter ženske in otroke s Kozare.[24] Ocenjujejo, da je bilo v Stari Gradiški ubitih šest tisoč ljudi.

Okrutnost tega taborišča je občasno prekašala zloglasnost Jasenovca. Dve skupini taboriščnikov, skupaj 58 mož, so ubili tako, da so jih zaprli v stolp in jih pustili umirati brez hrane in vode.[25]

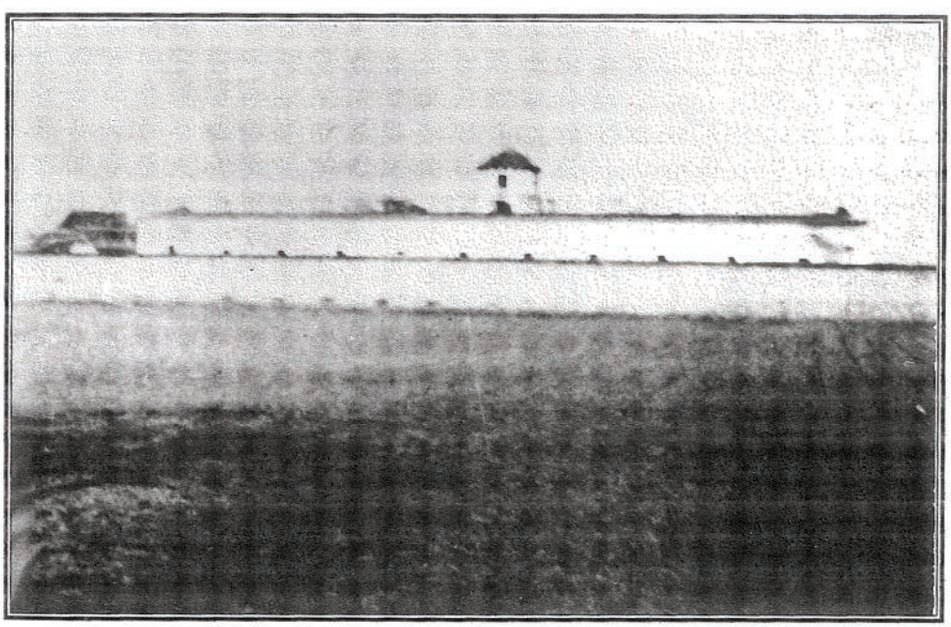

Zloglasni stolp v taborišču Stara Gradiška. (JUSP J, 745: JSV 46/05/FR)

V celico smrti, kot so jo poimenovali, saj so njena vrata odprli le takrat, ko so odnašali mrtve, so prvič zaprli 20 taboriščnikov. To je bilo 27. marca 1942. Prvi zapornik je umrl osmi dan, večina jih je živela 30 do 49 dni, dva sta brez hrane in vode zdržala 57 dni, zadnji je umrl po 60 dneh.

V drugo skupino za celico smrti so izbrali 38 mož iz postroja taboriščnikov na dvorišču 5. julija 1942. Celica je merila komaj 15 kvadratnih metrov, zato so bili zaporniki prisiljeni stati. Zaradi vročine in

[24] Po siloviti nemško-ustaški ofenzivi na območju Kozare na severozahodu BiH poleti 1942 je bilo v taborišče prepeljanih na tisoče sirot in mater z otroki. Potem ko so ženske odpeljali na prisilno delo v Nemčijo, je v Ciglani in Stari Gradiški ostalo 12 263 otrok, mlajših od 15 let. Več o tem gl. npr. Goldstein, Jasenovac, poglavje *Tragedija djece s Kozare i iz 'dignutih' srpskih sela.*

[25] Stolp na starodavni starogradiški utrdbi je postal simbol trpljenja tega ustaškega taborišča.

smrada, ki ju ni bilo mogoče prenašati, so se po dveh dneh, 7. julija, odločili izvesti preboj. Medtem ko je paznik praznil latrino, so vsi, ki so še lahko hodili, pobegnili in se razbežali po taborišču. Nobenemu se ni uspelo rešiti.[26] V utrjenem, z visokim zidom ograjenem taborišču so vse polovili in usmrtili. Tiste, ki so zaradi onemoglosti ostali v celici, so tam pustili umreti. Med njimi sta bila Slovenca Andrej Henigman in Oskar Juren.

Taborišče Stara Gradiška je izkusilo veliko žensk in prek deset tisoč otrok. Številnim materam so po prihodu odvzeli otroke, preden so jih poslali v Jasenovac ali v Nemčijo na prisilno delo, nekatere pa so zlorabili in umorili. Otroke so ubijali tudi s plinom ciklon B.[27] Več kot tri tisoč otrok je s pomočjo Rdečega križa rešila Diana Budisavljević.[28]

Taborišče Stara Gradiška je delovalo do jeseni 1944, ko se je začela množična likvidacija taboriščnikov. Preživeli so le tisti, ki so jih ustaši potrebovali za delo. Med njimi je bil Slovenec Edvard Boršnik.

Taborišče je 24. maja 1945 osvobodila 25. Brodska brigada NOB.

Taborišče Uštica

Nasproti Jasenovca, med rekama Savo in Uno, so v bližini vasi Uštica taboriščne oblasti l. 1942 uredile t. i. cigansko taborišče, kamor so zapirali Rome in Sinte. Tam je bilo ubitih okoli 16 tisoč ljudi. Podatkov o taboriščnikih iz Slovenije ni, saj evidence in poglobljene raziskave pravzaprav ne obstajajo. Po podobnih priimkih, ki so jih uporabljali Romi in Sinti iz Slovenije, Madžarske, Hrvaške in Avstrije, ni mogoče ugotavljati dejanskega kraja njihovega bivanja. Nekateri tudi menijo, da so prekmurske Rome v seznamih vodili kot madžarske Rome.

V prekmurski romski skupnosti se je ohranil spomin, da so njihove prednike deportirali tudi v taborišče Jasenovac.

L. 2012 je v Uštici prvič potekala slovesnost v počastitev spomina na romski holokavst ali porajmos.[29]

Morišče v Donji Gradini

V okolici taborišč je bilo več ustaških morišč za skupinske usmrtitve, mdr. v Uskoškem gozdu, Mlaki in gozdnem območju Međustrugovi. Največje prizorišče množičnih likvidacij jasenovških taboriščnikov je bilo na močvirnem območju na desnem bregu reke Save, v bližini Donje Gradine. Tja so z rečnim brodom od začetka l. 1942 prevažali predvsem taboriščnike iz Ciglane. Preživeli so pripovedovali o rednih pokolih čez Savo. Do danes so na tem poplavnem območju ob ustju reke Une v Bosni in Hercegovini odkrili prek 100 množičnih grobov. Za nekatere žrtve so kasneje kot kraj smrti enakovredno navajali Jasenovac oz. Gradina.

---

[26] Mihovilović (2013), str. 27–34, 90–94.

[27] Ciklon B (Zyklon B) je bilo prodajno ime pesticida, ki so ga za pobijanje taboriščnikov uporabljali v uničevalnih taboriščih Tretjega rajha. Gl.: *http://www.muzej-nz.si/si/izobrazevanje/viri-za-ucence-in-ucitelje/1689.*

[28] Dnevnik te Zagrebčanke, po rodu Avstrijke, ki je v NDH reševala otroke iz ustaških taborišč, je bil predloga za večkrat nagrajeni dokumentarni film *Dnevnik Diane Budisavljević.* Dokumentarec je l. 2019 domači in svetovni javnosti vnovič obudil spomin na to poglavje hrvaške zgodovine. Gl. npr. Žikić.

[29] Več o tem v DiRicchardi-Muzga, v poglavju *NDH, KT Jasenovac in ciganski/romski holokavst*, str. 71–91, ter v Zalar, str. 17, 53, 62 in 67. Gl. tudi *Evropa se spominja*.

Spominsko območje Jasenovac je sprva zajemalo tudi ta del taboriščnega kompleksa, z razpadom Jugoslavije l. 1991 pa je prišlo do administrativne razdelitve. Na ozemlju BiH odtlej ločeno deluje Spominsko območje Donja Gradina.[30]

Taboriščniki iz Lepoglave

Ko pišemo o taborišču Jasenovac, je treba omeniti tudi taborišče Lepoglava v Hrvaškem Zagorju. Njuni usodi sta se neločljivo prepletli aprila 1945, ko so lepoglavsko taborišče razpustili, tik pred tem pa okoli 1300 taboriščnikov z vlaki deportirali v Jasenovac, kjer so večino ubili. Iz enega od vagonov, namenjenih v Jasenovac, se je več zapornikom uspelo rešiti z begom, omenjajo se različne številke, zagotovo pa je pobeg uspel vsaj petdesetim.

V taborišču Lepoglava, ki so ga ustaši uredili l. 1943 v nekdanji avstro-ogrski oz. jugoslovanski kaznilnici, je bilo ubitih 961 ljudi.[31]

Foto: Ilinka Todorovski.

[30] Več o tem spominskem območju gl.: *https://www.jusp-donjagradina.org/*.

[31] Gl. npr.: *Odana počast* … Kaznilnico so odprli l. 1854, delovala je tudi po drugi svetovni vojni, tam so zapori še danes. Gl.: *https://mpu.gov.hr/ostale-informacije/zatvorski-sustav/tijela-zatvorskog-sustava/kaznionice/kaznionica-u-lepoglavi/6571*.

O SLOVENSKIH ŽRTVAH

V taboriščih NDH se je med letoma 1941 in 1945 končalo življenje na desettisoče ljudi, največ v najokrutnejšem taborišču Jasenovac. Število žrtev je zaradi pomanjkljivih evidenc nenehni predmet strokovnih in političnih sporov ter poskusov zgodovinskega revizionizma. Na eni skrajnosti smo priča pretiravanju in mešetarjenju z žrtvami, na drugi prikrivanju in opravičevanju hudih ustaških zločinov. Oboje škodi zgodovinskemu spominu in simbolu trpljenja. V prvih povojnih letih se je omenjala ocena o pol milijona ali več ubitih, v sodobnih raziskavah se navaja število od 90 do 100 tisoč.[32]

O taborišču je bilo objavljenih veliko knjig in dokumentov, na žalost tudi takih, ki resnico izkrivljajo. Najobširnejše delo o Jasenovcu, ki je tudi najbolj podkrepljeno z viri, je knjiga Iva Goldsteina, objavljena l. 2018.[33] Ogromno podatkov, dokumentov in fotografij vsebujejo knjige zgodovinarja Antuna Miletića ter višjega kustosa Spominskega območja Jasenovac Đorđa Mihovilovića. Slednje hrani tudi knjižnica Slovenskega doma Zagreb.[34]

Umrli, ubiti, preživeli, rešeni

V tej knjigi smo – kot pove že njen naslov – poskusili zapisati čim več dostopnih podatkov o slovenskih žrtvah. Z besedo žrtev imamo v mislih vse, ki so bili tam zaprti. Mednje prištevamo tako tiste, ki so to strašno izkušnjo preživeli, kot tiste, ki so umrli v taborišču ali na poti tja, a tudi vse, za katerimi se je v Jasenovcu in Stari Gradiški izgubila vsaka sled.

Najprej o mrtvih. Za številne vemo, da so jih v taborišču likvidirali. Za večino ni natančnega podatka o vzroku smrti; umirali so zaradi sestradanosti, trpinčenja, nečloveških razmer, izčrpanosti, nalezljivih bolezni. Ne glede na to, ali se je njihovo življenje končalo pod streli in udarci ali s hiranjem in umiranjem na obroke, bi bilo za vse upravičeno reči, da so jih v Jasenovcu ubili.

Na spletni strani Spominskega območja Jasenovac je zapisano, da je bilo v taborišču ubitih 83 145 ljudi, med njimi 266 Slovencev.[35]

V zborniku slovenskega Inštituta za novejšo zgodovino *Nasilje vojnih in povojnih dni* iz l. 2014 je navedeno, da je v ustaških taboriščih umrlo 277 Slovencev, največ v Jasenovcu, in sicer 204.[36]

Do začetka leta 2024 smo prišli do številke 309. Toliko jih umrlo v taborišču, med transportom, premestitvijo ali poskusom pobega.

Koliko pa se jih je od tam rešilo? In kako? Do spomladi 2022 smo zbrali podatke o 94 preživelih taboriščnikih, v prvi izdaji knjige so bile na seznamu 103 osebe, v tej izdaji pa jih je že 109. Med tistimi, za katere vemo, kako so prišli na svobodo, jih je bila večina izpuščenih – sedem zato, ker so odslužili kazen, trije po posredovanju pri ustaških oblasteh, štirje so bili pomiloščeni. Osem jih je preživelo, ker

---

[32] Gl. npr. pogovor z avtorjem obsežne monografije o Jasenovcu Ivom Goldsteinom v Štavljanin.

[33] Goldstein.

[34] Mihovilović, *Ćelija smrti*, 2013; *Jasenovac*, fotomonografija, 2016; *Zagrebački tramvajci u koncetracijskom logoru Jasenovac*, 2014; Motl in Mihovilović, *Zaboravljeni, knjiga o poslednjim Jasenovačkim logorašima*, 2015.

[35] Seznam žrtev Spominskega območja Jasenovac *(http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=6284)*.

[36] Deželak Barič, str. 28.

so bili premeščeni na prisilno delo v Nemčijo ali Avstrijo, eden zaradi premestitve v zapor v Sisku in eden zaradi hospitalizacije. Osem jih je bilo zamenjanih za ujete ustaške ali nemške oficirje. Devetim je uspelo pobegniti. Za ostale nismo uspeli ugotoviti, kako in kdaj so se rešili.

Od prvega seznama do objave

Avtor pričujoče knjige Alojz Slavko Kramar je prvi seznam Slovencev, ki so izkusili ustaško taboriščno kolesje, začel sestavljati l. 2017 na prošnjo predsednice Društva izgnancev Slovenije Ivice Žnidaršič, ki je vedela za njegovo dolgoletno zanimanje za Jasenovac. Na tem seznamu je bilo 273 imen. Kot izhodišče je uporabil podatke Spominskega območja Jasenovac iz l. 2014 o vseh dotlej evidentiranih ubitih Slovencih.[37]

Ko je bil seznam končan, takrat še pomanjkljiv in z napakami, sta se s predsednikom Slovenskega doma Zagreb Darkom Šoncem dogovorila, da raziskavo nadaljuje in sestavi seznam, ki ga Slovenci na Hrvaškem potrebujejo za razumevanje svoje preteklosti in sedanjosti. Seznam je Kramar do jeseni l. 2021 dopolnjeval z imeni, ki jih je našel v drugih virih in literaturi.

Raziskava je dobila nov zagon poleti 2021, ko se je projektu kot urednica pridružila novinarka Ilinka Todorovski, dolgoletna sodelavka Slovenskega doma Zagreb. Prvotni namen, da bi uredila besedilo, pomagala s kakšnim nasvetom in vnesla nujne popravke, se je postopno širil, saj so preverjanja privedla do novih odkritij in ugotovitev. Njeno brskanje po arhivih, novih knjigah in spletnih virih ter poizvedovanje pri potomcih žrtev je obrodilo sadove: podatki so popolnejši, ugibanj in napak je manj, seznama ubitih in preživelih sta se podaljšala, razkrilo se je še več osebnih zgodb slovenskih taboriščnikov.[38]

Nevidni Slovenci

Prvi seznam slovenskih taboriščnikov je nastal l. 1969, ko je izšel slovenski prevod spominov zdravnika Nikole Nikolića, nekdanjega taboriščnika.[39] V knjigi z naslovom *Taborišče smrti Jasenovac* so objavljena imena 88 Slovencev, umrlih in preživelih taboriščnikov. Ta seznam je sestavil slovenski slikar Stane Kumar s pripisom, da je v evidencah veliko »izgubljenih Slovencev«, ki so jih vodili kot Hrvate.[40]

K temu je prispevalo že taboriščno številčenje in evidentiranje jetnikov. Nekdanji taboriščnik Jernej Borovnik, ki so mu ob prihodu dodelili številko 2062-H, se je spominjal, da so ga med Hrvate uvrstili zato, ker ni bil pravoslavne vere.[41] To velja tudi za druge Slovence, o katerih se je ohranil podatek o taboriščni številki, npr. Borka, Petelina. V knjigi spominov taboriščnika Čedomila Huberja prav

---

[37] Dopis Spominskega območja Jasenovac z odgovorom na avtorjevo vprašanje, ur. št. 19-50/14 z dne 10. 9. 2014.

[38] Gesla o taboriščnikih, ki jih je prispevala Ilinka Todorovski, so označena z inicialkami (it), kjer gre za skupni vložek oz. enakovreden prispevek avtorja in urednice knjige, je geslo podpisano z (ask/it).

[39] Nikolić (1969). Ustaši so Nikolo Nikolića (1896–1986) v Jasenovac deportirali julija 1942 zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem, februarja 1943 pa je bil izpuščen v zamenjavi za Nemce, ki so jih zajeli partizani. L. 1948 je izšla njegova prva knjiga o Jasenovcu, ki je bila kasneje večkrat ponatisnjena in dopolnjena. V slovenščini je izšla l. 1969. Nikolić je bil politični zapornik tudi v novi Jugoslaviji, in sicer na Golem otoku. Vir: *sr.wikipedia.org*.

[40] Akademski slikar Stane Kumar (1910–1997), ki je diplomiral na zagrebški likovni akademiji, je bil tudi sam taboriščnik; fašisti so ga internirali v taborišče Gonars. Za slovensko izdajo Nikolićeve knjige je napisal dragocen dodatek z naslovom *Slovenci v Jasenovcu*. Poleg seznama z 88 imeni je napisal tudi kratke življenjepise devetih slovenskih taboriščnikov. Gl. Nikolić (1969), str. 387–399.

[41] Borovnik, str. 138.

tako preberemo, da se jetnikov ni delilo po narodnosti, temveč po veroizpovedi, ter da so Slovence obravnavali enako kot Hrvate, ker so bili katoliki.[42]

Naslednji poskus evidentiranja slovenskih žrtev sega v l. 1987. Zgodovinar Antun Miletić, dolgoletni raziskovalec arhivskih gradiv o taborišču Jasenovac, je popisal imena 69 Slovencev: 54 ubitih in 14 rešenih.[43] Po raziskovalčevi izhodiščni oceni je bilo sicer v taborišču ubitih od 1000 do 1500 Slovencev.[44]

Največji premik pa je bil dosežen s knjigo *Spomini Slovencev na Jasenovac, Staro Gradiško in Lepoglavo,* ki je izšla l. 1998. Nastajala je dobri dve desetletji, pri njej so sodelovali praktično vsi člani Taboriščnega odbora Jasenovac, ustanovljenega l. 1977 pri slovenski borčevski organizaciji.[45] Urednik knjige in njen osrednji avtor je bil Jernej Borovnik, tudi sam taboriščnik.[46] Na seznamu v tej knjigi je 282 Slovencev, med njimi tudi veliko takih, ki so se iz taborišča vrnili živi, vendar na seznamu to ni označeno. Taboriščnikom iz Jasenovca in Stare Gradiške so v tej knjigi dodali še jetnike iz Lepoglave. Tako so se odločili, ker so taboriščnike pogosto selili iz enega v drugo taborišče in nazaj, kot so pač narekovale potrebe po brezplačni in trpežni delovni sili. Med tistimi, ki niso bili takoj likvidirani, jih je le malo, ki ne bi bili vsaj enkrat premeščeni.

Četrti in kronološko zadnji seznam, ki smo ga uporabili kot izhodišče, je izšel pred dobrim desetletjem v knjigi Antuna Miletića o ubitih taboriščnikih oz. o holokavstu, genocidu in vojnih zločinih v taborišču Jasenovac. V tej knjigi so navedena imena prek 146 tisoč žrtev, razporejena glede na kraj rojstva. V tabeli rojenih na območju današnje Slovenije sta 302 taboriščnika, med njimi 197 Slovencev, 78 Judov, 16 Hrvatov in 11 Srbov.[47] Ko s poimenskega seznama Slovencev izločimo tiste, ki se pojavljajo večkrat ali smo zanje ugotovili, da so preživeli, pridemo do številke 190. Tabele za druga območja nekdanje Jugoslavije nam niso bile v pomoč, saj so v njih taboriščniki slovenske narodnosti uvrščeni v skupino »ostali«. Smo pa tudi ta orjaški poimenski seznam uporabili za preverjanje oz. primerjanje podatkov. (ask/it)

Dileme pisanja seznamov

Zbiranje podatkov, primerjanje imen, letnic in krajev rojstva je zahtevno in odgovorno delo. Pogosto se je zataknilo že z ugotavljanjem pravilnega zapisa osebnih imen in njihovih različic, ki so odvisne od tistega, ki popisuje ali prepisuje različne evidence in sezname. Zamenjava slovenskega č na koncu priimka s hrvaškim ć je na prvi pogled majhna težava, a lahko zavede oz. zamegli narodno identiteto.

Posebej zahtevno je bilo odločanje, koga uvrstiti na seznam. Iz evidenc, literature in virov, iz pričevanj preživelih in številnih dosedanjih raziskav je bilo treba izbrati posameznike, za katere lahko rečemo, da so Slovenci. Pri tem so bila uporabljena naslednja ključna merila: prvič – da so se taboriščniki izrekali za Slovence, drugič – da so bili rojeni v Sloveniji, in tretjič – da so bili iz slovenskih družin ali iz mešanih zakonov, v katerih je bil eden od staršev Slovenec. Na seznamu je tudi nekaj taboriščnikov,

---

[42] Huber, str. 32.

[43] Miletić (1987).

[44] Miletić (1986), str. 33.

[45] SI AS 1238, šk. 923. Prvi sestanek tega odbora je bil 21. decembra v Šentjurju pri Celju. Prvi člani Taboriščnega odbora Jasenovac so bili Ivan Gabrič, Jernej Borovnik, Anica Padežanin, Ivan Žunić in Pepca Razbornik.

[46] Borovnikovo taboriščno izkušnjo v NDH opisujemo v poglavju o preživelih taboriščnikih.

[47] Miletić, 2011. *Poimenski seznam in tabela žrtev iz Slovenije*, str. 886–894.

ki niso bili slovenske narodnosti ali se niso rodili v Slovenji, a so si pred vojno ali po njej življenje ustvarili v Sloveniji oz. jih je taboriščno tovarištvo trajno in nepreklicno povezalo s Slovenci, npr. Miroslav Auš, Ivan Žunić, Robert Vukmanič.

Razumljivo je, da danes ni mogoče preveriti osebnih opredelitev taboriščnikov. Posebej neprijetno bi bilo, če bi žrtve na silo razvrščali po narodni pripadnosti ali jih premeščali s seznama na seznam in tako sodelovali v nepietetnem preštevanju.

Zato smo se pisanja lotili tenkočutno in z velikim spoštovanjem do vseh, ki so trpeli v Jasenovcu in Stari Gradiški. Če smo nehote naredili kakšno napako, nam je za to iskreno žal.

Glede taboriščnih evidenc je treba poudariti, da Slovenci niso bili vodeni ločeno. Najdemo jih med katoliki, če so razvrščeni po veroizpovedi, izsledimo jih tudi po kraju rojstva.

Ko gre za taboriščnike iz Slovenije, pojasnjujemo, da v raziskavo nismo vključili Judov, ki so bili žrtve ustaške rasne zakonodaje in so jih preganjali ter v taborišče Jasenovac zapirali zgolj zato, ker niso bili arijskega porekla.[48]

Na poimenskem seznamu ubitih, ki ga je l. 2011 sestavil Antun Miletić, je 78 Judov iz Slovenije, največ iz Prekmurja (Murska Sobota, Beltinci, Rogašovci, Tešanovci).[49]

Ko omenjamo taboriščnike iz Slovenije, ki niso bili Slovenci, je treba dodati, da pravzaprav ničesar ne vemo o usodi Romov iz Štajerske in Prekmurja, ki so jih prav tako izseljevali v NDH, saj sta se ustaški rasni uredbi nanašali tudi na romsko prebivalstvo.[50]

Posebej trd oreh ostajajo Slovenci, ki so na območju NDH živeli že pred vojno ali se tam tudi že rodili. O narodnostni pripadnosti teh taboriščnikov smo sklepali na podlagi njihovih imen in priimkov oz. krajev rojstva, nato pa za vsakega posebej preverjali, od kod so bili, kje so živeli in od kod segajo njihove korenine.

Spomnimo, da uradni podatki o slovenskem prebivalstvu na območju NDH ne obstajajo. Uporabijo se lahko le ocene ali posamezni podatki, ki nakazujejo, kolikšna bi bila lahko celota. Tako se je ohranil podatek, da je spomladi 1941, torej pred začetkom organiziranega izgona Slovencev iz Štajerske in Gorenjske, na območju NDH živelo 37 020 Slovencev. Samo v Zagrebu jih je bilo 18 tisoč.[51] Ti podatki ne zajemajo »staroselcev«, to je Slovencev, ki so na Hrvaškem, v BiH in Sremu živeli že več desetletij, še od časov Avstro-Ogrske.

(Ne)zanesljivost virov

Avtor in urednica sva si prizadevala, da bi prebrala čim več knjig in strokovnih člankov o taborišču Jasenovac. O tem priča seznam virov in literature na koncu knjige.

Ker izvirnih taboriščnih listin praktično ni, si je bilo treba pri raziskovanja pomagati drugače, predvsem s posrednimi viri.

---

[48] Zakonski uredbi o rasni pripadnosti ter o zaščiti arijske krvi in časti hrvaškega naroda sta bili med prvimi predpisi, sprejetimi v NDH. Objavljeni sta bili že 30. aprila 1941. Obe uredbi sta dostopni na spletnem portalu Zgodovina Slovenije – SIstory *(https://www.sistory.si/cdn/publikacije/37001-38000/37516/zakoni_odredbe_knjiga_I_abby.pdf)*.

[49] Miletić (2011), str. 886–891.

[50] Gl. op. 48. Več o Romih v Jasenovcu gl. DiRicchardi-Muzga, str. 71–91.

[51] Guštin, str. 13.

Nepogrešljiv pripomoček so bili dokumenti, prepisi ali faksimili, z imeni taboriščnikov, ki jih je zbral Antun Miletić in izdal v štirih knjigah o Jasenovcu.[52] Za našo raziskavo so bili ključni naslednji dokumenti:

- indeks paketarnice, tj. seznam taboriščnikov, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket;
- seznam ujetnic taborišča Jasenovac, na katerem je poimensko navedenih 1165 taboriščnic. Kljub temu da je platnicah zapisan naslov *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*, raziskovalci menijo, da so bili posamezni podatki o taboriščnicah dopisani še po uničenju taborišča aprila 1945;
- seznam 553 taboriščnikov, ki so 9. aprila 1942 napisali dopisnico domačim iz taborišča Stara Gradiška;
- seznami taboriščnikov v krojačnici, seznami pomiloščenih in seznami deportiranih iz zapora v Banjaluki.

Avtor je s pomočjo kustosa Spominskega območja Jasenovac Đorđa Mihovilovića in arhivarke Muzeja narodne osvoboditve Maribor dr. Irene Mavrič Žižek lahko prebral številne dokumente, ki jih hranita ti dve ustanovi, s pomembnimi podatki o žrtvah. Te podatke sta v veliki meri tudi sama raziskala in preverila, zato se je bilo nanje mogoče zanesti, medtem ko je bilo treba številne druge objave, sezname in zapise kritično pretehtati.

Še en vir velja omeniti, in sicer seznam taboriščnic v Stari Gradiški, ki ga je v znanstvenem članku objavil Mario Kevo. V njem so taboriščnice razvrščene glede na veroizpoved. Iz osebnih imen taboriščnic rimskokatoliške vere ni mogoče z gotovostjo sklepati, ali so bile Slovenke ali Hrvatice, vendar je bil seznam vir podatkov za preverjanje in primerjanje.[53]

Bogastvo podatkov skriva popis žrtev iz Zagreba, ki ga v 63 knjigah hrani Hrvaški državni arhiv (*Zagrepčani – revolucionari, antifašisti i žrtve fašističkog terora, poginuli u NOB-u ili ustaškim logorima*).[54] Med več sto zagrebškimi obrtniki, študenti, gospodinjami in uradniki, ki so umrli ali bili ubiti v Jasenovcu, so tudi slovenski rojaki. To je razvidno že iz imen oz. imen staršev številnih taboriščnikov, ki so ob prijetju živeli v Zagrebu. Avtor je pozorno pregledal dokumentacijo, vendar je zagotovo tudi kaj spregledal. Predvsem bi bilo treba tam objavljene podatke še enkrat preveriti.

Pomemben vir je bil že prej omenjeni zbornik *Spomini Slovencev na Jasenovac, Staro Gradiško in Lepoglavo,* ki ga je uredil preživeli taboriščnik Jernej Borovnik. To je tudi edina knjiga s spomini in pričevanji slovenskih taboriščnikov v ustaških taboriščih.

Nekaj neznank je bilo mogoče razrešiti na podlagi zapisnikov Taboriščnega odbora Jasenovac, ki je deloval pri Zvezi združenj borcev Slovenije, shranjenih v Arhivu Republike Slovenije.

Med arhivskimi viri velja omeniti še sezname taboriščnikov, ki so jih vodili v krajevnih borčevskih organizacijah in jih hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Nepogrešljiva, zelo uporabna in dragocena pripomočka sta bila spletna portala, ki omogočata brskanje po poimenskih seznamih žrtev. Prvi je portal Spominskega območja Jasenovac z iskalnikom

---

[52] Miletić, 1896, 1897, 2011.

[53] Kevo, 2009.

[54] Seznam vseh ostalih virov in literature, izpostavljenih v tem poglavju, je na koncu knjige.

tam ubitih oz. umrlih, ki vsebuje tudi zapis o narodnosti taboriščnikov. Drugi pa portal Zgodovina Slovenije – SIstory, ki je nastal v okviru programa Raziskovalne infrastrukture slovenskega zgodovinopisja na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani. V abecednem seznamu žrtev druge svetovne vojne tega portala je bilo jeseni 2021 že 99 880 imen, med njimi smo našli tudi žrtve ustaških taborišč z veliko natančnimi osebnimi podatki.

Še en vir nam je pomagal, in sicer popis žrtev druge svetovne vojne, ki ga je l. 1964 opravil Statistični zavod Jugoslavije. Podatki, ki so bili obdelani l. 1966, niso bili nikoli objavljeni; oblasti so presodile, da je popis zaradi metodoloških nedoslednosti izkrivljeno prikazal število žrtev. Po zbranih podatkih je bilo namreč ubitih manj kot 600 tisoč ljudi, kar je bistveno odstopalo od povojnih ocen. Vzrok naj bi bilo dejstvo, da so popisovalci obiskali praktično vsa gospodinjstva v Sloveniji, Hrvaški in BiH, ne pa tudi v ostalih delih tedanje Jugoslavije. V dobi svetovnega spleta je ta popis na voljo na različnih portalih. V naši raziskavi smo jih uporabljali z veliko previdnostjo in zgolj za preverjanje in primerjanje podatkov o Slovencih, ki so med drugo svetovno vojno – v času prijetja oz. deportacije v Jasenovac – živeli na ozemlju takratne NDH, torej na ozemlju današnje Hrvaške in BiH.

Osebne podatke o slovenskih žrtvah je v najrazličnejših spletnih virih, od krstnih knjig do uradnih listov in starih časopisov, iskala in zbirala Ilinka Todorovski, ki je tudi uredila pričujočo knjigo.

Za vse uporabljene sezname velja, da vsebujejo tudi netočne in pomanjkljive podatke, pri čemer so bili pohrvateni zapisi osebnih in krajevnih imen običajno še najlažje rešljiva težava.

Vse podatke je bilo treba večkrat in vedno znova preverjati in primerjati. Za ilustracijo navajamo tri primere:

V več virih sta bila navedena taboriščnika z imenom Andrija Lebeničnik, le da je pri enem pisalo, da je bilo očetu ime Andrija, pri drugem pa, da je bil oče Jakob. Po dodatnem raziskovanju se je izkazalo, da je bil v Jasenovcu ubit Andrej (Urbana) Lebeničnik, njegovega sina, ki je bil prav tako Andrej, pa so usmrtili v Tuzli. Zapis imena Andrija je sicer pohrvatena oblika imena Andrej. Prav tako je prišlo do nedoslednosti glede kraja njegovega rojstva. Ker je bilo evidentirano, da se je rodil v Loki ali Lokah, so raziskovalci sklepali, da gre za Škofjo Loko, vendar se je po dodatnem raziskovanju izkazalo, da je bil iz drugega konca Slovenije, iz Lok pri Zagorju ob Savi. Lebeničnik je tudi eden tistih Slovencev, ki so pred vojno živeli v BiH. Zato so ga kasneje v BiH tudi evidentirali kot žrtev Jasenovca, iz slovenskih seznamov pa je izpadel.

V knjigo nismo uvrstili Ivana Kramarja iz Teznega pri Mariboru, ki ga najdemo na seznamu SPJ ter v knjigi Antuna Miletića iz l. 1987 in zborniku o slovenskih taboriščnikih. Menimo, da je prišlo do pomote; osebe s tem imenom med žrtvami, ki jih je evidentiral Muzej narodne osvoboditve Maribor, ni, na Teznem je pred okupacijo dejansko živel le en Kramar, ki je bil žrtev taborišča Jasenovac, vendar njegovo ime ni bilo Ivan, ampak Martin. To je bil avtorjev oče.

S seznama umrlih Spominskega območja Jasenovac iz l. 2011 smo izločili več taboriščnikov, za katere smo ugotovili, da so preživeli (Karla Drofenika, Ivana Gabriča, Martina Mlakarja in Marijana Šetinca).

Tovrstnih primerov je še več.

Želeli bi si, da bi bila ta knjiga dokončen seznam in da v njej ne bi bilo pomot in napak, zavedamo pa se, da ni tako in da bodo raziskovalci v prihodnje morali še marsikaj dopolniti.

Žrtve med slovenskimi izgnanci

V ustaška taborišča so bili zapirani Slovenci, ki so se v NDH znašli na različne načine. Med taboriščniki najdemo prebivalce obmejnih slovenskih vasi in Slovence, ki so na Hrvaškem in v BiH živeli že tako dolgo, da so pred drugo svetovno vojno v svojem novem okolju pognali že globoke korenine. Preseljevali so se v različnih obdobjih in iz različnih razlogov, v teh krajih so se jim rojevali otroci, ponekod že tretja generacija Slovencev. Z nacističnim izgonom Slovencev se je število Slovencev v NDH povzpelo za več tisoč. Samo v organiziranih transportih med julijem in septembrom 1941 je bilo izgnanih skoraj enajst tisoč Slovencev. Končno število je bilo gotovo večje, saj je treba upoštevati še vse tiste, ki so bili izgnani posamično ali v manjših skupinah.

Nekdanji izgnanci so se po razpadu bivše Jugoslavije ter osamosvojitvi Slovenije in Hrvaške povezali v Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945 (DIS), ustanovljeno junija 1991 v gradu Rajhenburg v Brestanici. Tam je bilo, kot smo omenili že uvodoma, nacistično zbirno taborišče in najpomembnejša izhodiščna točka za izselitvene transporte. Člani DIS delujejo v 85 krajevnih organizacijah, tudi v Zagrebu.[55] O izgonu Slovencev je bilo objavljenih na desetine knjig, razprav in člankov, veliko jih je napisala predsednica DIS Ivica Žnidaršič. Usodo slovenskih izgnancev v NDH je avtor pričujočega dela opisal v knjigi, ki jo je Slovenski dom Zagreb izdal l. 2016.[56]

Dosedanja prizadevanja za poplačilo škode izgnancem, za njihove oropane in požgane domove, niso bila uspešna, ne glede na vlade, ki so se v Sloveniji zamenjale v treh poosamosvojitvenih desetletjih. Predlog zakona še čaka v predalih.

V strokovnih in političnih razpravah se le malokrat omenijo izgnanci, ki so bili ubiti v Jasenovcu in Stari Gradiški. O tem še ni bilo resne raziskave. Marsikaj je v pozabo utonilo tudi zato, ker nekdanji taboriščniki po vojni o travmatični izkušnji niso želeli govoriti. Ko je DIS svoje člane pozval, naj prijavijo umrle v izgnanstvu in begunstvu, je na poziv prispelo le pet izpolnjenih obrazcev o žrtvah taborišča Jasenovac. Ta pomanjkljiv podatek je uporabljen v zborniku o umrlih v izgnanstvu in begunstvu med drugo svetovno vojno.[57]

Pričujoča raziskava je pokazala, da je bilo v taborišču Jasenovac ubitih bistveno več slovenskih izgnancev in da je bilo med vsemi tam umrlimi Slovenci vsaj tretjina izgnancev.

K takšnemu sklepu vodijo tudi primerjave vseh delnih seznamov slovenskih taboriščnikov s transportnimi listinami izgnancev, ki jih hranijo v Muzeju narodne osvoboditve Maribor. Raziskovalno delo še ni končano, zato lahko govorimo le o oceni. Če ne bi bilo epidemije koronavirusne bolezni, ki je l. 2020 ustavila in ohromila življenje, bi morda našli še več podatkov o slovenskih žrtvah ustaškega nasilja.

Knjiga imen in obrazov

V tej knjigi pišemo o 418 Slovencih v taborišču Jasenovac. Na seznamu ubitih jih je 309, na seznamu preživelih 109. O njih smo želeli izvedeti čim več. Številkam smo želeli dati imena in osebam vrniti človeške obraze.

---

[55] Predsednik KO DIS Zagreb je avtor te knjige, Slavko Alojz Kramar.

[56] Kramar.

[57] Kaplan, str. 44–49.

Prizadevali smo si, da bi o vseh napisali vsaj kratke življenjepise. To nam je uspelo za 341 posameznikov.

O tistih, katerih življenjska pot se je končala v taborišču, smo se spraševali, kdo so bili, od kod, kako in kje so živeli pred vojno, kaj so počeli, kdaj in zakaj so pristali v ustaškem taborišču ter kako je bila presekana njihova življenjska pot. Sestavili smo 263 življenjepisov. Nekatere precej pomanjkljive, druge tako bogate s podatki, da taboriščnice in taboriščniki za hip oživijo pred našimi očmi.

V knjigi so tudi življenjepisi 78 Slovencev, ki so bili v taborišču, a so se iz njega vrnili živi. Najkrajšo nam znano taboriščno izkušnjo je imela Darinka Grivec, por. Roganović, iz Ormoža, ki je v Jasenovcu preživela šest dni. Njena edina krivda: poročena je bila z nekatolikom, Črnogorcem pravoslavne vere. Najdaljši taboriščni staž je imel po nam znanih podatkih Ivan Gabrič, ki je bil zaprt od jeseni 1941 do pomladi 1945.

Pri preživelih nas je zanimalo tudi, kako so živeli, potem ko so prišli izza žice. Izpustitev, pobeg ali premestitev marsikomu niso prinesli odrešitve: od bolezni so umrli tako rekoč na pragu taborišča ali pa padli v partizanih. Usode nekdanjih taboriščnikov so se v novi jugoslovanski državi zelo razlikovale – nekateri so mirno nadaljevali družinsko življenje in poklicno pot, drugi so se močno družbeno angažirali ali postali po dosežkih izstopajoči državljani, najdemo jih tudi med emigranti in politično preganjanimi, nekateri si na svobodi niso nikoli opomogli in so kmalu umrli, drugi pa so kljub medvojnemu trpljenju doživeli visoko starost.

Ni odveč še enkrat poudariti, da pričujoča *Knjiga imen in obrazov* slovenskih taboriščnikov ni niti dokončna niti popolna niti brez napak.

V muzejih in arhivih je še veliko nepregledanega gradiva, s katerimi bi lahko zapolnili vrzeli. A to naj ostane za prihodnje raziskovalce.

SEZNAM UBITIH IN UMRLIH SLOVENSKIH TABORIŠČNIKOV

	PRIIMEK IN IME	ime očeta/ matere	leto rojstva	kraj rojstva, občina/država	leto smrti	kraj smrti
1.	ANŽLOVAR, FRANC	Štefan	1927	Celje	1944	Jasenovac
2.	ARNEJČIČ, ADOLF	Franc	1916	Ptuj	1945	Jasenovac
3.	AUMAN, SLAVKO	Vjekoslav	1901	Spodnji Brnik, Cerklje na Gorenjskem	1942	Jasenovac
4.	AUŠ, MIROSLAV	Jožef	1882	Brezovica pri Zagrebu, Hrvaška	1942	Jasenovac
5.	AVPIČ, VINKO	Anton	1920	Češnjica, Železniki	1945	Jasenovac
6.	BADOVINAC NIKOLA	Janko	1903	Metlika	1941 ali 1942	Jasenovac
7.	BADŽEK RUŽICA, roj. SAJŠEK	Ivan	1906	Maribor	1945	Lepoglava
8.	BAJEC, FRANC	Ivan	1915	Skrilje, Ajdovščina	1945	Jasenovac
9.	BAJUK, JOSIP	Anton	1901	Božakovo, Metlika	1943	Jasenovac
10.	BATISTA, VLADO	Josip	1907	Zarečica, Ilirska Bistrica	1944	Jasenovac
11.	BELGAR, STANKO	n. p.	1904	n. p.	1944	Jasenovac
12.	BENČIČ, FRANC	Anton	1902	Hrpelje	1942	Stara Gradiška
13.	BENČIČ, IVAN	Anton	1904	Hrpelje	1945	Jasenovac, med prebojem
14.	BERGANT, VJEKOSLAV	Alojz	1919	Trst, Italija	1942	Jasenovac
15.	BITENC, MARIJA, roj. OCVIREK	Gregor	1897	Breg pri Litiji	1945	Jasenovac
16.	BIZJAK, DUŠANKA	n. p.	1939	Celje ali Buče na Kozjanskem	1942	Jasenovac
17.	BIZJAK, MIHAEL	Miha	1907	Brežice	1942	Jasenovac
18.	BIZJAK, SILVA	Ivan	1927	Celje	1944	Jasenovac
19.	BIZJAK, SLAVKO	n. p.	1938	Celje ali Buče na Kozjanskem	1942	Jasenovac
20.	BIZJAK, ALBERTA ZORA	Henrik	1925	Postojna	1943	Jasenovac
21.	BOSINA, FERDINAND	Jožef	1911	Gabrje pri Dobovi	1945	Stara Gradiška
22.	BREMEC, ALBIN	Janez	1896	Čepovan, Nova Gorica	1945	Lepoglava ali Jasenovac
23.	BRULC, JOSIP	Alojz	1922	Slavonski Brod, Hrvaška	1942	Jasenovac

24.	BRUMAT, ZORA	Ivan	1924	Maribor	1945	Stara Gradiška
25.	BRUMEN, STANKO	Anton	1900	Pavlovci pri Ormožu	1945	Jasenovac
26.	BUDISAVLJEVIĆ, NADA, roj. KUHAR	Fran	1907	Ljubljana	1944	Jasenovac
27.	BUDISAVLJEVIĆ, VILMA, roj. HRIBOVŠEK	Johan	1970	Cluj, Romunija	1942	Jasenovac
28.	BURJA, JANEZ	Ivan	1895	Šutna pri Podbočju, Krško	1942	Jasenovac
29.	BUTERAN, PIA	Mario	1928	Ljubljana	1945	Jasenovac
30.	CIGALE, VLADIMIR	Josip	1913	Trst, Italija	1945	Jasenovac ali Lepoglava
31.	CRNEK, FRANJO	Matija	1901	Đurđic Ivanska pri Bjelovarju, Hrvaška	1945	Jasenovac
32.	CUCEK, KARLO	Jakob	1906	Pivka	1944	Stara Gradiška
33.	CVETKO, ANTON	Anton	1908	Zavidovići, BiH	1945	Jasenovac, med prebojem
34.	CVRLJE, PETER	Božo	1900	Glavice, Sinj, Hrvaška	1945	Jasenovac
35.	ČAKŠ, Roza	Martin	1899	Koretno, Šmarje pri Jelšah	1944	Stara Gradiška
36.	ČEBAŠEK, VLADIMIR	Anton	1907	Zvornik, BiH	1945	Stara Gradiška, na poti v Jasenovac
37.	ČESNIK, IVAN	Ivan	1920	Knežak, Ilirska Bistrica	1942	Jasenovac
38.	ČREP, BARBARA	Izidor	1919	Trnovec, Metlika	1944?	Stara Gradiška
39.	DELIŠIMUNOVIČ, ANA	Janez/Jakob	1911	Velika Dolina, Brežice	1945	Jasenovac
40.	DOJMI, JOZEFINA, roj. BERNIK	Jurij	1921	Poljčane	1945	Stara Gradiška
41.	DOLENC, JOSIP	Alojz	1892	Sarajevo, BiH	1944	Jasenovac
42.	DOLEŽAL, VALENTIN	n. p.	1907	Kokrica, Kranj	1942	Jasenovac
43.	ĐUDERLIĆ, JOSIP	Josip	1878	Ponikva, Šentjur	1942	Jasenovac
44.	ERKLAVEC, FRANC	Franc	1893	Ljubljana	1942	Jasenovac
45.	FALETIČ, FRANC	Jakob	1908	Livške Ravne, Kobarid	1945	Jasenovac
46.	FIDEL, ANTON	Ivan	1910	Kal, Pivka	1942	Jasenovac
47.	FRESL, AMALIJA, roj OCVIRK	Marija	1914	Trbovlje	1944	Jasenovac

48.	GABRIČ, ADAM	Franc	1908	Brdce, Dol pri Hrastniku	1942	Jasenovac
49.	GERMOVŠEK, IVAN	Ivan	1920	Brezovica, Bizeljsko	1942	Jasenovac
50.	GEROVAC, FRANC	n. p.	1917	Štajerska	1944	Jasenovac
51.	GNUS, KAZIMIR	Anton	1891	Rečica, Laško	1945	Jasenovac
52.	GODLAR, JOSIP	Josip	1908	Karlovec, Hrvaška	1942	Stara Gradiška
53.	GODNIČ, KARLO	Miroslav	1909	Komen na Krasu	1942	Jasenovac
54.	GOLMAJER, VIDA, roj. KRALJ	Ivan	1909	Ljubljana	1945	Jasenovac
55.	GOLJA, ROMUALD	Aleksander	1906	Nova Gorica	1941	Jasenovac
56.	GOVŠE, GREGOR	Avgust	1893	Sarajevo, BiH, ali Dolsko, Dol pri Ljubljani	1945	Jasenovac
57.	GRMOVŠEK, ALOJZ	Josip	1903	Piršenbreg pri Pišecah, Brežice	1941	Jasenovac
58.	GROBLER, FRANC	Jernej	1892	Tabor	1942	Jasenovac
59.	GRUDEN, JOSIP	Josip	1905	Podplanina, Loški Potok	1945	Jasenovac
60.	taboriščnik GRUM	n. p.	n. p.	Ljubljana ali Zagorje	n. p.	Jasenovac
61.	HANIN, FRANJO	Lovro	1882	Dvor, Šmihel nad Pliberkom, Avstrija	1942	Jasenovac
62.	HENIGMAN, ANDREJ	Josip	1910	Dolenjske Toplice	1942	Stara Gradiška
63.	HLEDE, DIVNA	Izidor	1920	Števerjan, Italija	1945	Jasenovac
64.	HOČEVAR, OTMAR	Jakob	1910	Rabelčja vas, Ptuj	1945	Jasenovac, med prebojem
65.	HOLOBAR, FRIDRIH	Friderik	1917	Kasaze, Žalec	1945	Jasenovac
66.	HOLOBAR FRIDERIK	Ivan	1891	Kasaze, Žalec	1945	Jasenovac
67.	HORVAT, FRANC	Ivan	1893	Veščica, Murska Sobota	1944	Stara Gradiška
68.	IGLIČ, TOMAŽ	Tomislav	1906	Ljubljana	1945	Jasenovac
69.	JAKIL, JULIJ	Andrej	1889	Rupa, Sovodnje ob Soči, Italija	1945	Jasenovac
70.	JARC, ADELA	Rudolf	1910	Kostanjevica	1945	Jasenovac/ Stara Gradiška
71.	JAREC, AMALIJA	Silvo	1907	Trst, Italija	1945	Jasenovac
72.	JAREC, MARIJAN	Ivan	1913	Trst, Italija	1945	Jasenovac

73.	JENKO, IVAN	Franc	1887	Ljubljana	1944	Jasenovac
74.	JENKO, ZVONIMIR	Ciril	1932	Slavonski Brod, Hrvaška	1944	Stara Gradiška
75.	JEREMIC, IVAN	Ivan	1924	Hum pri Ormožu	1945	Jasenovac
76.	JERANKO, ALOJZ	Filip	1911	Sveta Ema, Podčetrtek	1945	Lepoglava, na poti v Jasenovac
77.	JERGOVIČ, TEREZIJA	n. p.	1915	Ptuj	1945	Jasenovac
78.	JESENKO, LUKA	Johan	1874	Nova vas, Žiri	1942	Jasenovac
79.	JURCA, OSKAR	Avgust	1926	Vojščica, Miren	1942	Stara Gradiška
80.	JURČEC, TONKA, roj. MARENTIČ	Ana	1911	Gradac, Metlika	1942	Jasenovac
81.	JURČIČ, TONKA	Anton	1904	Celje	1945	Jasenovac
82.	JURKAS, FRANC	n. p.	n. p.	Krško	n. p.	Jasenovac
83.	JURKOŠEK, DRAGOTIN	Fanika	1923	Obrežje, Brežice	1944	Jasenovac
84.	JUVANČIČ, JAKOB	Jakob	1902	Gabrovka, Litija	1945	Jasenovac
85.	KAČ, FRANC	Franc	1907	Polzela	1942	Jasenovac
86.	KAIS, LADISLAV	Ivan	1921	Sarajevo, BiH	1944	Jasenovac
87.	KALIN, VLADIMIR	Josip	1922	Obrežje, Brežice	1945	Jasenovac
88.	KARIŽ, MATIJA	Matija	1915	Podbreže, Sežana	1945	Lepoglava
89.	KASTELIC, FRANC	Alojz	1900	Šmarje - Sap, Grosuplje	1945	Lepoglava
90.	KASTELIČ, JOSIP	Vid	1899	Velika Češnjica, Ivančna Gorica	1942	Jasenovac
91.	KAVČIČ, VIKTOR	Ivan	1906	Lipa na Krasu, Miren	1944/45	Jasenovac/ Stara Gradiška
92.	KAVS, TEREZIJA	Ivan	1898	Bovec	1942	Stara Gradiška
93.	KERN, MARIJA	Hinko	1901	Vosek, Pesnica	1942	Jasenovac
94.	KOBAL, IDA	Izidor	1911	Trst, Italija	1944	Jasenovac
95.	KODERMAN, MARTIN	Blaž	1892	Pristava, Novo mesto	1942	Jasenovac
96.	KODRIČ, JANEZ	Ivan	1897	Brezje pri Poljčanah	1942	Jasenovac
97.	KODRIČ, VLADIMIR	Vladimir	1924	Vošce, Lukovica	1945	Jasenovac
98.	KOLENC, OTILIJA	Frančiška	1912	Maribor	1943	Jasenovac

99.	KOMAVLI, STANKO	Valentin	1913	Pevno, Škofja Loka	1945	Lepoglava, na poti v Jasenovac
100.	KOMEN, SLAVKO	Anton	1907	Sušak, Reka, Hrvaška	1945	Jasenovac
101.	KOPAČIN, KAREL	Janez	1924	Celje	1943	Jasenovac
102.	KOSI, SLAVKO	Julijana	1916	Križevci pri Ljutomeru	1945	Lepoglava, na poti v Jasenovac
103.	KOŠIR, FRANC	Janez	1904	Valburga, Medvode	1945	Jasenovac
104.	KOTAR, SLAVKO	Leopold	1906	Dole pri Litiji	1945	Jasenovac
105.	KOTNIK, ANKA	Ignac	1911/1912	n. p.	1944	Stara Gradiška
106.	KOVAČIČ, MAKS	Jakob	1892	Sveta Trojica v Slovenskih goricah	1945	Lepoglava, na poti v Jasenovac
107.	KOVAČIČ, PAVEL	Jakob	1919	Občine pri Trstu, Italija	1945	Lepoglava/ Jasenovac
108.	KRAJCER, KATARINA	Albert	1878 ali 1886	Maribor?	1942	Jasenovac
109.	KRAJČIČ, LADISLAV	Ludvik	1894	Lendava ali Murska Sobota	1945	Lepoglava, na poti v Jasenovac
110.	KRALJ, JANEZ	Anton	1908	Gornja Ložnica pri Celju	1942	Stara Gradiška
111.	KRAMAR, MARTIN	Martin	1908	Žižki Črenšovci	1943?	Jasenovac
112.	KRANJC, IVAN	Johan	1900	Ptuj	1944	Stara Gradiška
113.	KRAŠOVEC, FRANJO	Anton	1909	Podčetrtek	1945	Jasenovac
114.	KREFL, JANKO	Ivan	1900	Braslovče	1944	Jasenovac
115.	KREMŽAR, JUSTINA	Franc	1913	Pragersko, Slovenska Bistrica	1942	Stara Gradiška
116.	KRUŠIČ, ANA	Alojz	1914	Rogatec	1945	Jasenovac
117.	KUKAR, DANICA	Josip	1904	Ljubljana	1945	Jasenovac
118.	KUM, BRANKO	n. p.	n. p.	n. p.	n. p.	Stara Gradiška
119.	KUM, IVAN	Ivan	1909	Novo mesto	1945	Lepoglava
120.	KUMAR, DANICA	Leopold	1923	Ježica, Ljubljana	1944/45	Jasenovac
121.	KUMER, ANKA	Lovro	1921	Ormož	1945	Jasenovac
122.	KUŠAR, ANTON MATIJA	Anton	1905	Celje	1944	Jasenovac
123.	LAHIR, FRANC	n. p.	n. p.	Slovenska Bistrica	n. p.	Jasenovac
124.	LAPUH, FRANC	Franc	1904	Mokronog	1944	pri pobegu iz Jasenovca

125.	LAZANSKI, MIHAEL	Jožef	1896	Ponikve pri Mokricah	1942	Stara Gradiška
126.	LAZANSKI, MIROSLAV	Mihael	1921	Slovenska vas, Brežice	1942	Jasenovac
127.	LEBENIČNIK, ANDREJ	Urban	1875	Loke pri Zagorju ob Savi	1942	Jasenovac
128.	LENARČIČ, ANTON	Matevž	1900	Bevke, Vrhnika	1944	Jasenovac
129.	LENARČIČ, GIZELA	n. p.	1908	Maribor	1944	Jasenovac
130.	LENARČIČ, MARJETKA	Anton	1930	Maribor	1944	Jasenovac
131.	LENARDIČ, MILICA	Emil	1920	Kojsko, Brda	1945	Stara Gradiška
132.	LESKOVEC, SILVESTER	Franjo	1925	Radeče	1942	Stara Gradiška
133.	LIPEJ, JOSIP	Franc	1890	Bizeljsko, Brežice	1944	Jasenovac
134.	LOGAR, ANTON	Franc	1915	Šentjanž, Štore	1944	Jasenovac
135.	LORBEK, MAKS	Jožef	1909	Maribor	1944	Jasenovac
136.	MAČEK, ŠTEFAN	Josip	1894	Zagreb, Hrvaška	1944	Jasenovac
137.	MANFREDA, JOŽE	Mihael	1921	Idrsko, Kobarid	1941	Stara Gradiška
138.	MARINŠEK, MILIVOJ	Franc	1923	Ljubljana	1944/45	Jasenovac
139.	MARION, LINO	Matija	1911	Pulj, Hrvaška	1942	Jasenovac
140.	MARKO, JOŠKO	Ivan	1909	Kočevje	1945	Jasenovac
141.	MARKOV, DRAGOMIL	Franc	1910	Ljubljana	1944	Stara Gradiška
142.	MAROH, JOŽE	Ivan	1925	Horjul	1944	Jasenovac
143.	MARTINČIČ, ANA	Leopold	1921	Otočec, Novo mesto	1945	Jasenovac
144.	MATUL KRAJNER, EMA	Franc	1903	Divača	1945	Jasenovac
145.	MEKINC, LADISLAV	Franc	1908	Ljubljana	1942	Jasenovac
146.	MERSLAVIČ, FRANC	Andrej	1912	Kapele, Brežice	1945	Jasenovac ali Lepoglava
147.	MEZGA, ĐURO	Peter	1908	Selnica ob Muri, Šentilj	1943	Stara Gradiška
148.	MEZGA, KRISTINA	Martin	1920	Mursko Središće, Hrvaška	1945	Jasenovac
149.	MEŽNARŠIČ, SILVO	Ivan	1913	Metlika	1945	Jasenovac
150.	MIKLAVČIČ, DRAGICA	Ivan	1926	Tuzla	1944	Jasenovac

151.	MIKLAVČIČ, VINKO	Anton	1919	Rižana, Koper	1944	Jasenovac ali Lepoglava
152.	MIKUŠ, LJUBOMIRA	Franc	1912	Gorica, Italija	1944	Jasenovac
153.	MIRNIK, JOSIPA	Andrej/ Anton	1912	Višnja Gora, Ivančna Gorica	1944	Jasenovac
154.	MLEČNIK, ALOJZ	Andrej	1890	Dornberk, Nova Gorica	1942	Jasenovac
155.	MLEČNIK, FRANC	Alojz	1917	Dornberk, Nova Gorica	1942	Jasenovac
156.	MLEČNIK, SILVO	Alojz	1924	Dornberk, Nova Gorica	1942	Jasenovac
157.	MLEČNIK, VIKTOR	Alojz	1920	Dornberk, Nova Gorica	1942	Jasenovac
158.	MODERNIČ, MATILDA	Anton	1924	Kojsko, Brda	1945	Jasenovac
159.	MODIC, MILAN	Ivan	1897	Nova vas, Bloke	1944	Jasenovac
160.	MUNDA, KAREL	Alojz	1917	Maribor	1945	Stara Gradiška, na poti v Lepoglavo
161.	NANUT, JOSIP	Mihael	1885	Štandrež, Gorica, Italija	1944	Jasenovac
162.	NOTESBERG, ANTON	Jože	1900	Križ?	1944	Stara Gradiška
163.	taboriščnik NOVAČAN	n. p.	n. p.	okolica Celja	n. p.	Jasenovac
164.	OBREZA, ROZA	Terezija	1911	Celje	1944	Jasenovac
165.	OCEPEK, STANISLAV	Janez	1901	Šutna, Kamnik	1945	Jasenovac
166.	OMERZEL, ALOJZ	Pavel	1908	Rožn,o Krško	1945	Jasenovac, med prebojem
167.	ORAČ, FRANC	Simon	1916	Kačji Dol, Rogaška Slatina	1944	Jasenovac
168.	OREŠNIK, FRANC	Peter	1908	Jastrebci, Ormož	1944	Jasenovac
169.	PAHERNIK, VOJKO	Franc	1921	Vuhred, Radlje ob Dravi	1945	Jasenovac
170.	PALIR, JAKOB	Martin	1913	Vrh nad Grobelnim, Šentjur	1945	Jasenovac
171.	PALIR, SLAVICA, roj. SMRDELJ	Johan	1921	Celje	1945	Jasenovac
172.	PAVETIČ, MILAN	Milan	1913	Ljubljana	1945	Jasenovac
173.	PAVLIČ, MARIJA	Ivan	1920	Trbovlje	1945	Jasenovac
174.	PAVLIN, FLORJAN	Martin	1925	Zemun, Srbija	1944	Stara Gradiška
175.	PERIC, IVAN	Anton	1888	Šempas, Nova Gorica	1942	Stara Gradiška

176.	PERKA, FRANC	Franc	1904	Nova Gorica	1945	Jasenovac
177.	PERTOT, IVAN	Jakob	1891	Pragersko	1944	Jasenovac
178.	PERTOT, MARTIN	Ivan	1893	Slovenska Bistrica ali Zagreb	1945	Jasenovac, med prebojem
179.	PETELIN, ALBIN	Avgust	1901	Ljubljana	1943	Jasenovac
180.	PIRC, MARIJANA	Franc	1944	Zemun, Srbija	1944	Stara Gradiška
181.	PIRIH, ŠTEFAN	Štefan	1921	Trst, Italija	1944	Jasenovac
182.	PISTOTNIK, FRANC	Florjan	1892	Špitalič, Kamnik	1945	Jasenovac
183.	PISTOTNIK, KARLO	n. p.	1908	Sarajevo, BiH	1945	Jasenovac
184.	PLANKAR, FRANC	Josip	1912	Kostanjevica na Krki	1945	Jasenovac
185.	PLEJ, ANTON	Jožef	1918	Črenšovci	1944	Jasenovac
186.	POBEC, FRANC	Andrej	1907	Gaberje, Celje	1944	Jasenovac
187.	PODGORELEC, JOSEFINA	Štefan	1925	Drvar, BiH	1942	Stara Gradiška
188.	PODGORELEC, TINKA	Štefan	1927	Drvar, BiH	1942	Stara Gradiška
189.	PODGORNIK, JULIJ	Dominik	1913	Nova Gorica	1945	Jasenovac
190.	PODLESNIK, MAKS	Mihael	1915	Ribnica na Pohorju	1945	Jasenovac
191.	POLAK, ANZELM	Alojz	1883	Životice, Češka	1942	Jasenovac
192.	PONIKVAR, LADISLAV	Ivan	1894	Dugo Selo, Hrvaška	1944	Jasenovac
193.	POPOVIĆ, MARIJA, roj. ROJC	Rudolf	1912	Banjaluka, BiH	1945	Jasenovac
194.	POŠETA, FRANČIŠKA	Janez	1902	Borovnica	1944	Stara Gradiška
195.	POŠETA, MARIJA	Janez	1904	Borovnica	1944	Stara Gradiška
196.	PREGERNIK, KARL DRAGO	Florjan	1895	Sarajevo, BiH	1945	Jasenovac
197.	PREMRU, VIKTOR	Anton	1902	Šmihel, Postojna	1942	Jasenovac
198.	PREMUŽIČ, STJEPAN	Janko	1897	Karlovec, Hrvaška	1942	Jasenovac
199.	PRUNK, IVANKA	Franc	1910	Loka pri Zidanem Mostu	1942	Stara Gradiška
200.	PUKLAVEC, ANTON	Jakob	1912	Nunska Graba, Ljutomer	1943	Jasenovac
201.	RADUJEVČANIČ, LJUDMILA	Jernej	1911	Velika Pirešica, Žalec	1945	Jasenovac

202.	RAJČEVIĆ ČUBAKOVIĆ, AMALIA, roj. MARN	Jožef	1909	Celje	1945	Jasenovac
203.	RANČIGAJ, JANEZ	Jožef	1893	Gomilsko, Braslovče	1942	Jasenovac
204.	RENKO, IVKA	Ivan	1914	Mokronog	1944	Jasenovac
205.	RIHAR, FRANC	Jože	1909	Dobrova	1942	Jasenovac
206.	RIJAVEC, ADOLF	Josip	1902	Trnovo, Nova Gorica	1944	Jasenovac
207.	RIJAVEC, STANISLAV	Ivan	1910	Karlovec, Hrvaška	1943	Jasenovac
208.	RISOVIĆ, FANIKA, roj. NOVAK	Franc	1901	Podulaka, Velike Lašče	1945	Jasenovac
209.	ROPRET, ANA	Jakob	1925	Breg ob Savi, Kranj	1945	Jasenovac
210.	ROTDAJČ, ANA	Ivan	1912	Grad	1944	Lepoglava
211.	ROZMAN, MAKSIMILIJAN	Janez	1895	Ljubljana	1941	Jasenovac
212.	RUDEŠ, JOSIP	Anton	n. p.	Kraljevec na Sotli, Hrvaška	1942	Jasenovac
213.	RUDMAN, MIRKO	Alojz	1924	Trbovlje	1945	Jasenovac
214.	SALMIČ, SAVO	Rafael	1906	Celje	1945	Jasenovac
215.	SEM, JAKOB	Jakob	1908	Radmirje, Ljubno ob Savinji	1942	Jasenovac
216.	SEVER, ALBIN	Karol	1912	Koper	1942	Jasenovac
217.	SIMČIČ, ADELINO	Anton	1924	Nova Gorica	1944	Jasenovac
218.	SIMČIČ, RAJMOND	Anton	1926	Nova Gorica	1944	Jasenovac
219.	SKOK, AVGUST	Valentin	1908	Cerovec, Grosuplje	1942	Stara Gradiška
220.	SMODE, ANGELA	Mihael	1904	Radlje ob Dravi ali Muta	1945	Lepoglava, na poti v Jasenovac
221.	SOPČIČ, MARIJA, roj. NOVAK	Jurij	1885	Dole pri Litiji	1944	Jasenovac
222.	SOTLAR, ALOJZ	Anton	1919	Radeče	1945	Jasenovac
223.	SOVINEK, MARIJA	Martin	1916	Šmartno v Rožni dolini, Celje	1945	Jasenovac
224.	STARC, RUDOLF	Franc	1923	Laško	1943	Jasenovac
225.	SVETKO, ADOLF	Ivan	1909	Liboje, Žalec	1945	pri pobegu iz Jasenovca
226.	ŠANDER, ENGELBERT VEKOSLAV	Jožef	1922	Maribor	1945	Jasenovac
227.	ŠANTEL, BOJAN	Saša	1910	Pazin, Hrvaška	1945	Jasenovac

228.	ŠARNER, RUDOLF	Franc	1910	Šoštanj	1945	Jasenovac
229.	ŠEBENIK, JOSIP	Valentin	1897	Notranje Gorice, Brezovica	1944	Jasenovac
230.	ŠEBENIK, JOSIP	Josipa	1923	Notranje Gorice, Brezovica	1944	Jasenovac
231.	ŠEPČIČ, MARIJA	Đuro	1885	Zidani Most	1944	Jasenovac
232.	ŠERBAK, MIRAN	Ivan	1926	Dobje na Kozjanskem	1943	Stara Gradiška
233.	ŠKALER, ROZIKA	Martin	1912	Mihalovec, Dobova	1945	Lepoglava
234.	ŠKOF, KAREL	Karel	1912	Bizeljsko, Brežice	1945	Jasenovac
235.	ŠKRABLIN, LEOPOLD	Jakob	1906	Šmarje pri Jelšah	1942	Stara Gradiška
236.	ŠORN, ANTONIJA	Jakob	1906	Črešnjevec, Slovenska Bistrica	1944/45	Jasenovac
237.	ŠORN, BISERKA	Ignac	1928	Zagreb, Hrvaška	1944/45	Jasenovac
238.	ŠORN, IGNAC	Vinko	1903	Pristava pri Mestinju, Šmarje pri Jelšah	1944/45	Jasenovac
239.	ŠORN, VERA	Ignac	1935	Zagreb, Hrvaška	1944/45	Jasenovac
240.	ŠPAREMBLEK, ANTON	Rudolf	1924	Zagreb, Hrvaška	1945	Jasenovac
241.	ŠPICER, FRANC	Izidor	1911	Bakovci, Murska Sobota	1942	Jasenovac
242.	ŠRUMPF, VINKO	Franjo	1898	Spodnja Polskava, Slovenska Bistrica	1944	Jasenovac
243.	ŠTEGER, IVAN	Karel	1907	Ptuj	1942	Jasenovac
244.	ŠTEGER, LJUDMILA	Karel	1924	Ptuj	1945	Jasenovac
245.	ŠTEMBERGER, VIKTOR	Josip	1900	Ljubljana	1942	Stara Gradiška
246.	ŠTEPIC, MILKO	Anton	1906	Kozje	1942	Jasenovac
247.	ŠTRAUS, IVAN	Karel	1887	Jesenice	1944	Jasenovac
248.	ŠTRITOF, IVAN	Ivan	1922	Bled	1945	Jasenovac
249.	ŠTRITOF, ROZALIJA, roj. ŠEPETAVC	Josip	1916	Stara vas na Bizeljskem, Brežice	1944	Stara Gradiška
250.	ŠTUPAR, ALOJZ	Josip	1925	Metlika	1945	Jasenovac
251.	ŠTURM, ALOJZ	Jakob	1898	Slovenj Gradec	1942	Jasenovac
252.	ŠUBIC, JOŽEF	Matevž	1887	Zakobilje, Gorenja vas - Poljane	1943	Jasenovac

253.	ŠUŠTERŠIČ, URBAN	Urban	1914	Celje	1941	Jasenovac
254.	TAVČAR, EDVARD	Alojz	1909	Sežana	1944	Jasenovac
255.	TOMANIČ, EDVARD	Jožef	1911	Ptuj	1945	Jasenovac
256.	TOMANIČ, FRANC	Jožef	1907	Gradec, Avstrija	1945	Jasenovac
257.	TRATNIK, ANGELA, roj. KLANČNIK	Jakob	1900	Šmartno ob Dreti, Nazarje	1944	Jasenovac
258.	TRATNIK, FRANC	Anton	1893	Gornji Grad	1944	Jasenovac
259.	TRNOVSKI, OSVALD	Josip	1915	Maribor	1943	Jasenovac
260.	TROHA, STANKO	Franca	1912	Babno polje	1942	Jasenovac
261.	TRPIN, JAKOB	Janez	1901	Žibrše, Logatec	1941	Jasenovac
262.	TUCMAN, JULIJA	Venčeslav	1908	Bogdanovec, Gornji Mihaljevec, Hrvaška	1944	Jasenovac
263.	TURNŠEK, AMALIJA	Jakob	1901	Založe pri Polzeli	1945	Jasenovac
264.	TURNŠEK, VESNA	Mija	1925	Zagreb, Hrvaška	1945	Jasenovac
265.	UDOVIČ, FRANC	n. p.	1902	Rakek, Cerknica	1945	Stara Gradiška
266.	URBANC, VIKICA	Martin	1916	Maribor	1942	Jasenovac
267.	URBIČ, JOŽE	August	1896	Nova Gorica	1945	Jasenovac
268.	UREK, ANTON	Rozalija	1904	Drenovec pri Bukovju, Brežice	1942	Stara Gradiška
269.	USENIK, JOSIP	Josip	1920	Krvava Peč, Velike Lašče	1942	Jasenovac
270.	VALENČAK, FRANJO	Janez	1905	Šempeter pri Gorici	1945	Jasenovac
271.	VEBER, ALOJZ	Janez	1914	Rače	1945	pri pobegu iz Lepoglave
272.	VERSTOVŠEK, BRANKO	Alojz	1922	Brezina, Brežice	1942	Jasenovac
273.	VIDIČ, MILAN	Franc	1896	Ljubljana	1945	Jasenovac
274.	VIDMAR, BOGOMIR	Slavko	1918	Laze pri Dramljah, Šentjur	1942	Jasenovac
275.	VIDMAR, FRANJO	Andrej	1920	Ljubljana	1944	Jasenovac
276.	VINCEK, ALBIN	Ivan	1909	Stojnci, Markovci	1941	Jasenovac
277.	VINDIŠ, MIJO	Imbro	1898	Ptuj	1942	Jasenovac

278.	VIRANT, VIDA	Karel	1928	Pakrac, Hrvaška	1943	Stara Gradiška
279.	VIŽIN, ROLANDO	Avgust	1922	Nova Gorica	1944	Jasenovac
280.	VLAH, ANGELA	n. p.	n. p.	Trst, Italija	n. p.	Jasenovac
281.	VLAH, ROMEO	Josip	1912	Trst, Italija	1945	Jasenovac
282.	VOGRIN, MARIJA	Anton	1923	Ponikve, Brežice	1945	Jasenovac
283.	VOLČIČ, STANISLAV	Franjo	1911	Srednje Gameljne, Ljubljana	1941	Jasenovac
284.	VONČINA, AHAC	Franc	1902	Idrija	1945	pri pobegu iz Jasenovca
285.	VRABELJ, MARIJA	Štefan	1908	Ljutomer	1945	Jasenovac
286.	VREMEC, ALOJZ	n. p.	1897	Občine pri Trstu, Italija	n. p.	Jasenovac
287.	VRHOVNIK, ALBIN	Franc	1909	Ločica, Vransko	1942	Jasenovac
288.	VRHOVNIK, FRANC	Terezija	1883	Prekopa, Vransko	1942	Jasenovac
289.	VRHOVNIK, MARIJA	Franc	1911	Zagorje ob Savi	1942	Jasenovac
290.	VRHOVNIK, MARIJA, roj. BENEK	Gašper	1878	Lepa Njiva, Nazarje	1942	Jasenovac, med deportacijo
291.	VUKMANIČ, ROBERT	Robert	1898	Zagreb, Hrvaška	1945	Jasenovac
292.	ZADNIK, MIROSLAV	Dragotin	1924	Trst, Italija	1944	Jasenovac
293.	ZADRAVEC, CIRIL	Peter	1919	Hum pri Ormožu	1945	Jasenovac
294.	ZADRAVEC, STANKA	Peter	1925	Hum pri Ormožu	1944	Stara Gradiška
295.	ZAJEC, ANDREJ	Janez	1887	Ribniško selo, Maribor	1945	Jasenovac
296.	ZAVODNIK, BOGOMIR	Anton	1913	Višnja Gora, Ivančna Gorica	1945	Jasenovac
297.	ZLABNIK, LEOPOLD	Leopold	1919	Metlova, Dobrla vas, Avstrija	1945	Lepoglava, na poti v Jasenovac
298.	ZORIČ, BOGOMIR	Vinko	1919	Ljubljana	1941	Jasenovac
299.	ZORKO, JOŽEF	Franc	1926	Trebež, Brežice	1944	Stara Gradiška
300.	ZRIMŠEK, ANTON	Jernej	1910	Aflenz, Avstrija	1944	Jasenovac
301.	ZUPAN, ALBERT	Josip	1903	Ljubljana	1945	Jasenovac
302.	ZUPAN, SLAVICA	n. p.	1919	n. p.	1944	Stara Gradiška

303.	ŽAGOVEC, RUDOLF	Josip	1920	Sarajevo, BiH	1942	Jasenovac
304.	ŽALEC, MILAN	Nikolaj	1898	Zdole, Krško	1945	Jasenovac
305.	ŽERJAV, FRANC	Alojz	1903	Rogatec	1945	Jasenovac
306.	ŽIBRAT, STJEPAN	Stjepan	1926	Sisek, Hrvaška	1945	Jasenovac
307.	ŽIGART, IVAN	Ivan	1906	Trst, Italija	1945	Jasenovac
308.	ŽIGER, FRANC	Julij	1919	Ormož	1945	Jasenovac
309.	ŽIVEC, DOMINIK	Franc	1896	Dobravlje, Sežana	1945	Jasenovac

Ob tabeli, ki vsebuje 309 imen, je nujno zapisati in poudariti, da ne gre za dokončen seznam. Za uvrstitev nanj smo uporabili več meril. Najprej smo zapisali osebne podatke o žrtvah, ki jih kot Slovence in Slovenke vodijo v SPJ. Zadnje preverjanje na spletni strani *www.jusp-jasenovac.hr* smo opravili marca 2022. Dodali smo imena žrtev z dosedanjih seznamov slovenskih taboriščnikov, in sicer:

- s seznama, ki ga je za slovenski prevod knjige Nikole Nikolića l. 1969 sestavil Stane Kumar in je tako najstarejši zapis o slovenskih žrtvah,
- s seznamov Antuna Miletića iz l. 1987 in l. 2011,
- s seznama, ki ga je za objavo v knjigi Jerneja Borovnika o Slovencih v taboriščih Jasenovac, Stara Gradiška in Lepoglava sestavil taboriščni odbor pri Zvezi združenj borcev NOB Slovenije.

Ko smo iz teh delnih seznamov sestavili poenoten seznam, smo z njega odstranili več imen. Nekaj smo jih preselili na seznam preživelih. V več primerih smo združevali in popravljali podatke, če smo ugotovili, da gre za eno osebo, a drugače oz. različno evidentirano, na primer z različno zapisanimi priimki ali imeni. Umaknili smo še tiste, ki niso izpolnjevali izhodiščnih meril – da so torej slovenskih korenin, z vsaj enim roditeljem Slovencem, pri Neslovencih pa, da so bili v Sloveniji rojeni oz. da so v njej živeli oz. bili del slovenske družbe. V naslednjem koraku smo s seznama odstranili tiste žrtve, za katere smo v drugih virih našli zanesljiv podatek, da so umrli drugje. In še zadnje sito, ki smo ga uporabili: načelo dveh virov. Če se je nekdo pojavil zgolj v enem viru in ga nismo uspeli najti še v kateri drugi evidenci, v matičnih knjigah, medvojni literaturi, arhivih …, smo ime začasno izločili – do prihodnjih raziskovanje.

Za ilustracijo navajamo nekaj primerov. Na seznamu ni taboriščnic, ki so jih med slovenske žrtve uvrščali, ker so bile poročene s Slovenci. Da jih ne bi obšli, smo pri Marijani Pirc omenili tudi njeno mamo Ano Petrović (obe ubiti v Stari Gradiški), pri Silvu Mežnaršiču tudi njegovo ženo Barbaro Kozić (oba ubita v Jasenovcu), pri Mariji in Pauli Godlar pa tudi njuno svakinjo Frido, ki je v taborišču izgubila moža Josipa (Josipovi sestri in vdova so preživele). Med preživele smo premaknili taboriščnike Karla Drofenika, Ivana Gabriča, Martina Mlakarja in Marijana Šetinca. Ko gre za podvojitve zaradi razlik ali napak v zapisih imen, omenjamo Milana Modiča, Slavka Šandra, Antona Stepica, Mirka Štepiča in NN Zadravca, ki smo jih ohranili kot Milana Modica, Engelberta Vekoslava Šandra, Milka Štepica in Cirila Zadravca. Omenimo še nekaj žrtev vojne, za katere dopuščamo, da so bili prehodno tudi v Jasenovcu, vendar so umrli drugje: Boriška Spitzer v Auschwitzu, Henrik Kapš in Andrej Gornik pa na Rabu.

Vsako ime in priimek smo preverili v dostopnih digitaliziranih matičnih knjigah (data.matricula-online.eu/sl). Najdragocenejši pripomoček pa je bil portal Zgodovina Slovenije – SIstory (*www.sistory.si*, iskalnik žrtev druge svetovne vojne), vendar le za iskanje podatkov o žrtvah, rojenih v Sloveniji.

Na seznam smo dodali še taboriščnike, o katerih smo izvedeli iz drugih virov in literature, če je bilo podatke mogoče preveriti pri vsaj še enem viru.

Potrebnih je še nekaj pojasnil. Pri osebnih imenih smo poskusili poiskati izvirne oblike. Kjer nam to ni uspelo, smo ohranili tisti zapis, ki smo ga našli. Pogosto smo se srečevali z razlikami med krstnim imenom in imenom, ki je bilo dejansko v vsakdanji uporabi (Nada – Zofija, Karl – Drago), in pohrvatenimi različicami – nekateri so jih v takšni obliki uporabljali sami, še posebej, če so že prej živeli v neslovenskem okolju, za nekatere pa so hrvaški zapis uporabljali pri evidentiranju aretiranih in zaprtih, npr. Frančišek, Franc, Franjo ali Stephan, Štefan, Stjepan.

Pri zapisu kraja rojstva smo navajali današnja imena in slovenske oblike krajevnih imen. Pri zaselkih, vaseh ali manjših krajih smo dodajali še imena današnjih občin. Naš namen je, da bi današnjemu bralcu olajšali prostorsko predstavo in mu pomagali razločevati kraje s podobnimi imeni. V življenjepisih smo si prizadevali biti še natančnejši in še bolj opisni.

Pri letu in kraju rojstva/smrti smo uporabili najnatančnejši podatek, ki smo ga uspeli najti oz. preveriti. Kjer podrobnih podatkov nismo našli, smo zapisali kratico n. p., ni podatka. (it)

Veliko razmisleka smo posvetili vprašanju, ali na seznam vključiti tudi jetnike iz taborišča Lepoglava, s katerim se nismo posebej ukvarjali. Naposled smo se odločili, da na seznam uvrstimo le tiste, za katere imamo potrditev, da so del jetniškega staža preživeli tudi v taborišču Jasenovac ali da so bili tja iz Lepoglave premeščeni spomladi 1945, v obdobju likvidacije lepoglavskega taborišča. Za nekatere ni bilo mogoče ugotoviti, da bi v Jasenovac sploh prispeli oz. da bi bili tam ubiti. Posebej je zapisano, če obstajajo pričevanja, da je taboriščnik umrl med transportom ali pobegom z vlaka. (ask/it)

Foto: Ilinka Todorovski.

ŽIVLJENJEPISI UBITIH IN UMRLIH SLOVENCEV

A

ANŽLOVAR (Štefana) FRANC

Franc Anžlovar se je rodil 12. novembra 1927 v Celju očetu Štefanu in materi Mariji, roj. Gorše. Izučil se je za frizerja oziroma brivca.

Anžlovarji so pred okupacijo živeli v Ormožu, od koder so jih nacisti izgnali v NDH. Zagotovo vemo, da so bili 18. julija 1941 v Banjaluko izseljeni oče in mati ter Frančeva sestra Marica, roj. l. 1930. Ali se jim je Franc pridružil pozneje, ni znano.

V taborišče Jasenovac so ga deportirali 6. novembra 1944. Istega leta se je tam za njim izgubila vsaka sled.

V evidenci SPJ je njegov priimek zapisan kot Aužlovar.

Viri: MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; Miletič (2011), str. 886; Trop (2019), str. 85, 95; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

ARNEJČIČ (Franca) ADOLF

Adolf (Rudolf) Arnejčič se je rodil 9. junija 1916 na Ptuju očetu Francu in materi Antoniji, roj. Podbreznik. Oče je bil čevljar, Adolf pa se je izučil za trgovskega pomočnika.

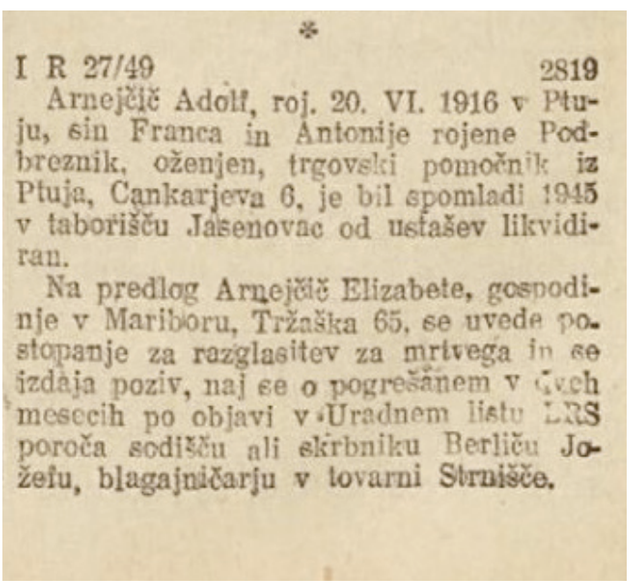

I R 27/49 2819

Arnejčič Adolf, roj. 20. VI. 1916 v Ptuju, sin Franca in Antonije rojene Podbreznik, oženjen, trgovski pomočnik iz Ptuja, Cankarjeva 6, je bil spomladi 1945 v taborišču Jasenovac od ustašev likvidiran.

Na predlog Arnejčič Elizabete, gospodinje v Mariboru, Tržaška 65, se uvede postopanje za razglasitev za mrtvega in se izdaja poziv, naj se o pogrešanem v dveh mesecih po objavi v »Uradnem listu LRS poroča sodišču ali skrbniku Berliču Jožefu, blagajničarju v tovarni Strnišče.

Objava o pogrešanem Adolfu Arnejčiču
UL, 14. 6. 1949

Pred vojno je v Zagrebu delal kot poslovodja v gradbeni trgovini. Bil je dejaven v sindikalnem in osvobodilnem gibanju. Zbiral je orožje, sanitetni material in denar za rdečo pomoč, tj. mednarodno revolucionarno delavsko organizacijo za pomoč stavkajočim in političnim zapornikom.

Prijeli so ga 14. novembra 1944 zaradi suma, da je bil povezan s partizani. V Jasenovac je bil deportiran 29. januarja 1945. Tam se je za njim izgubila vsaka sled. Kot datum smrti so uradniško določili 10. maj 1945, dan, ko se je končala 2. svetovna vojna. Postopek razglasitve za mrtvega so sprožili na predlog Elizabete Arnejčič iz Maribora, verjetno Adolfove žene. (ask/it)

Viri: HDA, fond 511; KK Ptuj - Sv. Jurij, 1894 – 1919; Miletić (2011), str. 890; Vukić (2019), str. 186; UL, 14. 6. 1949 in 6. 9. 1949; www.sistory.si.

AUMAN (Vjekoslava) SLAVKO

Slavko Auman se je rodil l. 1901 v Spodnjem Brniku v občini Cerklje na Gorenjskem. Drugi osebni podatki o njem niso znani.

Živel je v zagrebški mestni četrti Črnomerec, kjer je bil zaposlen kot mesarski pomočnik. Bil je simpatizer osvobodilnega gibanja. Aretirali pa ga niso zaradi nedovoljene dejavnosti, temveč zaradi

kršitve policijske ure, saj so ga na ulici zasačili po 21. uri. V taborišče Jasenovac so ga odvedli l. 1941.

Zapomnil si ga je preživeli taboriščnik Ešref Badnjević. Auman je bil po njegovih besedah edini jetnik, ki si je upal govoriti z ustaši in je nekoč ogovoril celo poveljnika Maksa Luburića. Dejal je, da ni ničesar kriv, da je bolan in da se je zdravil v Stenjevcu, v psihiatrični bolnišnici.

V taborišču so ga ubili l. 1942.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 870; Miletić (2011), str. 887; Popis 1964 - Hrvaška, str. 155.

AUŠ (Jožefa) MIROSLAV

Miroslav Auš se je rodil 23. maja 1882 v Brezovici pri Zagrebu očetu Jožefu in materi Rozi. Po narodnosti je bil Hrvat ali Jud. Bil je pomemben štajerski industrialec, od l. 1920 solastnik in upravitelj Tovarne lesenih snovi in lepenke v Ceršaku v današnji občini Šentilj. Tovarna je pred vojno zaposlovala 127 ljudi in imela v lasti 40 ha gozdov.

Miroslav je živel v Spodnji Polskavi. Bil je lastnik posestva Frajštajn (Freisten) z dvorcem, gospodarskimi poslopji, žago, njivami, košenicami in gozdovi. Po vkorakanju nacistov in priključitvi tega dela Slovenije Tretjemu rajhu spomladi 1941 so mu odvzeli celotno premoženje in ga z ženo Gizelo izgnali v NDH z le najnujnejšimi stvarmi. Vemo, da sta se zatekla v Zagreb, saj je Miroslav pri zagrebškem uradu za obnovo gospodarstva NDH podal prijavo o zaplembi premoženja.

Po l. 1942 se je za njim izgubila vsaka sled. Kot žrtev taborišča Jasenovac je bil evidentiran med popisom l. 1964, in sicer v Mariboru. V poimenskih seznamih SPJ Jasenovac in portala Zgodovina Slovenije – SIstory je kot leto smrti navedeno l. 1945.

Sklepamo, da je izhajal iz trgovske družine Auš, ki je bila med letoma 1893 in 1912, do prodaje zagrebški nadškofiji, lastnica dvorca Brezovica pri Zagrebu. V tem kraju je bil Miroslav tudi rojen. Pri potomcih te družine Auš (Ausch) je očetovo ime zapisano kot Josef, materino pa kot Rosalin. (it)

Viri: Botica, Požar, str. 237–238; Miletić (2011), str. 890; Popis 1964 - Slovenija, str. 281; Šorn, 178; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si; ŽBL: Ausch, Miroslav (Auš).

AVPIČ (Antona) VINKO

Vinko Avpič se je rodil 20. februarja 1920 v Češnjici pri Železnikih očetu Antonu in materi Mariji, roj. Pfajfar.

Po poklicu je bil trgovski pomočnik. Ob okupaciji l. 1941 je živel in delal na Pobrežju v Mariboru, od koder so ga nacistične oblasti izgnale v Srbijo. Ni znano, kdaj in kako se mu je uspelo preseliti v Zagreb. Tam so ga zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem aretirali in zaprli v Lepoglavi. Ob likvidaciji tega taborišča je bil odrejen za premestitev v Jasenovac. Ubit je bil med transportom 15. aprila 1945, zato se v evidencah kot kraj smrti navaja Lepoglava/Jasenovac.

Zapisan je na spominski plošči padlim borcem in aktivistom iz Češnjice in Studenega, ki so jo postavili l. 1971 na zadružnem domu na Češnjici. (it)

Viri: Demšar, str. 186; Dubravica, Marković, str. 69; UL, 14. 2. 1950, str. 62; www.sistory.si.

B

BADOVINAC (Janka) NIKOLA

Nikola Badovinac se je rodil l. 1903 v Metliki očetu Janku. Bil je odvetnik v Karlovcu. Ustaši so ga aretirali v večji skupini karlovških Srbov in Judov jeseni l. 1941. Odvedli so ga v zagrebške zapore, od tam pa deportirali v taborišče Jasenovac, kjer se je za njim izgubila vsaka sled. O tem se je ohranilo več različnih pričevanj preživelih; po nekaterih navedbah naj bi ga novembra 1941 odpeljali na zaslišanje v taboriščno upravo, od koder se ni nikoli več vrnil, po drugih naj bi končal v taboriščnem krematoriju l. 1942.

Podrobnosti o Nikolovi metliški družini nismo uspeli najti. Na območju Bele krajine je pred vojno živelo več družin Badovinac, vse s koreninami v uskoških vaseh na pogorju Žumberka oz. Gorjancev. Uskoki so se na to obmejno območje Kranjske oz. Vojne krajine priseljevali v 16. stoletju, v času turških vpadov, iz Like, Bosne in Dalmacije, zemljišča pa so jim podeljevali v zameno za opravljanje vojaške službe.

V belokranjsko zgodovino druge svetovne vojne se je vpisal narodni heroj Ilija Badovinac iz Rosalnic pri Metliki. (it)

Viri: Miletić (1986), str. 232, 235, 272, 278, 279, 289, 312, 314; Miletić (1987), 149; Miletić (2011), str. 888; www.sistory.si; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1016610/, Ilija Badovinac.

BADŽEK (Ivana) RUŽICA roj. SAJŠEK

Ružica (Rosa) Sajšek se je rodila 25. avgusta 1906 v Mariboru očetu Ivanu in materi Ani, roj. Kožuhar. Njen oče je bil usnjarski pomočnik.

Živela je v Zagrebu, kjer se je dvakrat poročila; prvič l. 1930 z Dušanom Pejnovićem, drugič pa l. 1941 z Milom Badžekom. Bila je gospodinja.

Ne vemo, kako in kdaj je končala v ustaškem taborišču, vemo le, da je bila zaprta v Jasenovcu, saj je na seznamu jetnikov, ki so jih pomilostili 10. aprila 1945, na državni praznik NDH. Ne vemo, zakaj ni prišla na prostost. Najdemo jo namreč tudi na seznamu taboriščnikov, ubitih l. 1945 v Lepoglavi.

Viri: Dubravica, Marković, str. 65; KK Maribor – Sv. Magdalena, 1905–1910; SPJ, Seznam pomiloščenih.

BAJEC (Ivana) FRANC

Franc Bajec se je rodil med prvo svetovno vojno, l. 1915, v vipavskem podeželskem naselju Skrilje v današnji občini Ajdovščina. Iz teh krajev so se prebivalci izseljevali že v času vojne zaradi bližine soške fronte, po njej pa zaradi fašistične raznarodovalne politike, ko je ta del slovenskega ozemlja pripadel Kraljevini Italiji.

Za Franca domnevamo, da je živel v Mariboru, v industrijskem predelu Tezno, kjer je bil kot žrtev druge svetovne vojne evidentiran v popisu l. 1964. Ni znano, kako je končal v taborišču Jasenovac, kjer naj bi bil ubit l. 1945. (it)

Viri: Miletić (2011), str. 886; Popis 1964 - Slovenija, str. 299; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

BAJUK (Antona) JOSIP

Josip Bajuk se je rodil 12. marca 1911 v Božakovem pri Metliki očetu Antonu in materi Ani, roj. Nemanič. Poročen je bil z Marijo, roj. Štiberc, iz Lahoncev pri Ormožu.

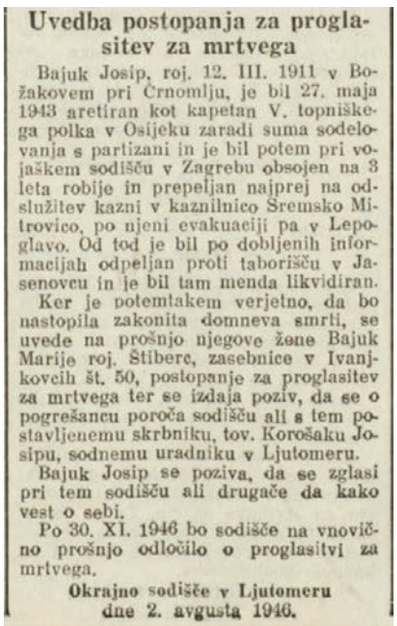

Uvedba postopanja za proglasitev za mrtvega

Bajuk Josip, roj. 12. III. 1911 v Božakovem pri Črnomlju, je bil 27. maja 1943 aretiran kot kapetan V. topniškega polka v Osijeku zaradi suma sodelovanja s partizani in je bil potem pri vojaškem sodišču v Zagrebu obsojen na 3 leta robije in prepeljan najprej na odslužitev kazni v kaznilnico Sremsko Mitrovico, po njeni evakuaciji pa v Lepoglavo. Od tod je bil po dobljenih informacijah odpeljan proti taborišču v Jasenovcu in je bil tam menda likvidiran.

Ker je potemtakem verjetno, da bo nastopila zakonita domneva smrti, se uvede na prošnjo njegove žene Bajuk Marije roj. Štiberc, zasebnice v Ivanjkovcih št. 50, postopanje za proglasitev za mrtvega ter se izdaja poziv, da se o pogrešancu poroča sodišču ali s tem postavljenemu skrbniku, tov. Korošaku Josipu, sodnemu uradniku v Ljutomeru.

Bajuk Josip se poziva, da se zglasi pri tem sodišču ali drugače da kako vest o sebi.

Po 30. XI. 1946 bo sodišče na vnovično prošnjo odločilo o proglasitvi za mrtvega.

Okrajno sodišče v Ljutomeru dne 2. avgusta 1946.

Objava o pogrešanem Josipu Bajuku
UL, 10. 8. 1946

Bil je topniški častnik jugoslovanske kraljeve vojske. Po kapitulaciji Jugoslavije se je pridružil vojski NDH kot kapetan V. topniškega polka v Osijeku. Tam so zakoncema Bajuk oblasti odobrile tudi stalno prebivališče (hrv. zavičaj), in sicer na podlagi ustaške zakonodaje, sprejete jeseni 1941, ki je to pravico zagotavljala rojenim v Sloveniji.

Vojaške oblasti so Josipa aretirale 27. maja 1943, in sicer z obtožbo, da podtalno sodeluje s partizani. Vojaško sodišče v Zagrebu ga je spoznalo za krivega in ga obsodilo na tri leta zapora. Kazen je začel služiti v Sremski Mitrovici, ki je bila tedaj del ozemlja NDH. Ko so se l. 1944 v bližini vneli srditi spopadi med partizansko vojsko in silami osi (t. i. sremska fronta), so zapornike evakuirali v Lepoglavo. Od tam so Bajuka transportirali v taborišče Jasenovac; na poti tja se je za njim izgubila vsaka sled. (it)

Viri: Dubravica, Marković, str. 65; UL, 10. 8. 1946, str. 344; Zavičajnici, Osijek, str. 56.

BATISTA (Josipa) VLADO

Vlado Batista, s polnim imenom Vladivoj Anton, se je rodil 10. junija 1917 v Zarečici pri Ilirski Bistrici očetu Josipu in materi Mariji. Po prvi svetovni vojni in razpadu Avstro-Ogrske je ta del Slovenije pripadel Kraljevini Italiji. Zaradi raznarodovalne politike in fašističnega nasilja je takrat veliko Slovencev pobegnilo v Kraljevino SHS.

O Vladovem življenju ni podatkov. Kot žrtev vojne je bil v popisu l. 1964 evidentiran v BiH, v Bukovici v občini Laktaši, nedaleč od Banjaluke, kjer je nekoč živela velika slovenska skupnost. Ne vemo, kako je končal v Jasenovcu, kjer naj bi ga ubili l. 1944. (it)

Viri: Popis 1964 - BiH, str. 1715; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

BENČIČ (Antona) FRANC
BENČIČ (Antona) IVAN

Brata Benčič sta se rodila v Hrpeljah na Primorskem očetu Antonu in materi Tereziji, roj. Dekleva, Franc 31. januarja 1902, Ivan pa 1. maja 1904. Ko je ta del slovenskega narodnostnega ozemlja po razpadu avstro-ogrske monarhije pripadel Italiji, se je družina Benčič zaradi naraščajočega fašizma preselila v Kraljevino SHS.

Ivan Benčič
Mihovilović (2017), str. 66.

Franc Benčič
Mihovilović (2017), str. 62.

Priložnost za delo jih je pripeljala v Zagreb.

Brata sta se zaposlila pri Jugoslovanskih državnih železnicah, v montaži lokomotiv. Franc je bil že v jugoslovanski državi l. 1923 aretiran kot simpatizer in ilegalni sodelavec KPJ.

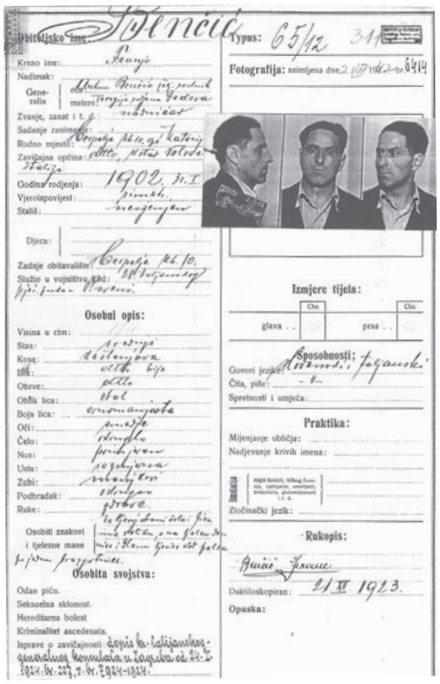
Obitaljsko ime: Benčić
Typus: 65/12
Fotografija:
Krsno ime:
Nadimak:
Generalia: oče: matere:
Zvanje, zanat i t. d.:
Sadanje zanimanje:
Rodno mjesto:
Zavičajna općina:
Godina rodjenja: 1902. 31. I
Vjeroispovijest:
Stalit:
Djeca:
Zadnje obitavalište:
Služio u vojništvu kod:
Osobni opis:
Visina u ctm:
Stas:
Kosa:
Bik:
Obrve:
Oblik lica:
Boja lica:
Oči:
Čelo:
Nos:
Usta:
Zubi:
Podbradak:
Ruke:
Osobiti znakovi i tjelesne mane
Osobita svojstva:
Odan piću.
Seksuelna sklonost.
Hereditarna bolest
Kriminalitet ascedenata.
Izmjere tijela:
glava
prsa
Sposobnosti:
Govori jezike:
Čita, piše:
Spretnosti i umječa:
Praktika:
Mijenjanje obličja:
Nadjevanje krivih imena:
Zločinački jezik:
Rukopis:
Daktiloskopiran: 21 XI 1923.
Opaska:

Policijski karton Franca Benčiča
HDA, fond 259, ROZ, št. 299

Ob nastanku NDH sta se Franc in Ivan vključila v osvobodilno gibanje. Prijeli so ju 1. marca 1942 in ju odvedli v zapore v Petrinjski ulici v Zagrebu, kjer so ju tudi mučili.

Franc je bil obsojen na tri leta prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška, kamor je bil poslan aprila 1942. Od tam je 9. aprila 1942 poslal dopisnico. Po pričevanju preživelega taboriščnika Zvonka Tkalca so ga sredi l. 1942 mučili in ubili v kletni celici bolnišnice. Taboriščniki so ji zaradi izživljanja ustaša Nikole Gagra sarkastično rekli hotel Gagro.

Mlajšega brata Ivana so iz Zagreba deportirali v taborišče Jasenovac. Najprej je bil razporejen v Ciglano, kasneje pa je delal v obratu za izdelavo verig, kjer je tudi dočakal zadnje dni taborišča. Najdemo ga na seznamu paketarnice med imeni taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Bil je v verigarni. Življenje je izgubil 22. aprila 1945, med prebojem taboriščnikov.

Viri: Borovnik, str. 294; HDA, fond 259, ROZ, št. 299; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1986), str. 198 in 798; Mihovilović (2017), str. 62–69.

BERGANT (Alojza) VJEKOSLAV

Vjekoslav Bergant se je rodil 1. marca 1919 v Trstu v železničarski družini. Po razpadu Avstro-Ogrske, ko je Trst pripadel Kraljevini Italiji, se je oče znašel pred izbiro: če bi hotel ohraniti delo pri železnici, bi ga premestili na jug države, če bi to možnost odklonil, bi ostal brez dela in pravice do bivališča. Tako se je družina l. 1922 izselila v Kraljevino Jugoslavijo. Živeli so v Zagrebu.

Lojzek, kot so ga klicali, je obiskoval osnovno šolo na Svetem duhu in ljudsko šolo na Kaptolu, nato pa se je vpisal še na obrtno šolo Jugoslovanskih državnih železnic, ki jo je končal l. 1938. Tako je postal tretja generacija železničarjev v družini. Zaposlil se je v železničarski delavnici, današnji Tovarni železniških vozil Gredelj.

Pridružil se je komunističnemu podmladku SKOJ in kasneje KPJ. Bil je med najbolj dejavnimi člani podmladka Delavskega kulturnega društva Ciglenica v zagrebški mestni četrti Trešnjevka. To društvo je konec marca 1941 zaradi pristopa Kraljevina Jugoslavije k trojnemu paktu organiziralo množične protivladne in protinacistične demonstracije. Zato so se po ustanovitvi NDH aprila 1941 njegovi člani med prvimi znašli na tarči ustaškega režima.

Vjekoslav je bil ob kapitulaciji oz. okupaciji Jugoslavije na služenju vojaškega roka v Ljubljani. Po vrnitvi v Zagreb je delal v železničarski delavnici in se takoj pridružil odporniškemu gibanju. Aretirali so ga oktobra 1941. Obsojen je bil na tri leta prisilnega dela v Jasenovcu. Tam se je naslednje leto za njim izgubila vsaka sled.

Napisan je na spominski plošči pomembnih članov društva Ciglenica, žrtev druge svetovne vojne, na Zagorski ulici 28 v Zagrebu. (it)

Viri: Miletić (2011), str. 38; Revolucionarni, str. 303–305, 312–313; www.jusp-jasenovac.hr; https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org; https://billiongraves.com/grave/Alojzija-Bergant/22838752.

BITENC (Gregorja) MARIJA, roj. OCVIREK

Marija Bitenc se je rodila 21. avgusta 1897 v Bregu pri Litiji očetu Gregorju Ocvirku, ki je bil železniški sprevodnik, in materi Mariji, roj. Černivec, ki je bila gospodinja. L. 1930 se je v Ljubljani poročila z Antonom Bitencem. Ne vemo, kdaj in zakaj je prišla v Zagreb, kjer je živela v času NDH.

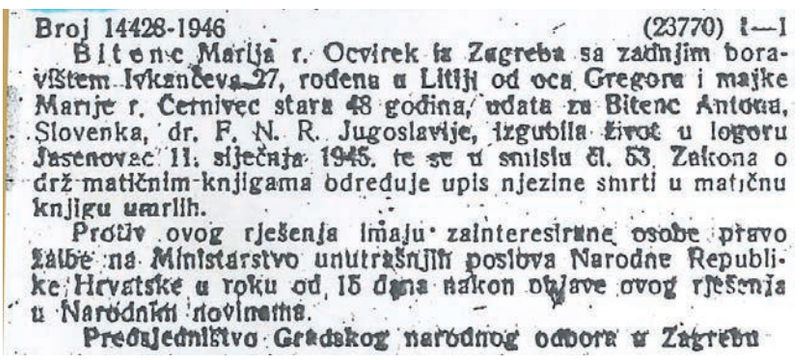
Broj 14428-1946 (23770) 1—1
Bitenc Marija r. Ocvirek iz Zagreba sa zadnjim boravištem Ivkančeva 27, rođena u Litiji od oca Gregora i majke Marije r. Černivec stara 48 godina, udata za Bitenc Antona, Slovenka, dr. F. N. R. Jugoslavije, izgubila život u logoru Jasenovac 11. siječnja 1945. te se u smislu čl. 53. Zakona o drž matičnim knjigama određuje upis njezine smrti u matičnu knjigu umrlih.
Protiv ovog rješenja imaju zainteresirane osobe pravo žalbe na Ministarstvo unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske u roku od 15 dana nakon objave ovog rješenja u Narodnim novinama.
Predsjedništvo Gradskog narodnog odbora u Zagrebu

Objava o pogrešani Mariji Bitenc
NN 124/1946

Aretirana je bil 28. avgusta 1944. Zaprta je bila v Petrinjski ulici in na Savski cesti v Zagrebu, kjer so jo več mesecev zasliševali, potem pa deportirali v Jasenovac. Tja je prispela 17. decembra 1944. Ta datum je zapisan v taboriščnem zvezku z imeni 1165 taboriščnic, na katerem piše *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*. Naknadno so pripisali besedo *odšla*. V taborišču je umrla 11. januarja 1945.

Viri: Borovnik, str. 294; HDA, fond 511; KK Šmartno pri Litiji, 1896–1918; Miletić (1986), str. 932; NN 124/1946.

BIZJAK DUŠANKA
BIZJAK SLAVKO

Osebnih podatkov o Dušanki in Slavku Bizjak nismo mogli najti: ne vemo, kdo so bili njuni starši, kje so živeli in kako sta končala v Jasenovcu. Kljub tako pomanjkljivim podatkom jima namenjamo kratek zapis, saj je v seznamih taboriščnih žrtev zapisano, da sta bila rojena v Sloveniji.

Dušanka se je rodila l. 1939, Slavko pa l. 1938. Kot kraj rojstva se pojavljata Celje ali Buče na Kozjanskem. Lahko bi bila brat in sestra, vendar tega ne vemo.

V dveh knjigah o Jasenovcu in na spletnem seznamu SPJ je navedeno, da sta bila v taborišču ubita l. 1942.

Iz Slovenije je bilo l. 1941 organizirano izseljenih dvanajst družin Bizjak. Med njimi ni Bizjakov, ki bi imeli otroke s tema imenoma. Morda je družina na Hrvaško pobegnila sama ali pa je tam živela že pred vojno.

Viri: Borovnik, str. 294; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; www.jusp-jasenovac.hr.

BIZJAK (Mihe) MIHAEL

Mihael Bizjak se je rodil 8. januarja 1907 v Brežicah. Živel je v Zagrebu, kjer se je preživljal kot mizarski mojster.

Nekdanji taboriščnik Alojz Ferš iz Maribora si je zapomnil, da so v mizarski delavnici v Jasenovcu skupaj delali trije Slovenci, poleg njega še Miha Bizjak iz Zagreba in Marijan Šetinc iz Jesenic na Dolenjskem. Mizarska delavnica je delovala v enonadstropni hiši, ki so jo v taborišču zgradili l. 1942.

Bizjaka najdemo tudi na seznamu taboriščnikov, katerih dopisnice – prejete v taborišču ali odposlane od tam – hranijo v SPJ. Kot datum njegove smrti se navaja 13. julij 1942.

Viri: Borovnik, str. 232, 294; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1987), str. 403, 661; Miletić (2011), str. 886.

BIZJAK (Ivana) SILVA

Borovnik, str. 262.

Silva (Silvija) Bizjak se je rodila 12. avgusta 1927 v Celju očetu Ivanu in materi Mariji, roj. Sorsch. Oče je bil krojaški pomočnik, mati pa gospodinja. Zakonca sta imela tudi starejšo hčerko Edito. Ob okupaciji je bila Silva celjska dijakinja.

Družino Bizjak so nemške zasedbene oblasti izgnale 21. avgusta prek zbirnega taborišča na gradu Rajhenburg. Bili so v transportu št. 28, ki je v taborišče Slavonska Požega odpeljal 620 izgnanih Slovencev. Naselili so jih v Rovišću pri Bjelovarju. Sestri sta tam začeli sodelovati s partizani in se jim kasneje tudi pridružili.

Ko je l. 1943 na Bilogori in Bačkovcih več partizanov zbolelo zaradi mraza in deževnega vremena ter stalnih premikov, sta sestri odšli k staršem v Rovišće na okrevanje. Kraj je bil varen, saj ustašev tam ni bilo že več kot pol leta. A sta bili izdani. Ustaši so ju 4. marca 1944 aretirali in zaprli v vojašnico, kjer so ju mučili do nezavesti, da sta morali zaradi poškodb v bolnišnico. Obsodili so ju na tri leta prisilnega dela in 14. aprila 1944 odpeljali v zagrebške zapore, od tam pa z dvajsetimi moškimi v taborišče Stara Gradiška, kjer sta bili že takoj po prihodu priči krutega ravnanja s taboriščnicami in njihovimi otroki.

V Jasenovac sta bili premeščeni 27. maja 1944 v skupino 99 žensk, odrejenih za okopavanje koruze. V tej skupini sta bili še dve Slovenki, in sicer Josipa Mirnik in Tonka Jurčič. Po napornem delu v vročini, ob slabi hrani in trpinčenju, so jih polovico – med njimi Edito – določili za vrnitev v Staro Gradiško. Silva se jim je pridružila prostovoljno. Skupina 51 žensk se je v Staro Gradiško vrnila 12. junija, ostale so v Jasenovcu ubili.

Starejša sestra Edita je bila iz Stare Gradiške premeščena v taborišče Lepoglava, kjer so jo 21. februarja 1945 pomilostili. Silva je ostala v Stari Gradiški, od koder se je zadnjič oglasila z dopisnico 13. oktobra 1944. Na seznamu 1165 taboriščnic, ki so zapisane v zvezku z naslovom *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*, je pripisano, da je umrla 4. novembra 1944.

Silva je bila nadarjena pesnica. Nekaj pesmi, ki jih je napisala v izgnanstvu, je objavljenih v Borovnikovi knjigi o taboriščniki v Jasenovcu, Stari Gradiški in Lepoglavi. Jernej Borovnik je za objavo v knjigi tudi uredil in povzel taboriščne zapiske njene sestre Edite, ki je preživela.

Viri: Borovnik, str. 223–229, 262–269 in 294; Kevo (2009), str. 525 in 538; Miletić (1986), str. 934; Miletić (2011), str. 886; Vukić (2019), str. 142.

BIZJAK (Henrika) ALBERTA ZORA

Zora Bizjak se je rodila 16. januarja 1925 v Postojni očetu Henriku in materi Frančiški, roj. Marinšek. Postojna je bila v času njenega rojstva del Julijske krajine v Kraljevini Italiji. Med dvema svetovnima vojnama so to območje zapustili številni Slovenci.

Alberta Zora, kot je bilo njeno polno ime, je spomladi 1941 živela v Podgradu pri Šentjurju pri Celju. Ne vemo, kdaj je družina Bizjak prišla tja, prav tako ni znano, kako je Zora končala v NDH oz. Jasenovcu. Tam je bila ubita 26. januarja 1943.

Viri: Borovnik, str. 294; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1986), str. 802; Miletić (1987), str. 661; Miletić (2011), str. 890; www.sistory.si.

BOSINA (Jožefa) FERDINAND

Ferdinand (Ferdo) Bosina se je rodil 8. februarja 1911 v Gabrju pri Dobovi v občini Brežice, v kmečki družini očeta Jožeta in matere Ane, roj. Vogrinc. Po poklicu je bil mizar.

Med vojno je živel v Zagrebu. Bil je član zagrebškega odbora OF, ki ga je vodil Miha Korošec, in partijske celice slovenskih izgnancev, ki se je sestajala pri Ivanu Zorku. Opravljal je tudi kurirske naloge za partizane na Kozjanskem.

Aretiran je bil julija 1943, ko so ustaši prestregli partizanskega kurirja in razbili t. i. slovensko navezo, prek katere je domobranski častnik Franjo Balon, rojen na Bizeljskem, partizanom pomagal z orožjem, različnimi potrebščinami in podatki. Bosini so mdr. očitali, da je od slovenskega gostilničarja Franja Mačka prevzemal partizanska pisma in jih izročal Balonu, temu pa so očitali tudi, da je z revolucionarji sodeloval od pomladi 1943, ko se je na Pantovčaku prvič srečal z Bosino. Balonu je še pred izrekom kazni uspelo pobegniti v partizane. Razvejane mreže Slovencev v vojski NDH takrat oblasti niso razkrinkale, čeprav so aretirale in zasliševale več civilistov.

Bosino so iz zaporov v Đorđićevi deportirali v Staro Gradiško in od tam v Jasenovac. V taborišču sta končala tudi Rozalija Lipej in Franjo Maček.

Ferda najdemo na seznamu paketarnice, med taboriščniki, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket. Bil je v mizarskem in žagarskem oddelku. Izkusil naj bi tudi celico smrti, kjer so taboriščnike izstradali do smrti. Za njim se je vsaka sled izgubila l. 1945. Njegovo smrt so uradno razglasili l. 1948. (ask/it)

Viri: HDA, fond 511; KK Dobova 1904–1911; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1986), str. 696 in 798; Miletić (1987), str. 661; Miletić (2011), str. 886; Petričević: »Naši ilegalci ... «, 1.2. in 2. 2. 1964; Sunajko, str. 114, 201.

BREMEC (Janeza) ALBIN

Albin Bremec se je rodil 1. septembra 1896 v Čepovanu pri Novi Gorici očetu Janezu in materi Katarini, roj. Bratuž. Življenje si je ustvaril v Trstu, kjer se je l. 1925 poročil z Marijo Kompara.

Po prvi svetovni vojni in priključitvi Trsta Italiji se je kot toliko Slovencev odselil v novo jugoslovansko državo, v Zagreb. Zaposlil se je kot krojaški pomočnik.

Bil je dejaven član Narodnega doma, kot se je pred vojno imenovalo slovensko društvo v Zagrebu, iz katerega je nastal današnji Slovenski dom Zagreb.

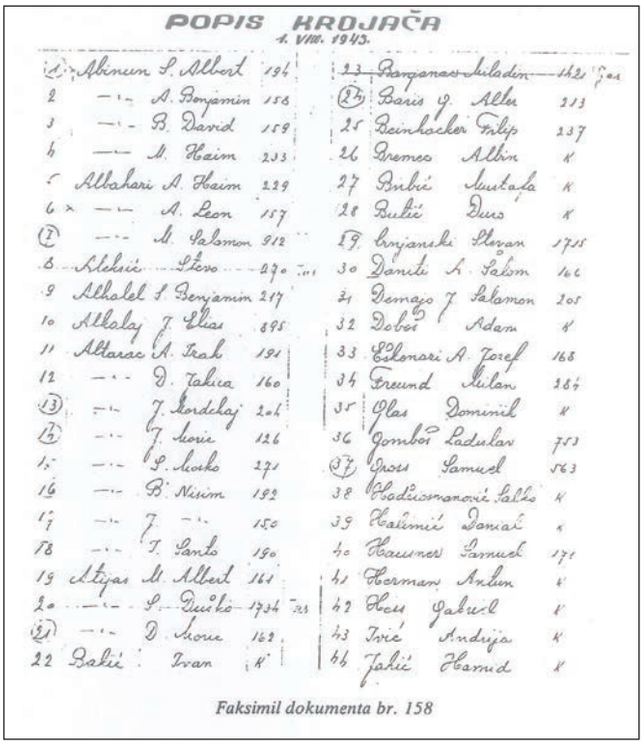

POPIS KROJAČA
4. VIII. 1943.

1	Abinun	S. Albert	194	23	Benjanac	Miladin	142
2	—"—	A. Benjamin	156	24	Baris	G. Aleu	213
3	—"—	B. David	159	25	Beinhacker	Filip	237
4	—"—	M. Haim	233	26	Bremec	Albin	K
5	Albahari	A. Haim	229	27	Bribić	Mustafa	K
6	—"—	A. Leon	157	28	Butić	Đuro	K
7	—"—	M. Salomon	912	29	Brnjanski	Stevan	1715
8	Alebić	Steva	270	30	Danić	L. Salom	166
9	Alhalel	S. Benjamin	217	31	Demajo	J. Salomon	205
10	Alkalaj	J. Elias	895	32	Dobos	Adam	K
11	Altarac	A. Izak	191	33	Eskenazi	A. Josef	168
12	—"—	D. Jakica	160	34	Freund	Milan	364
13	—"—	J. Jordelaj	206	35	Glas	Dominik	K
14	—"—	J. Isac	126	36	Gombos	Ladislav	753
15	—"—	S. Isako	271	37	Gross	Samuel	563
16	—"—	B. Nisim	192	38	Hodžismanović	Salko	K
17	—"—	J. —"—	150	39	Halimić	Danijel	K
18	—"—	I. Sento	190	40	Hausner	Samuel	171
19	Atijas	M. Albert	161	41	Herman	Anton	K
20	—"—	S. Đuro	1734	42	Hess	Gabriel	K
21	—"—	D. Isac	162	43	Irić	Andrija	K
22	Bakić	Ivan	K	44	Jahić	Hamid	K

Faksimil dokumenta br. 158

Na seznamu taboriščnikov, razporejenih v jasenovško krojačnico, je tudi Albin Bremec.
Miletić, 1987, str. 312.

Zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem je bil 10. marca 1943 aretiran. Iz zagrebških zaporov so ga premestili v taborišče Stara Gradiška in od tam v Jasenovac. Vemo, da je bil od l. 1942 v tamkajšnji krojačnici, saj ga najdemo na treh seznamih taboriščnikov v tem oddelku. Na teh seznamih je še nekaj Slovencev, in sicer Ivan Rolih, Bogomil Rupnik in Franjo Erklavec. Taboriščni krojačnici so rekli »krpara«, saj so bolj malo krojili in šivali, ampak v glavnem krpali ponošena oblačila taboriščnikov za nadaljnjo uporabo.

8. decembra 1944 so ga premestili v taborišče Lepoglava. Zadnjič so ga živega videli 15. aprila 1945, to je v obdobju »čiščenja« tega taborišča in deportacij taboriščnikov v Jasenovac.

Viri: ASDZ, zapisniki sej; Dubravica, Marković, str. 68; Borovnik, str. 294; HDA, fond 511; KK Čepovan, 1862–1904; Kržišnik Bukić (1995), str. 158; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1987), str. 249, 276 in 312; Miletić (2011), str. 889.

BRULC (Alojza) JOSIP

Josip Brulc se je rodil 8. septembra 1922 v Slavonskem Brodu na Hrvaškem. Izučil se je za mizarja.

Bil je simpatizer KPJ, aktivno je pomagal partizanom. Aretirali so ga skupaj z bratom Alfredom 20. junija 1941 v stanovanju v Zagrebu. Iz policijskega zapora v Petrinjski ulici je bil odveden v taborišče Danica pri Koprivnici, enega manjših ustaških taborišč v NDH. Po sedmih mesecih je bil premeščen v taborišče Jasenovac, kjer je bil julija 1942 ubit.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 335; www.jusp-jasenovac.hr.

BRUMAT (Ivana) ZORA

Zora (Zorislava, Zorka) Brumat se je rodila 30. januarja 1924 v Mariboru očetu Ivanu, roj. 13. novembra 1886, in materi Karolini, roj. Kralj, 11. novembra 1892.

Brumatovi so živeli v Mariboru, kjer je Zora l. 1939 končala državno mešano osnovno šolo Magdalenska. V začetku julija 1941 so nemške oblasti družino zaprle v meljsko vojašnico, nato pa jih 11. julija izgnale v NDH. V zbirno taborišče Slavonska Požega so prispeli v transportu št. 13, v katerem je bilo petsto slovenskih izgnancev.

Nimamo podatkov, kam so jih namestili in kako je Zora končala v Stari Gradiški. Kot žrtev druge svetovne vojne je bila evidentirana v Aginem Selu v Banjaluki. V evidenci taborišča piše, da je v Staro Gradiško prišla 4. novembra 1944 v skupini sedmih žensk.

Proti koncu vojne so jo premestili v Lepoglavo. Ubita je bila l. 1945, v času premeščanja taboriščnikov v Jasenovac.

Viri: Dubravica, Marković, str. 68; Borovnik, str. 294; Kevo (2010), str. 632; Miletić (1987), str. 445; Miletić (2011), str. 888; Popis 1964 - BiH, str. 1; SPJ, Vprašalnik za nekdanje taboriščnike.

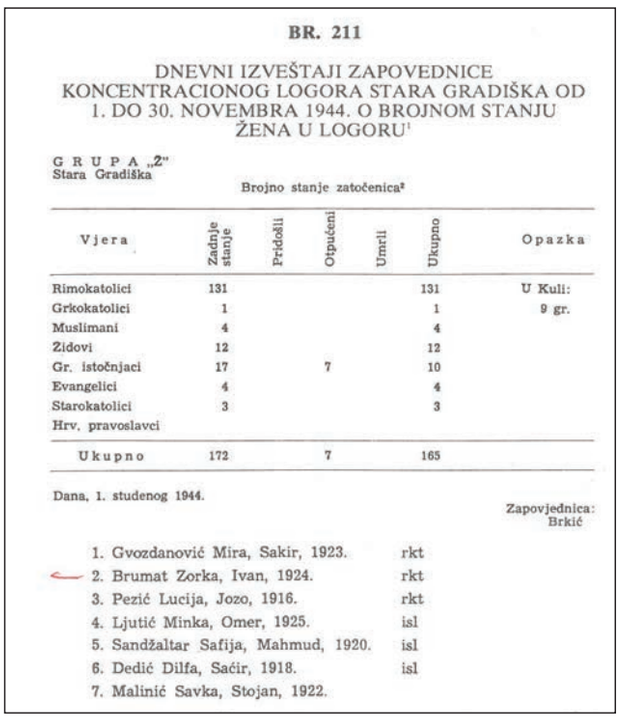

BR. 211

DNEVNI IZVEŠTAJI ZAPOVEDNICE KONCENTRACIONOG LOGORA STARA GRADIŠKA OD 1. DO 30. NOVEMBRA 1944. O BROJNOM STANJU ŽENA U LOGORU[1]

GRUPA „2"
Stara Gradiška

Brojno stanje zatočenica[2]

Vjera	Zadnje stanje	Pridošli	Otpućeni	Umrli	Ukupno	Opazka
Rimokatolici	131				131	U Kuli:
Grkokatolici	1				1	9 gr.
Muslimani	4				4	
Židovi	12				12	
Gr. istočnjaci	17		7		10	
Evangelici	4				4	
Starokatolici	3				3	
Hrv. pravoslavci						
Ukupno	172		7		165	

Dana, 1. studenog 1944.

Zapovjednica:
Brkić

1. Gvozdanović Mira, Sakir, 1923. rkt
2. Brumat Zorka, Ivan, 1924. rkt
3. Pezić Lucija, Jozo, 1916. rkt
4. Ljutić Minka, Omer, 1925. isl
5. Sandžaltar Safija, Mahmud, 1920. isl
6. Dedić Dilfa, Saćir, 1918. isl
7. Malinić Savka, Stojan, 1922.

Dnevno stanje taboriščnic Stare Gradiške. Na seznamu je tudi Zorka Brumat.
Miletić (1987), str. 445.

BRUMEN (Antona) STANKO

Stanko Brumen se je rodil 16. septembra 1900 v Pavlovcih pri Ormožu. Živel je v Mariboru in bil po poklicu trgovski potnik.

Ni znano, kako se je znašel v ustaškem taborišču; ali je bil izgnan v NDH ali se je po okupaciji Štajerske tja preselil sam ali pa je šlo za naključje oz. druge okoliščine.

Najdemo ga tako na seznamu jasenovških kot lepoglavskih taboriščnikov.

Njegovo ime je zapisano na spomeniku padlim v drugi svetovni vojni pred Domom kulture Ormož; poleg njega so zapisane še tri žrtve Jasenovca: Ivan Jeremic, Ciril Zadravec in Franc Žiger.

V evidenci SPJ je njegov priimek zapisan kot Krumen. (it)

Viri: Dubravica, Marković, str. 68; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

BUDISAVLJEVIĆ (Frana) NADA, roj. KUHAR

Nada Antonija Kuhar se je rodila 12. novembra 1907 v porodnišnici v Ljubljani očetu Franu in materi Mariji, roj. Novak. Oče je bil učitelj v Domžalah in zelo dejaven v katoliških organizacijah – bil je načelnik telovadnega društva Orli in predsednik domžalske podružnice Slovenske straže. Po poklicu je bila bolničarka. Poročila se je z Budislavom Budisavljevićem, roj. l. 1913. O njem niso znani nobeni osebni podatki. V zakonu se jima je l. 1937 rodil sin Srđan.

Vojna vihra je zakonca odpeljala vsakega na svojo stran: Budislav se je po kapitulaciji Jugoslavije pridružil četniškim enotam, nato pa odšel v Italijo, kjer je ostal do konca vojne. Nada je s sinom Srđanom odšla v partizane in postala bolničarka. Prijeli so jo v neki akciji v BiH in jo odvedli v taborišče.

V Stari Gradiški je kot datum prihoda naveden 15. julij 1944. Umrla je 17. decembra 1944 v Jasenovcu.

Sin Srđan je odraščal v Sloveniji, študiral v Ljubljani in si življenje ustvaril v Notranjih Goricah. (it)

Viri: Bernik, str. 194, 207; Borovnik, str. 294; Budisavljević, str. 259, 422; Kevo (2009), str. 562; KK Ljubljana – Bolnica, 1900–1910; Miletić (1986), str. 937; Miletić (1987), str. 398; Miletić (2011), str. 886.

BUDISAVLJEVIĆ (Johana) VILMA roj. HRIBOVŠEK

Vilma Hribovšek se je rodila 10. aprila 1870 v Cluju, tedanjem cvetočem avstro-ogrskem univerzitetnem mestu v današnji Romuniji. Njen oče Johan (Ivan) Hribovšek je bil visoki častnik v žandarmeriji avstrijske cesarske vojske. Rodil se je l. 1870 v Lokah pri Taboru na robu Spodnje Savinjske doline. Njegov starejši brat Karel Hribovšek, rojen l. 1846, je bil visoki cerkveni dostojanstvenik, papežev hišni prelat in stolni prošt lavantinske škofije, dolgoletni ravnatelj mariborskega bogoslovja.

Vilma je otroštvo preživela v Splitu in Zadru, kjer je njen oče skoraj dve desetletji deloval v deželni žandarmeriji (1879–1898), zadnjih šest let pa je bil komandir žandarmerije za celotno Dalmacijo. V zakonu z Aloysio Lutz se mu je poleg Vilme rodila še hčerka Johana.

V Dalmaciji je v tem obdobju deloval tudi Emanuel pl. Budisavljević, dvorni svetnik dalmatinskega okrožja v Zadru in okrožni kapetan v Kotorju. Vilma se je poročila z njegovim sinom Vladimirjem Budisavljevićem, hrvaškim diplomatom v Avstro-

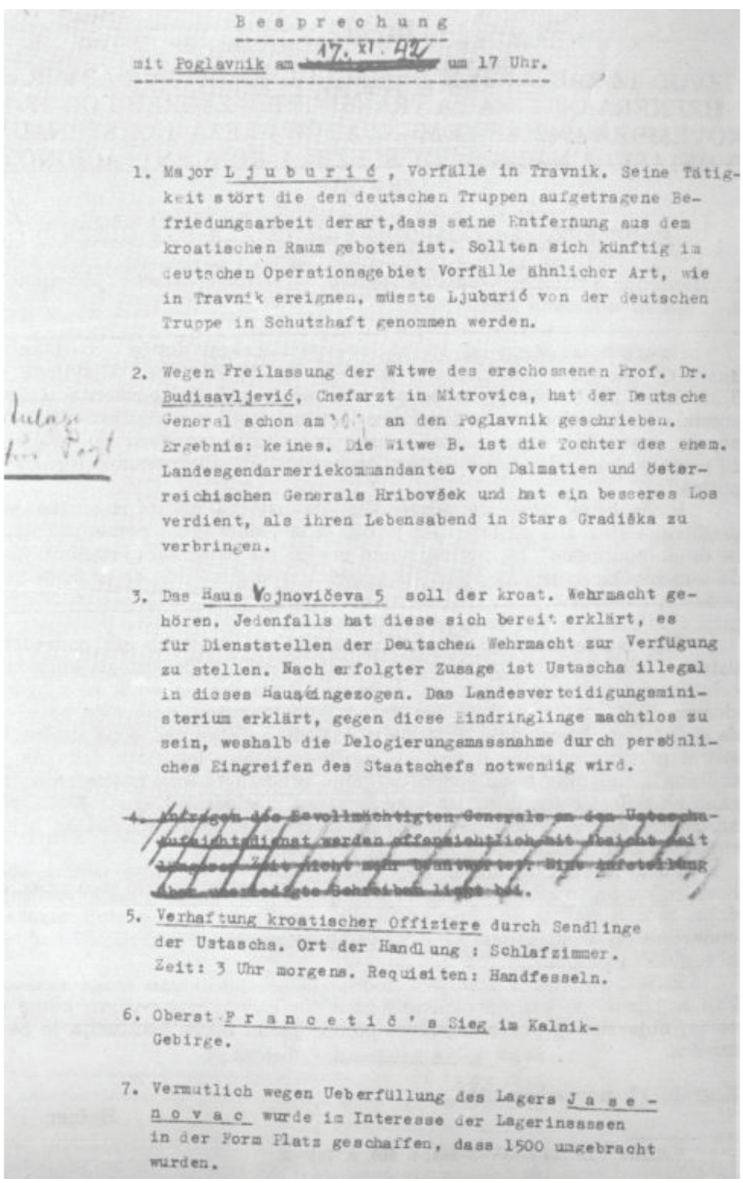

Besprechung

mit Poglavnik am 17. XI. 42 um 17 Uhr.

1. Major Ljuburić, Vorfälle in Travnik. Seine Tätigkeit stört die den deutschen Truppen aufgetragene Befriedungsarbeit derart, dass seine Entfernung aus dem kroatischen Raum geboten ist. Sollten sich künftig im deutschen Operationsgebiet Vorfälle ähnlicher Art, wie in Travnik ereignen, müsste Ljuburić von der deutschen Truppe in Schutzhaft genommen werden.

2. Wegen Freilassung der Witwe des erschossenen Prof. Dr. Budisavljević, Chefarzt in Mitrovica, hat der Deutsche General schon am [illegible] an den Poglavnik geschrieben. Ergebnis: keines. Die Witwe B. ist die Tochter des ehem. Landesgendarmeriekommandanten von Dalmatien und österreichischen Generals Hribovšek und hat ein besseres Los verdient, als ihren Lebensabend in Stara Gradiška zu verbringen.

3. Das Haus Vojnovičeva 5 soll der kroat. Wehrmacht gehören. Jedenfalls hat diese sich bereit erklärt, es für Dienststellen der Deutschen Wehrmacht zur Verfügung zu stellen. Nach erfolgter Zusage ist Ustascha illegal in dieses Haus eingezogen. Das Landesverteidigungsministerium erklärt, gegen diese Eindringlinge machtlos zu sein, weshalb die Delogierungsmassnahme durch persönliches Eingreifen des Staatschefs notwendig wird.

~~4. Anfragen des Bevollmächtigten Generals an den Ustascha-Aufsichtsdienst werden offensichtlich mit Absicht seit längerer Zeit nicht mehr beantwortet. Eine Aufstellung über unerledigte Schreiben liegt bei.~~

5. Verhaftung kroatischer Offiziere durch Sendlinge der Ustascha. Ort der Handlung : Schlafzimmer. Zeit: 3 Uhr morgens. Requisiten: Handfesseln.

6. Oberst Francetič's Sieg im Kalnik-Gebirge.

7. Vermutlich wegen Ueberfüllung des Lagers Jasenovac wurde im Interesse der Lagerinsassen in der Form Platz geschaffen, dass 1500 umgebracht wurden.

Zapisek pogovora o usodi Vilme Budisavljević iz l. 1942. Visoki nemški častnik je za njeno izpustitev posredoval pri poglavniku NDH.
Miletić, 1986, str. 521

Ogrski in kasneje v Kraljevini SHS oz. Kraljevini Jugoslaviji.

Vilma in Vladimir Budisavljević sta imela sina Emanuela in hčerko Danico. Po moževi upokojitvi sta se preselila v Vršac, kjer je bil sin Emanuel upravnik bolnišnice. Zaradi političnih napetosti so se ob začetku druge svetovne vojne preselili v Sremsko Mitrovico, kjer je Emanuel nadaljeval zdravniško kariero. Srem je po kapitulaciji Jugoslavije postal del NDH. Ustaške oblasti so zaradi domnevne podpore partizanskemu gibanju aretirale Vilminega sina in očeta, Emanuela in Vladimirja, ter ju 19. avgusta 1942 ustrelile v Dudiku pri Vukovarju. Takrat že 72-letno Vilmo in njeno snaho, Emanuelovo ženo Frido, so odvedli v taborišče Jasenovac.

Ohranil se je zapis o pogovoru med poglavnikom NDH Antejem Pavelićem in nemškim generalom, ki si je prizadeval za njuno izpustitev. Za Vilmo je bilo rečeno, da si kot hči avstrijskega generala »zasluži boljšo usodo, kot da konec svojega življenja prebije v Stari Gradiški«. Zanjo naj bi posredovala tudi sorodnica Diana Budisavljević, humanitarka, ki je iz Jasenovca reševala otroke. Poskusi posredovanja niso bili uspešni. Vilmo so ubili konec l. 1942. (it)

Viri: Budisavljević, str. 190, 198–201, 422; Geni.com (družina Hribovšek); Miletić (1986), str. 520–521; Schematismus der K. K. Landwehr 1879–1899.

BURJA (Ivana) JANEZ

HDA, fond 259, ROZ, št. 667.

Janez (Ivan, Josip) Burja se je rodil 28. januarja 1895 v vasici Šutna, nedaleč od Planine v Podbočju v današnji občini Krško, v kmečki družini očeta Ivana in matere Agneze, roj. Jankovič.

Bil je dvakrat poročen; prvič z Marijo Božič iz bližnje vasi Dol, kasneje pa z Jožico Levak iz Črešnjic v sosednji župniji Cerklje ob Krki.

Zaposlitev si je našel na hrvaški strani meje, v Zagrebški pivovarni. Bil je dejaven v sindikatu in KPJ. V komunistično stranko se je včlanil l. 1923. Med letoma 1938 in 1941 je bil sekretar tovarniške partijske celice. Njegov vzdevek je bil Stari.

Večkrat so ga prijeli že pred vojno. V NDH so ga aretirali 11. avgusta 1941. Deset dni je bil zaprt v ulici Račkega v Zagrebu, kjer so ga tudi mučili. Od tam je bil najprej odveden na Savsko cesto, nato pa v taborišče Jasenovac.

Iz Jasenovca se je zadnjič oglasil 21. junija 1942. Po izjavah nekaterih taboriščnikov je bil usmrčen nekaj dni kasneje v skupini 70 taboriščnikov, obsojenih na tri leta prisilnega dela. Kot uradni datum smrti so po vojni določili 5. julij 1942.

V taborišču je nekaj mesecev preživela tudi njegova žena Josipa; prijeli so jo, ko je možu v zapor poskusila pretihotapiti listek s sporočilom, skritim v steklenici s čajem.

Janez je bil navdušen esperantist. L. 1936 je postal predsednik Esperantskega društva Zagreb, kasneje pa je bil v tem društvu knjižničar.

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 667; KK Sv. Križ – Podbočje 1876–1900; Miletić (1986), str. 445; Miletić (2011), str. 38; www.jusp-jasenovac.hr.

BUTERAN (Maria) PIA

Pia Buteran se je rodila l. 1928 v Ljubljani, umrla pa je 31. januarja 1945 v Jasenovcu. O njej vemo le še, da je bila rimskokatoliške vere in da je bila v taborišče Stara Gradiška sprejeta 28. junija 1944 v skupini 15 žensk. V tej skupini so bile tudi Anka in Marijana Pirc, žena in hči slovenskega častnika Franca Pirca, ter Ivka Renko, ki so jih prav tako usmrtili v Jasenovcu.

V evidencah in virih je njeno ime večkrat zapisano tudi kot Pida, priimek pa kot Buterin, Butorani, Buteroni.

Viri: Borovnik, str. 294; Kevo (2009), str. 551; Miletić (1986), str. 934; Miletić (1987), str. 377; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr.

C

CIGALE (Josipa) VLADIMIR

Vladimir Cigale se je rodil 14. februarja 1913 v Trstu očetu Josipu in materi Franji, roj. Mikleuš. Imel je sestri Zoro in Marijo ter brata Silvestra. Oče, po poklicu železniški uradnik, je bil iz Godoviča pri Idriji, mati pa iz Sušnjevice v Istri. Cigaletovi so se iz Trsta izselili po razpadu Avstro-Ogrske, ko je to severnojadransko pristanišče pripadlo Kraljevini Italiji. Sklepamo, da so živeli v Strnišču na Dravskem polju, ob železniški progi Pragersko–Velika Kaniža, saj se je tam rodila najmlajša hčerka Marija.

Kdaj natanko so se preselili v Slavonijo, ne vemo. Oče Josip in sin Vladimir sta tam zanesljivo živela l. 1937, saj sta tega leta v Osijeku imela stalno prebivališče. Vladimir se je 29. marca 1937 v Osijeku tudi poročil, in sicer z domačinko Agato Garvan.

Po poklicu je bil strojni ključavničar. Pred vojno je bil zaposleni v osiješki Munjari, kasnejši Elektri. Bil je strasten nogometaš, član osiješkega Športnega kluba Elektra, v katerem je igral tudi rojak Albin Petelin.

Vladimirja so prijeli spomladi 1943 v množičnih aretacijah, ki so v Osijeku potekale med 22. in 24. majem. Konec junija so večjo skupino odvedli na osiješko železniško postajo, od tam pa s tovornimi vagoni v Staro Gradiško. Preživeli taboriščnik Čedomil Huber si je zapomnil, da je turobno razpoloženje med transportom presekal Vladimir Cigale, ki je vzkliknil: »Živela svoboda!«, na kar so vsi v en glas zavpili: »Živela!«.

Iz Stare Gradiške je bil premeščen v Lepoglavo. Preživeli taboriščnik Šime Klaić si ga je namreč zapomnil kot enega od štirih lepoglavskih jetnikov, ki se jim je spomladi 1945 uspelo izogniti množičnemu poboju. Vendar pa mu ni uspelo pobegniti.

V povojnih zapisih smo našli podatek, da je bil ustreljen 30. aprila 1945.

Vladimir Cigale je zapisan na spominskem obeležju na stavbi Elektre Osijek.

Med letoma 1967 in 1990 je osiješki nogometni klub organiziral Spominski turnir Vladimirja Cigaleta. (it)

Viri: Dubravica, Marković, str. 69; Klaić, v Borovnik, str. 256; Elektroslavonija, str. 33; hr.wikipedia.org/wiki/NK_Elektra_Hypo_Limac_Osijek; Huber, str. 12; Nkelektra.com; Zavičajnici, Osijek, str. 132.

CRNEK (Matije) FRANJO

Franjo Crnek se je rodil 28. januarja 1901 v Đurđicu v današnji občini Ivanska pri Bjelovarju očetu Matiji in materi Franci, roj. Štefanec. Gimnazijo je obiskoval v Bjelovarju, hrvaščino in nemščino študiral v Zagrebu, tam opravil tudi profesorski izpit, nato pa še doktoriral, in sicer iz filozofije l. 1927 v Lvovu, takratnem poljskem univerzitetnem središču, ki je zdaj v Ukrajini.

Crnek se je l. 1929 zaposlil v Mariboru, na tedanji realki. Med dijaki je veljal za priljubljenega profesorja. Bil je naprednih idej. Deloval je v telovadnem društvu Sokol. Že l. 1938 je postal član prepovedane komunistične stranke. Ker je organiziral podporno akcijo za zaprte komuniste, so ga banske oblasti l. 1940 kazensko premestile na učiteljsko šolo v Petrinjo na Hrvaško, kjer je dočakal začetek vojne in ustanovitev NDH.

Ustaši so ga prvič aretirali oktobra 1941, vendar so ga izpustili, ker niso našli dokazov, da je komunist, a so ga vnovič kazensko premestili, tokrat v Bijeljino v BiH, ki je bila takrat del NDH. Od tam je kmalu odšel v partizane, kjer je sodeloval z znanima revolucionarjema Rodoljubom Čolakovićem in Vojislavom Kecmanovićem.

Po vrnitvi iz partizanov l. 1943 se mu je v zakonu z Vladimiro Engelman, učiteljico iz Ljubljane, ki jo je spoznal v Mariboru, rodil sin Gorazd.

Sokolska izkaznica Franja Crneka iz Maribora
Vse fotografije: arhiv družine Crnek.

Spomladi 1944 so ga ponovno aretirali in odvedli v Sremsko Mitrovico, ki se je od pripojitve Srema k NDH imenovala Hrvatska Mitrovica. Tam naj bi učil hrvaščino na gimnaziji. A je bil deportiran v taborišče Jasenovac, kjer se je spomladi 1945, le malo pred koncem obstoja tega taborišča, za njim izgubila vsaka sled. Po nekaterih navedbah so ga ubili marca 1945.

Najdemo ga na seznamu paketarnice, med taboriščniki, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket. Tam piše, da je bil v skupini III, v Ciglani.

V Nikolićevi knjigi o Jasenovcu piše, da so ustaši v tem taborišču hkrati s profesorjem Crnekom usmrtili še Mirana Šerbaka iz Maribora.

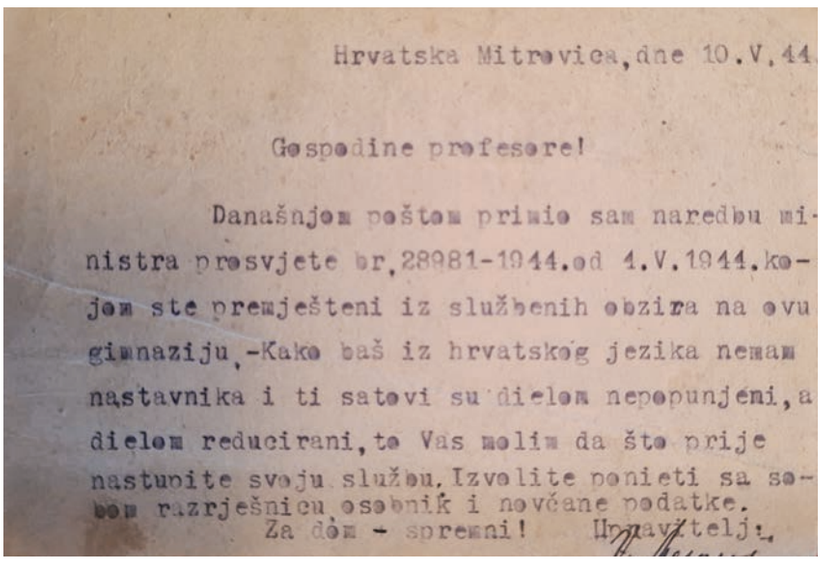

Hrvatska Mitrovica, dne 10.V.44.

Gospodine profesore!

Današnjom poštom primio sam naredbu ministra prosvjete br.28981-1944.od 1.V.1944.kojom ste premješteni iz službenih obzira na ovu gimnaziju.-Kako baš iz hrvatskog jezika nemam nastavnika i ti satovi su dielom nepopunjeni,a dielom reducirani,to Vas molim da što prije nastupite svoju službu.Izvolite ponieti sa sobom razrješnicu osobnik i novčane podatke.

Za dom - spremni! Upravitelj:

Dokument o premestitvi prof. Crneka na gimnazijo v Hrvatski Mitrovici, kot so po priključitvi Srema k NDH poimenovali Sremsko Mitrovico.

Na mariborski klasični gimnaziji so l. 1949 ustanovili Mladinsko kulturno-umetniško društvo dr. Franjo Crnek. V tem društvu so delovali številni dijaki, ki so kasneje postali pomembni slovenski ustvarjalci. Crnekovo ime je zapisano tudi na spominski plošči v gimnazijski avli, na kateri so navedeni dijaki in profesorji, ki so padli med NOB. V Mariboru je še danes Crnekova ulica. (ask/it)

Viri: Guštin, v Borovnik, str. 24; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389, 391; Miletić (1986), str. 799; Miletić (1987), str. 661, 662; Miletić (2011), str. 888; Nikolić (1969), str. 98; Polajžar, str. 27, 37; ustni vir: Dejan Crnek; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

CUCEK (Jakoba) KARLO

Karlo Cucek se je rodil 10. junija 1906 na Notranjskem, v Gornji Košani pri Šentpetru na Krasu, v današnji Pivki, očetu Jakobu in materi Marijani, roj. Šprohar.

Cuckovi so bili številčna družina; Karlo je imel brate Jakoba, Mihaela, Milana in Franca ter sestri Amalijo in Marico. Ko je ta del Slovenije po prvi svetovni vojni in razpadu Avstro-Ogrske pripadel Italiji, se je za slovensko prebivalstvo začelo težavno obdobje, saj so fašisti Slovane obravnavali kot manjvredne, Slovence pa poitalijančevali.

Karlov brat Jakob se je l. 1930 odpravil čez mejo, v tedanjo Kraljevino Jugoslavijo. Našel je primerno zemljišče blizu Banjaluke v BiH, kjer je že živela večja slovenska skupnost. Kupil je posest pri vasi Zalužani, med reko Vrbas ter glavno cesto proti Gradiški in Zagrebu. Tam so se mu kasneje pridružili še ostali družinski člani, med njimi Karlo.

Za Karla vemo le še, da je ob prijetju živel v Kuljanih pri Banjaluki in da so ga v taborišču Stara Gradiška ubili l. 1944. (it)

Viri: Mihajlović, v Adamič Papež, str. 148–149; Popis 1964 - BiH, str. 44; Vidović, v Adamić Papež, str. 141–148; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

CVETKO (Antona) ANTON

Anton Cvetko se je rodil l. 1911 v Zavidovićih v BiH. To mesto med Dobojem in Zenico, na sotočju rek Bosne, Krivaje in Gostović, je bilo že v Avstro-Ogrski pomembno središče gozdarske ter lesnopredelovalne industrije, kjer so zaposlitev našli delavci z različnih delov monarhije.

Anton je ob začetku druge svetovne vojne živel na Hrvaškem. Bil je tekstilni delavec v Zagrebu, aktiven v sindikalnem gibanju in od l. 1942 član KPJ.

Aretiran je bil 9. junija 1943. V Jasenovac so ga deportirali junija ali julija. Umrl je 22. aprila 1945, med prebojem taboriščnikov iz Jasenovca.

Kot žrtev druge svetovne vojne je bil evidentiran v Turopolju pri Veliki Gorici. Kot kraj bivanja se navaja tudi naselje Novo Čiče. V evidencah se pojavita dva Antona Cvetka. Menimo, da gre za isto osebo.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 783; Popis 1964 - Hrvaška; www.jusp-jasenovac.hr.

CVRLJE (Boža) PETER

Peter Cvrlje se je rodil l. 1900 v vasi Glavice pri Sinju očetu Božu in materi Angeli, roj. Strmol. Živel in delal je v Osijeku. Tam se je l. 1931 poročil z Angelo Stropnik iz Sv. Florjana pri Šoštanju.

Ni podatkov o tem, kdaj in zakaj je bil aretiran ter odveden v taborišče Jasenovac. Kot datum njegove smrti se uradno vodi 22. april 1945. Vdova Angela se je po osvoboditvi vrnila v Slovenijo in tam umrla l. 1951.

Viri: KK Šoštanj, 1907–1911; Zavičajnici, Osijek, str. 139; www. jusp-jasenovac.hr.

Č

ČAKŠ (Martina) ROZA

Roza (Rosa) Čakš se je rodila 10. marca 1899 v Koretnu v občini Šmarje pri Jelšah, nedaleč od meje s Hrvaško, očetu Martinu in materi Mariji, roj. Strašek.

Živela je v Prijedoru v BiH, kjer so ji oblasti tudi odobrile stalno prebivališče. Svoje družine ni imela, po poklicu je bila kuharica.

V Prijedoru je takrat živela velika slovenska skupnost. Prvi Slovenci so tja prišli na koncu 19. stoletja, ko so v času Avstro-Ogrske ta kraj z železniško progo povezali z Banjaluko. Veliko se jih je zaposlilo tudi v rudniku železove rude Ljubija, ki je tik pred drugo svetovno vojno zaposloval 1600 ljudi. Po kapitulaciji Jugoslavije je to območje postalo del NDH.

Roza je bila zaradi politične dejavnosti dva meseca v zaporu v Banjaluki. Tamkajšnje redarstvo je konec februarja 1944 predlagalo, da jo za eno leto napotijo na prisilno delo v Staro Gradiško. To se je 13. marca tudi zgodilo. Kazen naj bi odslužila 10. februarja 1945, vendar se je v taborišču pred tem za njo izgubila vsaka sled. (it)

Viri: KK Šmarje pri Jelšah, 1892–1904; Miletić (1986), str. 719; Miletić (1987), str. 334–336; www.sistory.si.

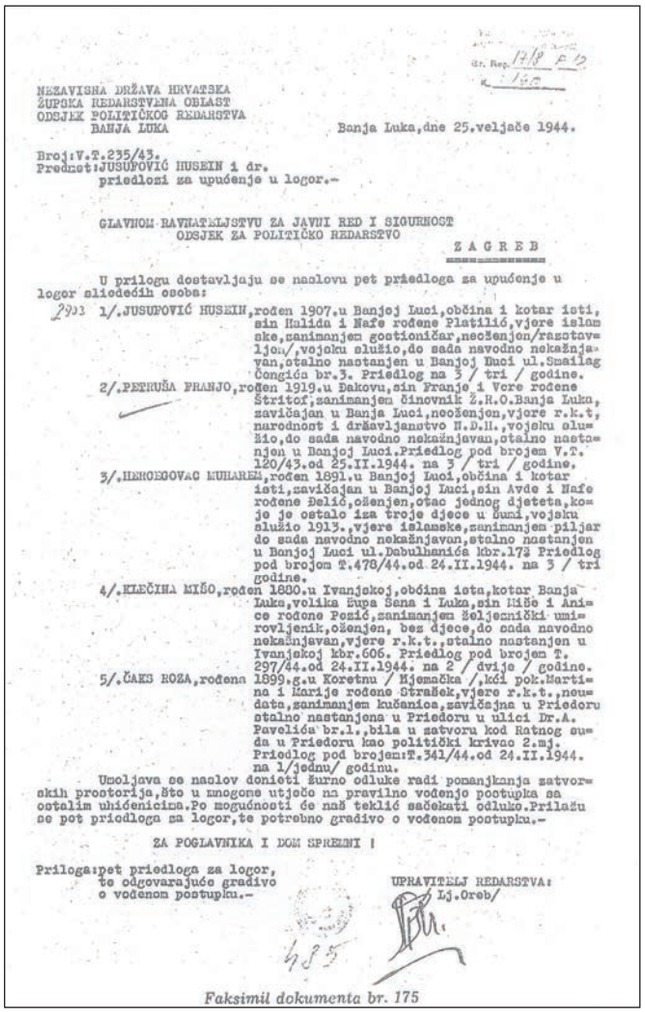

Dr. Reg. 1718 F 12
K 160

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST
ODSJEK POLITIČKOG REDARSTVA
BANJA LUKA

Banja Luka, dne 25. veljače 1944.

Broj: V.T.235/43.
Predmet: JUSUFOVIĆ HUSEIN i dr.
priedlozi za upućenje u logor.-

GLAVNOM RAVNATELJSTVU ZA JAVNI RED I SIGURNOST
ODSJEK ZA POLITIČKO REDARSTVO

Z A G R E B

U prilogu dostavljaju se naslovu pet priedloga za upućenje u logor sliedećih osoba:

2903 1/. JUSUFOVIĆ HUSEIN, rođen 1907. u Banjoj Luci, občina i kotar isti, sin Halida i Nafe rođene Platilić, vjere islamske, zanimanjem gostioničar, neoženjen/razstavljen/, vojsku služio, do sada navodno nekažnjavan, stalno nastanjen u Banjoj Luci ul. Smailag Čengića br. 3. Priedlog na 3 / tri / godine.

2/. PETRUŠA FRANJO, rođen 1919. u Đakovu, sin Franje i Vere rođene Štritof, zanimanjem činovnik Ž.R.O. Banja Luka, zavičajan u Banja Luci, neoženjen, vjere r.k.t, narodnost i državljanstvo N.D.H., vojsku služio, do sada navodno nekažnjavan, stalno nastanjen u Banjoj Luci. Priedlog pod brojem V.T. 120/43. od 25.II.1944. na 3 / tri / godine.

3/. HERCEGOVAC MUHAREM, rođen 1891. u Banjoj Luci, občina i kotar isti, zavičajan u Banjoj Luci, sin Avde i Nafe rođene Đelić, oženjen, otac jednog djeteta, koje je ostalo iza troje djece u Šumi, vojsku služio 1913., vjere islamske, zanimanjem piljar do sada navodno nekažnjavan, stalno nastanjen u Banjoj Luci ul. Dabulhanića kbr. 173 Priedlog pod brojem T.478/44. od 24.II.1944. na 3 / tri godine.

4/. KLEČINA MIŠO, rođen 1880. u Ivanjskoj, občina ista, kotar Banja Luka, velika župa Sana i Luka, sin Miše i Anice rođene Pezić, zanimanjem željeznički umirovljenik, oženjen, bez djece, do sada navodno nekažnjavan, vjere r.k.t., stalno nastanjen u Ivanjskoj kbr. 606. Priedlog pod brojem T. 297/44. od 24.II.1944. na 2 / dvije / godine.

5/. ČAKS ROZA, rođena 1899. g. u Koretnu / Njemačka /, kći pok. Martina i Marije rođene Strašek, vjere r.k.t., neudata, zanimanjem kučanica, zavičajna u Priedoru stalno nastanjena u Priedoru u ulici Dr. A. Pavelića br. 1., bila u zatvoru kod Ratnog suda u Priedoru kao politički krivac 2. mj. Priedlog pod brojem: T.341/44. od 24.II.1944. na 1/jednu/ godinu.

Umoljava se naslov donieti žurno odluke radi pomanjkanja zatvorskih prostorija, što u mnogome utječe na pravilno vođenje postupka sa ostalim uhićenicima. Po mogućnosti će naš teklić sačekati odluke. Prilažu se pet priedloga za logor, te potrebno gradivo o vođenom postupku.-

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI !

Priloga: pet priedloga za logor, te odgovarajuće gradivo o vođenom postupku.-

UPRAVITELJ REDARSTVA:
/ Lj. Oreb/

435

Faksimil dokumenta br. 175

Dokument banjaluškega redarstva iz l. 1944 o petih zapornikih, med katerimi je Roza Čakš.
Miletić, 1987, str. 335.

ČEBAŠEK (Antona) VLADIMIR

Vladimir Čebašek se je rodil 3. marca 1907 v Zvorniku na vzhodu BiH, tik ob meji s Srbijo, kjer je bil njegov oče upravnik pošte. Učiteljsko šolo je končal v Sarajevu. Služboval je v Gojevićih pri Fojnici, Orovici pri Ljuboviji in Zabrežju pri Obrenovcu. Bil je glasbenik, rad je tudi risal. Zaradi vsestranskosti so ga l. 1940 premestili v Sarajevo in vključili v svet za izobraževanje.

Otrgnuti od zaborava, str. 60.

Po kapitulaciji Jugoslavije je večji del BiH pripadel NDH. Vladimir je bil februarja 1942 mobiliziran v domobransko vojsko. Kot nadporočnik je deloval na območju Potkozarja, med Banjaluko in Prijedorom, in se tam povezal s partizani. Zanje je pridobival zaupne dokumente in jih tudi sam nosil na Kozaro, kjer so bile močne partizanske postojanke. V dogovoru s partizanskim poveljstvom je ostal v domobranskih vrstah, saj je tako bolj koristil odporniškemu gibanju. Aprila 1944 so ga ustaši ujeli z dokumenti in skico taborišča Stara Gradiška. Deset dni so ga mučili, nato pa odpeljali na sojenje v Zagreb. Med zaslišanji ni

nikogar izdal. Obsodili so ga na 20 let zapora, kazen pa mu naknadno skrajšali na 16 let. Prestajati jo je začel v Lepoglavi, od koder so ga l. 1945 premestili v Jasenovac. Povsem mogoče je, da tja sploh ni prispel, saj je bilo veliko taboriščnikov ubitih med transportom.

Viri: Dubravica, Marković, str. 69; Otrgnuti od zaborava, str. 60 in 941; www. jasenovac.hr.

ČESNIK (Ivana) IVAN

Ivan Česnik se je rodil 21. januarja 1920 v Knežaku, na robu kraškega polja v Zgornji Pivki v občini Ilirska Bistrica, očetu Ivanu in materi Julijani, roj. Knaflc. V času njegovega rojstva so ti slovenski kraji postali del Julijske krajine v Kraljevini Italiji. Zaradi fašizma so se številni Slovenci izselili v Kraljevino SHS.

Ivan je živel v Štorah, v rudarskem in železarskem kraju jugovzhodno od Celja. Po poklicu je bil krojaški pomočnik. Nismo našli podatkov, kdaj je prišel v NDH in zakaj so ga deportirali v Jasenovac, kjer so ga ubili 4. oktobra 1942. (it)

Viri: Borovnik, str. 295; Miletić (2011), str. 887; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

ČREP (Izidorja) BARBARA

Barbara (Barica) Črep se je rodila l9. novembra 1919 v Trnovcu pri Metliki, v bajtarski družini. Še kot dekle je odšla služit v Zemun. Tam je tudi dočakala začetek vojne. Zaradi delovanja v osvobodilnem gibanju so jo l. 1942 zaprli; bila je v beograjskih in zagrebških zaporih. Ne vemo, kdaj natanko je bila privedena v ustaško taborišče.

Najdemo jo na seznamu 1165 taboriščnic, ki se je ohranil v zvezku z napisom *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*.

V popisu žrtev druge svetovne vojne l. 1964 je bila evidentirana v Zemunu. Tam piše, da je bila ubita l. 1944 v Stari Gradiški. V kratki beležki o Baričinem življenju, ki je nastala l. 1957 v njeni domači Metliki, pa piše, da je bila mučena in ubita novembra 1942.

Njen priimek se v nekaterih seznamih napačno zapisuje kot Čerebica. (it)

Viri: Miletić (1986), str. 936; Miletić (2011), str. 888; Popis 1964 - Srbija, str. 1422; SI ZAL NM, MET 44, šk. 36, življenjepisi Trnovec; www.jusp-jasenovac.hr.

D

DELIŠIMUNOVIČ (Janeza/Jakoba) ANA

Ana (Anka) Delišimunovič se je rodila 13. aprila 1911 v župniji Velika Dolina, v zaselku pod gradom Mokrice, nedaleč od slovensko-hrvaške meje pri Obrežju. To območje je 17. septembra 1941 okupirala NDH.

Živela je v vasi Brezje pri Bojsnem, na južnem robu Bizeljskega, prav tako v občini Brežice.

Aretirali so jo konec septembra 1944 v bližnjem Samoborju na Hrvaškem. Odpeljali so jo na zaslišanje v Zagreb, od tam pa v Jasenovac. Iz taborišča se je z dopisnico še zadnjič oglasila 7. januarja 1945. Odtlej se je zanjo izgubila vsaka sled.

V zvezku z naslovom *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac* z imeni 1165 taboriščnic piše, da je bil njen oče Jakob.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 937; Miletić (2011), str. 886; NN 139/1941; .

DOJMI (Jurija) JOZEFINA, roj. BERNIK

Jozefina Bernik se je rodila 18. marca 1921 v Poljčanah v Dravinjski dolini očetu Juriju in Magdaleni. Poročila se je z Ercolanom Dojmijem iz Hrvaške. Živela sta v Zagrebu.

Med vojno je živela v Zagrebu, kjer je delala v krojaški delavnici. Aretirali so jo l. 1943. Iz Zagreba v Staro Gradiško so jo deportirali 22. decembra 1944. Iz taborišča se je zadnjič oglasila 10. februarja 1945. Umrla je za tifusom 26. februarja 1945.

V evidencah je zapisana tudi kot Judinja in s priimkom Dojnić.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 936; Miletić (2011), str. 888; NN 131/1946; www.jusp-jasenovac.hr.

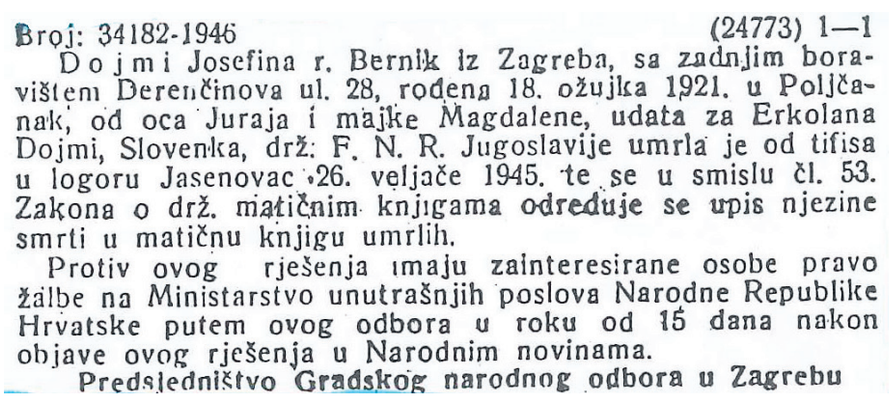
Broj: 34182-1946 (24773) 1—1

Dojmi Josefina r. Bernik iz Zagreba, sa zadnjim boravištem Derenčinova ul. 28, rođena 18. ožujka 1921. u Poljčanak, od oca Juraja i majke Magdalene, udata za Erkolana Dojmi, Slovenka, drž: F. N. R. Jugoslavije umrla je od tifisa u logoru Jasenovac 26. veljače 1945. te se u smislu čl. 53. Zakona o drž. matičnim knjigama odreduje se upis njezine smrti u matičnu knjigu umrlih.

Protiv ovog rješenja imaju zainteresirane osobe pravo žalbe na Ministarstvo unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske putem ovog odbora u roku od 15 dana nakon objave ovog rješenja u Narodnim novinama.

Predsjedništvo Gradskog narodnog odbora u Zagrebu

Objava o pogrešani Jozefini Dojmi
NN 131/1946

ERKLAVEC (Franca) FRANC

Franc Erklavec se je rodil 10. februarja 1893 v Zgornjem Kašlju, v župniji Ljubljana Polje, očetu Francu in materi Leopoldini, roj. Jereb. Oče je bil ob sinovem rojstvu najemnik, krojač. Tudi Franc ml. se je izučil za krojača. Živel je v Ljubljani, kjer se je po koncu prve svetovne vojne l. 1918 poročil z branjevko Marijo Marješič. Imela sta sina Franca. Živeli so v barakarskem naselju na Galjevici.

Ne vemo, kdaj se je Franc preselil v Zagreb, kjer se je prav tako ukvarjal s krojaštvom. Aretirali so ga 15. maja 1942. Zasliševali in mučili so ga v zaporih v Đorđićevi ulici in na Savski cesti, nato pa ga junija 1942 deportirali v taborišče Stara Gradiška. Za daljši čas je bil razporejen na delo v krojačnici v Jasenovcu, kjer so za častnike in osebje šivali nova oblačila, za nadaljnjo uporabo v taborišču pa predelovali stara oblačila, zaradi česar so oddelku rekli tudi »krpara«.

Najdemo ga na štirih seznamih taboriščnikov v tem oddelku l. 1942. Istega leta naj bi tam tudi umrl.

Viri: Adresar 1933, str. 141; HDA, fond 511; KK Ljubljana – Polje, 1875–1896; Miletić (1987), str. 249, 250, 252, 253; www.jusp-jasenovac.hr.

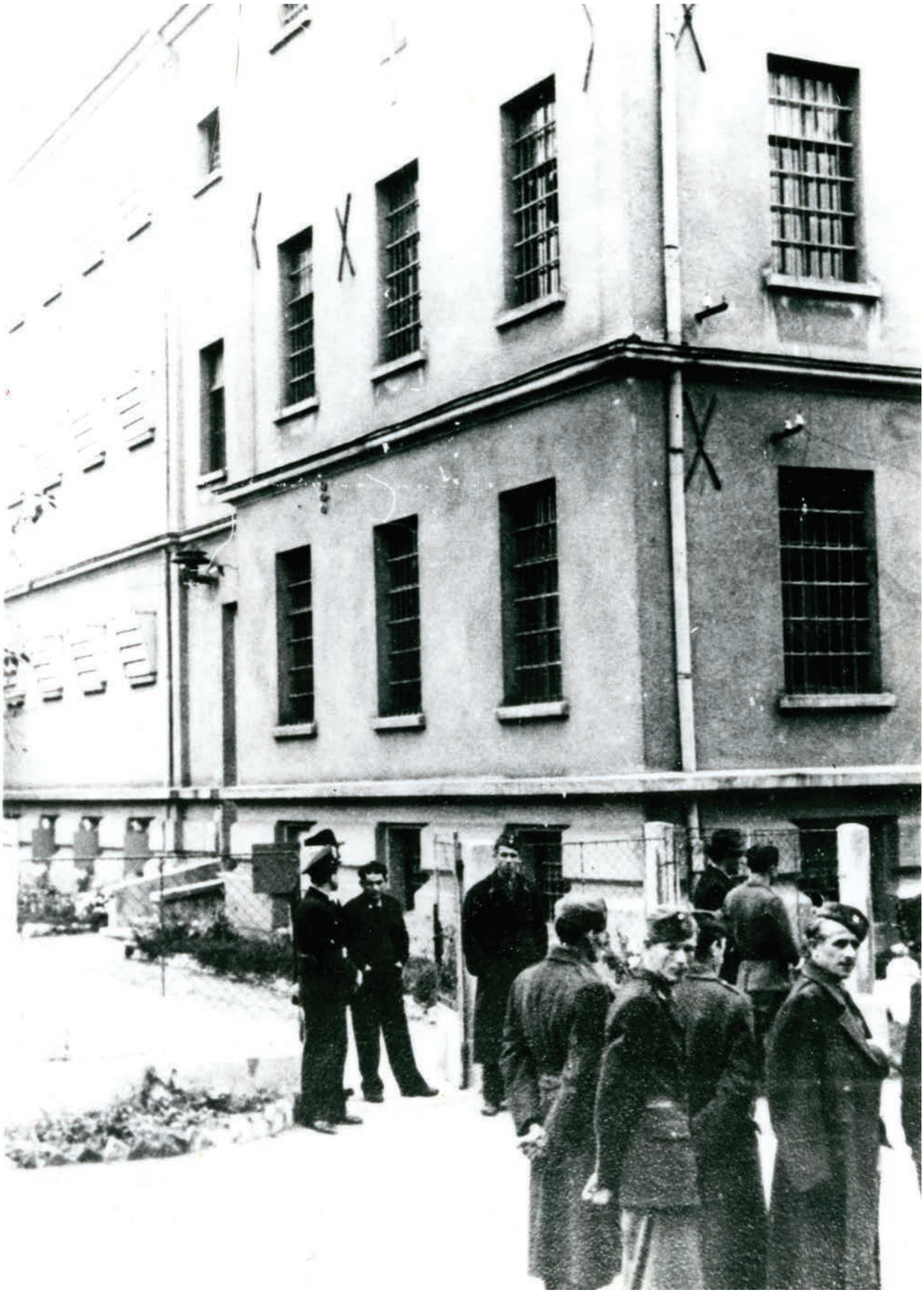

Transport zapornikov v taborišče izpred zapora na Savski cesti v Zagrebu
Hrvatski povijesni muzej, R-HPM R-6314

F

FALETIČ (Jakoba) FRANC

Franc Faletič se je rodil 29. februarja 1908 v vasi Livške Ravne pri Kobaridu v Zgornjem Posočju. Med prvo svetovno vojno so se prebivalci teh krajev izseljevali zaradi bližine soške fronte, po njej in po priključitvi tega območja Kraljevini Italiji pa so se Slovenci zaradi fašistične raznarodovalne politike preseljevali v Kraljevino SHS.

Franc Faletič je sprva živel v Mariboru, kasneje v Zagrebu. Bil je trgovec, simpatizer KPJ. Za osvobodilno gibanje je zbiral orožje, strelivo in druge potrebščine.

Aretirali so ga v Zagrebu 10. novembra 1944. Iz zapora v Đorđićevi ulici so ga 28. januarja 1945 deportirali v Jasenovac. Od tam se je zadnjič oglasil februarja 1945.

Viri: Borovnik, str. 295; HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 888; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; www.jusp-jasenovac.hr.; www.sistory.si.

FIDEL (Ivana) ANTON

Anton Fidel se je rodil 31. decembra 1910 v vasi Kal pri Pivki očetu Ivanu in materi Ivani, roj. Žefran ali Zafran. Ko je ta del Slovenije po prvi svetovni vojni pripadel Italiji, so pred fašističnim nasiljem številni Slovenci prebegnili v Kraljevino SHS.

Anton je bil podčastnik v jugoslovanski kraljevi vojski, in sicer mornariški narednik. Njegov zadnji naslov med drugo svetovno vojno je bil Sv. Jurij ob Pesnici št. 14. Ta kraj v gričevnatem delu Slovenskih goric se danes imenuje Jurski Vrh in sodi v občino Kungota. Med drugo svetovno vojno je bil ta del Slovenije priključen Tretjemu rajhu.

Podrobnosti o Antonovi aretaciji in deportaciji v NDH niso znani. V taborišče Jasenovac je bil napoten 4. ali 5. oktobra 1942. Tam se je za njim izgubila vsaka sled. (it)

Vira: UL, 14. 10. 1950, str. 31; www.sistory.si.

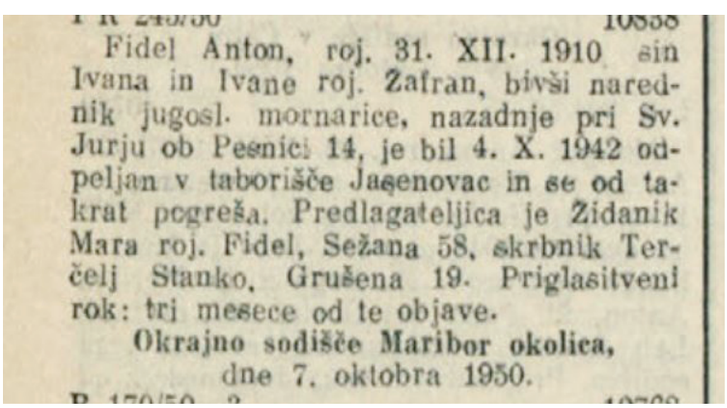
Fidel Anton, roj. 31. XII. 1910 sin Ivana in Ivane roj. Žafran, bivši narednik jugosl. mornarice, nazadnje pri Sv. Jurju ob Pesnici 14, je bil 4. X. 1942 odpeljan v taborišče Jasenovac in se od takrat pogreša. Predlagateljica je Židanik Mara roj. Fidel, Sežana 58, skrbnik Terčelj Stanko, Grušena 19. Priglasitveni rok: tri mesece od te objave.

Okrajno sodišče Maribor okolica,
dne 7. oktobra 1950.

Objava o pogrešanem Antonu Fidlu
UL, 14. 10. 1950

FRESL (Marije) AMALIJA, roj. OCVIRK

Amalija Ocvirk se je rodila 27. decembra 1914 v Retjah nad Trbovljami, kot nezakonski otrok matere Marije. Ne vemo, kdaj se je poročila in pridobila priimek Fresel, kakor tudi ne, kako in kdaj je prišla na Hrvaško.

V taborišče Stara Gradiška so jo pripeljali 25. julija 1944. Od tam je bila premeščena v Jasenovac, kjer je umrla 11. decembra 1944.

Viri: KK Trbovlje – Sv. Martin, 1912–1917; Miletić (1986), str. 939, Miletić (1987), str. 401; Miletić (2011), str. 891; Kevo, (2009), str. 569.

G

GABRIČ (Franca) ADAM

Adam Gabrič se je rodil 2. januarja 1908 v zaselku Brdce v župniji Dol pri Hrastniku očetu Francu in materi Alojziji, roj. Kovač. Poimensko je naveden v poročilu o žrtvah t. i. celice smrti v Jasenovcu, v katero so ustaši taboriščnike zapirali brez vode in hrane ter jih izstradali do smrti. Ubit je bil l. 1942.

Kot kraj smrti se v evidencah navaja tudi taborišče vojnih ujetnikov na Norveškem, kjer naj bi umrl l. 1944.

Viri: Borovnik, str. 295; KK Dol pri Hrastniku, 1898–1912; Miletić (1986), str. 696, Miletić (1987), str. 661; Miletić (2011), str. 891; www.sistory.si; www.jusp-jasenovac.hr.

GERMOVŠEK (Ivana) IVAN

Ivan Germovšek se je rodil 5. maja 1920 v Brezovici na Bizeljskem očetu Ivanu in materi Vilmi, roj. Budić. Njegovo polno krstno ime je bilo Ivan Nepomuk.

V Zagrebu je bil zaposlen kot trgovski pomočnik. Od l. 1941 je bil član komunističnega podmladka SKOJ. Zaradi sodelovanja s partizani so ga 13. novembra 1941 aretirali. Iz zapora na Savski cesti v Zagrebu so ga 4. februarja 1942 deportirali v Jasenovac. V taborišču je živel le nekaj dni, saj so ga 9. februarja 1942 ubili.

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 1417; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

HDA, fond 259, ROZ, št. 1417

GEROVAC FRANC

Franc (Franjo) Gerovac je bil nezakonski otrok, rojen l. 1917 slovenski materi na Štajerskem. Podrobnejši podatki se niso ohranili. V najzgodnejšem otroštvu, ko je imel dve ali tri leta, ga je v Lipovljane na Hrvaškem pripeljal domačin Franjo Janski. Pri Janskih je živel kot družinski član in pomagal na kmetiji. Bil je invalid – eno nogo je imel krajšo.

Lipovljani so narodnostno zelo pisan kraj v zahodni Slavoniji, ob železniški progi Zagreb–Vinkovci; poseben pečat so mu vtisnile ukrajinska, slovaška in češka skupnosti. Med drugo svetovno vojno je velik del prebivalstva podpiral osvobodilno gibanje. Zaradi pogostih diverzij na železniški progi so ustaši v noči z 19. na 20. september 1944 izvedli maščevalno akcijo: v taborišče Jasenovac so odvedli 182 domačinov. Le peščica jih je preživela. Med odvedenimi je bil tudi Franc Gerovac. Za njim se je v taborišču izgubila vsaka sled.

V jasenovški evidenci žrtev zmotno piše, da se je rodil v Lipovljanih. (it)

Vira: Buljan, Horvat, str. 828–829, 838; www.jusp-jasenovac.hr.

GNUS (Antona) KAZIMIR

Zakonca Gnus
Foto: Franc Aparnik
(www.dlib.si/?urn=urn:nbn:si:img-t2g7hwrf).

Kazimir Gnus se je rodil 4. marca 1891 v Rečici pri Laškem očetu Antonu in materi Jedrt, roj. Kene. Oče je bil dolgoletni nadučitelj in šolski ravnatelj v Dolu pri Hrastniku, kjer je bil soustanovitelj Sokola, bralnega in gasilnega društva, ter ustanovitelj posojilnice. Mdr. je bil direktor jugoslovanskega Učiteljskega zdraviliškega doma, počitniške hiše s 13 sobami v Rogaški Slatini, ki so ga po zasedbi Štajerske l. 1941 zaplenili nacisti.

Kazimir je po študiju v Pragi postal državni uradnik in živel v različnih slovenskih krajih, mdr. v Mariboru, kjer se je poročil z Antonijo, roj. Ribič. Dalj časa je živel v Kamniku, kjer je bil zelo dejaven v naprednem telovadnem društvu Sokol ter med letoma 1935 in 1938 tudi njegov starosta.

V začetku l. 1939 je bil premeščen v Osijek, kjer je dočakal vojno in ustanovitev NDH. Ustaške oblasti so mu kot nekdanjemu prebivalcu Slovenije v skladu z zakonom iz decembra 1941 v Osijeku odobrile stalno prebivališče.

Vemo, da je bil med vojno dejaven v odboru Osvobodilne fronte, ki so ga ustanovili Slovenci v Osijeku, in da je sodeloval pri nastanku pododbora Donji Grad. V dokumentu iz l. 1945 je ostalo zapisano, da so ga aretirali zaradi sodelovanja s partizani, po obsodbi pa odpeljali proti Đakovu. Končal je v taborišču Jasenovac in bil tam ubit l. 1945.

V popisu žrtev iz l. 1964 je njegov priimek napačno zapisan kot Grus, v evidenci SPJ pa je kot kraj rojstva napačno navedena Rečica ob Savinji. (it)

Viri: Glavna godišnja …; Miletić (2011), str. 887; Popis 1964 - Hrvaška, str. 1388; Riman, str. 142, 146; Siter (2021), str. 210; Zavičajnici, Osijek, str. 254; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi203906/, Anton Gnus; www.jusp-jasenovac.hr.

GODLAR (Josipa) JOSIP

Foto: arhiv Đorđa Mihovilovića.

Josip Godlar ml. se je rodil l. 1908 v Karlovcu očetu Josipu in materi Julijani (Slavi), roj. Vuksan. Klicali so ga Pepo. Odraščal je z bratom Antonom, sestrama Paulo in Marijo ter otroki iz očetovega prvega zakona. Oče Josip je bil Slovenec iz Štajerske. V Karlovec je prišel na prelomu stoletja kot nekdanji kaplar v avstro-ogrski vojski. V mestnem predelu Banija je prevzel krčmo, jo preuredil v gostilno s prenočišči in poimenoval K veselemu Hrvatu.

Josip ml. je veljal za intelektualca naprednih idej. Po končanem učiteljišču se je zaposlil na srednji šoli v Slavonskem Brodu in si tam

ustvaril družino. Tudi žena Friderika, ki mu je rodila tri hčerke, je bila profesorica hrvaščine.

Poleti 1941 so ga prijeli v Zagrebu. Najprej so ga odvedli v Jasenovac, nato pa v Staro Gradiško. Tam je bil ubit v začetku l. 1942. Poimensko je naveden v poročilu o žrtvah t. i. celice smrt, v kateri so ustaši taboriščnike izstradali do smrti.

Po Josipovi aretaciji se je njegova žena s hčerkami umaknila v Karlovec, kjer so l. 1942 aretirali tudi njo skupaj s svakinjama Paulo in Marijo. Vzrok za aretacijo: poslušale so britansko radijsko postajo BBC. Vse tri so zaprli v taborišče Stara Gradiška. Izpustili so jih l. 1943 v zamenjavi za ujete nemške častnike. (ask/it)

Viri: Fabac: *Banija in Gostionica …*; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 696; Miletić (2011), str. 156; www.jusp-jasenovac.hr;

GODNIČ (Miroslava) KARLO

Karlo (Dragotin) Godnič se je rodil 6. marca 1909 v Komnu na Krasu očetu Miroslavu in materi Mariji, roj. Cotič. Bil je peti od enajstih otrok. Po razpadu Avstro-Ogrske je tudi to območje pripadlo Italiji. Kot odgovor na grobo raznarodovalno politiko so slovenski in hrvaški domoljubi l. 1927 ustanovili revolucionarno podtalno organizacijo TIGR (kratica iz imen Trst, Istra, Gorica, Reka), v katero se je včlanil tudi Karlo. Tigrovce so zaradi protidržavnega delovanja preganjali, pet jih je bilo tudi usmrčenih.

Karlo je pobegnil v Podsused, nato pa se preselil v Bistrence pri Negotinu v Makedoniji, kjer je nastajala močna slovenska kolonija. Tam si je z rojakinjo Marijo Lovišček ustvaril družino. Kasneje so se preselili v BiH in se ustalili v Grbavici pri Brčkem.

Ko je to območje postalo del NDH, se je vnovič aktiviral. Aretirali so ga 7. januarja 1942. Po sojenju v Zagreb so ga 2. marca deportirali v Jasenovac, v skupini 36 »komunistov iz Brčkega«, v kateri je bila tudi Štefanija Marvin, rojena v Štandrežu pri Gorici, po vojni poročena Lovišček in živeča v Mirnu. Zapomnila si je, da so ga usmrtili, ko je omagal pri delu v ledeno mrzli reki. V ohranjenem ustaškem dokumentu piše, da je umrl 25. marca 1942. Po nekaterih navedbah naj bi ga s še sedmimi jetniki iz Brčkega zažgali v krematoriju. (it)

Viri: Kranjc: *TIGR – abc…*; Miletić (1986), str. 360, 438 in 485; Miletić (2011), str. 890; Piskavica (1974), str. 262–263; Tomc Lamut: *Tigrovec Karlo/Dragotin …*; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

GOLMAJER (Ivana) VIDA, roj. KRALJ

Vida Kralj, poročena Golmajer, se je rodila l. 1909 v Ljubljani.

Po končanem učiteljišču je službo dobila v Gradcu v Beli krajini, kjer je poučeval tudi Bogdan Golmajer, njen bodoči mož. L. 1933 sta bila zakonca Golmajer premeščena v Posavje, na šolo v Bušeči vasi, naslednje leto v Sveti Križ pri Kostanjevici (danes Podbočje), kjer je Bogdan postal upravitelj, tik pred vojno pa v Selnico pri Čakovcu. Od tam sta po madžarski zasedbi tega dela Hrvaške, spomladi 1941, pobegnila v NDH. Nov dom sta si našla v Budrovcu pri Đurđevcu, kjer sta poučevala na šoli in se povezala s komunističnim gibanjem. Budrovška šola je postala pomembno stičišče med ilegalci in partizani.

Foto: arhiv Đorđa Mihovilovića

Ustaši so Vido in Bogdana Golmajerja prijeli 18. marca 1944 in ju deportirali v Staro Gradiško. Konec l. 1944 sta bila premeščena v Jasenovac, Vida v ženski del taborišča, Bogdan v krojaško delavnico. Poskusi partizanskega vodstva, da bi ju zamenjali za ujete ustaške častnike, niso uspeli. Vida je v taborišču umrla 9. marca 1945.

Bogdana je rešila premestitev na prisilno delo v Nemčijo v zadnjem transportu iz Jasenovca. Po vojni se je vrnil v Slovenijo.

Njun priimek je v virih zapisan tudi narobe, kot Golmar ali Goldmaier. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 295; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 941; Miletić (2011), str. 886; Stalež šolstva …, str. 106, 261; Učiteljski tovariš, str. 2.

GRMOVŠEK (Josipa) ALOJZ

Alojz Grmovšek se je rodil 28. aprila 1903 v Piršenbergu pri Pišecah v Bizeljskem gričevju v občini Brežice. Oče je bil Josip, mati Ana, roj. Veble. O njem vemo le še, da je ob začetku vojne živel v Zagrebu in delal kot tesar.

Po aretaciji 11. junija 1941 so ga odvedli v taborišče Jasenovac, kjer je bil istega leta ubit.

Viri: Borovnik, str. 295; HDA, fond 511; KK Pišece, 1893–1912; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr.

GROBLER (Jerneja) FRANC

Baković, str. 232.

Franc Grobler se je rodil 25. novembra 1892 v Sv. Juriju ob Taboru, v kmečki družini očeta Jerneja in matere Marije, roj. Dernulovc. Po domače se jim je reklo Stermšek. Danes se ta kraj v Spodnji Savinjski dolini imenuje Tabor.

Bil je duhovnik. Posvečen je bil 2. julija 1916 v Mariboru. Od l. 1933 je bil župnik v Sv. Barbari v Halozah (današnje Cirkulane).

Bil je med prvimi slovenskimi duhovniki, ki so jih nemške okupacijske oblasti izgnale v NDH. Oditi je moral 19. aprila 1941. Zatekel se je k župniku Marcelu Novaku v župnijo Tuhelj v Hrvaškem Zagorju, kjer je potem tudi ostal, saj ga je zagrebški nadškof Alojzij Stepinac imenoval za župnijskega duhovnega pomočnika. Med domačini je bil priljubljen, kot strasten čebelar jih je poučeval o čebelarjenju.

Ustaške oblasti so ga aretirale 7. septembra 1942, v t. i. zagorski skupini slovenskih duhovnikov, v kateri so bili še Franc Kač, Janez Kodrič, Anzelm Polak, Janez Rančigaj, Anton Rantaša in Matija Neudauer. Očitali so jim širjenje protiustaške propagande. Najprej so jih zaprli v Klajncu, od tam premestili v Varaždin in naposled v Jasenovac. Neudauer je ostal v varaždinski bolnišnici, kar ga je rešilo pred taboriščnim peklom.

Nadškof Stepinac je dvakrat pisno posredoval za izpustitev slovenskih duhovnikov, prvič že dva dni po aretaciji, vendar neuspešno.

Duhovniki so bili skupaj nameščeni v taboriščni baraki, kjer so jih sojetniki lepo sprejeli, saj so jih bodrili in tolažili. Sprva so opravljali lažja dela; luščili so fižol ali pomagali v bolnišnici. Med bolnišničnim osebjem so bili zaradi marljivosti zelo priljubljeni. Tako je bilo do 9. oktobra 1942, ko je bolnišnico obiskal eden od

poveljnikov, ustaški častnik Vjekoslav Maks Luburić. Po pripovedovanju preživelih so slovenske duhovnike na njegovo zahtevo premestili v taborišče III C, kamor so običajno zapirali taboriščnike, namenjene za likvidacijo. To so bili predvsem starejši in slabotni jetniki ter t. i. nezaželeni, zlasti politični zaporniki in intelektualci. Morali so opravljati najtežja dela na rečnem nasipu. Tam so peterico duhovnikov tudi kruto ubili, z udarci po glavi in z nožem. Rantašo je pred gotovo smrtjo rešila onemoglost, zaradi česar so ga namesto na delovišče odpeljali v bolnišnico. Zapomnil si je, da se je to zgodilo 17. oktobra 1942, na dan sv. Marjete. V nekaterih zapisih se pojavlja tudi drug datum, in sicer 17. november. (ask/it)

Viri: Batelja, str. 6, 46, 62, 80, 127 in 255; Borić, str. 55; Borovnik,str. 84 – 112; 295; KK Sv. Jurij ob Taboru, 1860–1892; Kožul, str. 63–65; Miletić (1987), str. 515 in 661; Miletić (2011), str. 891; Miliša, str. 149; Nikolić (1969), str. 146–170; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Rantaša, str. 127, 128 in 159; Škiljan, str. 177; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

GRUDEN (Josipa) JOSIP

Mihovilović (2017), str. 262.

Josip Gruden se je rodil 6. junija 1905 v Podplanini pri Loškem Potoku, v zaselku ob Čabranki, mejni reki med Slovenijo in Hrvaško. Oče je bil pisar, mati Marija, roj. Vidović gospodinja.

Šolal se je v Čabru, v Sušaku in v Senju, učiteljišče pa je končal v Čakovcu. V šolskem letu 1925/1926 je učil v Kuzmanovcih v bližini Gospića. Od tam so ga premestili v Otočac, kjer se je uveljavil kot izvrsten učitelj in odličen organizator. Kot ravnatelj vajeniške šole je učence spodbujal k nadaljnjemu obrtnemu izobraževanju. V Otočcu se je l. 1932 poročil z Ljudmilo Ostović. Imela sta sina Darka.

Po kapitulaciji Jugoslavije l. 1941 je bil premeščen v Kutino, od tam v Zagreb, nazadnje pa v Đakovo, kjer je bil šolski poročevalec pri okrožnih oblasteh.

Zaradi povezav z osvobodilnim gibanjem so ga l. 1944 aretirali in deportirali v Jasenovac, kjer so ga zasliševali in mučili. Ubit je bil l. 1945, v zadnjih dneh obstoja jasenovškega taborišča.

V evidenci SPJ piše, da je bil Hrvat iz Čabra. Kot žrtev druge svetovne vojne je bil evidentiran v Đakovu.

Viri: KK Draga, 1875–1913; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (2011), str. 66; Popis 1964 - Hrvaška, str. 240; www.jusp-jasenovac.hr

Taboriščnik GRUM

Taboriščnik s tem priimkom je bil najverjetneje doma iz Ljubljane ali Zagorja. Lahko bi šlo tudi za dve osebi, saj njegovo osebno ime ni znano.

Kljub tako pomanjkljivim podatkom taboriščniku Grumu izjemoma namenjamo kratek zapis, saj ga v spominih omenja preživeli jasenovški taboriščnik, slovenski duhovnik Rantaša. Najdemo ga tudi na treh seznamih slovenskih žrtev Jasenovca, in sicer na Borovnikovem, Kumarjevem in Miletićevem.

Župnik Anton Rantaša je zapisal, da je v taborišču srečal Gruma, ki je bil slovenski delavec iz Zagorja. Zapomnil si ga je, ker mu je prav on povedal, kje in kako so usmrtili njegove duhovniške tovariše. Pet

slovenskih duhovnikov so v skupini približno 150 taboriščnikov prepeljali prek Save, potem vsakega najprej udarili po glavi, da je izgubil zavest, nato jim prerezali vratove in jih naposled pometali v veliko jamo. Gruma je presenetilo, da je Rantaša še živ, saj ni vedel, da je bil tik pred pokolom prepeljan v bolnišnico.

Slovenski duhovniki so Gruma spoznali kmalu po prihodu v taborišče. Hodil je nakladat pesek čez Savo, od koder je duhovnikom na skrivaj prinašal jabolka in slive.

V spletnem seznamu slovenskih žrtev druge svetovne vojne nismo našli nobenega Gruma, ki bi ustrezal opisu. Omenjamo Pavla Gruma, roj. 15. januarja 1912 v Šutni pri Kamniku, ki je bil po poklicu rudar, kar pomeni, da bi bil lahko delavec v rudarskem Zagorju. Kraj njegove smrti ni znan. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 296; Miletić (1987), str. 661; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Rantaša, str. 159; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

H

HANIN (Lovra) FRANJO

Foto: arhiv Đorđa Mihovilovića

Franjo Hanin se je rodil 25. oktobra 1882 V Dvoru (nem. Hof), v župniji Šmihel nad Pliberkom (nem. St. Michael ob Bleiburg). Oče je bil Lovro, mati Agnes, roj. Košic.

Živel je v Zagrebu, kjer se je poročil z domačinko Marijo Podostaršek. Bil je železniški nadzornik na Zahodni postaji Zagreb. V KPJ je bil sprejet l. 1935. Med vojno je bil član železničarske partijske celice in podpornik osvobodilnega gibanja.

Prvič je bil aretiran 3. septembra 1941, vendar je bil kmalu izpuščen. Ustaški agenti so ga ponovno prijeli 30. aprila 1942. Očitali so mu, da je zbiral t. i. rdečo pomoč za politične zapornike in strelivo za partizane.

V Jasenovac so ga odvedli 15. junija 1942 hkrati z rojakoma Josipom Kasteličem in Stanislavom Štokom. Umrl je zaradi mučenja za božič 1942.

Viri: HDA, fond 511; KK, St. Michael ob Bleiburg; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (2011), str. 42; www.jusp-jasenovac.hr.

HENIGMAN (Josipa) ANDREJ

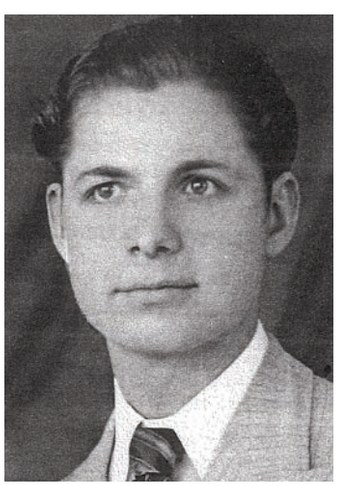

Mihovilović (2013), str. 60.

Andrej Henigman se je rodil 15. oktobra 1910 v Dolenjskih Toplicah, znanem zdraviliškem kraju na slovenskem jugovzhodu, očetu Josipu in materi Benedikti, roj. Kapš. Njegov stari oče Andrej je bil kočevski Nemec, potomec nemških kmetov, ki so jih na Kočevsko naselili v 13. stoletju. V Dolenjske Toplice se je priženil, verjetno iz bližnje Zarigelce (Velikega Riglja). Njegovi trije sinovi so imeli velike družine: Josip 11, Maksimilijan 13 in Leopold 15 otrok. Ker je bilo Henigmanovih otrok kot listja in trave, jih domačini niso klicali po imenu in priimku, temveč po njihovih očetih, npr. Maksov Jože, Poldetova Mica ali Jožefov Andrej.

Andrej je bil najmlajši Josipov otrok. Oče, ki je bil tesarski mojster, se je smrtno ponesrečil, ko je bilo Andreju komaj dve leti. Njegov stric

Maksimiljan je bil čevljar, z veliko delavnico v Dolenjskih Toplicah, in tudi Andrej se je izučil za čevljarja. Delo si je poiskal v Zagrebu, kjer se je l. 1935 poročil.

Stanoval je v Medulićevi ulici, v hiši, v kateri so med letoma 1940 in 1941 prespali številni španski borci, ki so se na skrivaj vračali v domovino. Ker so se prostovoljno borili proti fašističnemu režimu v španski državljanski vojni in gojili revolucionarne ideje, so jih v Kraljevini Jugoslaviji preganjali. Andrej, ki je bil član KPJ, je na podstrešju skrival rdečo zastavo s srpom in kladivom ter ponarejene osebne dokumente, ki so jih uporabljali politično preganjani tovariši, mdr. Rade Končar, kasnejši narodni heroj.

Po kapitulaciji Jugoslavije je Henigman sodeloval pri organizaciji vstaje na Hrvaškem. Partijska celica, v kateri je deloval, je bila izdana v začetku l. 1941. Ustaši so na njegov dom prišli 25. januarja in na podstrešju našli komunistično gradivo. Ob prijetju je poskusil pobegniti, a mu ni uspelo. Najprej so ga odvedli v zapor na današnjem zagrebškem Trgu žrtev fašizma, od tam na Savsko cesto in naposled – marca 1941 – v taborišče Stara Gradiška. Tam je pričakal pomlad 1942, saj ga najdemo na seznamu 553 taboriščnikov, ki so 9. aprila od tam poslali dopisnico. Kmalu so ga premestili v Jasenovac.

Bil je v skupini 38 jetnikov, ki so jih 5. julija 1942 zaprli v t. i. celico smrti brez hrane in vode. Tretji dan, 7. julija, so ujetniki izvedli preboj. Henigman, ki od oslabelosti ni mogel sodelovati, je s še nekaj zaporniki obležal v celici. Ubežnike so polovili in jih vrnili v celico, da bi jih izstradali do smrti. Ker so prepočasi umirali, saj jih je v enem tednu umrlo »le« pet, so 12. julija vse preživele usmrtili.

Na nagrobnem spomeniku družine Henigman v Dolenjskih Toplicah je kot datum Andrejeve smrti naveden 9. julij 1942.

Nagrobni spomenik družine Henigman v Dolenjskih Toplicah
Foto: Marko Pršina.

Med vojno je umrl tudi Andrejev bratranec Maks Henigman (1910–1941), organizator vstaje v Topliški dolini po italijanski okupaciji, ki je padel v partizanih. Andrejev najstarejši brat Karol Henigman (1897–1970) je kot edini topliški fotograf med obema vojnama na fotografijah ohranil podobe zdraviliškega kraja v tem času. (ask/it)

Viri: Amulić, Huber, str. 31, 32 in 84; *Dolenjske Toplice v odsevu časa*, str. 287; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389, Mihovilović (2013), str. 28, 33, 60, 90, 131; Miletić (1986), str. 200 in 696; Miletić (2011), str. 889; Peršen, str. 238–240; ustni vir: Marko Pršina; www.obrazislovenskihpokrajin.si: Henigman Karel, Henigman Maks.

HLEDE (Izidorja) DIVNA

Divna Hlede se je rodila 23. novembra 1920 v Števerjanu (ital. S. Floriano del Collio), v današnji italijanski deželi Furlaniji - Julijski krajini. Njeni starši so bili Izidor in Alojzija, roj. Mačur. Ko je to območje po prvi svetovni vojni presekala nova meja med Kraljevino Italijo in Kraljevino SHS, t. i. Rapalska meja, so se številni Slovenci zaradi italijanskega fašizma od tam odselili.

Divna je živela v Zagrebu in delala v Bizjakovi tovarni keksov. Po vojni so lastniku tovarne, Slovencu Viljemu Bizjaku, odvzeli premoženje, njegovo tovarno pa združili z nekaj manjšimi piškotarnicami in čokoladnicami v Zagrebu. Tako je nastala Tovarna keksov in čokolade Josip Kraš, ki z imenom Kraš Hrvatska deluje še danes. Zaposlenim v tej tovarni so rojaki rekli bizjakovci.

Divno so ustaške oblasti aretirale 26. septembra 1941. Zaprta je bila v zaporu v Petrinjski ulici. Po novem letu 1942 so jo deportirali v Staro Gradiško, od tam pa 9. junija 1943 v Jasenovac, v transportu, v katerem sta bili še dve Slovenki, in sicer Ankica Cijan in Barbara Podgorelec. Iz Jasenovca se je zadnjič oglasila marca 1945. (ask/it)

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 1743; Miletić (1986), str. 278 in 941; Miletić (2011), str. 43; www.jusp-jasenovac.hr.

HOČEVAR (Jakoba) OTMAR

Mihovilović (2017), str. 112.

Rodil se je 25. oktobra 1910 v Rabelčji vasi pri Ptuju očetu Jakobu in materi Tereziji, roj. Pehar. Bili so kajžarska družina.

Ni znano, kdaj se je preselil v Zagreb, kjer se je l. 1937 poročil s Stefanijo, roj. Logožar. Delal je kot mizar v delavnicah Jugoslovanskih državnih železnic. Tam je kot podpornik KPJ sodeloval v organizaciji ilegalnih odhodov Zagrebčanov v partizane, kar je priznal na sojenju 30. septembra 1943.

Aretiran je bil 16. avgusta 1943 s še dvema sodelavcema na železnici. Obsojen je bil na eno leto prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška. Jeseni 1944 je bil od tam premeščen v Jasenovac, na delo v mizarsko delavnico.

Umrl je tik pred svobodo, med prebojem zadnje skupine taboriščnikov iz Jasenovca 22. aprila 1945.

Viri: Mihovilović (2017), str. 112–115; Miletić (2011), str. 890; KK Sv. Peter in Pavel – Ptuj, 1910–1918.

HOLOBAR (Ivana) FRIDERIK
HOLOBAR (Friderika) FRIDRIH

Družina Holobar pred vojno. Zgoraj sin Frido in oče Fric, oba ubita v Jasenovcu, spodaj mati Tereza, ki je umrla v izgnanstvu, ter hčerki Nada in Marica.
Borovnik, str. 253.

Družina Holobar je bila iz Savinjske doline, iz Kasaz pri Žalcu, središča slovenskega hmeljarstva. Tudi Holobarji so bili hmeljarji.

Friderik se je rodil 9. julija 1888 očetu Ivanu in materi Agnes (Neži), roj. Orožin. Klicali so ga Fric. Poročil se je z domačinko Terezo Antloga, roj. 10. oktobra 1889. Imela sta tri otroke: Fridrih (Frido) se je rodil 16. julija 1917, Zofija (Nada) l. 1920 in Marija (Marica) l. 1926.

Nacisti so petčlansko družino v NDH deportirali le nekaj mesecev po zasedbi Štajerske. Na njihov dom so prišli tik pred začetkom hmeljarske sezone, 21. avgusta 1941 ponoči. Odvedli so jih v zbirno taborišče na gradu Rajhenburg pri Brestanici. Prek Slavonske Požege so jih izgnali v Ivanić-Grad. Tam so jim ponudili, da se naselijo v izropano srbsko hišo, kar so odklonili. Sprejeli pa so povabilo Toneta Svetličića iz bližnje vasi Gornje Šarampovo, ki jim je ponudil, da živijo na njegovi kmetiji. Tam je oče Fric za preživetje začel plesti košare, sin Frido pa je dobil delo v mlinu.

V teh krajih je bilo veliko ljudi vključenih v osvobodilno gibanje, v partizanih sta bila tudi gospodarjeva sinova. V partizane je l. 1942 odšla najmlajša Holobarjeva hčerka, takrat 15-letna Marica, in sicer v Moslavinski odred.

V obsežni raciji konec l. 1944 so ustaši zaradi protidržavnega delovanja aretirali gospodarja Svetličića s hčerko Štefico ter tri Holobarje: Frica, Frida in Nado. Deportirali so jih v Jasenovac. Doma je ostala le mati Tereza, ki so ji ustaši dovolili, da skrbi za dveletnega vnuka Tončka, Nadinega sina, rojenega v izgnanstvu. Nado so iz taborišča kmalu izpustili, ker je zbolela za tifusom. Ko je prišla domov, se je okužila še mama in 4. aprila 1945 umrla.

Oče in sin sta v Jasenovcu zdržala skoraj do osvoboditve; ubili so ju spomladi 1945. Kot datum smrti so določili 28. april 1945.

Na domačijo v Savinjsko dolino se je vrnila le Nada s Tončkom.

Tragično usodo svoje družine je veliko let kasneje opisala Marica Holobar, por. Gothe. Njen zapis je objavljen v Borovnikovi knjigi o Slovencih v ustaških taboriščih.

Viri: Borovnik 219–222; KK Griže pri Celju, 1878–1895; Miletić (1986), str. 959; Miletić (1987) str. 661; Miletić (2011), str. 888, 891; Gothe, v Borovnik, str. 249–253; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

HORVAT (Ivana) FRANC

Franc Horvat se je rodil 23. septembra 1893 v kmečki družini očeta Ivana in matere Terezije, roj. Balaško, v Veščicah pri Murski Soboti. Ta slovenska vas v Prekmurju je po razpadu Avstro-Ogrske za kratek čas pripadla Madžarski, od l. 1919 pa je bila del Kraljevine SHS. Od izbruha druge svetovne vojne in razkosanja slovenskega ozemlja je bila pod madžarsko okupacijo.

Frančeve življenjske poti ne poznamo: ne vemo, kje je živel, kako je prišel v NDH in zakaj je končal v ustaškem taborišču. Ubit je bil l. 1944 v Stari Gradiški.

Viri: KK Murska Sobota, 1883–1994; Miletić (2011), str. 889; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

IGLIČ (Tomislava) TOMAŽ

Tomaž Iglič z vzdevkom Slavko se je rodil 29. novembra 1906 v Ljubljani očetu Tomislavu in materi Elizabeti, roj. Rudl. Oče je bil občinski uradnik in honorarni biljeter v ljubljanski Operi.

Tomaž je bil po poklicu rudarski inženir. Po študiju je odšel v BiH in si delovne izkušnje nabiral v rudnikih Breza, Kreka, Kakanj, Zenica, Ugljevik in Vareš. Pridobil si je sloves velikega strokovnjaka in zagovornika pravic rudarjev do rednih prejemkov in varnosti pri delu. Postal je tudi predavatelj na eni od dveh predvojnih jugoslovanskih rudarskih šol v Knjaževcu v Srbiji.

Vojno je dočakal kot upravnik premogovnika v Ugljeviku v BiH. Kot organizator delavske zadruge se je pri novih ustaških oblasteh znašel v nemilosti, zato so ga aretirali. Zaprt je bil v Gospiču, Jastrebarskem in Koprivnici. Po odsluženi kazni so ga premestili v rudnik Vareš. Tam se je takoj pridružil osvobodilnemu gibanju; pri njem so prenočevali partizanski kurirji, pomagal je tudi pri dobavi rudniškega eksploziva in vžigačev.

Ko so ga posvarili, da je na ustaškem seznamu za aretacijo, se je umaknil na varno, vendar je bil izdan in so ga prijeli. Deportiran je bil v Jasenovac, kjer se je za njim izgubila vsaka sled. Domneva se, da je bil usmrčen v večji skupini Varešanov v noči z 10. na 11. april ali 15. aprila 1945.

Tomaževa vdova ter mladoletna sin in hči so se po vojni preselili v Slovenijo, podatki o njihovi nadaljnji usodi niso znani.

Njegova sestra Jelka, roj. 1911, por. Cimerman, je bila operna pevka, sopranistka v Ljubljani in Mariboru. (it)

Viri: Miletić (2011), str. 886; Popis 1964 - BiH, str. 2706; SI AS 1238, šk. 923; www.sistory.si; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1021210/, Jelka Cimerman.

JAKIL (Andreja) JULIJ

Julij Jakil se je rodil l. 1889 v slovenski družini na Goriškem, v vasi Rupa, ki je danes del italijanske občine Sovodnje ob Soči. Imel je še sestro Mihaelo ter brate Andreja Josipa, Venčeslava in Nikolaja.

Njegov oče Andrej Jakil (1858–1926) je v domačem kraju odprl usnjarno, ki se je sčasoma razvila v veliko tovarno za strojenje kož. Z usnjem je oskrbovala vse čevljarje daleč naokoli. V obdobju širitve je Jakil l. 1912 kupil tovarno za predelavo kož v Karlovcu. Tja se je družina tudi kmalu preselila, saj so njihov dom in strojarno porušili izstrelki z bližnje soške fronte, enega največjih bojišč v prvi svetovni vojni. Z Jakili so prišli tudi številni sovaščani in delavci z Goriškega; bili so zametek kasnejše močne slovenske skupnosti v Karlovcu.

Butković: Obitelj Jakil.

Tudi v novih okoliščinah so se Jakilovi posli razvijali: v Karlovcu je nastala velika tovarna usnja in čevljev, delniška družba Andrija Jakil, d. d., pa je imela v lasti še premogovnika v Črnomlju in Krmelju ter hidroelektrarno v Boštanju.

Julij Jakil je bil že v mladosti na Goriškem zelo dejaven, navzel pa se je tudi naprednih idej. Bil je med pobudniki za ustanovitev sokolskega društva v Mirnu l. 1908. V Karlovcu je spremljal očeta na poslovni poti in po njegovi smrti l. 1926 prevzel vodenje delniške družbe. Karlovška tovarna obutve je pod njegovim vodstvom postala ena največjih proizvajalk usnjenih izdelkov v Kraljevini Jugoslaviji. V letih 1934 in 1935 je bil predsednik združenja industrialcev v Karlovcu. Včlanil se je tudi v slovensko društvo v Zagrebu, iz katerega je nastal današnji Slovenski dom Zagreb, ki pod različnimi imeni deluje od l. 1929.

V obdobju NDH so v Jakilovi tovarni v Karlovcu proizvajali izdelke za vojsko. Številne zaposlene, tako Slovence kot Hrvate, so ustaši kljub temu preganjali, saj so podpirali osvobodilno gibanje. Več jih je bilo l. 1944 tudi ustreljenih. Julijevega šoferja, ki je v Karlovec prav tako prišel iz Rupe, so deportirali v Nemčijo. Imel je srečo in je preživel nacistično taborišče.

Julij je bil aretiran 25. januarja 1944; očitali so mu, da sodeluje s partizani. Najprej je bil zaprt v Novi vesi v Zagrebu, po dveh mesecih so ga premestili v Karlovec, po obsodilni sodbi pa so ga 22. aprila 1944 deportirali v taborišče Stara Gradiška. Po treh mesecih so mu v Zagrebu ponovno sodili in ga nato zaprli v Jasenovac. Tik pred koncem vojne, 3. aprila 1945, so ga ustaši ubili.

Jakilovo premoženje je bilo po vojni nacionalizirano. Močna karlovška industrija je propadla v lastninskem preoblikovanju po osamosvojitvi Hrvaške. V spomin na družino Jakil so v Karlovcu l. 2016 postavili spominsko ploščo. (ask/it)

Viri: ASDZ, zapisniki sej; Bakić: Mirko Butković …; Butković: Obitelj Jakil«; Glas zaveznikov; HDA, fond 511; Jerman, str. 35; Kržišnik Bukić (1995), str. 158; Miletić (2011), str. 43; Uradni list 43/2011, str. 1352; www.slovenska-biografija.si/ oseba/ sbi246119/, Andrej Jakil.

JARC (Rudolfa) ADELA

Adela Jarc se je rodila 7. novembra 1910 očetu Rudolfu in materi Frančiški, roj. Silinič. Njenega dekliškega priimka ne poznamo. Kot kraj rojstva se navajajo Kostanjevica (portal Zgodovina Slovenije – Sistory), Novi Sad (SPJ) in Doberlin (Borovnik). Na portalu Sistory je kot kraj smrti navedena Gradiška.

Malo vemo tudi o njeni taboriščni usodi. Na poziv taboriščnega odbora Jasenovac pri Zvezi združenj borcev NOB Slovenije, naj se oglasijo preživeli sojetniki ali sorodniki žrtev, so jim l. 1977 pisali Adelini sorodniki iz Hrastnika in sporočili, da je bila v taborišču ubita. To je navedeno v zapisniku ene od sej odbora, pismo, ki bi lahko razkrilo kaj več podrobnosti, pa ni ohranjeno.

V knjigi spominov na medvojno izgnanstvo Odprta srca je objavljen zapis o Adeli Jarc, ki je bila skupaj s kovačem Alojzem Jarcem v Sisku. Delala je v topilnici Caprag, kjer je kot članica partijske celice zbirala denarno in sanitetno pomoč za partizane. Aretirali so jo l. 1943 in odvedli v zapor v Petrinjo. Kot kraj usmrtitve se navajajo Sisak, Petrinja in Jasenovac. Zato menimo, da bi lahko šlo za isto osebo.

Zapornico s podobnim imenom, Angelo oz. Anđelo Jarc, najdemo na seznamu taborišča Lepoglava. (it)

Viri: Becker: Padla je …, 254, 258; Borovnik, str. 296; Dubravica, Marković, str. 77; Miletić (2011), str. 828; SI AS 1238, šk. 928; www.jusp-jasenovac. hr; www.sistory.si. .

JAREC (Ivana) MARIJAN

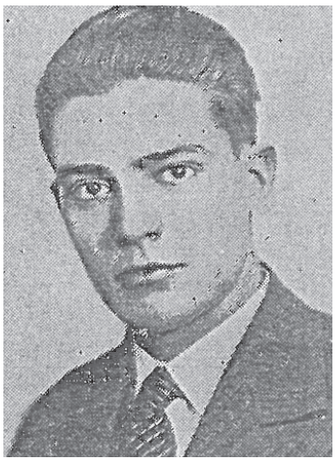

Otrgnuti od zaborava, str. 130.

Marijan Jarec se je rodil 13. oktobra 1913 v Trstu. Ko je to pristaniško mesto z veliko slovensko skupnostjo po prvi svetovni vojni pripadlo Kraljevini Italiji, so se Jarčevi preselili v Kraljevino SHS, in sicer v Maribor. Tam je Marijan končal pet razredov realke, l. 1933 pa še učiteljišče. Veliko časa je posvečal učenju tujih jezikov; odlično je obvladal nemščino francoščino, italijanščino, angleščino, arabščino in srbohrvaščino.

Prvo zaposlitev je dobil v mariborski knjižnici. Od l. 1936 do nemške okupacije je bil učitelj v Cankovi v Prekmurju.

L. 1941 je bil izseljen v NDH, in sicer prek zbirnega taborišča Slavonska Požega v Kuliješ pri Kiseljaku v BiH, kjer je učil v šoli. Julija 1943 so ga premestili v Livno, na jugovzhodu BiH. Tam je spoznal Zorko, svojo bodočo ženo. V zakonu se jima je rodila hčerka Majda Ljerka. Ko je nekoč obiskal Sarajevo, so ga zaradi znanja nemščine okupacijske oblasti mobilizirale kot prevajalca iz nemščine. V Sarajevu se je povezal z osvobodilnim gibanjem. V okviru t. i. centra dve, ki ga je ustanovil Safet Đinović, sta skupaj z ženo sodelovala v zbiranju in razdeljevanju ilegalnega tiska, hrane, denarja in sanitetnega materiala. Nemške dokumente, do katerih mu je uspelo priti, je dostavljal partizanom, stanovanje je dal na voljo za partijske sestanke in prenočevanje ilegalcev, ki so potovali skozi Sarajevo.

Gestapovci so Jarca izsledili in ga 19. marca 1945 predali ustaškim oblastem. Odveden je bil v taborišče Jasenovac, kjer so ga ubili in vrgli v Savo.

Viri: Miletić (2011), str. 478; Popis 1964 - Slovenija, str. 322; *Otrgnuti od zaborava* …, str. 130.

JENKO (Franca) IVAN

Ivan Jenko se je rodil l. 1887 v Ljubljani. Drugih podatkov o tem taboriščniku nimamo. Njegovo izginotje v taborišču Jasenovac l. 1944 so dvajset let pozneje v najobsežnejšem povojnem popisu žrtev vojne evidentirali v občini Ljubljana Center.

Viri: Popis 1964 - Slovenija, str. 216; www.jusp-jasenovac.hr.

JENKO (Cirila) ZVONIMIR

Zvonimir Jenko se je rodil l. 1932 in je bil ob privedbi v taborišče Stara Gradiška še otrok. Med popisom žrtev druge svetovne vojne l. 1964 je bil evidentiran v Slavonskem Brodu z navedbo, da je bil po narodnosti Slovenec. Drugih osebnih podatkov o njem nismo našli: ne vemo, kje se je rodil in kako se je znašel v taborišču.

Ohranila pa se je dopisnica iz Stare Gradiške, ki jo je Zvonimir poslal 1. julija 1944 Đurđi Kozak iz Pakraca. Na dopisnici piše, da je bila njegova taboriščna številka 3637-H. Črka H je označevala Hrvate. Pri tem je treba omeniti, da so taboriščne oblasti to oznako uporabljale tudi za Slovence. Kot je v spominih zapisal nekdanji taboriščnik Jernej Borovnik, so tudi njegovi številki dodali črko H, po njegovem mnenju zato, da bi se razlikoval od jetnikov pravoslavne vere.

V evidencah se kot letnica Zvonimirjevega rojstva navaja tudi l. 1923. (it)

Viri: Borovnik, str. 138; Miletić (1986), str. 747; Miletić (2011), str. 336; Popis 1964 - Hrvaška, str. 2043; www.jusp-jasenovac.hr.

JEREMIC (Ivana) IVAN

Ivan Jeremic se je rodil 5. oktobra 1924 v Humu pri Ormožu očetu Ivanu in materi Elizabeti, roj. Torič. Bili so mlinarska družina.

Ob začetku vojne je bil gimnazijec na Ptuju. Ob priključitvi tega dela Slovenije Tretjemu rajhu spomladi 1941 je odšel v Varaždin, ki je postal pribežališče zavednih Slovencev pred nacisti. Tja se je zateklo tudi veliko Ormožanov, ki so jih Nemci izgnali v NDH.

V Varaždinu je dokončal gimnazijo in se začel preživljati s priložnostnimi deli. Postal je član komunističnega podmladka SKOJ in osvobodilnega gibanja. Ujeta terenka je med zaslišanjem izdala več aktivistov, med njimi tudi Jeremica. Ustaši so ga aretirali marca 1944. V Zagrebu je bil obsojen na zaporno kazen. Najprej jo je prestajal v Varaždinu, od koder so ga prepeljali v taborišče Stara Gradiška, po treh mesecih pa v Jasenovac. Tam je bil 12. aprila 1945 ustreljen kot talec skupaj s še enim Ormožanom, Cirilom Zadravcem.

Njegovo ime je zapisano na spomeniku padlim v drugi svetovni vojni pred Domom kulture Ormož na Skolibrovi ulici. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 296; Miletić (2011), str. 889; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; Trop (2019), str. 94, 95 in 97; Trop (2020), str. 35 in 45; www.sistory.si.

V Ormožu so l. 1950 postavili spomenik z imeni 21 žrtev druge svetovne vojne. Med njimi so štirje ubiti v Jasenovcu: Stanko Brumen, Ivan Jeremic, Ciril Zadravec in Franc Žiger.
www.kamra.si/mm-elementi/spomenik-padlim-borcem-in-zrtvam-v-skolibrovi-ulici-v-ormozu

JERANKO (Filipa) ALOJZ

Alojz Jeranko se je rodil 10. junija 1911 očetu Filipu in materi Ani, roj. Zupanc, v Sveti Emi, naselju na Vinski gori, nedaleč od Pristave pri Mestinju v občini Podčetrtek.

Delal je v Zagrebu, v prodajalni koles in radioaparatov. Po vzpostavitvi NDH so ga mobilizirali v domobrance. Povezal se je s partizani, kar so ustaši odkrili in ga najprej zaprli v zapor na Savski cesti, nato pa v zapor v Novi vesi. Od tam so ga deportirali v taborišče Lepoglava. Ob zapiranju tega taborišča so ga v transportu taboriščnikov, namenjenih za likvidacijo, poslali v Jasenovac. Ubit je bil na poti tja 16. aprila 1945.

Viri: Dubravica, Marković, str. 77; HDA, fond 511; KK Sv. Ema 1898–1918; Miletić (2011), str. 889.

JESENKO (Johana) LUKA

Luka Jesenko se je rodil 15. oktobra 1874 v Novi vasi pri Žireh. Tam je tudi živel in se preživljal kot čevljarski pomočnik. V knjigi o Žirovcih med osvobodilno vojno je kot kraj njegove smrti naveden Jasenovac.

Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory je kot datum izginotja oz. smrti naveden 8. avgust 1942, kot kraj izginotja oz. smrti pa Delnice. (it)

Vira: Govekar, str. 32; www.sistory.si.

JURCA (Avgusta) OSKAR

Oskar Jurca se je rodil l. februarja 1926 v Vojščici na Goriškem, v današnji občini Miren - Kostanjevica, očetu Avgustu in materi Štefaniji, roj. Rogelja. Ob začetku vojne se je v Karlovcu vpisal na učiteljišče. Ne vemo, kdaj in kako je prišel na Hrvaško. V Julijski krajini, kamor je v Kraljevini Italiji sodila Goriška, se je v času njegovega rojstva že izvajala fašistična raznarodovalna politika, zaradi česar so številni Slovenci prebegnili v Kraljevino SHS. Morda je bilo tako tudi z družino Jurca.

Zapori za moške v Stari Gradiški. Stavba levo je bila namenjena Srbom in Judom.
Naknadno so na desni strani postavili prizidek za Hrvate in Muslimane.
Mihovilović (2016), str. 274 (AJ–RZ–II–304).

Oskar je komaj petnajstleten odšel v partizane. Ni znano, kako je prišel v ustaški zapor v Stari Gradiški.

Preživeli taboriščniki so si zapomnili, da so se 5. julija 1942 ustaši posebej znesli nad njim. Tepli so ga, dokler se ni zgrudil in ni več mogel vstati. Končal je v skupini 38 taboriščnikov, ki jim je bila namenjena smrt z izstradanjem. Zaprli so jih v t. i. celico smrti, ki je bila premajhna, da bi se lahko ulegli, lahko so le stali ali čepeli. Ko trpinčenja niso mogli več prenašati, so 7. julija zvečer izvedli preboj in se razbežali po taborišču, vendar so jih polovili. Tiste, ki jih pri tem niso pobili, so vrnili v celico. Jurca ni sodeloval v pobegu, saj ni mogel vstati. Ustaši so naposled vse taboriščnike v celici ubili.

V hrvaških virih priimek Jurca napačno zapisujejo kot Juren.

Viri: Amulić, Huber, str. 32 in 84; Mihovilović (2013), str. 94, 131; Miletić (1986), str. 696; Peršen, str. 238–240; www.sistory.si.

JURČEC (Ane) TONKA, roj. MARENTIČ

Mihovilović, Šimunković, str. 314.

Tonka (Antonija) Jurčec se je rodila 13. januarja 1911 v Gradcu v Beli krajini. Njena mati Ana Marentič je bila neporočena posestnikova hči.

Tonka si je delo poiskala v Zagrebu, kjer se je novembra 1933 poročila z Ivanom Jurčecem iz Brdovca. Ob začetku vojne je bila zaposlena v Trikotažni tovarni C. D. Gaona, kasnejši Tekstilni tovarni Nade Dimić, ki je v tranziciji propadla. Bila je aktivna v sindikalnem gibanju in pri organiziranju delavskih stavk.

Ustaši so jo aretirali v skupini tovarniških delavk 22. novembra 1941. Preden so jo deportirali v Jasenovac, je bila zasliševana in mučena po vseh zagrebških zaporih.

Umrla je za tifusom, v taborišču Stara Gradiška. Kot datum smrti se navajata 16. avgust in 5. november 1942.

Na seznamu ubitih taboriščnic se pojavi tudi Jarčec Tonka, por. Marenić, prav tako rojena l. 1911 in ubita l. 1942. Kot kraj rojstva je naveden Zagreb. Menimo, da gre za isto osebo.

Viri: HDA, fond 511 in 259, ROZ, št. 2059; KK Podzemelj, 1886–1919; Mihovilović, Šimunković, str. 314–317; NN 146/1946; www.jusp-jasenovac.hr.

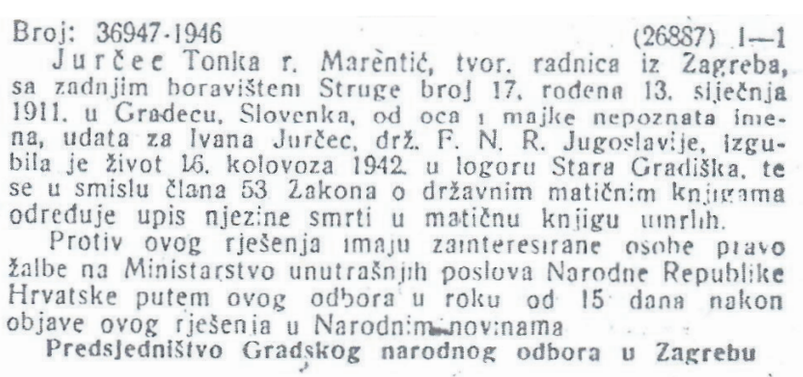

Broj: 36947-1946 (26887) I—1

Jurčec Tonka r. Marèntić, tvor. radnica iz Zagreba, sa zadnjim boravištem Struge broj 17, rođena 13. siječnja 1911. u Gradecu, Slovenka, od oca i majke nepoznata imena, udata za Ivana Jurčec, drž. F. N. R. Jugoslavije, izgubila je život 16. kolovoza 1942. u logoru Stara Gradiška, te se u smislu člana 53 Zakona o državnim matičnim knjigama određuje upis njezine smrti u matičnu knjigu umrlih.

Protiv ovog rješenja imaju zainteresirane osobe pravo žalbe na Ministarstvo unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske putem ovog odbora u roku od 15 dana nakon objave ovog rješenja u Narodnim novinama

Predsjedništvo Gradskog narodnog odbora u Zagrebu

Objava o pogrešani Tonki Jurčec
NN 146/1946.

JURČIČ (Antona) TONKA

Tonka Jurčič se je rodila l. 1904 v Celju, od koder je bila izgnana ob nemški okupaciji tega dela Slovenije l. 1941. Živela je v Zagrebu, kjer se je zaposlila kot kuharica.

Sodelovala je z osvobodilnim gibanjem, bila je simpatizerka KPJ in članica antifašistične ženske zveze AFŽ. Ilegalno je razpošiljala partijski tisk.

Po aretaciji februarja 1943 je bila odvedena v taborišče Stara Gradiška, od tam pa spomladi 1944 premeščena v Jasenovac v skupini 99 taboriščnic, v kateri so bile še tri Slovenke, in sicer Edita in Silva Bizjak ter Josipa Mirnik.

Ubita je bila v Jasenovcu aprila 1945.

Viri: Borovnik, str. 296; HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 942; Kevo (2009), str. 526; www.jusp-jasenovac.hr.

JURKAS FRANC

Franc Jurkas se je rodil v Krškem, živel pa je v Mariboru, v Magdalenskem predmestju na desnem bregu Drave. Po poklicu je bil železničar. Drugi osebni podatki o njem niso znani, prav tako se ne ve, kako je prišel v Jasenovac in kdaj je bil ubit.

Viri: Borovnik, str. 296; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1987), str. 661; Miletić (2011), str. 888.

JURKOŠEK (Fanike) DRAGOTIN

Dragotin (Drago, Dragutin) Jurkošek se je rodil l. 1922 v Bregani, tik ob današnji slovenski-hrvaški meji, nedaleč od mejnega prehoda Obrežje. O njegovi družini vemo le še, da je bilo materi ime Fanika, sestri pa Zdenka.

Ob začetku vojne je bil Dragutin študent v Zagrebu. Bil je naprednih idej, član KPJ in eden od organizatorjev vstaje zoper okupatorja na tem mejnem območju, kjer si je pet slovenskih vasi ob delitvi

Člani slovenskih in hrvaških organizacij za ohranjanje spomina na NOB vsako leto položijo venec k spominski plošči Draga Jurkoška.
Foto: Edi Kirschenheuter, www.radiosamobor.hr/2021/06/22/obilazak-antifasistickih-spomen-obiljezja.

nekdanjega jugoslovanskega ozemlja prisvojila NDH. Z Marijanom Šetincem iz Jesenic sta bila prvi žrtvi ustaške represije na tem območju. Oba so aretirali poleti 1942, le malo po ustanovitvi Žumberškega partizanskega odreda. Kot nevarnega za državno ureditev NDH so ga obsodili na dve leti prisilnega dela v taborišču Jasenovac. Tja so ga deportirali 13. julija 1942. Materino prošnjo za pomilostitev so zavrnili. Ubili so ga v času, ko bi moral odslužiti kazen, l. 1944, na gradinskem nasipu.

Na njegovi rojstni hiši so po vojni slovenski borci postavili spominsko ploščo. Hiša je na hrvaški strani meje, vendar jo vsako leto obiščejo člani Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije in pri plošči položijo venec.

K družini Jurkošek se je po vojni priženil Marijan Šetinc, preživeli taboriščnik iz Jasenovca. Z Dragutinovo sestro Zdenko sta imela dva otroka.

Viri: Okupacija, str. 101; ustni vir: Alojz Godec; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

JUVANČIČ (Jakoba) JAKOB

Jakob Juvančič se je rodil 24. junija 1902 v Sv. Križu pri Litiji, kasnejši Gabrovki, ki je danes del Litije. Tam si je njegov oče Jakob ustvaril družino z domačinko Ano Kozlevčar.

Živel je v Zagrebu in bil zaposlen v mestnem arhivu. Bil je tudi tajnik Društva mestnih uslužbencev Zagreba. Revolucionarnemu delavskemu gibanju se je pridružil l. 1933.

Aretiran je bil 8. avgusta 1944 in v Jasenovcu ubit l. 1945.

Viri: HDA, fond 511; PK Sv. Križ – Gabrovka, 1840–1914; Miletić (2011), str. 887.

KAČ (Franca) FRANC

Franc Kač se je rodil 23. decembra 1907 v Polzeli na Štajerskem. Gimnazijo in teologijo je končal v Mariboru. Za duhovnika je bil posvečen 8. julija 1934 v Mariboru. Kot kaplan je služboval v Starem trgu pri Slovenj Gradcu, Trbovljah in Mariboru, in sicer v tamkajšnji magdalenski župnijski cerkvi. Že v prvi kaplanski službi se je zelo povezal z verniki, predvsem je bil dejaven pri delu z mladimi.

Baković, str. 333.

Iz Maribora je bil v NDH izgnan 5. julija 1941 prek zbirnega taborišča v gradu Rajhenburg. Najprej je bil nameščen v Slavonski Požegi, od koder je 16. julija s še 36 duhovniki odpotoval v Zagreb. Nadškof Alojz Stepinac je poskrbel, da so bili razporejeni po hrvaških župnijah. Kač je bil 22. avgusta imenovan za duhovnega pomočnika v Konjščini, konec leta 1941 pa za župnega upravitelja v Zagorskih Selih.

Bil je v skupini sedmih slovenskih duhovnikov iz t. i. zagorske skupine, ki so jih septembra 1942 ustaši aretirali zaradi domnevne podpore partizanom (poleg Kača še Franca Groblerja, Janeza Kodriča, Anzelma Polaka, Janeza Rančigaja, Antona Rantašo in Matijo Neudauerja). Najprej so bili zaprti v Klanjcu, od tam so jih poslali v Varaždin in naposled v Jasenovac. Le Neudauer je ostal v Varaždinu zaradi bolezni in se tako izognil taboriščnim strahotam. Nadškof Stepinac je že 8. septembra pisal ustaškim oblastem, naj duhovnike izpustijo. Posredovanje ni bilo uspešno.

Od šesterice je taborišče preživel le Anton Rantaša, ki so ga tik pred množično usmrtitvijo premestili v bolnišnico. Ostale, tudi Kača, so 17. oktobra zvezane odpeljali čez Savo in jih umorili na grozljiv način. Najprej so jih udarili z batom po glavi, nato pa jim prerezali vratove.

Kot datum smrti se navaja tudi 17. november 1942.

Viri: Batelja, str. 6, 62, 80, 112, 133 in 256; Borovnik, str. 84–112 in 296; Kožul, str. 52, 53, 57, 62, 63; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1987), str. 661; Miletić (2011), str. 888; Nikolić (1969), str. 146–170; Palme mučeništva, str. 55; Škvorčević, str. 19, 49 in 50.

KALIN (Josipa) VLADIMIR

Vladimir Kalin se je rodil 9. septembra 1922 v Obrežju, v gostilničarski družini očeta Josipa in matere Agneze. Obrežje so skupaj s še štirimi vasmi in skupno 800 prebivalci jeseni 1941 okupirali ustaši. V okviru NDH je tam nastala občina Bregana, vključena v okraj Samobor. Očeta Josipa so po vzpostavitvi nove občine imenovali za enega od članov občinskega sveta.

Kalin se je vključil v hrvaško domobransko vojsko. Po činu je bil vodnik. Družine ni imel.

Ustaši so ga aretirali 18. junija 1942 v domači hiši, ker so bili obveščeni, da se tam skrivajo partizani. V takratnih racijah je bil zaprt tudi Marijan Šetinc iz bližnjih Jesenic na Dolenjskem, ki so bile prav tako priključene NDH.

Vladimir je bil odveden v zapor na Savsko cesto, kjer je ostal do 2. avgusta 1942. Od tam so ga deportirali v taborišče Jasenovac. Preživeli taboriščni zdravnik Nikolić si je zapomnil, da so ga v Jasenovac privedli v skupini pripornikov iz t. i. samoborske skupine. Ob prihodu je imel na sebi uniformo s tremi zvezdicami. Ustaški stražar naj bi se nad njim zverinsko znesel, ker da je izdal hrvaško vojsko. Kot leto smrti se navaja leto 1945.

Viri: Borovnik, str. 23 in 296; HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 886; Nikolić (1969), str. 23; NN 139/1941; Okupacija, str. 37; www.sistory.si.

KARIŽ (Matije) MATIJA

Matija Kariž se je rodil 8. marca 1915 v Podbrežah pri Sežani očetu Matiji in materi Mariji, roj. Stok. Njegov rojstni kraj je po prvi svetovni vojni postal del Kraljevine Italije. V naslednjih dveh desetletjih je Julijsko krajino zapustilo na tisoče Slovencev.

R. 445-48 (7690) 1—1

Kotarski sud za V. i VI. rajon grada Zagreba u Zagrebu objavljuje, da je na prijedlog Kariš Marije iz Podbrežja kbr. 11 pokrenut postupak za proglašenje mrtvim Kariš Marija sina Matije i Marije rođene Stok, rođen 29. III. 1915. u Povirju kot. Sešana, kovač, sa zadnjim boravištem u Zagrebu, Selska cesta 30.

Nestali je odveden od ustaša 18. V. 1943. u logor Gradišku odakle se nije više vratio.

Staratelj Gerveis Zvonimir iz Zagreba, Mokrička ul. 2.

U Zagrebu, dne 1. srpnja 1948.

Kotarski sud za V. i VI. rajon

Objava o pogrešanem Matiji Karižu
NN 58/1946

Matija, z vzdevkom Mario, se je izučil za kovača. Že pred vojno je prišel v Zagrebu, se zaposlil kot strojni ključavničar in se vključil v društvo napredne in protifašistične mladine Ciglenica. Po okupaciji se je pridružil osvobodilnemu gibanju.

Aretiran je bil 18. maja 1943. Odvedli so ga v Staro Gradiško, kjer je bil do 11. junija 1944, nato so ga premestili v Lepoglavo. Od tam se je nazadnje oglasil januarja 1945. Ubit je bil 10. januarja ali 10. februarja 1945.

Viri: HDA, fond 511; NN 58/1948; www.sistory.si.

KASTELIČ (Vida) JOSIP

Josip Kastelič se je rodil 8. avgusta 1899 v Velikih Češnjicah pri Šentvidu pri Stični očetu Vidu in materi Uršuli, roj. Fink.

Službo si je našel na Sušaku, v času Kraljevine SHS pomembnem pristaniškem mestu. Potem ko so po razpadu Avstro-Ogrske Trst, Primorje in Istra pripadli Italiji, je bil tam za Slovenijo oz. Dravsko banovino najbližji izhod na morje.

Josipa so zaradi povezav s komunisti preganjali, zato se je preselil v Zagreb. Zaposlil se je na železnici, kot premikač na zagrebški Zahodni postaji. Tam se je l. 1935 včlanil v partijsko celico. Bil je med ustanovitelji naprednega in protinacističnega društva Ciglenica, ki je delovalo od l. 1938.

Po začetku vojne je sodeloval pri diverzijah, nabavi zažigalnih snovi, zbiranju pomoči, razmnoževanju ilegalnega gradiva in odhodih aktivistov v partizane. V začetku l. 1942 je v Veliki Gorici sodeloval pri sežigu vagona, na katerem je bilo nemško bojno letalo. Pri diverzijah je sodelovala tudi Josipova žena.

Aretiran je bil 30. aprila 1942 in odveden v zapor na Savski cesti v Zagrebu. Obsojen je bil na tri leta prisilnega dela v taborišču Jasenovac. Tja so ga deportirali 15. junija 1942 hkrati z rojakoma Franjem Haninom in Stanislavom Štokom. Od tam se ni nikoli več oglasil. Najverjetneje je bil likvidiran takoj po prihodu v taborišče Jasenovac.

Poročil se je z Jožefo Glas iz Brestanice. V zakonu se jima je rodil sin Mirko.

Viri: HDA, fond 511; KK Šentvid pri Stični, 1888–1908; Mihovilović, osebni arhiv; www.jusp-jasenovac.hr

KAVČIČ (Ivana) VIKTOR

Viktor Kavčič se je rodil 15. oktobra 1906 v Lipi na Krasu očetu Ivanu in materi Angelini, roj. Pipan. Vas Lipa leži ob cesti Komen–Kostanjevica na Krasu in je danes v občini Miren - Kostanjevica.

Po prvi svetovni vojni in razpadu Avstro-Ogrske je ta del današnje Slovenije pripadel Italiji, pokrajini Julijski krajini. Življenje pod fašistično oblastjo je za Slovence postajalo nevzdržno, zato so se množično izseljevali v novo jugoslovansko državo. Kavčičevi so si dom ustvarili v BiH, v bližini Banjaluke. Med prvimi Kraševci se je tja preselil agronom Anton Štrekelj iz Gorjanskega pri Komnu, ki je l. 1922 ob reki Vrbas kupil več hektarjev rodovitnega zemljišča. Slovenci, ki so prihajali za njim – Adamiči, Kavčiči, Štembergerji, Logarji, Colje, Trčoni, Uršiči, Udrihi … –, so se naselili v Slatini, Kuljanih, Zalužanih in Trnu.

Ne vemo, kako je Viktor končal v ustaškem taborišču. Znano je, da so se številni Slovenci v BiH zaradi izkušnje z italijanskim fašizmom med prvimi pridružili odporniškemu gibanju. Podatki o njegovi smrti se razlikujejo; po enih je bil ubit v Jasenovcu l. 1945, po drugih v Stari Gradiški l. 1944.

Viri: Miletić (2011), str. 889; Popis 1964 - BiH, str. 8; Vukelić, v Adamič Papež, str. 109–110; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

KOBAL (Izidorja) IDA

Ida Kobal se je rodila 13. aprila 1911 v Trstu.

V Zagrebu je bila učiteljica. Kot nasprotnica fašizma je ilegalno pomagala partizanom; zanje je zbirala zdravila in orožje. Jeseni 1944 je bila aretirana. Zasliševali in mučili so jo v zagrebških zaporih do 12. novembra, ko so jo deportirali v Jasenovac in tam takoj ubili.

Viri: Borovnik, str. 296; HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 945; Miletić (2011), str. 44.

KODERMAN (Blaža) MARTIN

Martin Koderman se je rodil 14. maja 1892 v Pristavi, vasici v tedanji občini Šmihel – Stopiče, ki je danes mestna četrt Novega mesta, očetu Blažu in materi Mariji, roj. Bohte. Okoliščine Martinovega prijetja in deportacije v ustaško taborišče niso znane, ve se, da je takrat živel v Foči. V tem mestu na jugovzhodu BiH je med obema vojnama živelo več slovenskih družin, poleg Kodermanov tudi Vetrihi in Janžki.

Za Martinom se je vsaka sled izgubila v Jasenovcu l. 1942.

Viri: Miletić (2011), str. 889; Popis 1964 - BiH, str. 1346; Sarač, »Historija …«; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

KODRIČ (Ivana) JANEZ

Baković, str. 301.

Janez Kodrič se je rodil 1. marca 1897 v vasi Brezje pri Poljčanah v Dravinjski dolini očetu Antonu in materi Mariji Orešič.

V duhovnika so ga posvetili l. 1924 v Mariboru. Od l. 1937 je bil župnik v Pišecah. Nemci so ga l. 1941 izselili v NDH s transportom, ki je v Slavonsko Požego prispel 22. avgusta. Od tam je bil s še nekaj redovniki prepeljan v pravoslavni samostan Rakovac v Sremu, ki je bil takrat prav tako del NDH. Cerkvene oblasti v Zagrebu je zaprosil, da bi ga premestili. Decembra 1941 je postal duhovni pomočnik v Velikem Trgovišću v hrvaškem Zagorju. Tam so ga 7. septembra 1942 ustaši aretirali v t. i. zagorski skupini sedmih slovenskih duhovnikov (v njej so bili še Franc Kač, Franc Grobler, Anzelm Polak, Janez Rančigaj, Anton Rantaša in Matija Neudauer).

Iz zapora v Klajncu so ga premestili v Varaždin in od tam 20. septembra deportirali v taborišče Jasenovac.

Delal je v taboriščni bolnišnici, dokler ga niso premestili v »čakalnico smrti«, območje III C, kamor

so nameščali taboriščnike, predvidene za likvidacijo. Od tam so slovenski duhovniki z vklenjenimi nogami hodili opravljat najtežja dela na rečnem nasipu. Prizadevanja zagrebškega nadškofa Alojzija Stepinca, da bi jih izpustili, so bila neuspešna.

Kodrič in še štirje duhovniki (Polak, Rančigaj, Kač, Grobler) so bili usmrčeni na najkrutejši način: udarili so jih z batom po glavi, jim prerezali vrat in jih vrgli v Savo.

To se je zgodilo 17. oktobra ali 17. novembra 1942. V virih se pojavljata oba datuma.

Viri: Batelja, str. 6, 49, 62, 80 in 135; Borovnik, str. 84–112 in 296; KK Studenice, 1880–1912; Kožul, strl. 52–53, 55, 57, 62–63; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić, str. 661; Miletić (2011), str. 890; Miliša, str. 149; Nikolić (1969), str. 146–170; Rantaša str. 102.

KODRIČ (Vladimirja) VLADIMIR

Vladimir Kodrič ml. se je rodil l.1924. Kot kraj njegovega rojstva je v evidenci SPJ Jasenovac navedena vas Vošce pri Lukovici, nedaleč od Domžal.

Vladimirjev oče, po rodu iz Sv. Ivana pri Trstu, je bil učitelj. V času sinovega rojstva je poučeval na Notranjskem, ki je bila takrat pod Italijo. L. 1924 je bil učitelj v Košani, nedaleč od Pivke. V šol. l. 1924/25 je bil premeščen v Grčarevec pri Planini, kjer je v višjih razredih poučeval italijanščino. Tudi od tam so ga premestili, saj naj bi zaradi protiitalijanskega obnašanja škodljivo vplival na učence. Bil je tudi disciplinsko kaznovan s prepovedjo dela in prejemanja plače. Da bi se izognil nadaljnjemu preganjanju, se je z družino okoli l. 1926 preselil v tedanjo Kraljevino SHS. Služboval je v različnih slovenskih in srbskih krajih. Velik pečat je pustil predvsem s povojnim delovanjem v Kopru in na Občinah. Mdr. je organiziral in več let vodil akvarij v Piranu.

V biografiji očeta Vladimirja piše, da so njegovega sina Vlada ustaši ustrelili v taborišču Jasenovac. To naj bi se zgodilo l. 1945. (ask/it)

Viri: Miletić (2011), str. 887; www.jusp-jasenovac.hr in www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1014720/, Vladimir Kodrič.

KOLENC (Frančiške) OTILIJA

Otilija Johana, nezakonska hči Frančiške Kolenc, je bila rojena 7. avgusta 1912 v Mariboru.

Živela je v zagrebški četrti Črnomerec. Aktivno je sodelovala v osvobodilnem gibanju. Aretirana je bila decembra 1942. Odpeljali so jo v Jasenovac, kjer je bila junija 1943 ubita.

Viri: KK Maribor – Sv. Marija, 1911–1917; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (2011), str. 888; Popis 1964 - Hrvaška, str. 163; www.sistory.si.

KOMAVLI (Valentina) STANKO

Mihovilović (2017), str. 120.

Stanko Komavli, z ilegalnim imenom Čo, se je rodil 6. decembra 1913 v vasi Pevno blizu Škofje Loke.

Delal je kot kovinostrugar v železničarski delavnici v Zagrebu. Član KPJ je postal l. 1941 in bil od začetka l. 1942 v. d. partijskega sekretarja. Organiziral je tečaje za sprejem v partijo ter razmnoževal in razpošiljal propagandna gradiva po železnici.

Aretirali so ga 3. marca 1943, ko je bil izdan. Obsodili so ga na tri leta prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška, od koder so ga zaradi kovinostrugarskega znanja premestili v Jasenovac. L. 1945 je bil premeščen v taborišče Lepoglava. Od takrat se je za njim izgubila vsaka sled. Domneva se, da je bil ubit med likvidacijo tega taborišča ali pa med transportom v Jasenovac oz. v Jasenovcu, kamor so tik pred koncem vojne vozili lepoglavske taboriščnike.

Viri: Dubravica, Marković, str. 80; Mihovilović (2017), str. 94; Miletić (2011), str. 889.

KOMEN (Antona) SLAVKO

Slavko Komen se je rodil 24. septembra 1907 na Sušaku, nekdanjem samostojnem mestu v Kvarnerskem zalivu, danes pa delu Reke. Po razpadu Avstro-Ogrske, ko sta Trst in Reka pripadla Kraljevini Italiji, je bil Sušak pomembno severnojadransko pristanišče Kraljevine SHS.

Slavko je med drugo svetovno vojno živel v Zagrebu. Delal je kot blagajnik v Bolnišnici Svetega duha. Aretirali so ga zaradi sodelovanja s komunisti. Ustaško redarstvo je zaradi prenatrpanosti zagrebških zaporov 9. septembra 1944 zahtevalo, da ga premestijo v Jasenovac. Tam so ga aprila 1945 ubili.

Vira: HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 300; www.jusp-jasenovac.hr.

KOPAČIN (Janeza) KAREL

Karel Kopačin se je rodil 5. oktobra 1924 v Celju očetu Janezu in materi Tereziji, roj. Žvrš. Kopačinovi so bili kmečka družina. Živeli so v Medlogu, naselju ob zahodnem robu Celja, ki meji z občino Žalec. Ob okupaciji Karel še ni bil polnoleten. Ni podatkov, kako je končal v Jasenovcu. V taborišču je umrl 1. septembra 1943.

Na Borovnikovem seznamu je napisana tudi Terezija Kopačin; nismo mogli najti potrditve, da bi bila tudi ona zaprta v ustaškem taborišču.

Viri: Borovnik, str. 296; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

KOSI (Julijane) SLAVKO

Slavko (Stanislav) Kosi se je rodil 25. maja 1916 v Križevcih pri Ljutomeru kot nezakonski otrok matere Julijane.

Bil je poslovodja v mizarski delavnici. Z ženo Rozalijo sta živela v Slovenski Bistrici, od koder sta bila po nemški zasedbi Štajerske l. 1941 izgnana v Virovitico v NDH. Slavko je bil tam l. 1943. aretiran in odpeljan v taborišče Stara Gradiška. L. 1944 so ga premestili v taborišče Lepoglava, od koder se je zadnjič oglasil marca 1945. Verjetno je bil po likvidaciji lepoglavskega taborišča ubit med transportom v Jasenovac.

Viri: Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 890; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; www.sistory.si.

KOŠIR (Janeza) FRANC

Borovnik, str. 286.

Franc (Frane) Košir se je rodil 21. decembra 1904 v zaselku Valburga pri Zbiljskem jezeru v občini Medvode očetu Janezu in materi Mariji, roj. Gantar.

Izučil se je za čevljarja. Kasneje je delal kot uslužbenec pri davčni upravi. Pred vojno je z družino živel v Slovenskih Konjicah. Z ženo Ivanko sta imela sina in hčer. Ukvarjal se je s športom in bil aktiven član naprednega telovadnega društva Sokol.

Družina je bila 20. julija 1941 izgnana v NDH, najprej v Bosansko Krupo, nato pa v Hraščico pri Varaždinu. Tam se mu je rodila druga hči, ki pa je kmalu umrla.

Ustaške oblasti v Varaždinu so ga sredi leta 1942 aretirale in 3. oktobra deportirale v taborišče Stara Gradiška na služenje enoletne kazni, do 19. oktobra 1943. Njegova taboriščna številka je bila 2339-H. Črka H je označevala Hrvate. Iz spominov nekdanjega taboriščnika Borovnika razberemo, da so jo taboriščne oblasti dajale tudi Slovencem, z njo so jih razločevali od pravoslavnih jetnikov.

Konec leta 1942 so Koširja premestili v Jasenovac. Na vlaku je napisal poslovilno pismo, ki se je ohranilo in je objavljeno v Borovnikovi knjigi spominov.

Kazen so mu očitno podaljšali, saj ga najdemo na seznamu paketarnice, na katerem so taboriščniki, ki so l. 1944 prejemali pakete. Bil je v krojaški in čevljarski delavnici.

Zadnjič se je iz Jasenovca oglasil 23. marca 1945, potem pa se je za njim izgubila vsaka sled.

Vira: Borovnik, str. 296; Košir, v Borovnik, str. 286–288; Miletić (1986), str. 814; Miletić (2011), str. 887; UL, 28. 12. 1946, str. 560; www.sistory.si.

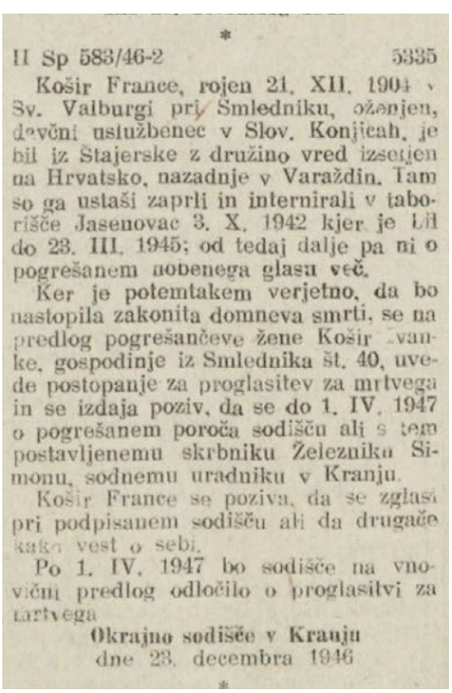

*

II Sp 583/46-2 5335

Košir France, rojen 21. XII. 1904 v Sv. Valburgi pri Smledniku, oženjen, davčni uslužbenec v Slov. Konjicah, je bil iz Štajerske z družino vred izseljen na Hrvatsko, nazadnje v Varaždin. Tam so ga ustaši zaprli in internirali v taborišče Jasenovac 3. X. 1942 kjer je bil do 23. III. 1945; od tedaj dalje pa ni o pogrešanem nobenega glasu več.

Ker je potemtakem verjetno, da bo nastopila zakonita domneva smrti, se na predlog pogrešančeve žene Košir Ivanke, gospodinje iz Smledника št. 40, uvede postopanje za proglasitev za mrtvega in se izdaja poziv, da se do 1. IV. 1947 o pogrešanem poroča sodišču ali s tem postavljenemu skrbniku Železniku Simonu, sodnemu uradniku v Kranju.

Košir France se poziva, da se zglasi pri podpisanem sodišču ali da drugače kaže vest o sebi.

Po 1. IV. 1947 bo sodišče na vnovični predlog odločilo o proglasitvi za mrtvega.

Okrajno sodišče v Kranju
dne 23. decembra 1946

*

Objava o pogrešanem Francu Koširju
UL, 28. 12. 1946

KOTAR (Leopolda) SLAVKO

Slavko (Ladislav) Kotar se je rodil 25. maja 1906 v Dolah pri Litiji, v središču Slovenije, na zahodu Posavskega hribovja, očetu Leopoldu in materi Frančiški, roj. Irt.

Živel je v Zagrebu in se preživljal kot krojač. Bil je simpatizer partizanov, zaradi česar so ga aprila 1944 aretirali in odvedli v taborišče Jasenovac. Tam so ga januarja 1945 ubili.

Viri: Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (2011), str. 887, 888; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

KOTNIK (Ignaca) ANKA

Anka Kotnik se je rodila l. 1911 ali 1912 v Sloveniji ali v Zagrebu. Bila je rimskokatoliške vere. To so edini ohranjeni podatki, ki jih ni bilo mogoče natančneje preveriti.

V taborišče Stara Gradiška so jo privedli 13. oktobra 1944 v skupini osmih žensk. Tam se je naslednje leto za njo izgubila vsaka sled.

V evidenci SPJ piše, da je bila Hrvatica.

Viri: Kevo (2010), str. 620; Miletić (1987), str. 428; www.jusp-jasenovac.hr.

KOVAČIČ (Jakoba) MAKS

Maks Kovačič, s polnim imenom Maximilianus Alexis, se je rodil 13. septembra 1892 očetu Jakobu in materi Margareti, roj. Antauer, pri Sv. Trojici v Slovenskih goricah, ki je danes samostojna občina, takrat pa je bila del občine Lenart. Kraj se je več desetletij imenoval Gradišče.

Otrgnuti od zaborava, str. 165.

Gimnazijo je obiskoval v Mariboru, filozofsko fakulteto pa v Gradcu in Pragi. Diplomiral je l. 1918. Bil je predavatelj na Državni moški učiteljski šoli v Mariboru (1919–1933) in ravnatelj Gimnazije Ptuj (1933–1938). Zaradi razrešitve in posledično predčasne upokojitve je odšel v Mursko Soboto in tam postal ravnatelj dveletne zasebne trgovske šole, kjer je mdr. predaval stenografijo. L. 1940 je odšel v BiH, kje je bil predavatelj na Prvi moški realni gimnaziji v Sarajevu.

Z ženo Ivanko, roj. Kocmut, sta imela štiri otroke, dve hčeri in dva sinova.

Bil je zelo dejaven član naprednega telovadnega društva Sokol. Prizadeval si je, da bi vanj vključili čim več mladih. Obiskoval je sokolske odseke na območju Maribora in jim dajal nasvete za delo. Sodeloval je na številnih sokolskih zletih v Ljubljani, Sarajevu, Pragi in drugod. L. 1922 je pri Sokolski župi Maribor izdal knjigo o nastanku Jugoslavije z naslovom *Naš boj za lastno državo*. Veliko je predaval, razprave je objavljal tudi v dnevnem časopisju.

Predčasno je bil upokojen v obdobju jugoslovanske vlade Milana Stojadinovića (1935–1939), ko je bil notranji minister Slovenec Anton Korošec, nekdanji prvak SLS. To je bil namreč tudi čas obračunavanja s protifašistično in komunistično opozicijo ter simpatizerji demokratičnih gibanj. Kovačič se je v nemilosti znašel kot pripadnik napredne struje Sokola. V predavateljske vode se

je lahko vrnil šele po zamenjavi vlade in Koroščevi smrti l. 1940, ko je dobil profesorski položaj v Sarajevu.

Po kapitulaciji Jugoslavije l. 1941 je bil mobiliziran v domobrance. Imel je čin kapetana. Ker je obvladal nemščino, so ga premestili v administracijo, kjer je imel dostop tudi do zaupnih dokumentov, med njimi do seznama ljudi, ki so jih nameravali aretirati. Posredoval jih je znamenitemu vodji sarajevskega odporniškega gibanja Vladimirju Periću - Valterju, s katerim se je redno sestajal. V začetku l. 1945 so ga zasačili, prijeli in mučili. Marca je bil deportiran v Lepoglavo, od tam pa v Jasenovac. Ubit je bil tam ali v transportu.

Kot uradni kraj in datum smrti sta zabeležena 30. september 1945 v Sarajevu.

Viri: KK Sv. Trojica v Slovenskih goricah, 1873–1895; Miletić (2011), str. 887; *Otrgnuti od zaborava*, str. 165; www.jusp-jasenovac.hr.

KOVAČIČ (Jakoba) PAVEL

Pavel Kovačič se je rodil 19. junija 1919 na Općinah pri Trstu. Ta del slovenskega narodnostnega ozemlja je bil tedaj že del Kraljevine Italije. Zaradi fašistične politike so številni Slovenci prebegnili v jugoslovansko državo, v Kraljevino SHS. Sklepamo, da so Kovačiči živeli v Mariboru, kjer je bil Pavel v popisu 1964 evidentiran kot žrtev druge svetovne vojne.

Pavel je študiral na glasbenem konservatoriju v Zagrebu, med študijem pa živel v Ilici 149. Vemo, da je bil poročen in da je bilo ženi ime Olga.

Po ustanovitvi NDH se je kot poklicni glasbenik pridružil simfoničnemu orkestru, ki je deloval pod okriljem ustaške elitne enote (hr. poglavnikov tjelesni zdrug).

Zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem je bil 11. decembra 1944 aretiran. Zagrebško vojaško sodišče je 5. januarja 1945 Pavla in še pet častnikov, glasbenikov, obsodilo na smrtno kazen, ki pa so jo nato znižali na dolgotrajno zaporno kazen. Na prestajanje kazni so ga odvedli 15. januarja 1945, in sicer v Lepoglavo. Iz taborišča se je zadnjič oglasil 23. marca 1945. Po tistem je bil premeščen v Jasenovac; ubit je bil bodisi v transportu, namenjenem v taborišče, bodisi v Jasenovcu.

Viri: Dubravica, Marković, str. 89; HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 888; Popis 1964 - Slovenija, str. 300; UL, 10. 4. 1946, str. 153.

KRAJCER (Alberta) KATARINA

O Katarini Krajcer, ubiti v Jasenovcu l. 1942, ne vemo praktično ničesar. Navedena je na treh seznamih taboriščnih žrtev, vendar so podatki o njej nasprotujoči. Kot letnica rojstva se navajata l. 1878 in 1886, kot kraj rojstva pa Maribor, Slatina, Rogaška Slatina in Slatina pri Ptuju. Ne vemo niti tega, ali je priimek Krajcer njen dekliški ali primoženi priimek.

Viri: Miletić (2011), str. 888, 890; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

KRALJ (Antona) JANEZ

Janez (Ivan) Kralj se je rodil 17. maja 1908 v Gornji Ložnici pri Celju očetu Antonu in materi Antoniji, roj. Pečnik.

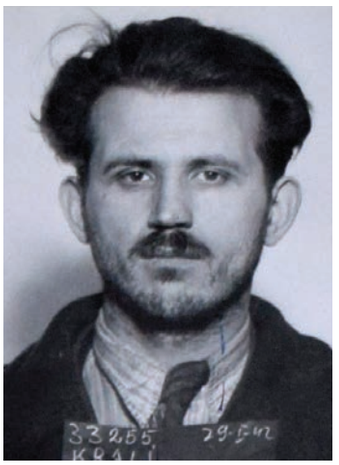

HDA, fond 259, ROZ, št. 2495.

Že v mladih letih se je preselil na Hrvaško. L. 1935 se je na Trsatu nad Reko poročil z Rozo Stipančič. Preselila sta se v Zagreb, kjer je Janez odprl mizarsko delavnico. Živela sta v Vrapču.

Pripadniki ustaškega redarstva so ga aretirali 8. januarja 1942. Zaprt je bil na Savski cesti v Zagrebu. Zaradi delovanja zoper NDH je bil obsojen na dve leti prisilnega dela v Jasenovcu, kamor so ga odvedli 16. februarja 1942. Kmalu je bil premeščen v taborišče Stara Gradiška, kjer je umrl 1. avgusta 1942.

Viri: Borovnik, str. 296; HDA, fond 259, ROZ, št. 2495; KK Žalec, 1890–1916; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886, 888; www.jusp-jasenovac.hr.

KRAMAR (Martina) MARTIN

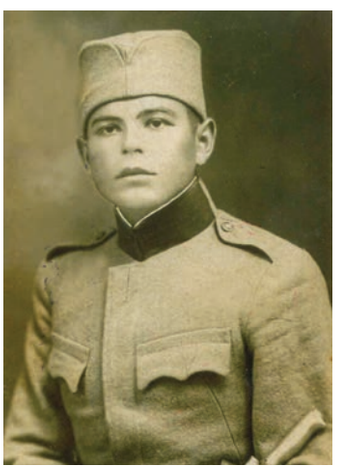

Martin Kramar kot vojak l. 1928/1929

Martin Kramar ml. se je rodil 22. aprila 1908 v vasi Žižki v občini Črenšovci v Prekmurju očetu Martinu in materi Katarini, roj. Krampaš. Po očetovi smrti se je mati vnovič poročila in se z otroki – sinovoma Matijo in Janezom ter hčerko Anico – preselila v Lahonce pri Ormožu, kjer je živel njen novi mož Kolarič.

Kramar je šolo obiskoval v Sv. Tomažu, kjer je spoznal Marijo Černjavič, s katero se je kasneje oženil. Imela sta sedem otrok. Pred vojno so se jima rodili Martin (1. 11. 1931), Alojz (14. 6. 1933, avtor knjige), Mirko (17. 5. 1934), Anton (1. 1. 1936) in Drago Karl (15. 2. 1939), v izgnanstvu pa še Jože (l. 1941, umrl v otroštvu) in Marija (19. 4. 1943).

Od 1. junija 1928 do 16. aprila 1931 se je pri znanem štajerskem gradbeniku Vrablu učil za zidarskega poslovodjo. Izučil se je tudi v mizarstvu in knjigoveštvu. Postal je uspešen gradbenik. L. 1938 sta si z ženo zgradila družinsko hišo v Dobravi št. 47, v mariborski mestni četrti Tezno. Ob nemški zasedbi Štajerske spomladi 1941 je njegovih pet otrok živelo pri sorodnikih v različnih prleških vaseh (Savci, Koračice, Lahonci in Rakovci). Takrat je družino zbral doma, na Teznem. Vendar so okupacijske oblasti Kramarjeve od tam že kmalu izgnale; 18. julija 1941 so bili v transportu, namenjenem v NDH.

V zbirnem taborišču Slavonska Požega so se Martinovi družini pridružili še njegova sestra in oba brata, Anica, Matija in Janez, ter mati Katarina, por. Kolarič. Iz Slavonske Požege so bili premeščeni v BiH, v Dvor na Uni, kjer so jih ustaši razporedili po hišah pregnanih Srbov v bližnjih vaseh. Martin je dobil delo kot upravljavec mlatilnice za žito, a ne za dolgo, saj se je na tem območju začela partizanska vstaja, zaradi česar so jih ustaške oblasti premestile v Zagreb. Po sedmih dneh so bili od tam premeščeni v

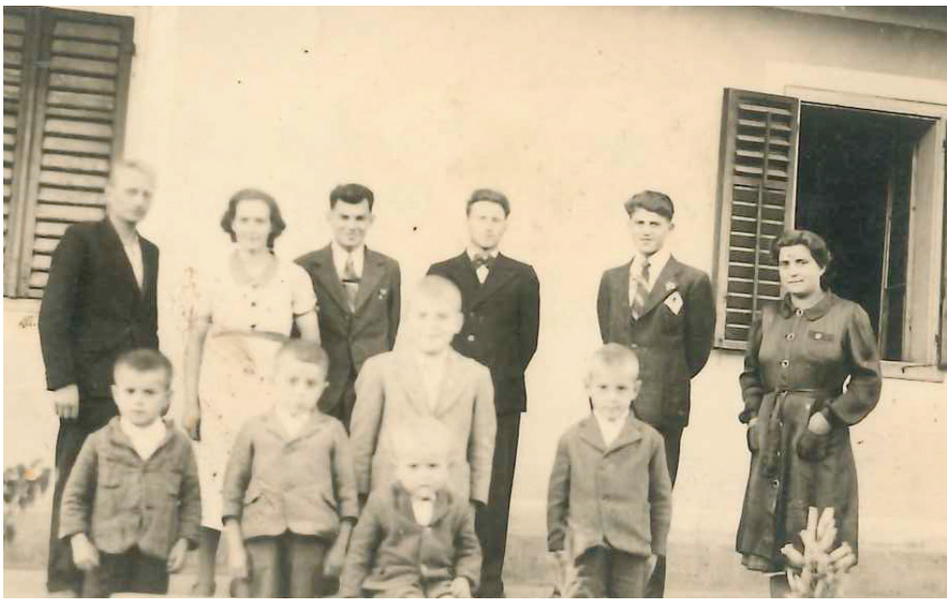

Družina Kramar pred svojo hišo v Mariboru l. 1941. Zgoraj z leve: očetov nečak, fotograf Josip Perše, zakonca Marija in Martin Kramar, Martinova brata Matija in Janez ter Marijina sestra Elza Črnjavič. Spodaj Martinovi sinovi: Alojz (avtor knjige), Martin, Mirko, Anton in Drago. Istega leta so bili izgnani vsi, razen Elze.
Vse fotografije: arhiv avtorja Slavka Alojza Kramarja.

Virovitico. Enajst Kramarjev je nekaj časa živelo po skednjih in v različnih pomožnih objektih, dokler jim niso našli proste hiše v Ožegovićevi ulici. Tam je večina dočakala svobodo.

Konec l. 1941 se je Martinu in Mariji v Virovitici rodil šesti otrok, sin, ki pa je po dveh mesecih umrl. V Virovitici so bratje Kramar opravljali zidarska dela v vojašnici, ob večerih pa igrali v plesnem orkestru v gostilni Union, ki je bila v lasti Slovenca Jagodiča.

Martin je sodeloval z osvobodilnim gibanjem in bil v stikih z domobranci, ki so se nameravali pridružiti partizanom. Bil je izdan.

Aretirali so ga 6. aprila 1943 in ga s še 26 ujetniki, Slovenci in Hrvati, zaprli v virovitiški dvorec, kjer je bil med vojno zapor. Žena in otroci so ga tam videli zadnjič. Bil je ves krvav. Čez štirinajst dni se mu je rodila hčerka, za katero mu je povedal brat Matija, ko ga je obiskal v osiješkem zaporu, kamor so ga premestili. Matija je vstopil v nemško legijo, v kateri je bilo tudi veliko drugih Slovencev. Brat Martin ga je med zadnjim srečanjem nagovoril, naj pobegne v partizane. Komaj dvajsetletni Matija se je za pobeg odločil med prvo legionarsko akcijo v BiH. Skril se je v koruzi, kjer pa so ga našli in usmrtili.

Martin Kramar je bil iz Virovitice premeščen v zapor v Osijeku, od tam pa deportiran v taborišče Jasenovac. Kdaj in kako je bil ubit, ni znano, sodišče v Mariboru je po vojni z odločbo R 574/52-1 kot datum smrti določilo 1. november 1943. Po zdaj dostopnih podatkih je bil verjetno živ še leto pozneje, saj ga najdemo na seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket; gre za enega redkih ohranjenih izvirnih taboriščnih seznamov, t. i. indeks paketarnice. V njem je navedeno tudi, da je bil v gradbenem oddelku.

Vojna je bila usodna za štiri člane družine Kramar: za dvomesečnega Jožeta, njegovega očeta Martina in brata Matijo ter njuno mater Katarino, ki je umrla od žalosti, ko je izvedela za smrt svojih sinov.

Družina Kramar l. 1943 v Virovitici, brez očeta Martina. Mati Marija z novorojenko Marijo, obkrožena s sinovi. Z leve stojijo Slavko Alojz (avtor), Mirko, Drago, Martin, Anton.

Ko je družina ostala brez očeta, se je zanje začelo še posebej trdo življenje. Vladala sta lakota in mraz, pet prezeblih otrok ni imelo niti enega para čevljev. Trepetali so pred pripadniki črne legije, elitne enote NDH, ki so v črnih srajcah paradirali po Virovitici. Rekli so jim bobanovci, po Rafaelu Bobanu, ki je bil z Juretom Francetićem soustanovitelj te okrutne vojske. Ponoči so poslušali strele, saj so partizani vsak dan oblegali mesto in se uspeli prebiti vse do virovitiškega dvorca.

Preživeli člani družine Kramar so se v porušen Maribor vrnili 14. julija 1945. Hiša na Teznem je bila izropana. Občina Maribor je po Martinu Kramarju poimenovala eno od tezenskih ulic. Imenuje se Kramarjeva ulica.

V evidencah se Martin večkrat pojavi z imenom Ivan, kar je napačno.

Viri: Borovnik, str. 297; Karakaš, str. 211 in 234; Kramar, str. 7–9 in 39; Kramar, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 813; Miletić (2011), str. 888, 890.

Ena od treh dopisnic, ki jih je Martin Kramar poslal ženi v Virovitico, dve iz zapora v Osijeku, eno iz Jasenovca. Dopisnico hrani MNOM.

KRANJC (Johana) IVAN

Ivan Kranjc se je rodil okoli l. 1900 na Ptuju. Drugih osebnih podatkov nismo našli.

Zaposlen je bil v delavnici Jugoslovanskih državnih železnic v Zagrebu. Na seznamu Staneta Kumarja piše, da je bil kuhar. Kot simpatizer osvobodilnega gibanja je bil aretiran 19. septembra 1944. V zagrebških zaporih so ga mučili in novembra odpeljali v taborišče Stara Gradiška. Tam je bil decembra istega leta ubit.

Viri: HDA, fond 511; Borovnik, str. 297, Kumar, v Nikolić (1969), str. 389 Miletić (1987), str. 661; Miletić (2011), str. 890; www.jusp-jasenovac.hr.

KRAŠOVEC (Antona) FRANJO

Franjo Krašovec se je rodil 10. septembra 1909 v Podčetrtku, turističnem in vinogradniškem kraju ob meji s Hrvaško, očetu Antonu in materi Mariji, roj. Počivalšek.

Po poklicu je bil tkalec. Že v zgodnji mladosti se je aktiviral v sindikalnem gibanju in postal simpatizer KPJ. Zaradi naklonjenosti komunizmu so ga preganjali že v Kraljevini Jugoslaviji. Po aretaciji 10. decembra 1929 so ga zaprli v Celju, od tam pa ga 20. februarja 1930 premestili v Zagreb. Ko je odslužil kazen, je ostal v Zagrebu in se zaposlil v Tovarni bombažnega prediva Hermana Pollaka, kasnejšem Tvorpamu oz. TKZ, današnji Tvornici tekstila Trgovišće (TTT).

Po izbruhu vojne se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Aretiran je bil 5. junija 1943 na tajnem sestanku aktivistov iz zagrebške četrti Trešnjevka. Sredi avgusta 1943 so ga deportirali v taborišče Stara Gradiška, oktobra 1944 pa premestili v Jasenovac. Tam so ga ubili 23. aprila 1945, dan pred uničenjem tega taborišča.

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 2514; Miletić (2011), str. 45; www.jusp-jasenovac.hr

KREFL (Ivana) JANKO

Janko Krefl, s polnim imenom Janez Nepomuk, se je rodil 16. maja 1900 v Braslovčah v Spodnji Savinjski dolini očetu Ivanu in materi Mariji, roj. Homšak. Imel je še leto dni mlajšega brata Viktorja. Oče je bil ugleden tržan, posestnik in krojač ter strasten planinec. Janku so planinske veščine, ki mu jih je oče privzgajal od malih nog, posebej koristile med prvo svetovno vojno, ko se je boril na tirolski fronti v Dolomitih. Bil je tudi borec za severno mejo pod poveljstvom generala Maistra.

Poklicna pot bančnega uslužbenca ga je pripeljala v Savsko banovino, najprej v Zagreb in od tam v Karlovec, kjer se je tudi ustalil in si ustvaril družino. L. 1925 se je poročil z Emo Šturm iz Metlike, hčerjo veletrgovca in posestnika ter uglednega narodnjaka Otmarja Šturma. V Karlovcu sta si zgradila enonadstropno hišo v tedanji Šreplovi ulici 13 (kasneje Marinkovićevi in danes ulici Kralja Tomislava). Rodila sta se jima dva otroka, Milan in Milana.

V družbenem življenju mesta je Krefl pustil pomembno sled kot član naprednega telovadnega društva Sokol in kot prvi predsednik Kulturno-prosvetnega društva Triglav, ki so ga Slovenci v

Zakonca Krefl na obisku pri Emini družini v Metliki (tretja in četrti z desne)
Obe fotografiji: arhiv družine Šturm iz Metlike.

Karlovcu ustanovili l. 1930. Krefl je društvo tudi finančno podpiral, tako kot še en ugleden karlovški Slovenec, Julij Jakil. Oba sta življenjsko pot končala v ustaškem taborišču.

Krefl je na različne načine podpiral osvobodilno gibanje – zbiral je pomoč, sodeloval pri begu ilegalcev na osvobojena ozemlja in tudi pri vpisovanju obveznic za posojilo svobode. Prijeli so ga konec l. 1943. Po treh mesecih, ki jih je prebil v zaporih, so ga deportirali v Staro Gradiško. Kot datum smrti je njegova vdova po vojni navedla 13. julij 1944. Zapisala je, da so ga ustrelili v 45. letu starosti.

O Kreflovi taboriščni usodi sta se ohranili dve pričevanji.

V Miletićevi knjigi dokumentov iz l. 1986 je objavljeno poročilo neznanega jetnika, ki je zapisal, da so v samici ustaške bolnišnice mučili in usmrtili več ljudi, med njimi je omenil dva Slovenca, in sicer Dragomila Markova in Janka Krefla. Za Krefla naj bi v taborišče prispelo odpustno pismo, ki ga je podpisal sam poglavnik Ante Pavelić, vendar prepozno. Ko je ustaški vodnik Mirko Runjaš prišel v taboriščno pisarno vprašat, kje naj najde Krefla, ga je moralo osebje spomniti, da je mrtev in da ga je likvidiral on sam. Runjaš jim je zabičal, naj o tem molčijo, sicer bo likvidiral tudi njih.

Da so Krefla po zaslišanju odvedli v samico v bolnišnični kleti, od koder se ni več vrnil, je l. 1945 izjavil tudi nekdanji taboriščnik Mate Franić. Pričevanje, ki ga v knjigi o Jasenovcu povzema Igor Vukić, je sklenil z besedami: »Njegov grob bi lahko našli le, če bi bil na njem križ s taboriščno številko.«

L. 1961 so se Slovenci v Karlovcu z odkritjem spominske plošče na Kreflovi hiši poklonili spominu na dva predsednika društva Triglav, ki sta bila ubita med vojno, Antona Avsca in Janka Krefla. (it)

Viri: Banda, str. 52; Fabac: *Tomislavova …*; *Glavna godišnja …*; Jerman, str. 74; Jerman: *Slovensko društvo …*; KK Braslovče, 1900–1910; Krefl: *Na Savinjske …*; Miletić (1986), str. 771; Miletić (1987), str. 555; Slovesnost v …; Vukić (2019b), str. 77; www.zvezadgm.si/seznam-borcev/.

KREMŽAR (Franca) JUSTINA, roj. WINDISCH

Justina Kremžar se je rodila 22. januarja 1899 na Pragerskem, pomembnem železniškem križišču na Štajerskem v občini Slovenska Bistrica, očetu Francu in materi Mariji, roj. Pogoreuc.

Ob izbruhu druge svetovne vojne je živela v Zagrebu kot gospodinja in vdova po Antonu Kremžarju. Aretirali so jo 20. decembra 1941 in jo obsodili na dve leti prisilnega dela v Stari Gradiški. Vemo, da je bila 9. aprila 1942 še v tem taborišču, saj jo najdemo na seznamu 553 taboriščnikov, ki so tega dne napisali oz. odposlali dopisnico.

Ubita je bila v Jasenovcu l. 1944. (ask/it)

Vira: Borovnik, str. 297; HDA, fond 259, ROZ, št. 2536; KK Spodnja Polskava, 1863–1899; Miletić (1986), str. 200; Miletić (2011), str. 45, 873; Popis 1964 - Hrvaška, str. 164.

KRUŠIČ (Alojza) ANA

Ana (Anka ali Ankica) Krušič se je rodila 27. julija 1914 v Rogatcu, obmejnem slovenskem kraju med Donačko goro in Sotlo, očetu Alojzu in materi Agnes, roj. Krumpak. Starši so bili kmetje.

Ana je bila tovarniška delavka v Zagrebu. Zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem so jo aretirali 16. ali 17. junija 1944. Bila je zaprta v zaporih v Đorđićevi ulici in na Savski cesti v Zagrebu, od koder so jo deportirali v taborišče Stara Gradiška. V Jasenovac je bila premeščena 12. februarja 1945, deset dni pozneje pa ubita.

Te podatke, ki so bili zbrani po vojni v okviru projekta Dotrščina, hrani Hrvaški državni arhiv. V taboriščnem zvezku, ki ima na platnicah napisano *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*, pa je zabeleženo, da je bila v taborišče privedena 26. junija 1943. Za ta dokument so raziskovalci ugotovi, da vsebuje tudi podatke o taboriščnicah, ki so bili dopisani dodatno. (ask/it)

Viri: HDA, fond 511; KK Rogatec, 1892–1915; Miletić (1986), str. 944; www.jusp-jasenovac.hr.

KUKAR (Josipa) DANICA

Danica Kukar se je rodila l. 1904 v Ljubljani. V taborišče Jasenovac so jo privedli 6. novembra 1944, umrla pa je 1. februarja 1945. Te podatke najdemo v poimenskem seznamu 1165 taboriščnic Jasenovca, ki so ga po mnenju proučevalcev dopolnjevali tudi po vojni.

V popisu žrtev druge svetovne vojne iz l. 1964 so jo evidentirali v Zenici v BiH. Tam je ob njej na seznamu tudi Zdenko Kukar, rojen istega leta in prav tako Slovenec; ubili so ga l. 1944 v zaporih v Zagrebu. Lahko bi bila zakonca.

Zdenko Kukar je bil rudarski inženir iz Ljubljane, rojen 23. aprila 1904 očetu Janku in materi Ani. Med vojno je bil zaposlen v rudniku železove rude Ljubija, ki je začel delovati že v času Avstro-Ogrske. Tik pred vojno l. 1940 je v rudniku delalo 1600 ljudi. Po razpadu Kraljevine Jugoslavije je to območje postalo del NDH. Inženir Kukar je kljub odpuščanjem ohranil delo in bil med letoma 1943 in 1944 tudi direktor tega podjetja, dokler ga zaradi sodelovanja s partizani niso zaprli. Po zaslišanju v Prijedoru so ga premestili v zagrebške zapore.

Na Borovnikovem seznamu Slovencev v ustaških taboriščih piše, da je bila Danica iz Zagreba. (it)

Viri: Adresar 1933, str. 241; Borovnik, str. 297; Kolar Dimitrijević, str. 369–371; Miletić (2011), str. 886; Popis 1964 - BiH, str. 2916; Miletić (1986), str. 947.

KUM (Ivana) IVAN

Ivan Kum se je rodil 7. aprila 1909 v Ljubljani očetu Ivanu in materi Mariji, roj. Zidar. Živeli so v Kočevju, kjer se je Ivan izučil za čevljarja in l. 1926 opravil mojstrski izpit. Najprej je delal v domačem kraju, kasneje tudi drugod v Sloveniji, mdr. v Dolenjskih Toplicah, potem pa se je l. 1929 preselil v Zagreb, kjer je v iskanju boljšega zaslužka zamenjal več delodajalcev. Za obdobje med letoma 1933 in 1934 vemo, da je bil brezposeln, saj je prejemal podporo v višini 60 dinarjev. L. 1934 se je osamosvojil in se včlanil v zagrebško obrtniško društvo; njegov član je bil do l. 1937.

L. 1937 se je poročil s Cecilijo Merkel, roj. l. 1910 v Mojstrani. Stanovali so na Novi cesti 36 v Zagrebu. Hčerka Olga se jima je rodila 22. decembra 1941.

Delovna knjižica Ivana Kuma
Obe fotografiji: arhiv Olge Tkalčec.

Zakonca Kum sta bila dejavna v osvobodilnem gibanju, zaradi česar so Ivana 10. marca 1943 aretirali. Iz zaporov v Zagrebu so ga deportirali v taborišče Stara Gradiška, kjer je delal v čevljarski delavnici kot taboriščnik številka 1723-H. Črka H je označevala Hrvate, vendar so taboriščne oblasti to oznako dajale tudi Slovencem. Iz Stare Gradiške je domov poslal 27 dopisnic. Ko je bil od tam premeščen v taborišče Lepoglava, je 13. decembra 1944 domov poslal le še eno dopisnico, in sicer kot taboriščnik št. 162.

Ko se je spomladi 1945 bližal konec vojne, so se ustaši lotili uničenja lepoglavskega taborišča, zato so jetnike v več transportih odpeljali v Jasenovac na usmrtitev. Večino so ubili že med potjo. V Lepoglavi je bilo 30. aprila le še 50 jetnikov in 20 jetnic, ki so jih potrebovali za vzdrževanje taborišča. Med njimi je bil tudi Ivan Kum. Ko jih niso več potrebovali, so jih usmrtili. Nekaj so jih vrgli v vodnjak. Rešili so se trije, ki so kasneje lahko pričali o tem zločinu.

Kumova hči Olga, por. Tkalčec, še danes živi v Zagrebu, kjer je dejavna članica Slovenskega doma Zagreb in Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb.

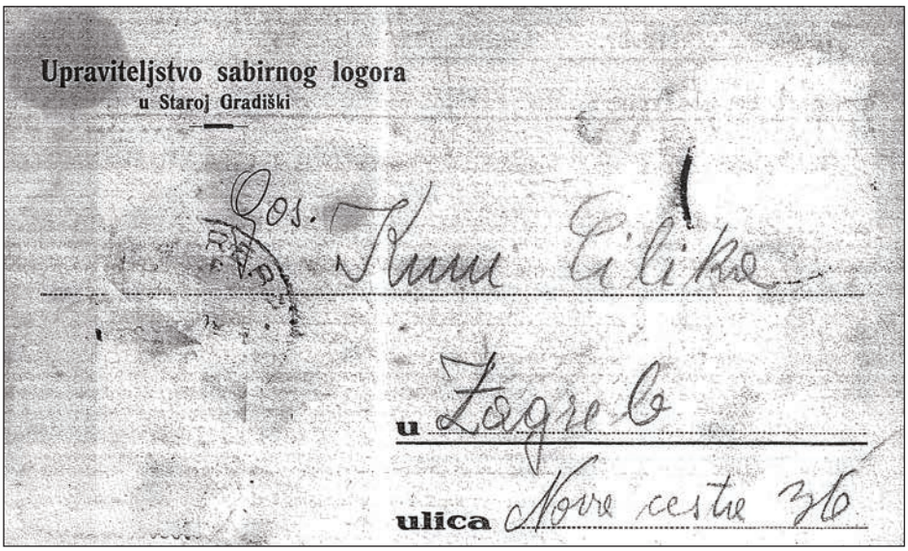
Upraviteljstvo sabirnog logora
u Staroj Gradiški

Gos. Kum Cilika

u Zagreb

ulica Nova cesta 36

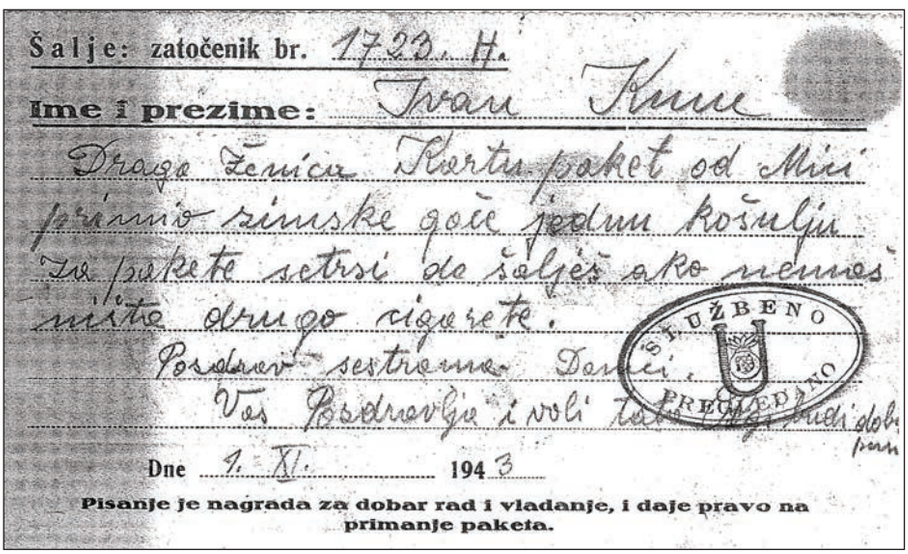
Šalje: zatočenik br. 1723. H.

Ime i prezime: Ivan Kum

Drago Ženica Kartu paket od Mici primio zimske goče jednu košulju za pakete setrsi da šalješ ako nemaš ništa drugo cigarete.

Pozdrav sestrama Danici.

Vas Pozdravlja i voli tata [illegible] budi dobar

SLUŽBENO PREGLEDANO

Dne 1. XI. 1943

Pisanje je nagrada za dobar rad i vladanje, i daje pravo na primanje paketa.

Prva dopisnica, ki jo je Ivan Kum iz Stare Gradiške poslal svoji ženi Ceciliji Kum.

Viri: Dubravica, Marković, str. 82; HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 889; ustni vir: Olga Tkalčec.

KUMAR (Leopolda) DANICA

Danica Kumar se je rodila 24. septembra 1923 na Ježici pri Ljubljani očetu Leopoldu in materi Leopoldini, roj. Mežnaršič. Njeno polno ime je bilo Danijela Frančiška.

Oče Leopold je bil železniški kurjač, zato se je družina veliko selila. Daničin starejši brat Miroslav se je rodil v Šmihelu pri Novem mestu, mlajši brat Miloš pa v Ljubljani. Pred drugo svetovno vojno in po njej so živeli v Vinkovcih, kjer so Danico tudi evidentirali v povojnem popisu žrtev druge svetovne vojne.

Ni znano, zakaj so jo zaprli v taborišče Jasenovac. V poimenskem seznamu 1165 taboriščnic piše, da je tja prispela 29. oktobra 1944, ni pa zapisan podatek o tem, kdaj in kako je umrla.

Viri: Borovnik, str. 297; Miletić (1986), str. 944; Miletić (2011), str. 886; Popis 1964 - Hrvaška, str. 2445; Zavičajnici/Vinkovci, str. 201.

KUMER (Lovra) ANKA

Anka Kumer se je rodila l. 1921 v Ormožu.

Od l. 1941 je živela v Zagrebu, kjer je bila delavka. Kot simpatizerko osvobodilnega gibanja so jo ustaški agenti aretirali 15. aprila 1944. Najprej so jo zasliševali v zaporu v Petrinjski ulici v Zagrebu, od tam premestili v zapore na Savski cesti in naposled deportirali v Jasenovac. Najdemo jo na seznamu 1165 taboriščnic. Tam je navedeno, da je bila v taborišče privedena 24. maja 1944.

Iz Jasenovca se je zadnjič oglasila 9. aprila 1945, potem pa se je za njo izgubila vsaka sled. Na seznamu SPJ piše, da je bila ubita l. 1945.

Viri: HDA, fond 511; Miletić, (1986), str. 944; www.jusp-jasenovac.hr.

KUŠAR (Antona) ANTON MATIJA

Anton Matija Kušar se je rodil 25. novembra 1905 v Celju očetu Antonu iz Boštanja in materi Gabrieli, roj. Jakopin, iz Olimja. Podrobnosti o njegovi življenjski poti niso znane. V eni izmed evidenc piše, da je v NDH prišel kot izgnanec 15. oktobra 1944. Tega leta naj bi ga tudi zaprli in ubili v Jasenovcu. V krstni knjigi piše, da so ga za mrtvega razglasili 9. maja 1945 v upravni enoti Nova Gradiška.

Izgnanci so bili tudi njegov oče ter mačeha in polsestra.

Oče Anton, roj. l. 1877, je bil skladiščnik v tovarni emajlirane posode v Celju. Kot vdovec se je l. 1918 vnovič poročil z Antonijo Jošt, roj. l. 1895. Imela sta hčerko Gertrudo, roj. l. 1932. Po nemški zasedbi in priključitvi Štajerske k Tretjemu rajhu spomladi 1941 so Antona aretirali. Zaprt je bil v Celju, Mariboru in na Ptuju. Jeseni so ga skupaj z ženo in hčerko izgnali v NDH. Bili so v transportu št. 33, v katerem je bilo 375 slovenskih izgnancev. Odpeljal je 27. septembra 1941 in je bil zadnji, ki je šel na Hrvaško; naslednje so usmerili v Nemčijo. Vsi trije so umrli v Novi Gradiški 11. oktobra 1944.

Vir: KK Boštanj, 1838–1885; KK Celje – Sv. Danijel, 1902–1907; PK Celje – Sv. Danijel, 1897–1906; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; Popis 1964 - Hrvaška, str. 1170; Popis 1964 - Slovenija, str. 32; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

LAPUH (Franca) FRANC

Franc Lapuh se je rodil 23. julija 1904 v Mokronogu očetu Francu in materi Antoniji, roj. Zamida.

Z očetom, ki je bil dimnikar, so se selili po Sloveniji, med drugim so živeli v Brežicah, Kobaridu, Bovcu in Idriji. Pri očetu se je tudi sam izučil za dimnikarski poklic in delal v Žireh, Ljubljani in Mariboru ter naposled v Hrvatski Kostanjevici, kjer je imel dimnikarsko obrt.

Pred drugo svetovno vojno je deloval v naprednem telovadnem društvu Sokol. Bil je sokolski funkcionar in telovadec.

V Hrvatski Kostajnici se je kot ilegalec pridružil osvobodilnemu gibanju. L. 1943 so ga ustaši aretirali in odvedli v taborišče Jasenovac. L. 1944 ga najdemo na seznamu paketarnice, med taboriščniki, ki so tega leta prejeli

Nikolić (1969), str. 393.

vsaj en paket. Takrat je bil v mizarski in žagarski delavnici. Za rojstni dan poglavnika Anteja Pavelića, 14. julija 1944, je bil predviden za izpustitev. Ne vemo, zakaj se to ni zgodilo oz. ali je bil takrat še živ.

V kratki biografiji, ki jo je za slovenski prevod Nikolićeve knjige o Jasenovacu prispeval Stane Kumar, je navedeno, da je bil aprila 1944 v skupini taboriščnikov, ki jim je uspelo pobegniti, vendar so jih kmalu prijeli in ubili ter njihova trupla odvrgli v Savo. Po nekaterih podatkih se je to zgodilo pri Sunji, po drugi pri Sisku.

Viri: Borovnik, str. 297; Guštin, v Borovnik, str. 24, Miletić (1986), str. 817; Miletić (1987), str. 386 in 662; Miletić (2011), str. 886, 887; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389, 393; www.sistory.si.

LAZANSKI (Jožefa) MIHAEL
LAZANSKI (Mihaela) MIROSLAV

Mihael (Mijo) Lazanski se je rodil 4. avgusta 1896 v Ponikvah pri Mokricah, očetu Jožefu in materi Mariji Čerpič. V bližnji Slovenski vasi (nekdanjem Breganskem selu) je bil trgovec in gostilničar. To je bila ena od petih slovenskih vasi, ki jih je jeseni 1941 okupirala NDH.

Z ženo Faniko, roj. Keržičnik, sta imela dva sinova, Vladimirja in Miroslava, oba častnika v jugoslovanski kraljevi vojski. Miroslav (Mirko), roj. 24. marca 1921 v Slovenski vasi, je tik pred kapitulacijo postal najmlajši pilot v jugoslovanskem vojaškem letalstvu.

Očeta in sina so aretirali 17. oktobra 1942, ker naj bi bila nevarna za državo NDH, saj sta dovolila, da so v gostilno zahajali podporniki osvobodilnega gibanja in mdr. založila s hrano Radeta Beuka, trgovca, poštnega in občinskega uradnika iz bližnje Velike Doline, ki je odšel v partizane. Oba so obsodili na tri leta prisilnega dela. V Jasenovac so ju deportirali 26. ali 28. oktobra 1942. Žena Fanika je prošnje za pomilostitev pošiljala na številne naslove, od ustaških redarstvenih oblasti do župana velike župe Prigorje ter zatrjevala, da je bil njen mož »dober Hrvat«, da je bil zaveden in da so »nedolžna družina«. V korespondenci z oblastmi je sodeloval tudi Oton Fresl, vodja tabora ustaške mladine v Samoborju, ki je menil, da so Slovenci z obmejnega območja »srečni in presrečni«, ker so njihove vasi pripadle NDH in da želijo biti lojalni svoji novi domovini.

Prošnje niso zalegle. Oče in sin sta bila že l. 1942 ubita; Mijo v Stari Gradiški, Mirko pa v Jasenovcu, v taboriščnem območju III C, kamor so zapirali jetnike, namenjene za likvidacijo.

Viri: Borovnik, str. 297; KK Velika Dolina, 1868–1896; NN 139/1941; Okupacija, 101–108; Vukić (2019), str. 94; www.sistory.si.

LEBENIČNIK (Urbana) ANDREJ

Spomen knjiga, str. 152

Andrej (Andrija) Lebeničnik se je rodil 22. novembra 1875 v Lokah pri Zagorju ob Savi, očetu Urbanu in materi Mariji, roj. Šurca. Imel je še devet bratov in sester. L. 1905 se je poročil s sovaščanko Amalijo Drolc, rojeno 20. maja 1879. Kmalu po poroki sta odšla v Nemčijo, kjer je Andrej našel delo v porurskih rudnikih. Rodilo se jima je sedem otrok.

Andrej se ni zanimal za politiko, Amalija pa se je vključila v napredno delavsko gibanje in gibanje za enakopravnost žensk.

Spoznala je nemško političarko in mirovno aktivistko Claro Zetkin ter bila osebna poverjenica revolucionarke Rose Luxemburg za območje Severno Porenje - Vestfalija.

Ko so l. 1923 Francozi in Belgijci zasedli Porurje, ker Nemčija ni plačevala vojne odškodnine, je družina Lebeničnik odšla v Kraljevino SHS, najprej v Srbijo, od tam pa v Tuzlo. Andrej se je zaposlil v bližnjem premogovniku v Kreki. Ko sta bila najmlajša sinova, Albin in Tomas, l. 1932 zaradi revolucionarnega delovanja aretirana in obsojena na večletno ječo, sta se zakonca Lebeničnik preselila v Vinkovce na Hrvaškem. Tam sta se jima po izpustitvi iz zapora pridružila sinova, ki sta v Vinkovcih tudi ostala, medtem ko sta se Andrej in Amalija vrnila v BiH, v tuzelsko predmestje Slavinoviće. Njun dom je postal kurirska postojanka in točka za oskrbo borcev.

V skupinski aretaciji 17. oktobra 1941 so v tuzelski zapor Štok odvedli več podpornikov osvobodilnega gibanja, med njimi zakonca Lebeničnik in sina Andreja. Amalijo in sina so obsodili na smrt in ju ustrelili 16. februarja 1942. Andreja pa so najprej zaradi pomanjkanja dokazov izpustili, nato pa ga vnovič aretirali in tik pred usmrtitvijo žene in sina, 12. februarja 1942, deportirali v Jasenovac. Tam je istega leta umrl.

V spomin na tuzelsko antifašistko slovenskega rodu Amalijo Lebeničnik so l. 1964 v Slavinovićih po njej poimenovali ulico, do l. 1992 se je po njej imenovala tudi tamkajšnja osnovna šola. L. 2016 je slovensko društvo v Tuzli izdalo knjigo Asje Redžić z naslovom *Amalija*. (ask/it)

Viri: drevo.uocepek.si; Koblar: *Amalija Lebeničnik* …; Miletić (2011), str. 889, 891; Ređić (2016); Spomen knjiga, str. 152; www.sistory.si.

LENARČIČ (Matevža) ANTON
LENARČIČ GIZELA
LENARČIČ (Antona) MARJETKA

Anton Lenarčič se je rodil 3. januarja 1900 v vasi Bevke pri Vrhniki. Po poklicu je bil strojevodja. Živel je v Mariboru, kjer se je poročil z domačinko Gizelo Purgaj, roj. 17. maja 1908. Imela sta hčerko Marjetko, ki so jo klicali Jerica. Rodila se je 12. decembra 1930 v Mariboru in je bila ob nemški zasedbi Štajerske še otrok.

Družino so nacisti z doma v mariborski četrti Studenci izgnali v meljsko vojašnico in od tam deportirali v NDH. Bili so v transportu, ki je v Slavonsko Požego odpeljal 26. julija 1941. Najprej so jih namestili v Topusko, od tam v Malo Vranovino in naposled v Novsko.

Zaradi obtožb, da so sodelovali z osvobodilnim gibanjem, so ustaši aretirali vso družino in jih odpeljali v Jasenovac. Ubiti so bili l. 1944. (ask/it)

Viri: KK Maribor – Sv. Magdalena, 1905–1910; Miletić (2011), str. 888, 891; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; www.sistory.si.

LENARDIČ (Emila) MILICA

Milica Lenardič se je rodila l. 1920 v Kojskem v Goriških brdih očetu Emilu in materi Marti. Imela je sestro Vlasto in brata Duška. Ko je po prvi svetovni vojni in razpadu Avstro-Ogrske ta del slovenskega narodnostnega ozemlja pripadel Kraljevini Italiji, so si številni Slovenci pa novi dom poiskali v novi jugoslovanski državi; Lenardiči v Banjaluki.

Milica je živela v Zagrebu. Zaposlena je bila kot bančna uradnica. Septembra 1941 so jo odvedli v taborišče Stara Gradiška, kjer je bila ubita spomladi 1945.

Nekaj časa, verjetno konec l. 1944, je preživela tudi v taborišču Lepoglava, v celici št. 373 ali 374. To se je ohranilo v pričevanju Marije Kaus Škundrić, ki je bila zajeta kot partizanska bolničarka v Potkozarju. V isti brigadi je bilav saniteti tudi Miličina sestra Vlasta. (ask/it)

Viri: HDA, fond 511; Kozara, 557, 674; Miletić (2011), str. 889; www.sistory.si.

LESKOVEC (Franja) SILVESTER

Silvester (Silvo) Leskovec se je rodil l. 1925 v Radečah v Posavju, na stičišču cestnih in železniških poti med Zidanim Mostom in Sevnico.

Po poklicu je bil strojni strugar in livar. Član komunističnega podmladka SKOJ je postal decembra 1941. Aretiran je bil 15. aprila 1942 v Karlovcu zaradi revolucionarnega delovanja, stikov s partizani, pisanja protifašističnih parol in širjenja prepovedanih gradiv.

Deportirali so ga v taborišče Stara Gradiška. Najdemo ga na seznamu taboriščnikov, ki so jih ustaši zaprli v t. i. celico smrti, brez vode in hrane. Ubili so ga 15. septembra 1942.

Viri: Amulić, Huber, str. 74; Miletić (1986), str. 696; www.jusp-jasenovac.hr.

LIPEJ (Franca) JOSIP

Josip Lipej se je rodil 6. februarja 1890 na Bizeljskem očetu Francu in materi Augusti, roj. Rožer. Bil je delavec v Zagrebu. Tam se je l. 1929 poročil s Terezijo Braun, rojeno l. 1902 na Madžarskem.

O Josipu vemo le še, da je bil aretiran l. 1943, v Jasenovcu pa ubit l. 1944.

Ne vemo, ali je Josipova aretacija kakorkoli povezana z razbitjem t. i. slovenske naveze poleti 1943, ko so ustaši prijeli partizanskega kurirja s sporočilom za častnika v vojski NDH, ki je podtalno sodeloval z osvobodilnim gibanjem. Takrat je bilo aretiranih več civilistov iz Zagreba in obmejnih krajev, med njimi Rozalija Lipej, prav tako z Bizeljskega. Tudi ona je bila deportirana v Jasenovac, vendar je preživela.

Priimek Lipej je na območju Bizeljskega zelo pogost, od tam je bilo v NDH izgnanih prek tri tisoč ljudi. Bizeljanci pa so se zaradi bližine, možnosti zaposlitve in boljših življenjskih pogojev v Zagreb preseljevali že pred tem. (ask/it)

Viri: HDA, fond 511; KK Bizeljsko, 1888–1902; Miletić (2011), str. 46, 886; Petričević: *Naši ilegalci* ..., 2. 2. 1964; www.sistory.si.

LOGAR (Franca) ANTON

Anton Lorger se je rodil 25. maja 1915 v Šentjanžu nad Štorami, v nekdanji občini Teharje.

Imel je mizarsko obrt v Zagrebu. Tam se je avgusta 1942 vključil v osvobodilno gibanje. Aretirali so ga 16. junija 1944. V Jasenovcu so ga ubili 14. decembra 1944.

V evidencah se priimek zapisuje tudi kot Loger ali Longer, ime očeta pa kot Ivan.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 887; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

LORBEK (Jožefa) MAKS

Maks (Maximilian) Lorbek se je rodil 24. aprila 1909 v mariborski četrti Pobrežje očetu Jožefu in materi Amaliji, roj. Amon. Po poklicu je bil učitelj. Poročil se je z Ivano Kos in živel v Selnici ob Dravi.

Vemo, da je bil pred vojno zaposlen na Teznem, ni pa znano, kdaj je bil izgnan v NDH. Ubit je bil 20. septembra 1944. Kot kraj smrti se navaja tudi Novska. (ask/it)

Vira: Kaplan, str. 46; KK Maribor – Sv. Magdalena, 1905–1910; Miletić (2011), str. 888; www.sistory.si.

M

MAČEK (Josipa) ŠTEFAN

Štefan Maček se je rodil l. 1894 v Zagrebu. Drugi osebni podatki niso znani.

Do l. 1941 je živel v Virovitici, potem pa se je vrnil v Zagreb, kjer so ga l. 1944 aretirali in deportirali v Jasenovac. Najdemo ga na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket. Tam piše, da je bil v krojaškem in čevljarskem oddelku. Istega leta so ga tam ubili.

Viri: Borovnik, str. 297; HDA, fond 511; Miletić, str. 822; Miletić (2011), str. 47.

MANFREDA (Mihaela) JOŽE

Jože Manfreda se je rodil 20. februarja 1921 v vasi Idrsko, nedaleč od Kobarida, očetu Mihaelu, roj. 1883, in materi Katarini, roj. Škrinjar l. 1885. Imel je še tri brate in sestri. Posočje je bilo eno največjih prizorišč prve svetovne vojne, prav v Idrskem so l. 1915 pod italijanskimi streli padle prve slovenske civilne žrtve tega spopada. Že med vojno in zlasti po razpadu Avstro-Ogrske so se prebivalci tega območja množično izseljevali v Kraljevino SHS, številni so novi dom našli na Štajerskem.

Manfredovi so živeli v Božjem pri Oplotnici. Nacisti so osemčlansko družino že nekaj mesecev po okupaciji, 20. julija 1941, izgnali v BiH. Tam so Jožeta takoj aretirali in deportirali v taborišče Stara Gradiška, kjer so ga 5. oktobra 1941 ubili.

Viri: Miletić (2011), str. 890; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

MARION (Matije) LINO

Borovnik, str. 283.

Lino Marion se je rodil 6. septembra 1911 v Pulju očetu Matiji in materi Juditi, roj. Flego. Starši so bili Slovenci iz istrske vasi Črnica, ki leži ob cesti med Buzetom na hrvaški in Sočergo na slovenski strani.

Po koncu prve svetovne vojne, ko je nekdanje Avstrijsko primorje (Goriška, Gradiška, Istra, Trst) pripadlo Italiji, so se slovenski prebivalci množično izseljevali v novo jugoslovansko državo, nekateri prostovoljno, nekateri pod prisilo. Družino Marion, mater in tri sinove, Lina, Siksta in Marka, so v Kraljevino SHS deportirali; od Pulja do Maribora so v tovornem vagonu potovali en mesec.

V Mariboru se jim je po koncu vojaških operacij na Koroškem pridružil oče, ki se je v prevratnih letih 1918–1919 pod vodstvom generala Rudolfa Maistra boril za slovensko severno mejo. Po vrnitvi s koroške fronte se je zaposlil pri mariborski policiji in postal policijski nadzornik. Leta 1921 se je družina povečala za še enega sina, Ljubomirja.

Lino je po končani gimnaziji v Mariboru odšel na študij strojništva v Ljubljano, od tam pa po štirih semestrih na nemško univerzo v Brno na Češkem. Po diplomi se je zaposlil na Hrvaškem, v konstrukcijskem oddelku Tovarne vagonov v Slavonskem Brodu. Brata sta postala učitelja, Sikst je poučeval v Tepanju v občini Slovenske Konjice, Marko pa v Marija Reki pri Preboldu. Ljubomir je študiral medicino.

Že kmalu po zasedbi Štajerske, 12. aprila 1941, so gestapovci prijeli očeta, 6. junija pa še mamo ter sinova Siksta in Marka, ki sta bila takrat doma. Zaprti so bili v meljski vojašnici, od koder je potekalo izseljevanje slovenskega prebivalstva. Marionovi so bili v prvem transportu za Srbijo, ki je iz Maribora odpeljal 7. junija 1941. Tja so potovali deset dni v tovornih vagonih.

Z Linom, ki je živel v NDH, so imeli malo stikov; ko je bratu Marku uspelo dobiti posebno dovoljenje, da ga je lahko obiskal, ga je nagovarjal, naj se pridruži družini v Srbiji, vendar se ni odločil za preselitev, čeprav se je zavedal, da je v nevarnosti, saj je iz tovarne partizanom poslal večjo količino eksploziva.

Družina je šele po vojni izvedela, kakšna usoda je doletela Lina. Ustaši so ga l. 1942 prijeli in deportirali v Jasenovac. Markov sošolec Milan Borko je pred vhodom v taborišče videl, kako je potekalo Linovo usodno srečanje s taboriščnim poveljnikom Ljubom Milošem. Ko je povedal, da je inženir iz Tovarne vagonov iz Slavonskega Broda, je Miloš zavpil: »A ti si ta komunist!« in ga na kraju samem usmrtil z bodalom.

Na seznamu SPJ je Markov priimek napačno zapisan kot Manon, zmotno je tudi navedeno, da je bil Italijan.

Med drugo svetovno vojno je bil ubit tudi najmlajši Markov brat, Ljubomir Marion. Bil je sekretar komunističnega podmladka SKOJ v Mariboru. Gestapovci so ga ubili v mariborskem zaporu l. 1942.

Brat Marko Marion (1916–2012) je po vojni živel v Ljubljani. Bil je dolgoletni upravnik ljubljanskih študentskih domov, zadnjih 21 let pred upokojitvijo pa urednik izobraževalnih oddaj RTV Slovenija.

Vira: Borovnik, str. 297; Marion, v Borovnik, str. 283–285; Štefanec: *Po knjige za narodni …*; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si; www.zvezadgm.si/seznam-borcev/.

MARKO (Ivana) JOŠKO

Joško Marko, s polnim imenom Jozef Leo, se je rodil 12. marca 1909 v Kočevju očetu Jožefu in materi Barbari, roj. Schwendtner. Oče je bil državni uslužbenec.

Joško se je že pred vojno, kot študent v Zagrebu, pridružil naprednemu gibanju in sodeloval v študentskih protestih. Po študiju se je zaposlil v notarski pisarni. L. 1938 se je v Zagrebu poročil s Sibilo Miklaušić.

Aretiran je bil 29. septembra 1942. Iz zapora na Savski cesti v Zagrebu je bil odpeljan v Jasenovac. V krstni knjigi je kot datum smrti naveden 22. april 1945. (ask/it)

Viri: HDA, fond 511; KK Kočevje, 1896–1909; www.jusp-jasenovac.hr.

MARKOV (Franca) DRAGOMIL

Dragomil Markov se je rodil l. 1910 v Ljubljani. Drugih osebnih podatkov nismo našli. Zaposlen je bil v direkciji Jugoslovanskih državnih železnic v Zagrebu.

Aretirali so ga 30. aprila 1942 v skupini dvajsetih uslužbencev. Zaradi sodelovanja s partizani so ga obsodili na dve leti prisilnega dela. Iz zapora na današnjem Trgu žrtev fašizma, ki se je v času NDH imenoval Trg III in Trg Kulina Bana, so ga po enem mesecu premestili v zapor na Savski cesti v Zagrebu, od tam pa julija v Jasenovac in oktobra v Staro Gradiško. Tam so ga ubili konec julija 1944.

O njegovi usmrtitvi se je ohranilo pričevanje neimenovanega taboriščnika iz l. 1945. Izjavil je, da so več jetnikov odpeljali v samico ustaške bolnišnice, kjer so jih mučili in likvidirali. Med njimi je poimensko navedel dva slovenska taboriščnika, poleg Markova še Janka Krefla.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 771; Miletić (2011), str. 886; www.sistory.

MATUL KRAJNER (Franca) EMA

Ema Matul Krajner se je rodila 19. oktobra 1903 v Divači, pomembnem prometnem križišču na Krasu. Bila je gospodinja. Ne vemo, kateri priimek je dekliški. Prav tako ni znano, kaj in kdaj jo je pripeljalo v Zagreb. Povsem mogoče je, da je njena družina domači kraj zapustila že v času njene mladosti, po prvi svetovni vojni, ko so se Slovenci množično izseljevali iz Avstrijskega primorja, ki je pripadlo Italiji.

Aretirana je bila 13. decembra 1943 v Zagrebu zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem. Zaprta je bila v Đorđićevi ulici v Zagrebu in na Savski cesti v Zagrebu. Po obsodbi na eno leto prisilnega dela je bila odvedena v taborišče Stara Gradiška, od tam v Lepoglavo in naposled v Jasenovac, od koder se je zadnjič oglasila 20. marca 1945. Konec tega meseca so jo ubili.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 890; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

MEKINC (Franca) LADISLAV

Ladislav Mekinc se je rodil l. 1908 v Ljubljani. Zaposlen je bil pri Jugoslovanskih državnih železnicah. Na glavni železniški postaji v Zagrebu je službo dobil 11. avgusta 1925, delal je v kurilnici, občasno pa skrbel tudi za razsvetljavo železniških prog. Bil je poročen, z ženo Ano sta imela enega otroka.

Ladislav je bil od ustanovitve član železničarske celice KPJ, bil je tudi njen sekretar in član komiteja. Prvi sestanek je potekal v njegovem stanovanju v Vlaški ulici v Zagrebu. Med vojno je organiziral odhode ilegalcev v partizane in razdeljevanje letakov ter usklajeval akcije aktivistov. Osebno je postavljal razstrelivo pod vagone.

Aretirali so ga julija 1941 po veliki diverziji na transformatorju v bližini kurilnice. Obtožili so ga, da je bil organizator akcije in ga obsodili na tri leta prisilnega dela. V taborišče Jasenovac je bil deportiran 29. maja 1942. Vrhovni štab NOV in POJ si je zaman prizadeval, da bi ga zamenjali za ujete ustaše. Ubit je bil 2. julija 1942.

Viri: HDA, fond 511; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 849; Miletić (2011), str. 886.

MERSLAVIČ (Andreja) FRANC

Franc Merslavič se je rodil 22. septembra 1912 v Posavju, v vasi Kapele pri Brežicah, očetu Andreju in materi Mariji, roj. Zidanič. Kot žrtev druge svetovne vojne je bil evidentiran v bližnji vasi Jereslavec.

O njem vemo le še, da je bil po poklicu natakar.

Ni znano, kako je prišel v ustaško taborišče. Spomladi 1945 je bil zaprt v Lepoglavi. Ubili so ga aprila 1945, v obdobju zapiranja tega taborišča oz. selitve jetnikov v Jasenovac. (it)

Viri: Dubravica, Marković, str. 68; Miletić (2011), str. 886; Popis 1964 - Slovenija, str. 21; www.sistory.si

MEZGA (Martina) KRISTINA

Kristina Mezga se je rodila 20. septembra 1920 v Murskem Središću na Hrvaškem, tik ob meji s Slovenijo. Drugih osebnih podatkov nismo našli.

V taborišče Jasenovac je bila privedena 28. julija 1944, ubili pa so jo 27. februarja 1945.

Viri: Borovnik, str. 297; Miletić (1969), str. 949; www.jusp-jasenovac.hr.

MEŽNARŠIČ (Ivana) SILVO

Silvo (Silvester) Mežnaršič se je rodil 5. decembra 1913 v Metliki v Beli krajini v veliki družini gostilničarja in mesarja Ivana ter matere Frančiške, roj. Weiss. Od 12 otrok jih je odraslost dočakalo osem.

Živel je v Zagrebu, kjer je študiral veterino in se že pred vojno včlanil v KPJ. Ob okupaciji je bil v zadnjem semestru študija. Domače v Metliki, ki je bila pod italijansko okupacijo, je poslednjič obiskal 19. novembra 1942. Datum so si zapomnili, ker so fašisti prav ta dan aretirali njegovega brata Žarka, ki pa je bil kmalu izpuščen.

V Zagrebu se je poročil z Barbaro (Lavoslava) Kozić iz Jastrebarskega, uslužbenko na glavni pošti v Zagrebu. Zakonca so aretirali 2. aprila 1943.

Barbara je bila zaradi delovanja v komunističnem gibanju 4. maja 1943 obsojena na dve leti zapora v Stari Gradiški. Na jasenovškem seznamu 1165 taboriščnic, zapisanem v zvezku z naslovom *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*, je zabeleženo, da je bila v taborišče sprejeta 11. maja 1943.

Kakšno kazen so izrekli Silvu in kdaj je bil deportiran v taborišče, ni znano. Vemo le, da sta oba z ženo delala v taboriščnem ekonomatu.

Barbara naj bi bila ubita l. 1944 v Stari Gradiški, Silvo pa 22. aprila 1945 v Jasenovcu.

Silvove poslednje trenutke je v knjigi spominov opisal nekdanji taboriščnik Đorđe Miliša; v množičnem poboju kakšnih petdesetih jetnikov in pripornikov ga je videl obležati na stopnicah ustaške bolnišnice.

Priimek Mežnarič se v evidencah zapisuje tudi kot Meznarič, Mežnarič in Mežnardič.

(ask/it)

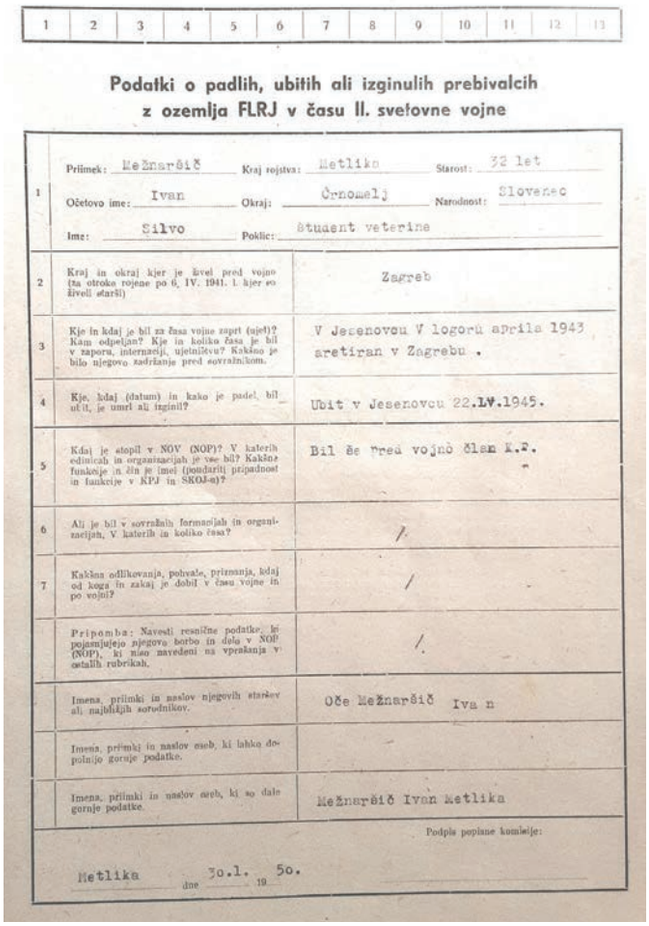

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Podatki o padlih, ubitih ali izginulih prebivalcih z ozemlja FLRJ v času II. svetovne vojne

1	Priimek: Mežnaršič; Kraj rojstva: Metlika; Starost: 32 let Očetovo ime: Ivan; Okraj: Črnomelj; Narodnost: Slovenec Ime: Silvo; Poklic: Student veterine	
2	Kraj in okraj kjer je živel pred vojno (za otroke rojene po 6. IV. 1941. l. kjer so živeli starši)	Zagreb
3	Kje in kdaj je bil za časa vojne zaprt (ujet)? Kam odpeljan? Kje in koliko časa je bil v zaporu, internaciji, ujetništvu? Kakšno je bilo njegovo zadržanje pred sovražnikom.	V Jasenovcu V logoru aprila 1943 aretiran v Zagrebu .
4	Kje, kdaj (datum) in kako je padel, bil ubit, je umrl ali izginil?	Ubit v Jasenovcu 22.IV.1945.
5	Kdaj je stopil v NOV (NOP)? V katerih edinicah in organizacijah je vse bil? Kakšne funkcije in čin je imel (poudariti pripadnost in funkcije v KPJ in SKOJ-u)?	Bil še pred vojno član K.P.
6	Ali je bil v sovražnih formacijah in organizacijah, V katerih in koliko časa?	/
7	Kakšna odlikovanja, pohvale, priznanja, kdaj od koga in zakaj je dobil v času vojne in po vojni?	/
	Pripomba: Navesti resnične podatke, ki pojasnjujejo njegovo borbo in delo v NOB (NOP), ki niso navedeni na vprašanja v ostalih rubrikah.	/
	Imena, priimki in naslov njegovih staršev ali najbližjih sorodnikov.	Oče Mežnaršič Iva n
	Imena, priimki in naslov oseb, ki lahko dopolnijo gornje podatke.	-
	Imena, priimki in naslov oseb, ki so dale gornje podatke.	Mežnaršič Ivan Metlika

Podpis popisne komisije:

Metlika dne 30.1. 19 50.

Povojni vprašalnik s podatki o Silvu Mežnaršiču
SI ZAL NM, MET 44, ŠK. 36

Viri: Borovnik, str. 297; HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 886 in 948; Miletić (1987), str. 270 in 662; Miletić (2011), str. 151, 888; Miliša, str. 232; Peršen, str. 205; Revolucionarni, str. 237; ustni vir: Branko in Marija Mežnaršič; SI ZAL NM, MET 44, šk. 34 in 36, vprašalniki, življenjepisi Metlika; www.jusp-jasenovac.hr.

MIKLAVČIČ (Ivana) DRAGICA

Dragica Miklavčič se je rodila l. 1926 v Tuzli, enem največjih rudarskih središč v BiH, očetu Ivanu in materi Frančiški, roj. Predovnik. Oče se je rodil l. 1865 v Šentrupertu s krstnim imenom Johan. Po poklicu je bil rudar. Mdr. je delal v Romuniji, ki jo je po hudi rudarski nesreči l. 1906 zapustil in se preselil v Tuzlo, kjer je že živela močna slovenska skupnost. Slovenci so se tja začeli priseljevati l. 1885, potem ko je začel delovati rudnik Kreka.

Ko je Ivan ovdovel, si je l. 1912 ustvaril novo družino z 21 let mlajšo Frančiško, ki je v Tuzlo prišla iz slovenskega rudarskega središča, Trbovelj. Imela sta pet otrok: Janka, Hermino, Franca, Dragico in Gizelo. Oče je umrl že pred drugo svetovno vojno, l. 1936 v Gračanici, mati pa l. 1954 v Tuzli.

Otroci so sodelovali z osvobodilnim gibanjem. Dragica je bila članica komunističnega podmladka SKOJ. Partizanom je nosila hrano. L. 1942, ko ji je bilo komaj 16 let, sta s prijateljico padli v nemško zasedo nekje pri Dubravah, nedaleč od Tuzle. Bila je ranjena v nogo, zato so jo prijeli. Poskus bega iz zapora se je izjalovil. Obsodili so jo in deportirali v Jasenovac, kjer se je za njo izgubila vsaka sled.

Vemo, da je bila v prvi polovici l. 1944 še živa, saj jo najdemo na seznamu 101 taboriščnice, ki so odslužile kazen. Na seznamu so še štiri Slovenke: Hilda Kajbič, Ana Mihajlović, Ankica Padežanin in Mihaela Čubranović. Zakaj ni prišla na prostost, ne vemo.

Dragičin nečak Vlatko Zimmer, ki kot pripadnik tretje generacije Miklavčičev še živi v Tuzli, si je iz zgodnjega otroštva zapomnil, da sta z mamo Hermino v zaporu obiskala njeno sestro Dragico, preden so jo odvedli v taborišče. Zimmer je član Združenja Slovencev Tuzla, v katerem vodi likovno sekcijo.

V evidencah je Dragičin priimek napačno zapisan kot Mikalvčić, Mikalučić in Mihalčič. (it)

Viri: Hrastar: *Vlatko Zimmer …*; KK Šentrupert, 1845–1868; KK Trbovlje, 1881–1890; Miletić (1987), str. 364; Miletić (2011), str. 775; ustni vir: Vlatko Zimmer; www.jusp-jasenovac.hr.

MIKLAVČIČ (Antona) VINKO

Vinko Miklavčič se je rodil l. 1919 v Rižani pri Kopru. Drugih osebnih podatkov nimamo. Ni znano, kdaj in kako je prišel na Hrvaško: ali že v času italijanskega fašizma med obema vojnama ali kasneje, prav tako ne vemo, kako je končal v ustaškem taborišču. Najdemo ga na seznamu jetnikov v Jasenovcu in Lepoglavi. Za njim se je vsaka sled izgubila konec l. 1944.

Viri: Dubravica, Marković, str. 68; Miletić (2011), str. 887; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

MIKUŠ (Franca) LJUBOMIRA

Ljubomira (Ljuba) Mikuš se je rodila 14. februarja 1912 v italijanski Gorici očetu Francu in materi Ljudmili, roj. Ličen. Njihova domača hiša, v kateri so imeli tudi trgovino z mešanim

Družina Mikuš pred vojno. Prva z leve je Ljuba, ob njej sestra Milica, na sredini mama Ljudmila, desno pa Ljubin brat Radivoj z ženo Marijo in njuno hčerko Anico.
Foto: arhiv Ivanke Sket.

blagom, je bila med prvo svetovno vojno uničena, saj je v bližini potekala soška fronta, eno največjih bojišč med letoma 1914 in 1918. Družina se je zato preselila v Slovenijo, v očetov rojstni Gornji Grad v Zgornji Savinjski dolini.

Po očetovi smrti so se mati in trije otroci preselili v osrčje Savinjske doline, v Gotovlje v občini Žalec. Mati se je tam zaposlila kot učiteljica v osnovni šoli. Ljuba je ob pričetku vojne živela pri njej. Ob nemški okupaciji Štajerske so ju nacisti skupaj z vaškim kaplanom deportirali v NDH, v Crnac v Slavoniji.

Ljubomirin starejši brat Radivoj Franciscus, roj. 1906, je po študiju jezikoslovja v Ljubljani in Parizu poučeval v Srbiji in na Hrvaškem. Z ženo Marijo sta imela dve hčerki; Anica se je rodila pred vojno, Ivanka po njej. L. 1943 se je Radivoj z družino zatekel k mami in sestri v Crnac. Od tam sta z ženo Marijo odšla v partizane. Kasneje je bil na osvobojenem ozemlju Slavonije pisar v Slavonski Orahovici. Njuna takrat osemletna hčerka Anica je nekaj mesecev – preden se je pridružila staršem v partizanih – preživela s staro mamo in teto Ljubo. Teta ji je v spominu ostala kot dober in vesel človek. Iz tega obdobja si je zapomnila še, da so v Crnac občasno prihajali partizani, skrivoma, predvsem ponoči, in da jih je stara mama nahranila, ko so potrkali na njena vrata. Teta Ljuba je vedno pomagala. Ko so nekoč prišli v mrazu s prezeblimi nogami, je stara mama pripravila *lavor* z mrzlo vodo in rekla Anici, naj jim umije zamrznjene noge.

Spomenik Ljubi Mikuš v Žalcu avtorja Eduarda Salesina
Foto: arhiv Anice Mikuš Kos.

V družinskem spominu se ni ohranilo, kdaj in kako so Ljubomiro odvedli v taborišče Jasenovac. Tam so jo ubili 15. aprila 1945.

Ena od šol v Žalcu se je med letoma 1977 in 1998 imenovala OŠ Ljube Mikuš. L. 1978 so v Žalcu odkrili njen doprsni kip.

Ljubina nečakinja Anica Mikuš Kos je postala priznana slovenska psihiatrinja in pediatrinja, vodilna strokovnjakinja za pomoč otrokom z vojnih območij, od l. 1992 tudi predsednica Slovenske filantropije, ki so jo kot združenje za prostovoljsko pomoč ustanovili na njeno pobudo. (it)

Viri: Borovnik, 297; Miletić (2011), str. 889; ustni vir: Anica Mikuš Kos in Ivanka Sket; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si; www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/mikus-radivoj-franciscus.

MIRNIK (Andreja/Antona) JOSIPA

Josipa (Jožica) Mirnik se je rodila v Sloveniji. Podatki o njej se v evidencah razlikujejo. V večini virov piše, da se je rodila l. 1912 v Starem trgu, starem predelu Višnje Gore v občini Ivančna Gorica. Kot rojstni kraj se navaja tudi Kočevje, kot kraj bivanja Trebnje in kot ime očeta Andrej ali Anton. Ne vemo, kateri je bil njen dekliški priimek.

Delala je kot pletilja v zagrebški Trikotažni tovarni C. D. Gaon, kasnejši Teksilni tovarni Nade Dimić, ki je propadla v tranziciji. Aktivno je sodelovala z osvobodilnim gibanjem.

Aretirali so jo 10. oktobra 1943, ker je njen mož odšel v partizane. V Staro Gradiško so jo deportirali 23. februarja 1944. Od tam so jo kmalu premestili v Jasenovac v skupini 99 taboriščnic, v kateri so bile še tri Slovenke, in sicer Edita in Silva Bizjak ter Tonka Jurčič. Ubita je bila spomladi 1944.

Viri: Borovnik, str. 298; HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 785, 948; Miletić (2011), str. 887; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

MLEČNIK (Andreja) ALOJZ
MLEČNIK (Alojza) FRANC
MLEČNIK (Alojza) SILVO
MLEČNIK (Alojza) VIKTOR

Družina Mlečnik je živela v Banjaluki, v slovenski skupnosti, ki je bila med večjimi v BiH. Nastajati je začela že v času Avstro-Ogrske, okrepila pa se je zlasti med obema vojnama. Veliko Slovencev se je tja preselilo iz krajev, ki so po koncu prve svetovne vojne in razpadu Avstro-Ogrske l. 1918 pripadli Italiji.

Tako je bilo tudi z Mlečnikovimi iz Dornberka v Vipavski dolini, ki danes sodi v občino Nova Gorica. Alojz Mlečnik se je tam rodil 18. marca 1890. Po poklicu je bil zidar. Družino si je ustvaril z domačinko Marijo. Otroci so se jima rojevali drug za drugim: Franc 6. decembra 1917, Viktor 27. marca 1920, Stanislav 18. decembra 1921, Silvan (Silvo) 1. januarja 1924, Ivana pa 24. junija 1926. Tega leta se je oče s tremi najstarejšimi sinovi, Alojzom, Francem in Viktorjem, odpravil v čez mejo, v Kraljevino SHS, saj je življenje v Italiji pod fašističnim režimom postalo nevzdržno. Slovence so poitalijančevali in jih obravnavali kot manjvredne. Štirje Mlečniki so si za novi dom izbrali Banjaluko, kjer se jim je čez tri leta pridružila tudi mama z najmlajšima otrokoma; sin Stanislav je medtem umrl. V Banjaluki sta se potem rodila še sin Mirko (15. junija 1930) in hčerka Cirila (31. julija 1932). Zgradili so si hišo pod Starčevico.

Ob začetku vojne se je družina zaradi krute izkušnje z italijanskim fašizmom takoj vključila v osvobodilno gibanje. Sinovi Franc, Viktor in Silvo so delovali kot partizanski kurirji. Razkrinkali so jih februarja 1942 in jih skupaj z očetom odvedli v zloglasno Črno hišo, kot so domačini rekli nekdanji avstro-ogrski jetnišnici, porušeni v silovitem banjaluškem potresu l. 1969. Njihova življenjska pot se je končala l. 1942 v Jasenovcu, na rečnem nasipu, ki so ga gradili taboriščniki. Taboriščnike so tam običajno usmrtili na najokrutnejše načine, s kladivi in noži.

Očeta in tri sinove najdemo na seznamu zapornikov Črne hiše iz julija 1942. Vsi štirje so tudi na seznamu 90 zapornikov, predvidenih za deportacijo v Jasenovac, ki so ga banjaluške oblasti 31. marca 1942 poslale ustaški nadzorni službi v Zagreb. Med njimi jih je bilo 20 predvidenih za obravnavo pred izrednim vojaškim sodiščem zaradi obtožbe, da so komunisti. Med dvajseterico so navedeni tudi Mlečniki. Ohranjena sta še dva banjaluška uradna seznama, v katerih so omenjeni. Prvi je seznam 12 jetnikov, predvidenih za deportacijo v Jasenovac. Nastal je 19. junija 1942. Na njem je še en Slovenec, Viktor Premru iz Postojne. Na drugem seznamu, ki je nastal 14. julija 1942, pa je 17 jetnikov, ki so bili dejansko poslani v jasenovško taborišče; tam so tudi potrdili sprejem teh oseb.

Čez čas se je izkazalo, da je razkritje in prijetje štirih Mlečnikovih zakrivil njihov prvi sosed,

rojak Premru, ki je tudi sam končal v Jasenovcu. V družini Mlečnik so si zapomnili, da je šlo bolj za nesporazum kot za izdajo. Ko je namreč partizanski kurir z zaupnim gradivom iskal svojo zvezo v Banjaluki, je spraševal za Slovenca Viktorja in namesto k Viktorju Mlečniku prišel k Viktorju Premruju. Ta ni bil privrženec ustašev, a tudi s partizani ni sodeloval. Misleč, da ga je nagovoril domobranski kurir, je dokumente, za katere mu je bilo rečeno, naj jih odnese »našim«, odnesel v domobransko postojanko v bližini njihovega doma. Ceno za to zmoto so poleg Mlečnikov in Premruja plačali še štirje banjaluški aktivisti: Ismet Ekić, Osman Bukić ter Božo in Mitrana Bajić.

Po Mlečnikovih so l. 1981 poimenovali eno od banjaluških ulic (Ulica porodice Mlečnik); danes te ulice ni več, saj so po razpadu nekdanje skupne države številne ulice preimenovali. (ask/it)

Viri: ARS/ABK–209–MG–VI/175; Borovnik, str. 298; Ilić Mlečnik, v Adamič Papež, str. 126–131; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1986): str. 193, 333, 387, 408, 608 in 821; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 890; www.jusp-jasenovac.hr.

MODERNIČ (Antona) MATILDA

Matilda Modernič se je rodila 9. februarja 1924 v Kojskem v Goriških brdih očetu Antonu in materi Antoniji, roj. Kumar. Slovenci z Goriškega so se med obema vojnama množično izseljevali v Kraljevino SHS zaradi fašizma in raznarodovalne politike v Kraljevini Italiji, ki ji je po koncu prve svetovne vojne pripadlo celotno Avstrijsko primorje.

Matilda, ki je bila po poklicu delavka, je ob nacistični okupaciji Štajerske živela v Studencih pri Mariboru. Vemo, da so okupacijske oblasti z območja, ki so ga priključile Tretjemu rajhu, izgnale na tisoče Slovencev.

Ne vemo, ali je bila tudi Matilda med izgnanci in kako je prišla v taborišče Jasenovac, kjer se je za njo vsaka sled izgubila februarja 1945. (it)

Viri: Borovnik, str. 296; Miletić (2011) str. 889; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

MODIC (Ivana) MILAN

Milan Modic se je rodil 29. avgusta 1897 v Fari pri Novi vasi na Bloški planoti v veleposestniški in trgovski družini očetu Ivanu in materi Anici, roj. Peček. Imel je še brata Janka ter sestri Zofijo in Anico. L 1924 se je poročil s Stanko Dougan.

Milan je po očetovi smrti l. 1923 prevzel družinske posle in postopno širil dejavnost; ohranil je trgovine na Notranjskem, v Novi vasi pa odprl gostilno, postavil parno žago ter vzpostavil lesno-predelovalno in strugarsko dejavnost. Bil je prvi lastnik avtomobila na Blokah in l. 1932 pobudnik ustanovitve Smučarskega kluba Bloke.

Lesno in industrijsko dejavnost je Modic po gospodarski krizi v 30. letih postopno ugašal.

Ne vemo, ali je bil to razlog, da ga je življenjska pot pripeljala iz Notranjske v NDH. Kot žrtev taborišča Jasenovac je bil evidentiran v Zagrebu, v povojnem popisu l. 1964. V Jasenovcu se je vsaka sled za njim izgubila l. 1944.

V dokumentih projekta Dotrščina, ki so nastali po vojni in jih hrani Hrvaški državni arhiv, je evidentiran tudi Milan (Ivana) Modič, ki so ga 6. oktobra 1944 aretirali v Zagrebu, iz zapora na Savski

cesti pa 19. januarja 1945 deportirali v Lepoglavo. Ubili naj bi ga v obdobju likvidacije tega taborišča, med premestitvijo v Jasenovac oz. v Jasenovcu. Za tega jetnika, ki ga najdemo tudi na seznamu lepoglavskih taboriščnikov, se kot kraj in leto rojstva navajata Rogatec l. 1905.

Menimo, da bi šlo lahko za isto osebo. Na spletnem portalu SPJ vodijo samo Milana Modiča, na portalu sistory.si pa le Milana Modica. (ask/it)

Viri: Dubravica, Marković, str. 86; HDA, fond 511; *Izpremembe …*; KK Bloke, 1868–1906; Mazij: *Presedlali smo …*; Miletić (2011), str. 886, 899; *Obvestilo …*; Popis 1964 - Hrvaška, str. 2849; *Smučarski klub …*; www.jusp-jasenovac.hr; www. www.sistory.si.

MUNDA (Alojza) KAREL

Karel Munda se je rodil 25. oktobra 1917 v Mariboru, v mestni četrti Tabor na desnem bregu reke Drave, očetu Alojzu in materi Ceciliji, roj. Žak.

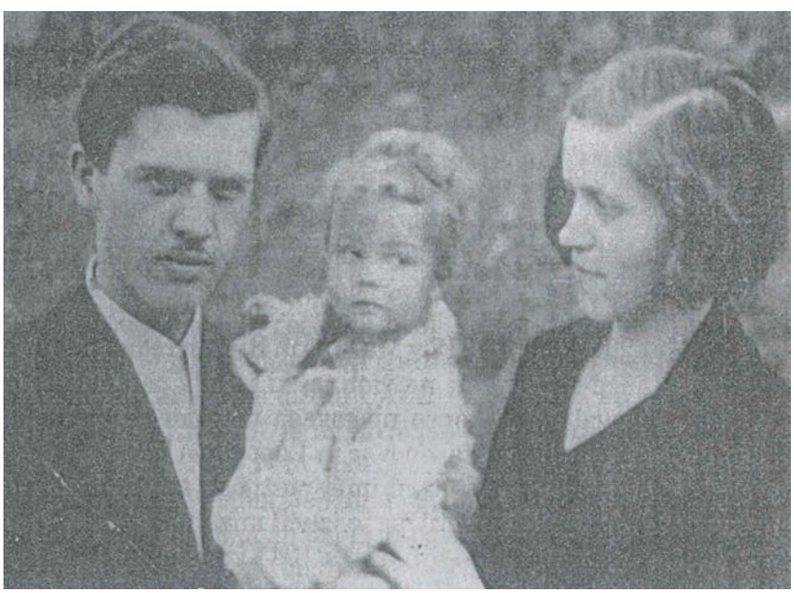

Karel Munda z družino
Borovnik, str. 248.

Bil je zelo glasbeno nadarjen, sam se je naučil igrati na violino, ki je nikoli ni izpustil iz rok. Ker pa ni bilo denarja, da bi študiral glasbo, se je izučil za mizarja.

S Štajerskega so ga Nemci v NDH izgnali 18. julija 1941. Bil je v transportu št. 20, ki je slovenske izgnance prepeljal v Slavonsko Požego. Konec leta so ga nastanili v Virovitici, kjer se je povezal s partizani. L. 1943 so ga aretirali in poslali v taborišče Stara Gradiška. Tam je delal v mizarski delavnici skupaj z Maksom Marinškom iz Slovenske Bistrice, ki pa se je iz taborišča rešil, ker so ga premestili v Nemčijo. Takrat sta se spoznala z Jernejem Borovnikom, ki je delal v sosednji, čevljarski delavnici in ki je kasneje tudi zapisal spomine na taboriščnike. »Karlo je bil srednje postave, bolj šibkega telesa in zelo dobrega srca,« je zapisal Borovnik.

Munda je bil nekaj časa tudi v taborišču Jasenovac, kjer je prav tako na delo s seboj nosil svojo priljubljeno violino. Ker v taborišču ni smel igrati, je obupal in obnemel.

Iz Jasenovca so ga vrnili v Staro Gradiško, od tam pa premestili v Lepoglavo, kjer so ga surovo ubili l. 1945. Tudi na morišče je s seboj nesel svojo violino.

V virih se pojavljajo tudi drugačni podatki o Mundi: kot ime se navajajo tudi Karl, Karl Drago in Karl Alois, kot datum rojstva tudi 29. oktober 1917, kot leto smrti pa tudi l. 1943 (SPJ). Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory sta kot kraj in datum smrti navedena Virovitica, 30. 5. 1945.

Viri: Dubravica, Marković, str. 86; Borovnik, str. 247–248; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 888; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

N

NANUT (Mihaela) JOSIP

Josip Nanut se je rodil 16. avgusta 1887 v vasi Petrićevac v BiH, ki je danes predmestna četrt Banjaluke. Njegovi starši Mihael in Marija, roj. Tabaj, so bili iz slovenskega kmečkega naselja Štandrež na Goriškem (it. Sant'Andrea). Tam se jim je do l. 1883 rodilo šest otrok. Takrat so se Nanuti odločili za preselitev v Banjaluko, kjer je konec 19. stoletja začela rasti velika slovenska skupnost. To območje se je po priključitvi Bosne Avstro-Ogrski l. 1878 hitro razvijalo. Zgradili so železnico in začeli z izkoriščanjem lesa v gozdovih Kozare. Nanuti so čez čas postavili žago na reki Vrbas.

Josip si je življenje ustvaril v Budžaku, današnjem banjaluškem predmestju Lazarevo. V dveh zakonih se mu je rodilo šest otrok. Sin Franjo Nanut je že kot gimnazijec odšel v partizane. Bil je zajet in l. 1942 ustreljen skupaj s komandantom Proletarske divizije, kasnejšim narodnim herojem Zdravkom Čelarjem.

Ni znano, kdaj so Josipa odvedli v ustaško taborišče Jasenovac. Tam se je za njim izgubila vsaka sled. Kot leto smrti se navajata l. 1944 ali l. 1945.

Viri: Bartulović: *Profesori* …; Geni.com (družina Nanut); Miletić (2011), str. 889; Trikić, Repajić, str. 159–161; Uhelj, v Adamič, str. 55; www.jusp-jasenovac.hr.

Taboriščnik NOVAČAN

Taboriščnik s priimkom Novačan je bil doma iz okolice Celja. Na seznam ga kljub tako pomanjkljivim podatkom izjemoma uvrščamo zato, ker ga najdemo na obeh slovenskih seznamih žrtev taborišča Jasenovac. Prvi seznam je l. 1969 sestavil Stane Kumar za slovenski prevod knjige preživelega taboriščnika Nikole Nikolića. Taboriščnik Novačan je uvrščen tudi na Borovnikov seznam.

Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory najdemo tri žrtve druge svetovne vojne s priimkom Novačan, med njimi le eno s Celjskega. To je Alojz Novačan, rojen 2. novembra 1921 v Škofji vasi. Njegova mati je bila Frančiška. Kraj smrti ni znan. Kot datum izginotja oz. smrti pa je naveden 12. oktober 1944. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 298; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; www.sistory.si.

O

OCEPEK (Janeza) STANISLAV

Stanislav (Stanko) Ocepek se je rodil 10. oktobra 1901 v vasi Šutna pri Kamniku očetu Janezu in materi Frančiški, roj. Jerman. Oče je bil delavec v tovarni porcelana.

Stanko je nižje razrede gimnazije in srednjo tehniško šolo končal v Ljubljani. Kot tehnik se je l. 1923 zaposlil v osrednji sarajevski železniški delavnici, naslednje leto je bil za kratek čas premeščen v

Kamnik, v upravo smodnišnice, po enem letu pa se je zopet vrnil v Sarajevo in tam pri Jugoslovanskih državnih železnicah delal do druge svetovne vojne. Maja 1926 je opravil tudi izpit za delo v železniški prometni službi.

Od l. 1943 je aktivno sodeloval z osvobodilnim gibanjem, zaradi česar so ga prijeli in odvedli v taborišče Jasenovac. Ubili so ga 8. aprila 1945.

Vira: KK Kamnik, 1880–1908; Mihovilović (2018), str. 244, 247, 249 in 250; www.sistory.si.

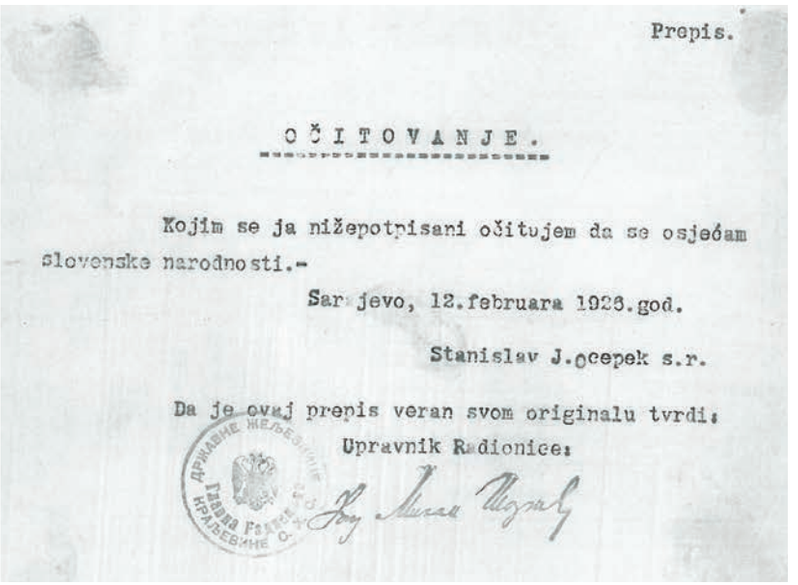

Prepis.

OČITOVANJE.

Kojim se ja nižepotpisani očitujem da se osjećam slovenske narodnosti.-

Sarajevo, 12.februara 1923.god.

Stanislav J.ocepek s.r.

Da je ovaj prepis veran svom originalu tvrdi:
Upravnik Radionice:

Izjava Stanislava Ocepka o narodni pripadnosti
Historijski arhiv Sarajevo, fond Ž-330, šk. 408, Personalni dosje.

OMERZEL (Pavla) ALOJZ

Alojz (Vjekoslav) Omerzel se je rodil 21. maja 1908 v vasi Rožno v občini Krško očetu Pavlu in materi Mariji, roj. Maruša. Živel je v bližnji Blanci v občini Sevnica, ob železniški progi Ljubljana–Zagreb.

Med vojno je bil slaščičar v Zagrebu. Zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem so ga oktobra 1942 aretirali in zaprli na Savski cesti v Zagrebu. Januarja 1943 so ga deportirali v taborišče Stara Gradiška, od tam pa julija istega leta v taborišče Jasenovac.

Ubit je bil 22. aprila 1945 med prebojem taboriščnikov iz taborišča Jasenovac.

V evidencah je njegov priimek pisan različno, tudi kot Omerzo, Omrzel.

Viri: Borovnik, str. 298; HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 890; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

ORAČ (Simona) FRANC

Franc Orač se je rodil l. 1916 v vasi Kačji Dol v občini Rogaška Slatina.

Bil je trgovec v Zagrebu. Aretirali so ga 3. decembra 1942 zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem. Iz zapora na Savski cesti v Zagrebu je bil februarja 1943 odveden v Jasenovac.

Ubili so ga 25. oktobra 1944; obesili so ga sredi taborišča s še dvema Judoma. Tako so jih kaznovali, ker naj bi razširjali novico, da so Rusi osvobodili Beograd, in sojetnike nagovarjali k begu iz taborišča.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 824; Miletić (2011), str. 891; Vukić (2019), str. 173.

OREŠNIK (Petra) FRANC

Baković, str. 484

Franc Orešnik se je rodil 5. aprila 1908 v Jastrebcih v občini Ormož, v župniji Kog, očetu Petru in materi Neži, roj. Goricaj.

Gimnazijo je obiskoval na Ptuju, teologijo pa študiral v Mariboru in Parizu. V duhovnika je bil posvečen l. 1932 v Mariboru. Kot kaplan je služil v Brežicah, na Teharju in v Rogaški Slatini, od l. 1940 pa je bil duhovnik v župniji sv. Magdalene v Mariboru.

Nacisti so ga po zasedbi Štajerske najprej zaprli, iz mariborskih zaporov pa pregnali v NDH. V Zagreb je prispel 5. julija 1941, čez nekaj dni so ga premestili v Moslavino, kjer je postal duhovni pomočnik v Ludini. Pod obtožbo, da sodeluje s partizani, so ga ustaške oblasti konec l. 1944 aretirale in deportirale v Jasenovac. Tam naj bi bil 12. decembra 1944 ubit.

Drugi viri kot datum smrti navajajo 5., 6. ali 9. januar 1945.

Viri: Batelja, str. 62, 112, 149 in 182; Borovnik, str. 294; Kožul, str. 65; Kramar, osebni arhiv; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (2011), str. 890; Siter (2021), str. 209; Škiljan, str. 178; www.sistory.si.

P

PAHERNIK (Franca) VOJKO

Nikolić (1969), str. 394.

Vojko (Vojeslav) Pahernik se je rodil 30. decembra 1921 v Vuhredu pri Radljah ob Dravi očetu Francu in materi Mariji, roj. Krajnc, iz Sv. Jurija v Slovenskih goricah. Imel je še sestro Vido, roj. l. 1918.

Oče Franjo je podedoval veliko gozdno posest na Pohorju, skupaj okoli 600 hektarjev gozdov. Iz gozdarstva je tudi diplomiral, in sicer na visoki šoli za zemljemerstvo na Dunaju. Uveljavil se je kot pionir sonaravnega gozdarjenja v Dravski dolini. L. 1931 je bil izvoljen za poslanca v jugoslovanski skupščini, l. 1933 pa je postal župan Občine Vuhred. Ob kapitulaciji Kraljevine Jugoslavije l. 1941 so ga nacisti odvedli v mariborski zapor, mu zaplenili premoženje in družino izgnali v Srbijo. Od tam so po zvezah uspeli priti na Hrvaško.

Vojko se je po končani gimnaziji, ki jo je obiskoval v Mariboru in Ljubljani, vpisal na študij gozdarstva v Zagrebu. Tam se je kmalu pridružil komunističnemu podmladku SKOJ ter med letoma 1942 in 1943 tudi vodil skupino skojevcev na kmetijsko-gozdarski fakulteti. Po ustanovitvi Osvobodilne fronte, slovenske protifašistične organizacije za oboroženi odpor proti okupatorju, l. 1941 se je vključil v njen zagrebški odbor. Septembra 1941 se je včlanil v KPJ.

Družino Pahernik so ustaši ves čas spremljali in Vojka dvakrat aretirali, a obakrat izpustili. Tretjič so ga prijeli 20. junija 1944, dan po aretaciji očeta Franja. Oče je bil obsojen na prisilno delo v Nemčiji, od koder so ga konec l. 1944 izpustili zaradi starosti in bolezni.

Vojka pa so iz zagrebških zaporov deportirali v taborišče Stara Gradiška in kasneje v Jasenovac. V virih se je ohranilo, da je bil isti dan v Zagrebu aretiran tudi Srečko Robinščak, takratni vodja zagrebškega odbora OF.

Starši so Vojka poskušali na vsak način rešiti, pripravljeni so bili plačati tudi za tiste čase izjemno visoko globo v višini sto tisoč kun. Prizadevanja pa so se izjalovila, ker niso hoteli podpisati izjave, da se bo Vojko po izpustitvi pridružil domobrancem.

Pahernik je v taborišču Jasenovac dobil delo grobarja. Zaradi prijave, da se druži s sumljivimi osebami, so ga zaprli in mučili. Ubili so ga 19. aprila 1945, le malo pred osvoboditvijo, kot enega od poslednjih taboriščnih grobarjev.

Pahernike so po vojni razlastili in jim odvzeli premoženje; oče je do pozne starosti delal kot gozdarski inženir v državnih podjetjih. Hčerka Vida, ki se je izselila v ZDA, je po denacionalizaciji l. 2005 vse vrnjene gozdove podarila v študijske in raziskovalne namene. Tako je nastala Pahernikova ustanova, ki je začela delovati l. 2010.

Viri: Apih, str. 84; Borovnik, str. 298; Čoderl, *Franjo Pahernik in …*; Guštin, v Borovnik, str. 24; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389 in 394; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 890; Nikolić (1969) str. 343–344; Revolucionarni, str. 251; www.sistory.si.

PALIR (Martina) JAKOB
PALIR (Johana) SLAVICA, roj. SMRDELJ

Jakob Palir

Jakob Palir se je rodil 23. julija 1913 v zaselku Vrh nad Grobelnim, ob cesti Celje–Rogaška Slatina, očetu Martinu in materi Alojziji, roj. Fendre. Po končani gimnaziji v Celju je dobil službo v Šentjurju, kjer je bil občinski tajnik. Kasneje se je zaposlil v državni upravi, v službi za nadzor trgovine z mlinarskimi izdelki.

Slavica Palir, roj. Smrdelj, se je rodila 1. julija 1921 v Celju. Potem ko je v otroštvu ostala brez matere, jo je k sebi vzela mamina teta Francka Žaberl in zanjo skrbela vse življenje. Po osnovni šoli kljub nadarjenosti ni mogla nadaljevati šolanja, saj ni bilo denarja, obiskovala pa je tečaje in se udeleževala različnih dejavnosti v šentjurskem prosvetnem društvu.

Slavica Palir
Borovnik, str. 188

Jakob in Slavica sta po poroki živela v Šentjurju, kjer sta se jima rodila sin Rado (9. januarja 1940) in hči Irena (23. avgusta 1941).

Takoj po nemški okupaciji Štajerske spomladi 1941 so bili Palirjevi odrejeni za izselitev, vendar so jim zaradi Slavičine nosečnosti odobrili odlog. Zdoma so morali le mesec dni po rojstvu hčerke Irene. Prek zbirnega taborišča na gradu Rajhenburg pri Brestanici so jih 25. septembra 1941 v transportu št. 32 izgnali v NDH, v zbirno taborišče

v Slavonski Požegi. Z njimi je bila tudi mamina teta Francka, ki ni bila na nacističnem seznamu, vendar je želela biti v oporo mladi družini. Iz Slavonske Požege so bili premeščeni v Novsko, kjer so živeli pri družini Potočić v Zagrebški ulici.

Jakob je delo dobil na občini, v državnem uradu, zadolženem za prehrano prebivalstva. Kmalu se je povezal s partizani. Na skrivaj je v taborišče Jasenovac pošiljal pakete s hrano, mdr. slovenskemu taboriščniku Maksu Marinšku. Ker je ustašem postal sumljiv, so ga kazensko premestili v Šid v Srbijo, ki je bil med vojno del NDH. V Novsko je lahko prihajal le enkrat na teden. Življenje njegove družine je bilo čedalje bolj negotovo, ljudje so se jim izogibali. Ko je šel poslednjič obiskat družino, je srečal ustaški kamion z ujetniki, namenjenimi v Jasenovac, in med njimi zagledal tudi svojo ženo, zvezanih rok. Ko je prispel domov, so ga tam pričakali orožniki. Tudi njega so odvedli v Jasenovac. Tam sta zakonca Palir uspela preživeti do aprila 1945, ko so ju ustaši zaklali.

Teta Francka jima je v taborišče pošiljala pakete, nekoč ji je celo uspelo priti v stik s Slavico. Odšla je v Jasenovac, kjer je skozi taboriščno bodečo žico in pod stražarjevim nadzorom z njo izmenjala nekaj besed. Takrat je bila Slavica že povsem na koncu moči. Potrdila je, da je njen mož še živ.

Teta Francka je bila v stiku s še enim slovenskim taboriščnikom, Engelbertom Šandrom. Ohranjena je dopisnica, ki ji jo je poslal 23. oktobra 1944.

Otroka sta s tetino pomočjo postala izobražena in uspešna odrasla; Irena je slavistka in z družino živi v Štorah, Rado je psiholog in z družino živi v Šentjurju. Oba sta upokojena. Rado je ohranjal tesne stike s preživelim taboriščnikom Jernejem Borovnikom in bil med posebej zaslužnimi za izid knjige o Slovencih v ustaških taboriščih. Za knjigo je opisal usodo družine, od izgnanske poti in taboriščne usode svojih staršev do neprecenljive vloge mamine tete Francke Žaberl. Bil je tajnik in eden najbolj aktivnih članov Taboriščnega odbora Jasenovac, ki je od l. 1977 deloval v okviru Zveze združenj borcev Slovenije.

Viri: Borovnik, str. 219–222 in 298; Buljan, Horvat, str. 286; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1986), str. 959; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 887, 890; Palir, v Borovnik, str. 184–218; SI AS F 1238, šk. 928; ustni vir: Rado Palir; www.sistory.si.

PAVETIČ (Milana) MILAN

Milan Pavetič se je rodil 2. junija 1913 v Ljubljani. Njegov oče je imel pred vojno graverstvo na Kolodvorski ulici.

Milan je bil uslužbenec v Zagrebu. Aretiran je bil 18. oktobra 1943 pri odhodu v partizane. Mučili in zasliševali so ga v Petrinjski ulici v Zagrebu, od koder je bil 28. novembra 1943 odpeljan v taborišče Stara Gradiška. Februarja 1944 je bil premeščen v Jasenovac, kjer so ga februarja 1945 ubili.

V evidencah je njegov priimek zapisan tudi kot Povelič in Pavelič.

Viri: Adresar 1933, str. 306; HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

PAVLIČ (Ivana) MARIJA

Marija Pavlič se je rodila 16. februarja 1920 v Trbovljah očetu Ivanu in materi Mariji, roj. Virant. V tem revirskem mestu je tudi živela.

Marija je bila po poklicu uradnica. Ni znano, kako se je znašla v NDH in ustaškem taborišču. Ubita je bila 27. marca 1945 v Jasenovcu.

V evidenci SPJ je njen priimek zapisan kot Paulič. (it)

Vir: www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

PERIC (Antona) IVAN

Ivan Peric se je rodil 8. julija 1888 v Šempasu na Goriškem očetu Antonu in materi Jožefi, roj. Valantič. Ni podatkov o tem, kako je prišel v NDH. Povsem mogoče je, da je na Hrvaškem živel že pred vojno, saj so se Slovenci z Goriškega po prvi svetovni vojni množično preseljevali v različne dele Kraljevine SHS. Kot žrtev druge svetovne vojne je bil ob popisu l. 1964 evidentiran v Zagrebu. Kot kraj smrti je navedena Stara Gradiška, leto smrti pa l. 1942. (it)

Viri: Popis 1964 - Hrvaška, str. 2855; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

PERTOT (Ivana) MARTIN

Martin Pertot se je rodil l. 1893 v Zagrebu ali Slovenski Bistrici. To so vsi osebni podatki, ki so se ohranili. Ne vemo, kdaj in kako je končal v ustaškem taborišču. Umrl naj bi 22. aprila 1945 med prebojem taboriščnikov iz Jasenovca.

Na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket, najdemo jetnika z imenom Ivan (Martina) Pertot. Menimo, da gre za isto osebo.

V evidencah SPJ najdemo še enega Pertota, in sicer Ivana, roj. l. 1891 na Pragerskem v občini Slovenska Bistrica, pomembnem križišču železniških prog iz Ljubljane proti Avstriji in Madžarski. Kot datum smrti je naveden 4. november 1944.

Zaradi podobnosti podatkov dopuščamo možnost, da gre za isto osebo.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 828; www.jusp-jasenovac.hr.

PETELIN (Avgusta) ALBIN

Albin Petelin se je rodil 1. marca 1901 v Ljubljani očetu Augustu in materi Jožefi, roj. Hofner. V Osijek se je preselil iz Velikih Lašč. Zaposlil se je kot uradnik v osiješki elektrarni in se l. 1930 poročil z Agnezo Varga iz osiješke mestne četrti Retfala. V zakonu se jima je istega leta rodila hči Tatjana Mirjana.

Bil je strasten nogometaš; v osiješkem Športnem klubu Elektra, ki so ga zaposleni v elektrarni ustanovili v 30. letih, je igral s še enim Slovencem, Vladimirjem Cigaletom.

Med vojno se je vključil v osvobodilno gibanje. Bil je član osiješkega odbora Osvobodilne fronte, ki so ga ustanovili Slovenci v tem slavonskem mestu.

Ne vemo, kdaj in v kakšnih okoliščinah so ga prijeli in odvedli v Staro Gradiško. Tam je bil zagotovo 21. aprila 1944, saj je ohranjena dopisnica, ki jo je tega dne poslal svoji ženi Agnezi. Iz sporočila je razbrati, da je tam že dalj časa: »Zakaj ne odgovarjaš na dopisnice? Pakete mi pošlji v zaboju. Kako ste? Ali mala vadi igranje? Rad vas ima Tatica. Ne piši več kot 20 besed.« Navodilo glede dolžine sporočil je veljalo za vso taboriščno pošto, poslano in prejeto, zato so velikokrat združili po več besed v eno. Sporočila so morala biti napisana v hrvaščini. Albinova dopisnica ženi je bila l. 2016 na prodaj na spletu.

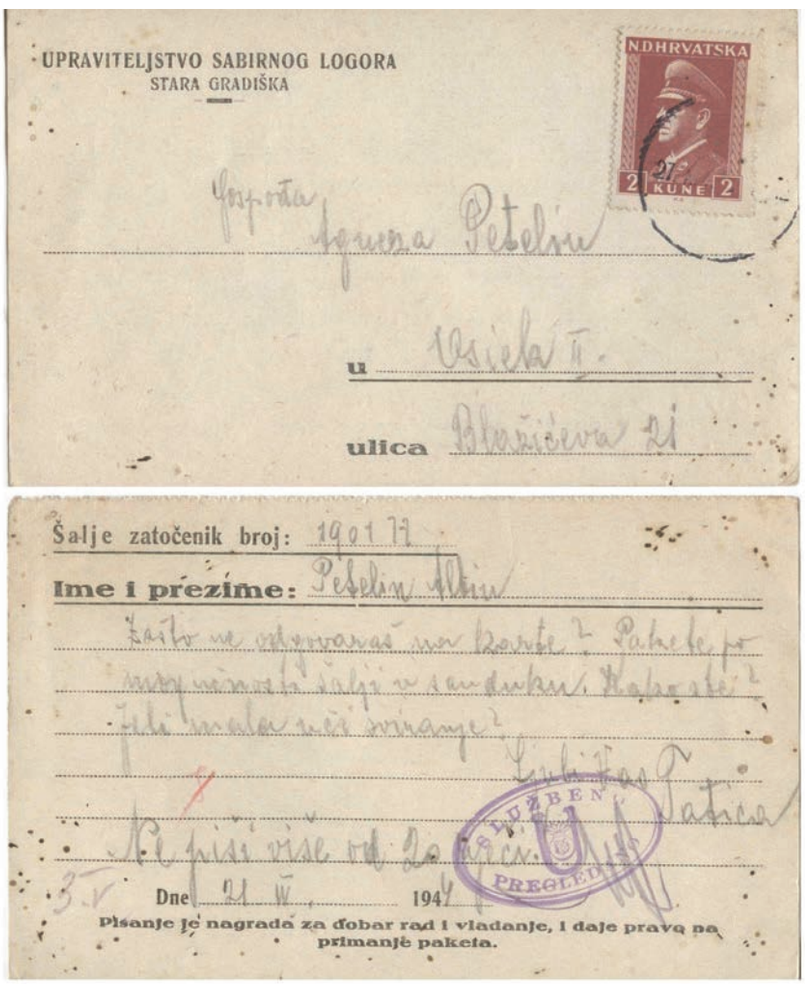

Taboriščna dopisnica, ki jo je Albin Petelin poslal l. 1944 ženi v Osijek.
Zajem fotografije s platforme Ebay.com, marec 2022.

V evidenci SPJ Jasenovac je kot leto smrti navedeno l. 1943, iz podatkov o prebivalcih Osijeka, ki so tam v obdobju NDH pridobili stalno prebivališče, pa se kot kraj in datum njegove smrti navajata Osijek, 20. februar 1945.

V povojnih zapisih o žrtvah med nekdanjimi zaposlenimi v osiješki elektrarni in o zgodovini osiješkega nogometnega kluba je navedeno, da sta bila Albin Petelin in Vladimir Cigale ustreljena. Oba sta napisana na spominskem obeležju na pročelju osiješke elektrarne. (it)

Viri: Ebay.com; Elektroslavonija, str. 33; Miletić (2011), str. 886; Nkelektra.com; Riman, str. 142; Zavičajnici, Osijek, str. 610; www.jusp-jasenovac.hr.

PIRC (Franca) MARIJANA

Marijana Pirc se je rodila l. 1944 v Zemunu, na ozemlju tedanje NDH. Ob smrti v Jasenovcu je bila še dojenček. V taborišču so hkrati usmrtili tudi njeno mamo, 38-letno Zemunčanko Ano Pirc, roj. Petrović. To je bila kazen, ker je njen oče Franc Pirc, slovenski vojaški pilot, iz vojske NDH prestopil k partizanom.

Franc Pirc se je rodil 22. januarja 1899 v Žimaricah pri Sodražici. Častniško šolo je med prvo svetovno vojno končal v avstro-ogrski vojski. V Kraljevini Jugoslaviji je bil pilot lovca. Ob kapitulaciji jugoslovanske kraljeve vojske se je iz Kragujevca umaknil v Zemun, ki je postal del NDH. Tam so ga prijeli in zaprli. Da bi se rešil iz ujetništva in da bi lahko preživljal družino, se je pridružil vojaškemu letalstvu NDH. Tako kot številni drugi domobranski častniki slovenskega rodu je tudi Pirc ves čas sodeloval z osvobodilnim gibanjem. V partizane je prebegnil 21. oktobra 1943, in sicer z letalom na osvobojeno ozemlje v Bugojno v srednji Bosni.

Žena Ana je bila takrat na varnem, vendar je čez čas skupaj s hčerkico obiskala svojo mamo v Zemunu, ki so jo ustaši pustili pri miru. Očitno je bila za vabo, saj so le malo po njunem prihodu v mamino stanovanje vdrli ustaši. Ko so jo aretirali, je bila Ana še v domači halji, v žepu je imela hčerkin lonček za mleko.

V taborišče Stara Gradiška so Ano in Marijano privedli 28. junija 1944 v skupini petnajstih žensk. V tej skupini sta bili še Slovenki Pia Buteran in Ivka Renko.

Marijanina mama Ana Petrović, por. Pirc, na fotografiji z neznano deklico
Foto: Švajncer, str. 65.

Marijano in še štiri majhne otroke so 11. oktobra 1944 odvzeli materam in jih »odpravili naprej«. Ker Ana tega ni mogla prenesti, so ubili tudi njo.

Franc Pirc, ki je medtem postal prvi komandant vojnega letalstva NOV Jugoslavije, je za njuno usodo izvedel šele po osvoboditvi.

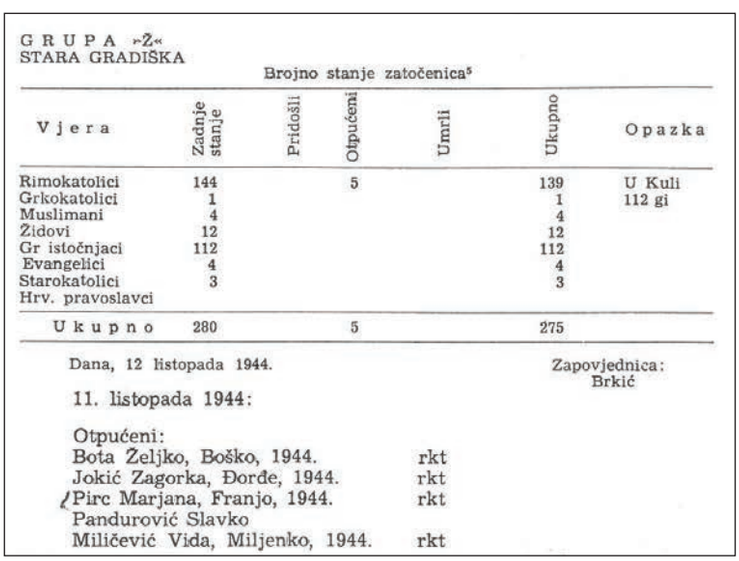

GRUPA »Ž«
STARA GRADIŠKA

Brojno stanje zatočenica[5]

Vjera	Zadnje stanje	Pridošli	Otpućeni	Umrli	Ukupno	Opazka
Rimokatolici	144		5		139	U Kuli
Grkokatolici	1				1	112 gi
Muslimani	4				4	
Židovi	12				12	
Gr istočnjaci	112				112	
Evangelici	4				4	
Starokatolici	3				3	
Hrv. pravoslavci						
Ukupno	280		5		275	

Dana, 12 listopada 1944.

Zapovjednica:
Brkić

11. listopada 1944:

Otpućeni:
Bota Željko, Boško, 1944. rkt
Jokić Zagorka, Đorđe, 1944. rkt
Pirc Marjana, Franjo, 1944. rkt
Pandurović Slavko
Miličević Vida, Miljenko, 1944. rkt

Dnevno stanje taboriščnic Stare Gradiške. Marijana Pirc je med »odpravljenimi«.
Miletić (1987), str. 430.

L. 1946 je bil med pobudniki za izkopavanje in identificiranje posmrtnih ostankov v množičnih grobiščih v Jasenovcu in Stari Gradiški.

Med 15. in 18. aprilom so na območju t. i. uskoškega gozda, okoli 12 km oddaljenega od Stare Gradiške, izkopali posmrtne ostanke 528 ljudi. Identificirali so jih 114, med njimi Ano in Marijano Pirc. Ano po domači halji in lončku za otroka v žepu, hčerko pa po oblekici in slinčku z izvezenim napisom.

Franc Pirc je za njima žaloval do konca življenja. Nikoli se ni sprijaznil s tem, da ženi in hčerki ni mogel pomagati; če bi vedel za njuno zaprtje, bi ju morda lahko rešili v zamenjavi. (ask/it)

Izkopavanje posmrtnih ostankov Ane in Marijane Pirc
Hrvatski povijesni muzej, HPM/MRNH-A-8972/150

Viri: Kevo (2009), str. 551; Kovačić, str. 500–507; Mihelič, *France (Franjo) Pirc* …, 1. in 2. del; Mihovilović (2016), str. 326; Miletić (1987), str. 377, 430, 585–586.

PIRIH (Štefana) ŠTEFAN

Štefan Pirih se je rodil l. 1921 v Trstu. Ko so ga ob začetku vojne aretirali v Zagrebu, je bil študent. Ne vemo, kdaj se je izselil iz Italije; morda že v otroštvu z družino, saj je v letih fašistične raznarodovalne politike po razpadu Avstro-Ogrske s Tržaškega v Jugoslavijo prebegnilo na stotine zavednih Slovencev.

Prav tako ni znano, kdaj in kako je končal v taborišču.

V Jasenovcu je bil zagotovo l. 1944, saj ga najdemo na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so tega leta prejeli vsaj en paket. Štefan je bil razporejen na delo v ustaško bolnišnico.

Kot v številnih drugih primerih je ime Štefan v hrvaški evidenci zapisano v pohrvateni različici Stjepan. Najdemo ga tudi na Kumrovem in Borovnikovem seznamu umrlih slovenskih taboriščnikov, na katerih je njegov priimek napačno zapisan kot Pirh. (it)

Viri: Borovnik, str. 298; Miletić (1986), str. 827; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; www.jusp-jasenovac.hr.

PISTOTNIK (Florjana) FRANC

Franc Pistotnik se je rodil 19. marca 1892 v Špitaliču v občini Kamnik očetu Florjanu in materi Mariji, roj. Gašparšič. Po poklicu je bil lesni manipulant. Družino si je ustvaril z domačinko Pavlo, ki je bila po poklicu učiteljica. L. 1922 se jima je rodil sin Marjan Viktor.

Pistotniki so se l. 1924 preselili v Mozirje. Od tam so jih nemške okupacijske oblasti junija 1941 izselile v BiH. Živeli so v Sarajevu; Franc je bil nekaj časa skladiščnik v domobranski vojašnici na Iliđi. Osumili so ga, da sodeluje z osvobodilnim gibanjem in partizanom pošilja sanitetni material, zato so ga 8. septembra 1944 zaprli.

Ustaško sodišče ga je obsodilo na dve leti zapora v Jasenovcu. Na njegovem zadnjem sporočilu družini je naveden datum 8. februar 1945. Pozneje se je za njim izgubila vsaka sled. Kot datum smrti so formalno določili dan osvoboditve, 9. maj 1945. (it)

Viri: Borovnik, str. 298; Miletić (2011), str. 887; *Odšli so: Marjan Viktor Pistotnik*; www.sistory.si; www.zb-nob-zgornja-savinjska.si.

PLEJ (Jožefa) ANTON

Anton (Tone) Plej se je rodil 27. maja 1918 v Črenšovcih pri Murski Soboti očetu Jožefu in materi Veroni, roj. Žoldoš. Po poklicu je bil učitelj. Aktivno je sodeloval v odporniškem gibanju prekmurskih Slovencev.

Marca 1942 je poskusil navezati stik s partizani na Kalniku, hribovju med Novim Marofom, Varaždinom, Koprivnico in Križevci, vendar mu ni uspelo, saj se je ravno začela ofenziva. Ko se je avgusta 1942 vnovič odpravil čez Dravo, da bi se povezal s hrvaškimi partizani, so ga pri prehodu čez reko ujeli ustaši in ga odpeljali v zapor v Varaždinu. Pri njem so našli zemljevid NDH, izrezan iz časopisa, na katerem so bila z rdečim svinčnikom zarisana partizanska območja. To ga je izdalo in je pomenilo zadosten obremenilni dokaz, da so ga odpeljali v Zagreb.

Iz zagrebških zaporov je bil odpeljan v Jasenovac v skupini petintridesetih Judov in sedmih političnih aktivistov, obsojenih protidržavnega delovanja.

V Jasenovcu so ga odredili za delo v ustaški bolnišnici, kar je razvidno s seznama paketarnice, enega redkih ohranjenih taboriščnih dokumentov. Na tem seznamu so taboriščniki, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket. Datum smrti ni znan.

Njegov priimek se v virih zapisuje tudi kot Ploj.

Viri: Borovnik, str. 298; KK Črenšovci, 1910–1923; Miletić (1986), str. 826; Sunajko, str. 105; Vukić (2019), str. 99; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

POBEC (Andreja) FRANC

Franc Pobec se je rodil 29. januarja 1907 v Gaberju pri Celju očetu Andreju in materi Tereziji, roj. Jelen. Oče je bil delavec v mestnem mlinu, Franc pa se je izučil za pekovskega mojstra. L. 1913 se je poročil z Marijo Kurent iz Šmartnega ob Paki. Živela sta na Ostrožnem pri Celju, od koder sta bila l. 1941 izgnana v NDH. Po navedbah žene Marije so ga v taborišče Jasenovac odvedli l. 1944. Tam se je za njim izgubila vsaka sled.

Viri: Borovnik, str. 298; KK Celje – Sv. Danijel, 1902–1907; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886; UL, 13. 2. 1951, str. 45; www.sistory.si.

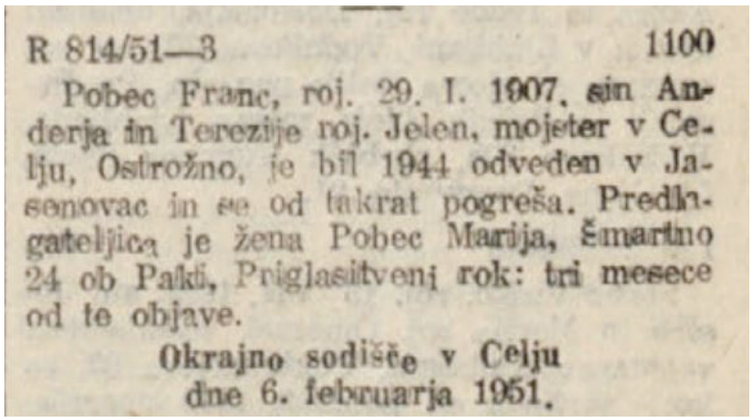

R 814/51—3 1100

Pobec Franc, roj. 29. I. 1907, sin Anderja in Terezije roj. Jelen, mojster v Celju, Ostrožno, je bil 1944 odveden v Jasenovac in se od takrat pogreša. Predlagateljica je žena Pobec Marija, Šmartno 24 ob Paki. Priglasitveni rok: tri mesece od te objave.

Okrajno sodišče v Celju
dne 6. februarja 1951.

Objava o pogrešanem Francu Pobcu
UL, 13. 2. 1951

PODGORELEC (Štefana) JOZEFINA
PODGORELEC (Štefana) TINKA

Sestri Podgorelec sta se rodili v Drvarju, odraščali pa v Prijedoru, kjer so ju l. 1942 tudi aretirali. Takrat sta bili stari komaj 15 oz. 17 let. Tinka (Štefanija, Štefica) se je rodila l. 1927, Jozefina pa l. 1925.

Njun oče Štefan Podgorelec, roj. l. 1877 v Središču ob Dravi, je bil inženirski častnik v avstro-ogrski vojski. Po prvi svetovni vojni in razpadu monarhije je živel v Kraljevini SHS. V Drvarju v BiH je kot inženirsko-gradbeni strokovnjak sodeloval pri razvoju lesne industrije. Tam si je ustvaril družino z ženo Amalijo. Imela sta še sina Slavka, roj. l. 1921. Oče je bil zelo strog, v družini je uvedel pravilo, da se je en dan govorilo slovensko, drugi nemško in tretji srbsko oz. hrvaško.

Ko so v prvi polovici l. 1942 partizani s Kozare del za delom osvobajali zahodnobosansko ozemlje, sta se jim v Prijedoru pridružili obe sestri; Jozefina je delala kot strojepiska pri narodnoosvobodilnem sodišču, Tinka pa v partizanski krojačnici. V siloviti nemško-ustaški ofenzivi poleti 1. 1942, ki je zlomila partizanski odpor, sta bili sestri prijeti ter deportirani v Staro Gradiško, kjer so ju kmalu ubili. Dan po njunem prijetju so na hišnem pragu v Prijedoru ubili njuno mamo Amalijo.

Brat Slavko se je za las izognil podobni usodi. Že v zgodnji mladosti je bil član naprednega telovadnega društva Sokol in komunističnega podmladka SKOJ, ob začetku vojne pa se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Kot izšolani grafik je sodeloval pri vzpostavitvi partizanske tiskarne na Kozari. Tudi njega so med ofenzivo zajeli. Najdemo ga na seznamu ujetnikov v Banjaluki, ki so bili predvideni za deportacijo v Staro Gradiško. Namesto tega so ga kot vojnega ujetnika odvedli v nacistično taborišče na otoku Rügen v Baltskem morju, kjer je dočakal svobodo. Njegov sin je bil ugleden in večkrat nagrajeni novinar Slavko Podgorelec ml. (Zagreb, 1951–Banjaluka, 2015). (it)

Viri: *Banja Luka: Umro …*; KK Središče ob Dravi, 1838–1877; Miletić (1986), str. 147; Miletić (2011), str. 717; Podgorelec v: Adamič Papež, 120–123; www.jusp-jasenovac.hr.

PODGORNIK (Dominika) JULIJ

Mihovilović (2017), str. 166.

Julij (Branko) Podgornik se je rodil l. 1913 v Gorici očetu Dominiku in materi Angeli, roj. Rotar, iz Mošenj pri Radovljici. V virih se pojavljata dva datuma rojstva, in sicer 5. januar (v Mihovilović) in 6. november (v Papež Adamič). Gorica je tedaj sodila v Avstrijsko primorje, ki je po koncu prve svetovne vojne in razpadu Avstro-Ogrske pripadlo Italiji. Takrat se je družina preselila v Jugoslavijo. Oče Dominik je delal pri železnici, zato so se velikokrat selili, naposled pa l. 1924 ustalili v Banjaluki.

Julij je bil po poklicu ključavničar. Delal je v Banjaluki in v Zagrebu. Med vojno je bil zaposlen v orodjarskem oddelku železničarskih delavnic. Ni bil član KPJ, vendar je aktivno sodeloval z osvobodilnim gibanjem. Med drugim je prispeval denar za zagrebške ilegalce, zaradi česar so ga 24. aprila 1944 aretirali. Obsodili so ga na osemnajst mesecev prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška.

Ohranila sta se dva dokumenta, v katerih je omenjen. V policijskem kartonu jetnika Nikole Vodopije iz julija 1944 piše, da je bil na služenje kazni v Stari Gradiški obsojen zaradi zbiranja pomoči za partizane in da mu je vse do aretacije prispevek redno dajal tudi Podgornik. Z depešo, poslano 1. septembra 1944, pa je štab 5. korpusa NOB pri partizanski varnostno-obveščevalni službi Ozna preverjal, ali bi lahko Podgornika vključili v zamenjavo. Poskus ni uspel. Podrobnosti o njegovi nadaljnji taboriščni usodi niso znane, najverjetneje je bil ubit v Jasenovcu tik pred koncem vojne l. 1945, ko zaradi oslabelosti ni mogel sodelovati v preboju. V rodbinskem spominu se je ohranilo, da so ga v taborišče odvedli že l. 1942 in da je takrat tudi umrl – zgorel naj bi v vagonu.

V taborišču je bila tudi najmlajša sestra Vera, ki pa je preživela.

V družini Podgornik je bilo sedem otrok, kar trije sinovi – Adolf, Julij (Branko) in Marijan – so bili ubiti med drugo svetovno vojno. V Banjaluki so se jim poklonili s poimenovanjem mestne ulice (Ul. braće Podgornika) in postavitvijo spominske plošče na hiši, v kateri so živeli. Do začetka vojne v BiH l. 1992 so se jih spomnili tudi z vsakoletnim nogometnim turnirjem. Julijev starejši brat Dominik – edini od štirih sinov, ki je preživel vojno – je bil namreč tudi uspešen nogometaš. Med letoma 1931 in 1933 je bil napadalec v slavnem zagrebškem moštvu Građanski. (ask/it)

Viri: Mihovilović (2018), str. 244, 247, 249 in 250; Kržišnik Bukić (2007), str. 143–144, 254–255; Miletić (1986), str. 748 in 776; Miletić (2011), str. 816; Podgornik, v Adamič Papež, str. 110–113; Šikovec Luncer, str. 21; www.jusp-jasenovac.hr.

PODLESNIK (Mihaela) MAKS

Maks Podlesnik se je rodil 3. februarja 1915 v Ribnici na Pohorju očetu Mihaelu in materi Elizabeti, roj. Krecenbaher. Živel je v bližnjem Lovrencu. Bil je poročen, po poklicu mizar.

Podlesniki so bili zavedni Slovenci, zato so bili ob nemški okupaciji aretirani vsi moški člani družine. Izgnali so jih v NDH.

V družini Maksovega brata Karla Podlesnika, ki so jo med vojno večkrat preselili (živeli so v Resniku in Rugvici na Hrvaškem ter Donji Slatini in Brčkem v BiH), niso nikoli izvedeli podrobnosti o Maksovi smrti. Po eni od različic naj bi umrl spomladi 1945 med deportacijo v železniškem vagonu v naselju Mala pri Novi Gradiški.

V evidenci SPJ je kot kraj smrti navedeno taborišče Jasenovac. (it)

Viri: Borovnik, str. 298; Arčnik, str. 17–18 in 28; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1987), str. 662; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

POLAK (Alojza) ANZELM

Baković, str. 529.

Rodil se je 8. aprila 1883 v vasi Životice na Moravskem. Po ustanovitvi samostojne križniške province s sedežem v Ljubljani l. 1917 se je preselil na ozemlje današnje Slovenije. Kot župnik je l. 1919 prevzel skrb za križniško župnijo sv. Miklavža pri Ormožu.

Bil je v prvi skupini slovenskih duhovnikov, ki so jih 19. aprila 1941 iz okupirane Štajerske izgnali nacisti. Najprej se je zatekel v Zagreb, potem pa je eno leto živel pri frančiškanih v Varaždinu. Bil je v t. i. zagorski skupini slovenskih duhovnikov, ki so jih ustaši zaradi domnevnega širjenja protirežimske propagande aretirali 7. septembra 1942. Poleg redovnika češkega rodu so bili v tej skupini še Franc Grobler, Franc Kač, Janez Kodrič, Janez Rančigaj, Anton Rantaša in Matija Neudauer. Slednji je bil iz varaždinskih zaporov premeščen v bolnišnico, kjer je tudi ostal, medtem ko so ostalo šesterico 20. septembra 1942 odvedli v Jasenovac. Tam so morali opravljati najtežja dela na taboriščnem nasipu.

Zdravnik Nikola Nikolić, ki je preživel jasenovško taborišče, ni mogel razumeti, zakaj so trpinčili poštene duhovnike. Zapisal je, kaj mu je o tem dejal Polak: »Nikoli ne pozabite na grobove pobitih, saj boste vi ostali živi, mi duhovniki pa bomo šli v grob z brati Hrvati in Srbi.«

Nič ni pomagala prošnja zagrebškega nadškofa Alojzija Stepinca, ki jo je 8. septembra poslal ministru za notranje zadeve Andriji Artukoviću, naj izpustijo slovenske duhovnike. Peterico, med njimi Anzelma Polaka, so kruto umorili. V jasenovški dokumentaciji piše, da se je to zgodilo 17. novembra 1942, edini preživeli duhovnik Anton Rantaša pa kot datum smrti navaja 17. oktober 1942.

Viri: Batelja, str. 6, 47, 62, 81, 155, 191; Borovnik, str. 84–112 in 298; Kožul, str. 64; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 889; Nikolić (1969), str. 146–170; Rantaša, str. 127, 128 in 159; Riffer, str. 32 in 57; Škiljan, str. 176.

POPOVIĆ (Rudolfa) MARIJA, roj. ROJC

Marija (Micika) Rojc se je rodila l. 1912 v slovenski družini v Banjaluki. Njen oče Rudolf se je tja priselil iz Kamnika, ko so na prelomu stoletja, v času Avstro-Ogrske, potrebovali kvalificirane delavce za oskrbovanje vojaške železniške proge med Banjaluko in Dobrljinom. Kot kovinostrugar in

ključavničar je dobil službo v železniški delavnici in tam tudi ostal. Imel je tri otroke; poleg Marije še sinova Karla in Slavka. Živeli so v banjaluškem predmestju Rosulje, kjer je oče zgradil hišo in uredil velik sadovnjak.

Rojčevi so se ob začetku druge svetovne vojne vključili v osvobodilno gibanje.

Brat Karlo Rojc, roj. l. 1915, je bil predvojni komunist. Ob izbruhu španske državljanske vojne je kot mornariški častnik sodeloval v poskusu pobega s podmornico v Španijo, zaradi česar je bil zaprt. Po kapitulaciji Jugoslavije in nastanku NDH, kamor je upravno sodila tudi Banjaluka, je bil med prvimi aktivisti v mestu. Ubit je bil v partizanih, med preselitvijo partizanske bolnišnice s pogorja Čemernice 22. maja 1942. Po vojni so ga razglasili za narodnega heroja. V partizanih je bil tudi brat Slavko, ki je vojno preživel. Marijo, por. Popović, pa so ustaške oblasti zaradi politične oporečnosti deportirale v taborišče Jasenovac oz. Staro Gradiško. Podrobnosti o njenem prijetju in deportaciji niso znane. Tam so jo ustrelili l. 1945.

Ustaške oblasti so preganjale tudi njenega očeta Rudolfa; ob razkrinkanju banjaluške mreže partizanskih sodelavcev spomladi 1942 je bil v priporu skupaj s še šestimi rojaki: Alojzom, Francem, Viktorjem in Silvom Mlečnikom,Viktorjem Premrujem in Alojzom Potočnikom. Poleg njega je preživel le Potočnik, še en Kamničan, ki si je življenje ustvaril v Banjaluki. Mlečniki in Premru so bili ubiti v Jasenovcu. (it)

Viri: Bussinger, Ivanović, Podgorelec v: Adamič Papež, str. 118–120; Kržišnik Bukić (2007), str. 142; Miletić (1986), str. 193; Rojc, v Adamič Papež, str. 187–189.

POŠETA (Janeza) FRANČIŠKA
POŠETA (Janeza) MARIJA

Sestri Pošeta sta se rodili v Borovnici na jugovzhodu ljubljanske kotline, kjer je bil njun oče Janez gostač in kasneje železniški delavec. Gostači so takrat veljali za najrevnejše prebivalce Kranjske; živeli so kot najemniki, brez zemlje, za preživljanje so delali kot dninarji. Železniška proga, ki je l. 1857 povezala Ljubljano in Trst tudi prek znamenitega borovniškega viadukta, pa je tudi Borovničanom prinesla napredek in več možnosti za delo.

Janez Pošeta si je družino ustvaril s Frančiško, roj. Makovec, v Borovnici št. 92. Prvorojenec Janez se jima je rodil 3. junija 1901, Frančiška (Fanika) 30. septembra 1902, Marija pa 6. marca 1904.

Med drugo svetovno vojno je v Borovnici delovalo močno osvobodilno gibanje, zaradi česar so italijanski okupatorji v taborišča deportirali veliko domačinov. Janez Pošeta ml. je bil zaprt na Rabu, kjer je umrl decembra 1942.

Kako sta sestri Pošeta končali v ustaškem taborišču, ni znano. Vemo, da sta bili v Staro Gradiško privedeni vsaka posebej: Marija 8. julija 1944 v skupini štirinajst žensk, med katerimi je bila še Slovenka Marija Sovinek, Fanika pa 12. avgusta 1944 v skupini devetih žensk. Obe sta istega leta umrli; Marija na božič, 25. decembra, Fanika pa dva dni kasneje, 27. decembra. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 299; Kevo (2009), str. 557 in 579, Miletić (1986), str. 953, Miletić (1987), str. 413 in 394; KK Borovnica, 1890–1906; www.sistory.si.

GRUPA „2"
Stara Gradiška

Brojno stanje zatočenica[5]

Vjera	Zadnje stanje	Pridošli	Otpućeni	Umrli	Ukupno	Opazka
Rimokatolici	404	8	2		410	U Kuli: 292 grki
Grkokatolici	1				1	52 žid
Muslimani	11				11	
Židovi	52	1			53	
Gr. istočnjaci	292				292	
Evangelici	7				7	
Starokatolici	6				6	
Hrv. pravoslavci	—				—	
Ukupno	773	9	2		780	

Dana, 13. kolovoza 1944.

Zapovjednica:
M. Buždon

12. VIII 44.

Pridošle:

1) Šatalić Tomica, Martin, 1894, rkt
2) Gluhak Ivka, Ivan, 1921. rkt
3) Cvetković Katica, Ivan, 1926. rkt
4) Bočkaj Katica, Josip, 1928. rkt
5) Špeljak Olga, Jakob, 1922. rkt
6) Matalin Josipa, Mijo, 1925. rkt
7) Sudarević Anđela, Ambrozije, 1912. rkt
8) Pošeta Fanika, Ivan, 1902. rkt
9) Jungwirth Matilda, Vilim, 1878. Žid

Odpućene:

1) Frntić Elizabeta, Rok, 1913. rkt
2) Milidrag Milena, Ivo, 1918. rkt

Dnevno stanje taboriščnic Stare Gradiške, na seznamu je tudi Fanika Pošeta.
Miletić (1987), str. 413.

PREGERNIK (Florjana) KARL DRAGO

Karl Drago Pregernik se je rodil l. 1895 v Sarajevu očetu Florjanu in materi Marjani, roj. Schmaller. V družini je bilo še šest otrok: Štefanija, Magdalena, Marija, Hinko, Ludvik in Franc. Pregerniki so se v Sarajevo preselili konec 19. st. iz avstrijske Koroške.

Mihovilović (2018), str. 300.

Karl se je po končani nižji gimnaziji l. 1910 izučil za mizarja – modelarja in se 19. novembra 1914 zaposlil v osrednji železniški delavnici, kjer je delal do aretacije l. 1945.

Z ženo Pavlo sta imela hčerko Valerijo.

V življenju je bil vsestranski. V delavskem kulturno-umetniškem društvu Proletar je bil član pevskega zbora z odličnim liričnim tenorjem, napisal je gledališki igri z naslovom Žrtev tuberkuloze in Štirje *letni časi*, ki so ju uprizorili v sarajevskem delavskem domu. Zanju je sam izdelal tudi kulise.

Največji uspeh je doživel v slikarstvu; l. 1938 je v Sarajevu in Beogradu razstavil prek sto akvarelov in risb, ki prikazujejo življenje Sarajeva in bosanske gore. Bil je tudi strasten planinec.

Neposredno pred osvoboditvijo Sarajeva, 23. marca 1945, so ga aretirali in z zadnjo skupino jetnikov deportirali v Jasenovac, kjer je bil ubit takoj po prihodu.

Iz razvejane družine Pregernik v BiH je bil tudi Albert Pregernik (1911–1996), tonski mojster in oblikovalec zvoka v številnih jugoslovanskih filmih.

Viri: Geni.com (družina Pregernik); Mihovilović (2018), str. 300–309 in 399; www.jusp-jasenovac.hr.

PREMRU (Antona) VIKTOR

Viktor Premru se je rodil l. 1902 v Šmihelu v takratni občini Postojna. Iz dostopnih dokumentov ne moremo izluščiti, ali gre za Šmihel pri Pivki ali Šmihel pod Nanosom. Celotno območje je sicer po razpadu Avstro-Ogrske l. 1918 pripadlo Italiji. Zaradi naraščajočega fašizma so se Slovenci množično izseljevali v prvo Jugoslavijo, številni tudi v BiH. Ta je med drugo svetovno vojno postala del NDH.

Viktor je z družino živel v Banjaluki. Bil je zidar. Njihovi prvi sosedje so bili Mlečniki, prav tako Slovenci, ki so bili od začetka vojne zelo dejavni v osvobodilnem gibanju. Viktor se je držal ob strani, dokler ni z enim dejanjem ogrozil sosede, druge banjaluške antifašiste in tudi sebe.

V zgodovinskem spominu se je ohranilo, da je partizanski kurir želel izročiti zaupne dokumente Viktorju Mlečniku, a jih je pomotoma izročil drugemu Slovencu s tem imenom, Viktorju Premruju. Ko mu je naročil, naj jih preda »našim«, ne da bi povedal komu, jih je Premru odnesel v domobransko postojanko. Takoj so ga aretirali. To se je zgodilo 7. marca 1942. V dokumentu banjaluške redarstvene službe piše, da so ga zaprli, ker je »prenašal pošto partizanom iz Banjaluke prek Starčevice in obratno«. Hkrati z njim so v začetku l. 1942 prijeli še štiri rojake, in sicer štiri člane družine Mlečnik: Alojza, Franca, Silva in Viktorja. Ti so dejansko sodelovali s partizani. Kasneje so v tej povezavi zaprli še štiri domačine, Ismeta Ekića, Osmana Bukića ter Boža in Mitrano Bajić. Vsi so bili ubiti v Jasenovcu.

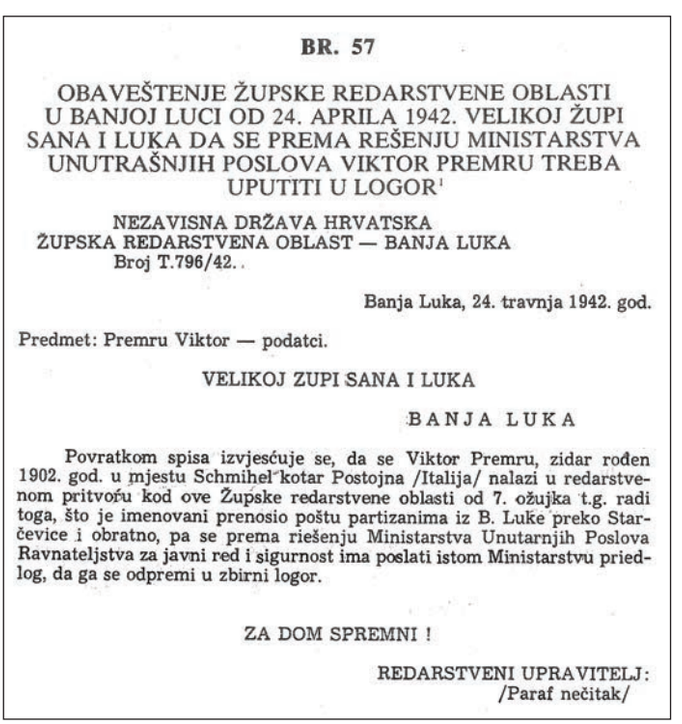

BR. 57

OBAVEŠTENJE ŽUPSKE REDARSTVENE OBLASTI U BANJOJ LUCI OD 24. APRILA 1942. VELIKOJ ŽUPI SANA I LUKA DA SE PREMA REŠENJU MINISTARSTVA UNUTRAŠNJIH POSLOVA VIKTOR PREMRU TREBA UPUTITI U LOGOR[1]

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
ŽUPSKA REDARSTVENA OBLAST — BANJA LUKA
Broj T.796/42.

Banja Luka, 24. travnja 1942. god.

Predmet: Premru Viktor — podatci.

VELIKOJ ZUPI SANA I LUKA

BANJA LUKA

Povratkom spisa izvjesćuje se, da se Viktor Premru, zidar rođen 1902. god. u mjestu Schmihel kotar Postojna /Italija/ nalazi u redarstvenom pritvoru kod ove Župske redarstvene oblasti od 7. ožujka t.g. radi toga, što je imenovani prenosio poštu partizanima iz B. Luke preko Starčevice i obratno, pa se prema riešenju Ministarstva Unutarnjih Poslova Ravnateljstva za javni red i sigurnost ima poslati istom Ministarstvu priedlog, da ga se odpremi u zbirni logor.

ZA DOM SPREMNI !

REDARSTVENI UPRAVITELJ:
/Paraf nečitak/

Predlog napotitve Viktorja Premruja v taborišče
Miletič (1987), str. 147

Premruja najdemo na več seznamih ustaških oblasti: na seznamu z dne 31. marca 1942 je med 20 zaporniki v Banjaluki, ki so osumljeni sodelovanja s komunisti, na sezamu z dne 19. junija 1942 je med 12 banjaluškimi zaporniki, namenjenimi v taborišče Jasenovac, na seznamu z dne 14. julija 1942 pa je med 17 novimi taboriščniki, sprejetimi v Jasenovcu. Kmalu so bili vsi usmrčeni. (ask/it)

Viri: ARS/ABK–209–MG–VI/175; Borovnik, str. 299; Ilić Mlečnik, v Adamič Papež, str. 126–131; Miletić (1986), str. 193, 333, 387, 408 in 680; Miletić (1987), str. 147.

PRUNK (Franca) IVANKA

Prunk Ivanka se je rodila l. 1910 v Loki pri Zidanem Mostu. To območje je po nemški okupaciji slovenskega ozemlja postalo del Tretjega rajha.

L. 1941 je bila izseljena v NDH, najprej v Slavonsko Požego na Hrvaškem in nato v Banjaluko v BiH. Zaposlitev je dobila v banjaluškem higienskem zavodu. Obtožili so jo, da partizanom tihotapi sanitetni material, zato so jo 13. aprila 1942 zaprli v zloglasno Črno hišo, kot so rekli nekdanji avstro-ogrski jetnišnici, ki so jo uporabljali tudi ustaši.

Na seznamu banjaluškega redarstva iz julija 1942 so imena 78 ljudi, predvidenih za taborišča. Ivanka Prunk je zapisana pod zaporedno številko 31. Na tem seznamu so še štirje Slovenci, in sicer štirje člani družine Mlečnik: oče Alojz (52 let) in sinovi Franc (25 let), Viktor (22 let) in Silvo (18 let) ter Viktor Premru. Vsi so bili ubiti v Jasenovcu.

Za Ivanko Prunk vemo samo še, da je v Staro Gradiško prispela 4. oktobra 1942. Kasneje se je za njo izgubila vsaka sled.

Vira: Borovnik, str. 299; Miletić (1986), str. 408, 450 in 494.

PUKLAVEC (Jakoba) ANTON

Anton Puklavec se je rodil 9. junija 1912 v naselju Nunska Graba pri Ljutomeru očetu Jakobu in materi Alojziji, roj. Novak. Oče je bil viničar. Ni znano, kako je Anton končal v ustaškem taborišču. Ubit je bil l. 1943. (it)

Viri: KK Ljutomer, 1903–1912; Miletić (2011), str. 888; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

R

RAJČEVIĆ ČUBAKOVIĆ (Jožefa) AMALIA, roj. MARN

Amalia (Malči, Malčika) Marn se je rodila 5. julija 1909 v Celju očetu Jožefu in materi Ani, roj. Okorn. Oče je bil železniški portir, zaposlen pri južni železnici, ki je od l. 1857 povezovala Dunaj in Trst.

Amalia se je l. 1931 v Celju poročila s Petrom Čubakovićem. Njena nadaljnja usoda ni povsem jasna. Očitno se je kasneje še enkrat poročila, saj se je ob zaprtju v ustaško taborišče Jasenovac pisala Rajčević. Tam je bila ustreljena l. 1945.

V spletnem iskalniku žrtev SPJ najdemo Amalijo Čubaković Rajčević, Malči Rajčević in Malčiko Rajčević, vse rojene l. 1909. Pri prvih dveh je kot kraj rojstva in bivanja navedeno Celje, pri tretji pa Hrvatska Kostajnica. Menimo, da bi lahko šlo za isto osebo. (it)

Viri: KK Celje – Sv. Danijel 1908–1912; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

RANČIGAJ (Jožefa) JANEZ

Baković, str. 556.

Janez Rančigaj se je rodil 12. avgusta 1893 očetu Jožefu in materi Frančiški, roj. Rak, na Gomilskem v občini Braslovče, ob cesti Ljubljana–Celje. Gimnazijo in teologijo je končal v Mariboru, kjer je bil 30. junija 1917 posvečen v duhovnika. Služboval je kot kaplan na Teharju, v Lovrencu na Pohorju in Šmarju pri Jelšah, kot župnik pa v župniji sv. Peter pod Svetimi gorami v Bistrici ob Sotli. Rančigaj je bil pravi vaški narodni župnik, domačine je učil sadjarstva in konjereje.

Po okupaciji l. 1941 je v Obsotelju potekala najjužnejša meja Tretjega rajha, od koder so množično izganjali slovensko prebivalstvo. Rančigaj je bil z drugimi duhovniki s tega območja izgnan v NDH. V Slavonski Požegi je bil od 6. do 29. julija 1941. Sprva je bilo predvideno, da se bo v skupini 36 slovenskih duhovnikov prek Zagreba vrnil v Slovenijo, na območje pod italijansko okupacijo. To se ni zgodilo, razporejen je bil v župnijo Tuhelj, kjer je od prej poznal župnika Marcela Novaka.

Ustaške oblasti so ga aretirale 7. septembra 1942 skupaj s še šestimi slovenskimi duhovniki v t. i. zagorski skupini. Poleg njega so v Klanjec in od tam v Varaždin odpeljali tudi Franca Groblerja, Franca Kača, Janeza Kodriča, Anzelma Polaka, Antona Rantašo in Matijo Neudauerja. Rančigaju so očitali, da je s slovenskimi izgnanci na Tuheljskem ustvarjal »rdečo republiko«. V taborišče Jasenovac so ga deportirali 20. septembra 1941.

Kljub posredovanju zagrebškega nadškofa Alojzija Stepinca, da ga iz Jasenovca izpustijo, so ga ustaši ubili na zelo okruten način, skupaj s še štirimi slovenskimi duhovniki, Francem Kačem, Francem Groblerjem, Janezom Kodričem in Anzelmom Polakom.

Kot datum usmrtitve se pojavlja 17. oktober ali 17. november 1942.

Viri: Batelja, str. 6, 80, 158 in 255; Borovnik, str. 84–112 in 299; Goldstein, str. 690 in 749; Kožul, str. 52–53, 55, 57, 62, 64; KK Gomilsko, 1869–1895; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886; Škiljan, str. 178.

RENKO (Ivana) IVKA

Ivka Renko se je rodila l. 1914 v Mokronogu. Ne vemo, kako je prišla v NDH in v taborišče Jasenovac. O njej je znanih le še nekaj osebnih podatkov: da je bil njen oče Ivan in da je bila rimskokatoliške vere. Ti podatki so se ohranili v dveh taboriščnih evidencah: poročilu o dnevnem stanju taboriščnic v Stari Gradiški z 29. junija 1944. Na ta dan je bilo v taborišču 691 jetnic, med njimi 15 novih. Na seznamu so tudi Anka Pirc, žena slovenskega letalskega častnika Franca Pirca, in njuna nekajmesečna hčerkica Marjana ter Pia Buteran. Vse so bile v taborišču kasneje ubite.

Ivko najdemo še na seznamu 1165 taboriščnic, ki so zapisane v zvezku z naslovom *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*. Tam je zapisano, da je umrla 14. decembra 1944. (it)

Viri: Miletić (1986), str. 377; Miletić (1987), str. 955; www.jusp-jasenovac.hr.

RIHAR (Jožeta) FRANC

Baković, str. 559.

Franc (Frančišek) Rihar se je rodil 8. aprila 1909 v Dobrovi, na zahodnem obrobju Ljubljane, ki je danes največje naselje v občini Dobrova – Polhov Gradec. Oče je bil Jožef, mati Apolonija, roj. Vrhovec.

Študiral je na teološki fakulteti v Zagrebu. Za duhovnika zagrebške nadškofije ga je 29. junija 1934 posvetil nadškof Alojzij Stepinac. Nekaj časa je bil kaplan in župnik v Đelekovcu, od začetka l. 1942 pa župnik v Gornji Stubici.

Tam so ga 11. aprila 1942 prijavili, ker je dan prej, ob prvi obletnici ustanovitve NDH, namesto slovesnega obreda s petjem zahvalne maše Te Deum pripravil tiho mašo. Tako naj bi kot Slovenec sabotiral hrvaški praznik, kljub temu da je v cerkev v slovesni procesiji prišlo okoli tri tisoč vernikov. Riharja so zaprli in ga 18. aprila 1942 obsodili na tri leta prisilnega dela v taborišču Jasenovac.

Nadškof Stepinac je večkrat pisal ustaškim oblastem in prosil za Riharjevo izpustitev. Poudarjal je, da ni kriv, če so verniki zamudili k maši, predvideni za 9. uro.

Rihar je bil 20. maja 1942 napoten na prisilno delo v Jasenovac. Ni znano, kdaj in kako je umrl. Po uradnih navedbah naj bi zbolel za tifusom. Slovenski duhovnik Anton Rantaša, ki je preživel Jasenovac, je poročal, da ob njegovem prihodu v taborišče, 20. septembra 1942, Riharja ni bilo več med živimi. Bil je prvi slovenski duhovnik, ubit v Jasenovcu.

Viri: Batelja, str. 71, 78–81, 83, 242–245, 247–254 in 258–261; Borovnik, str. 84–112 in 299; Ciliga, str. 145 in 146; Goldstein, str. 672; Kožul, str. 49–52, 55–58, 61–62; Miletić (1986), str. 515; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886; Miliša, str. 151 in 165–180; Vukić (2019), str. 66.

RIJAVEC (Josipa) ADOLF

Adolf (Dolfe) Rijavec se je rodil 5. avgusta 1902 v Trnovem pri Gorici očetu Josipu in materi Antoniji, roj. Peršič. Kot številni Slovenci iz Julijske krajine v Italiji se je tudi Adolf preselil v Kraljevino SHS. Živel je v Mariboru, nekaj časa pa je bil tudi carinik na hrvaškem otoku Silba. Tam se je poročil z domačinko Faustino, roj. Matešić. Imela sta sina Janeza.

Ni znano, kako in kdaj je končal v ustaškem taborišču.

Vemo, da je bil v Jasenovcu l. 1944, saj ga najdemo na seznamu taboriščnikov, ki so tega leta prejemali pakete. Piše, da je bil razvrščen v skupino X, iz katere so taboriščnike regrutirali za najrazličnejša dela.

Po l. 1944 se je za Rijavcem izgubila vsaka sled. (it)

Viri: Geni.com (družina Rijavec); Miletić (1986), str. 814; Miletić (2011), str. 889; www.jusp-jasenovac.hr.

RISOVIĆ (Franca) FANIKA, roj. NOVAK

Nikolić (1969), str. 395.

Fanika Novak, s polnim imenom Frančiška, se je rodila 13. decembra 1901 na Podulaki pri Velikih Laščah očetu Francu in materi Marjeti, roj. Miklavčič. Po okupaciji Slovenije je bila izgnana v Travnik v BiH. Tam se je poročila. O njenem možu vemo, da se je pisal Risović in da je padel v partizanih konec l. 1942.

Faniko so aretirali marca 1942, po moževem odhodu v partizane. V taborišče Stara Gradiška so jo privedli 22. julija 1942. Od tam je bila 23. junija 1943 premeščena v Jasenovac.

Zapisana je v taboriščnem zvezku z 1165 imeni jetnic.

Glede datuma smrti se pojavita dva podatka: februar ali april 1945.

Viri: Borovnik, str. 299; Guštin, v Borovnik, str. 24; KK Velike Lašče, 1808–1908; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390 in 395; Miletić (1986), str. 948; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr.

ROPRET (Jakoba) ANA

Ana (Anica) Ropret se je rodila 7. julija 1925 v Bregu ob Savi, v občini Kranj, očetu Jakobu in materi Marjani, roj. Fende. Ob začetku vojne je bila dijakinja in je z družino živela v Mariboru. Ob nemški okupaciji so bili verjetno izgnani v NDH.

Podatki o kraju njene smrti se razlikujejo.

V evidenci SPJ piše, da je bila ubita l. 1945 v Jasenovcu. V popisu žrtev druge svetovne vojne iz l. 1964 je zabeleženo, da je umrla med deportacijo iz Sarajeva. Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory sta kot kraj in datum smrti navedena Sarajevo, 3. april 1945.

V jasenovških evidencah je Anin priimek napačno napisan kot Rapret.

Viri: Popis 1964 - Slovenija, str. 296; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

ROTDAJČ (Ivana) ANA

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Ana_Rotdajč.jpg

Ana Rotdajč se je rodila 13. julija 1912 v Gradu na Goričkem, na skrajnem severozahodu Prekmurja, v skromni družini očeta Ivana in matere Marije, roj. Hajdinjak.

Po končani gimnaziji v Mariboru je odšla na študij medicine v Ljubljano in od tam v Beograd, kjer je diplomirala februarja 1940. Denar za preživetje in študijske stroške si je služila z inštrukcijami.

Prvo službo kot zdravnica je dobila v vasi Vranić pri Beogradu. Ob okupaciji se je vključila v osvobodilno gibanje; zbirala je zdravila in jih pošiljala partizanom. Aretirali so jo septembra 1941. Najprej je bila zaprta v Glavnjači, kjer so jo surovo mučili, kasneje pa v Banjici, kjer je bila določena za talko. Izpustili so jo maja 1942 po dolgotrajnih prizadevanjih brata Antona, ki je pripadnike gestapa prepričal, da je priimek Rotdajč nemškega izvora in da se je nekoč zapisoval Rotdeutch.

Umaknila se je k prijateljici v Zemun, po okrevanju pa sta skupaj odšli v Zagreb. Od tam je Anici uspelo priti v domače Prekmurje, ki je bilo takrat pod madžarsko okupacijo. Ko so jo od tam konec l. 1942 izgnali, je odšla v Zagreb, kjer je dobila delo v sanatoriju Merkur, današnji istoimenski klinični bolnišnici. Povezala se je s Slovenci v Zagrebu ter pod okriljem antifašistične ženske organizacije zbirala pomoč za ilegalce in partizane, predvsem zdravila, toplo perilo in denar.

Gestapovci so jo zaprli 28. oktobra 1943 skupaj z bratom Antonom, ki je prav tako pomagal osvobodilnemu gibanju. Zaprli so ju v klet študentskega doma, kjer je bil sedež nacistične policije – gestapa. Po šestih mesecih so jo izročili ustaški policiji. Obsojena je bila na 3 leta prisilnega dela in spomladi 1944 deportirana v Staro Gradiško, nato pa junija premeščena v Lepoglavo. Tam je zbolela za tifusom in umrla 4. decembra 1944.

Iz seznama ubitih lepoglavskih jetnikov je razumeti, kot da je storila samomor. Ena od taboriščnih paznic je sicer v povojnem zaslišanju povedala, da je Anici skrajšala trpljenje in ji dala spiti vodo s strupom. Ker ni bilo prostora za pokop, naj bi njene posmrtne ostanke vrgli v globok vodnjak.

Anica Rotdajč je zapisana med žrtvami druge svetovne vojne na spominski tabli v Gradu, na pročelju tamkajšnje osnovne šole, ki se je do šolskega leta 1992/1993 imenovala po njej. (it)

Viri: Borovnik, str. 301; Dubravica, Marković, str. 91; Gumilar: Dr. Anica Rotdajč; KK Grad, 1905–1914; SI AS 1238, šk. 928.

RUDEŠ (Antona) JOSIP

Josip Rudeš je zapisan v več evidencah žrtev druge svetovne vojne, podatki o njem pa so zelo pomanjkljivi in tudi nasprotujoči.

V povojnem popisu l. 1964 je bil evidentiran v Mariboru kot Slovenec, ubit v Jasenovcu.

V zadnjem Miletićevem seznamu iz l. 2011 in na portalu SPJ piše, da je bil Hrvat iz Lukavca Klanječkega v občini Kraljevec na Sotli. Ubit naj bi bil l. 1942 v Jasenovcu.

Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory pa je navedeno, da je bil tekstilni delavec iz mariborskega predmestja Pobrežje, kjer je živel in bil poročen, ter da je izginil oz. da je bil ubit 25. julija 1942 v Bjelovarju. Njegov priimek je zapisan kot Rudež. Morda ne gre za isto osebo.

Viri: Miletić (2011), str. 166; Popis 1964 - Slovenija, str. 287; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

RUDMAN (Alojza) MIRKO

Mirko Rudman se je rodil l. 1924 v Trbovljah.

V Zagrebu je delal kot zidarski pomočnik. Zaradi delovanja v osvobodilnem gibanju so ga 23. septembra 1943 aretirali v središču Zagreba. Dva meseca so ga zasliševali v zaporu na Savski cesti, potem pa so ga deportirali v taborišče Stara Gradiška. Septembra 1944 je bil premeščen v Jasenovac, v gradbeni oddelek. Domačim se je zadnjič oglasil marca 1945. Na seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejeli vsaj en paket, je pripisano, da je bil ubit 22. aprila 1945.

V arhivu HDA najdemo tudi Mirka Radmana z enakimi osebnimi podatki, ki naj bi ga ubili v zaporu v Sisku, kamor naj bi ga premestili iz zagrebških zaporov. Menimo, da gre za isto osebo.

Vira: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 830; Miletić (2011), str. 891; www.jusp-jasenovac.hr.

S

SALMIČ (Rafaela) SAVO

Savo Salmič se je rodil 6. julija 1906 v Celju očetu Rafaelu in materi Ani, roj. Leitgeb. Oče Rafael, po rodu iz Postojne, je bil po poklicu urar in je v Celju, kamor se je preselil l. 1899, odprl zlatarno, urarno in draguljarno. V mladosti je obiskoval Borštnikovo dramsko šolo in si s številnimi uspešnimi vlogami pridobil sloves največjega slovenskega amaterskega igralca. Bil je tudi pomemben narodni delavec, dejaven na različnih družbenih področjih, zlasti v sokolstvu.

Savo je bil mornariški častnik v jugoslovanski kraljevi vojni mornarici. Živel je v Šibeniku. Po kapitulaciji l. 1941 je prestopil v vojsko NDH in se zaposlil v vojnem ministrstvu v Zagrebu.

Aretirali so ga 7. februarja 1944 ob razkrinkanju zagrebške postojanke obveščevalne mreže Vladimirja Vauhnika v Zagrebu. Vauhnik je bil nekdanji jugoslovanski polkovnik in vojaški ataše v Berlinu, ki je vladi Kraljevine Jugoslavije sporočil novico o načrtovanem napadu na Beograd 6. aprila 1941. Med letoma 1941 in 1944 je sodeloval z britansko obveščevalno službo in v Ljubljani vzpostavil razvejano obveščevalno mrežo BBZ z več postojankami. Zagrebško je vodila njegova sestrična Melita Tomić, roj. l. 1911 v Škofji Loki. Med Zagrebom in Ljubljano je prenašala skrivno pošto s pomembnimi obveščevalnimi podatki za Britance.

Ob razkrinkanju in uničenju zagrebške naveze je bilo obsojenih 27 ljudi. Trije Slovenci so bili obsojeni na smrtno kazen z ustrelitvijo; poleg Melite Tomić še generalštabni polkovnik Josip Hočevar, roj. l. 1899 v Rogaški Slatini, in vojaški uradnik Franc Felle, roj. l. 1907 v Slovenj Gradcu. Usmrtili so jih 11. junija 1944 v Zagrebu.

Salmiču je zagrebško vojaško sodišče 9. junija 1944 zaradi izdaje zaupnih podatkov o vojaških transportih skozi Zagreb izreklo dosmrtno zaporno kazen. Kazen je začel služiti v Sremski Mitrovici, od koder so ga premestili v Lepoglavo, od tam pa aprila 1945 v Jasenovac. Po nekaterih navedbah tja sploh ni prispel in je bil ubit v transportu, po drugih je bil ustreljen v Jasenovcu.

Med obsojenimi je bil tudi Zagrebčan Robert Vukmanič, ki je pred vojno živel in delal v Sloveniji. Prav tako je bil obsojen na zaporno kazen in je prešel enako pot kot Salmič, vsaka sled za njim pa se je izgubila v Jasenovcu. (it)

Viri: Boban, str. 347–381; Dubravica, Marković, str. 93; HDA, fond 511; Kranjc, Orel Kos, str. 118; *Napredovanje …*; *+Rafko Salmič*; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi533036/, Rafael Salmič; UL, 7. 9. 1946, str. 386.

SEM (Jakoba) JAKOB

Jakob Sem se je rodil 23. julija 1908 v Radmirju, v današnji občini Ljubno ob Savinji. Gimnazijo je končal v Šentvidu pri Ljubljani, študij teologije pa v Mariboru, kjer je bil posvečen 5. julija 1931. Bil je kaplan v Halozah, v današnji občini Cirkulane, pri župniku Francu Groblerju, ki je bil kasneje v t. i. zagorski skupini slovenskih duhovnikov, ki so jih prijeli in ubili v Jasenovcu. Sema in Groblerja so nemške okupacijske oblasti v NDH izgnale 19. aprila 1941 v skupini prvih desetih izgnanih slovenskih duhovnikov.

Batelja, str. 112.

Grobler se je zatekel v Tuhelj, Sem pa se je ilegalno vrnil na Štajersko, vendar ne za dolgo, ker so ga Nemci aretirali in zaprli v Celju ter ga 5.

julija 1941 zopet izgnali na Hrvaško. Iz Zagreba je najprej odšel v župnijo Lasinja v Sisku, nato od tam v župnijo Lobor v hrvaškem Zagorju.

Prijeli so ga spomladi 1942, ker naj bi kmečke fante nagovarjal k odhodu v partizane in jih navduševal za boj zoper okupatorje in domače izdajalce. Povezan naj bi bil tudi s komunisti.

Po deportaciji v taborišče Jasenovac so ga hudo trpinčili, najbolj poročnik Ante Kojić. Preživeli taboriščnik Vajs je pripovedoval, kako so Sema odvedli na morišče: pred ustaškim poveljstvom so mu z žico zvezali roke, da mu je presekala kožo do krvi, noge so mu okovali v verige, nato pa ga pretepali, dokler ni izgubil zavesti. Romom, ki so bili prav tako namenjeni za likvidacijo, so razvezali roke, da so lahko nezavestnega Sema odvlekli do čolna na Savi, od koder so ga prepeljali v Gradino in ga skupaj z Romi usmrtili 30. septembra 1942.

Viri: Batelja, str. 47, 62, 81, 112 in 16; Borovnik, str. 299; Kožul, str. 61–62; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (2011), str. 888; Nikolić (1969), str. 154–155; Škiljan, str. 178; Vukić (2019), str. 87.

Rečni brod oz. splav na reki Savi pri Jasenovcu, junij 1945
Hrvatski povijesni muzej, HPM/MRNH–F-10132

SEVER (Karola) ALBIN

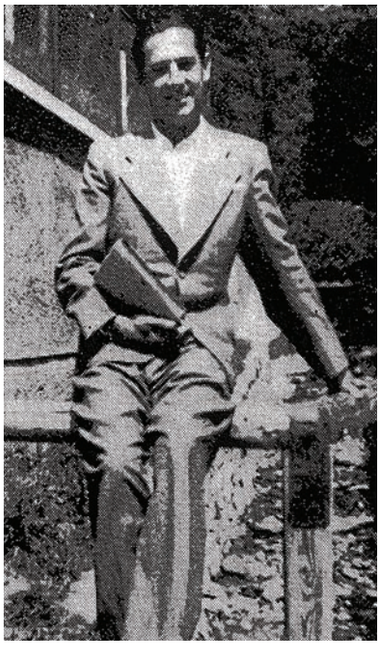

Borovnik, str. 24.

Albin Sever se je rodil 10. marca 1912 v Kopru očetu Karolu in materi Kristini, roj. Birsa. V Mariboru je študiral na glasbenem konservatoriju, v Zagrebu pa na filozofski fakulteti. Bil je aktiven v naprednih mladinskih in študentskih organizacijah ter član KPJ.

Po končanem študiju glasbe in diplomi iz filozofije se je l. 1939 zaposlil v Gospiću kot profesor glasbe na učiteljišču. Med ljudmi je bil priljubljen. Zapomnili so si, da je pred oblastmi zaščitil štirinajst učencev, ki so jim očitali napredno usmeritev, zaradi česar je tudi moral zapustiti Gospić. Ko je 1. junija 1941 prišel v Zagreb k svoji ženi Gabrijeli, so ga aretirali. Po treh mesecih mučenja v zaporu na Savski cesti so ga poslali v taborišče Jasenovac. Tam so mu namenili eno od najtežjih del – kopanje gline. Po nekaj dneh je obnemogel in se onesvestil. Rešila sta ga zdravnik Policer in medicinski pomočnik, ki je bil član komunističnega podmladka.

V ambulanti je z navdušenjem govoril o glasbi, zlasti o Beethovnovi Deveti simfoniji, ki govori o surovi življenjski resničnosti, človekovem egoizmu in uporu proti vsemogočim silam. Simfonijo je primerjal z življenjem v taborišču. Želel si je, da bi nekoč, ko bo svoboden, napisal simfonijo o Jasenovcu.

Ko so ga partizani julija in septembra 1943 uvrstili na seznam za zamenjavo z zajetimi ustaškimi častniki, niso mogli vedeti, da ga ni bilo več med živimi.

Nekega januarskega dne l. 1942 so opolnoči v ambulanto prišli ustaši in s seznama prebrali nekaj imen, med katerimi je bilo tudi Albinovo. Vse so odvedli in jih ustrelili.

Viri: Borovnik, 299; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1986), str. 668–669; Miletić (1987), str. 309, 662; Miletić (2011), str. 888; Nikolić (1969), str. 98–103; Nikolić (1975), str. 189, www.sistory.si.

SIMČIČ (Antona) ADELINO
SIMČIČ (Antona) RAJMOND

Brata Simčič sta bila rojena v Gorici, v Kraljevini Italiji, le nekaj let po koncu prve svetovne vojne, Adelino l. 1924, Rajmond pa l. 1926.

O njunem življenju nismo našli nobenih podatkov. Ni znano, kako sta se znašla v taborišču Jasenovac, kjer sta bila usmrčena l. 1944.

Evidentirana sta kot vojni žrtvi iz Mahovljanov pri Banjaluki, v današnji občini Laktaši. Na širšem območju Laktašev je od razpada Astro-Ogrske živelo veliko slovenskih družin iz Goriške, Krasa in Primorske, od konca 19. st. pa tudi močna skupnost Italijanov.

Viri: Adamič Papež, str. 25; Miletić (2011), str. 889; Popis 1964 - BiH, str. 1731; www.jusp-jasenovac.hr.

SKOK (Valentina) AVGUST

HDA, fond 259, ROZ, št. 4389.

Avgust Skok se je rodil 30. marca 1908 v Cerovem pri Grosuplju, očetu Valentinu in materi Alojziji. Bil je poklicni zidar. Ni znano, kje sta z ženo Ivko živela ob izbruhu vojne.

Ustaško redarstvo ga je aretiralo 10. decembra 1941 v Savskem Marofu. Obsodili so ga na dve leti prisilnega dela v taborišču Jasenovac, kamor je prispel 25. julija 1942.

L. 1944 ga najdemo na seznamu paketarnice, med jetniki, ki so to leto prejemali pakete. Bil je v gradbeni skupini. Na seznam so po osvoboditvi pripisovali podatke o usodi posameznih jetnikov. Pri Skoku piše, da je umrl marca 1945.

Zdravnik Nikola Nikolić, ki je bil tudi sam dalj časa taboriščnik in je o tem napisal knjigo, si je iz Jasenovca zapomnil slovenskega zidarja s priimkom Skok, ki so ga ustaši usmrtili.

Med gradnjo stavbe za poslopjem ekonomata je izčrpani Skok stražarje nekoč prosil, da bi mu odobrili dva ali tri dni počitka. Namesto tega so mu za kazen naložili, da petkrat odnese opeke v nadstropje. Ker naloge ni zadovoljivo opravil, so ga odvedli na morišče Gradina in ga tam v skupini petdesetih taboriščnikov zaklali.

V prvem povojnem seznamu slovenskih taboriščnikov, ki ga je l. 1969 sestavil Stane Kumar, je med ubitimi naveden »zidar Skok iz Slovenskega primorja«. Verjetno gre za isto osebo.

Viri: Borovnik, str. 299; HDA, fond 259, ROZ, št. 4389; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1986), str. 830; Nikolić (1975), str. 188.

SMODE (Mihaela) ANGELA

Angela Smode se je rodila l. 1904 v Radljah ob Dravi, v središču Dravske doline med Dravogradom in Mariborom, tik ob meji z Avstrijo. Drugih osebnih podatkov o njej nismo našli.

Vojno je dočakala v Zagrebu, kjer je bila tudi aretirana in odvedena v zapor v Đorđićevi ulici.

Najprej je bila zaprta v Stari Gradiški, nato v Lepoglavi. Od tam so jo pred zaprtjem tega taborišča aprila 1945 z vlakom deportirali v Jasenovac na likvidacijo. Ko so iz enega od vagonov taboriščniki uspeli med vožnjo pobegniti, so ustaši ostale v transportu ubili.

Angela Smode naj bi bila v vagonu, ki je zgorel blizu mesta Kutina.

V Miletićevem seznamu iz l. 2011 je njeno ime zapisano kot Adela Smode, bila pa naj bi iz Mute.

Viri: Miletič (2011), str. 887; HDA, fond 511; www.sistory.si.

SOPČIČ (Jurija) MARIJA, roj. NOVAK

Marija Novak se je rodila 22. novembra 1885 v Dolah pri Litiji očetu Juriju in materi Mariji, roj. Knap. Po poklicu je bila ekonomistka. Poročila se je l. 1915 z Ivanom Sopčičem.

Z družino je živela v Čakovcu in Zagrebu. Preživeli taboriščnik Nikola Nikolić je zapisal, da je veljala za napredno Slovenko, antifašistko, in da je bil njen sin Dragec znan partizanski borec.

Dragotin Sopčič - Dragec je bil pred odhodom v partizane nadporočnik v protiletalski obrambi domobranske vojske NDH. Bil je del ilegalne mreže okoli častnika Franja Balona, ki je sodelovala z odporniškim gibanjem. Ko so Balona l. 1943 aretirali, ta mreža sicer ni bila razkrita, vendar je več častnikov pobegnilo v partizane.

Marijo so zaradi pomoči ilegalcem aretirali 18. avgusta 1944. Po zaslišanju in mučenju v zagrebških zaporih so jo deportirali v taborišče Jasenovac na služenje dveletne kazni. Ustrelili so jo 21. aprila 1945 z drugimi antifašistkami iz Zagreba, njihova trupla pa zažgali.

L. 1946 so kot leto njene smrti določili l. 1944.

Viri: Borovnik, str. 299; KK Dole pri Litiji, 1871–1912; Nikolić (1969), str. 98; Nikolić (1975), str. 188–189; Miletić (1986), str. 958; Miletič (2011), str. 887; Petričević: *Naši ilegalci* …, 2. 2. 1964.

SOTLAR (Antona) ALOJZ

Alojz Sotlar se je rodil 19. maja 1919 v Radečah, v Posavskem hribovju, očetu Antonu in materi Mariji, roj. Hribar.

Bil je železniški uradnik in v času prijetja samski.

Ni znano, kako je končal v taborišču Jasenovac, kjer se je za njim izgubila vsaka sled. Kot datum smrti so uradno določili 6. maj 1945.

Viri: Miletič (2011), str. 887; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

SOVINEK (Martina) MARIJA

Marija Sovinek se je rodila l. 1916 v Šmartnem v Rožni dolini, naselju ob severnem delu Celja, po katerem je ime dobilo Šmartinsko jezero. Njeni starši so bili Martin in Marija, roj. Kosmat.

Ni bila poročena, toda živela je z Vasom Grujićem v Senjski ul. 6 v Zagrebu. Grujić je bil glavna zveza komunistov s partizani v gozdu. Obtožili so ga, da je v kraju Pisarovina partizanom prodal več kot dvajset vozov materiala, tj. bencina, nafte, orožja, medicinskega materiala idr., a je sam pravočasno odšel k partizanom. Ker ga Marija ni prijavila, so jo 30. maja 1944 aretirali in 8. julija 1944 deportirali v taborišče Stara Gradiška v skupini štirinajstih taboriščnic, med katerimi je bila še ena Slovenka, Marija Pošeta iz Borovnice.

Od tam je bila premeščena v Jasenovac, kjer so jo januarja ali februarja 1945 usmrtili z obešanjem.

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 4506; Kevo (2009), str. 557; Miletić (1986), str. 956, Miletić (1987), str. 393; Miletič (2011), str. 887.

STARC (Franca) RUDOLF

Rudolf Starc se je rodil 25. aprila 1923 v Laškem očetu Francu in materi Mariji, roj. Rotar. Ob nacistični okupaciji Štajerske je živel v Središču ob Dravi. Bil je dijak ptujske gimnazije.

L. 1943 je pred Nemci pobegnil na Hrvaško, kjer je deloval najprej kot aktivist na terenu, potem pa je vstopil v 1. bataljon Kalniškega odreda. Ustaši so ga ujeli in ga zaprli v taborišče Jasenovac, kjer je bil l. 1943 ubit.

Viri: Miletič (2011), str. 887; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; www.sistory.si.

SVETKO (Ivana) ADOLF

Adolf Svetko se je rodil l. 1909 v Libojah pri Žalcu, v nekdanjem rudarskem in industrijskem naselju v Spodnji Savinjski dolini.

Živel je v Zagrebu, kjer je bil aretiran 20. aprila 1943. Deportirali so ga v taborišče Stara Gradiška, od tam pa v Jasenovac. Bil je v krojaški in čevljarski delavnici. To je razvidno iz seznama taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete.

Ubit je bil l. 1945, potem ko je poskusil pobegniti iz taborišča.

Vira: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 833.

Š ŠANDER (Jožefa) ENGELBERT VEKOSLAV

Slavko Šander, s polnim imenom Engelbert Vekoslav, se je rodil 24 oktobra 1922 v Mariboru očetu Jožefu in materi Ivani, roj. Kovač. Po poklicu je bil učitelj. O njem nimamo drugih osebnih podatkov.

Vemo, da je bil l. 1944 v Jasenovcu razporejen na delo v električno centralo. To piše v indeksu paketarnice, taboriščnem seznamu z imeni jetnikov, ki so tega leta prejemali pakete. Ob njegovem imenu je dopisano, da je umrl oktobra 1944. Podatke o smrti taboriščnikov je na seznam po vojni po spominu dopisoval taboriščni brivec.

Slavko je bil zagotovo še živ 23. oktobra 1944, saj je ta datum zapisan na taboriščni dopisnici, ki jo je poslal Francki Žaberl, teti taboriščnice Slavice Palir; na njej prosi za slanino, kruh in cigarete. Tam je zabeleženo, da je bil v skupini II – gozd (hr. šuma).

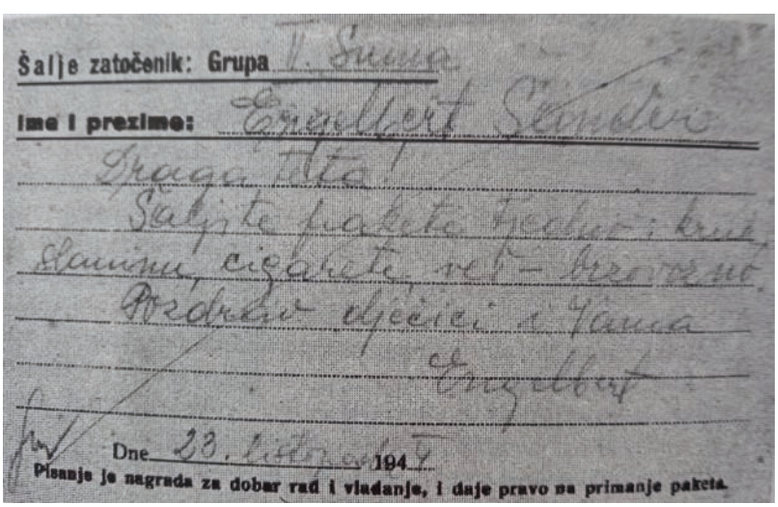
Šalje zatočenik: Grupa II. šuma
Ime i prezime: Engelbert Šander
Draga teta!
Šaljite pakete hrane: kruh, slaninu, cigarete, vrt – brzovezno.
Pozdrav dječici i Vanca
Engelbert
Dne 23. listopada 194 7
Pisanje je nagrada za dobar rad i vladanje, i daje pravo na primanje paketa.

Taboriščna dopisnica, ki jo je Slavko Šander odposlal jeseni 1944. Po tistem se je za njim izgubila vsaka sled.
Borovnik, str. 198.

Omenjen je tudi med taboriščniki Stare Gradiške, člani komunističnega podmladka SKOJ in KPJ, ki naj bi l. 1942 izkusili t. i. celico smrti, kamor so taboriščnike zapirali brez hrane in vode ter številne tudi izstradali do smrti.

V evidencah je njegov priimek zapisan tudi kot Šandor. (it)

Viri: Borovnik, str. 300; Miletić (1986), str. 696 in 837; Miletić (2011), str. 53, 888; Palir v Borovnik, str. 198; www.jusp-jasenova.hr; www.sistory.si.

ŠANTEL (Saša) BOJAN

Arhiv Đorđa Mihovilovića

Bojan Šantel se je rodil 23. oktobra 1910 v Pazinu očetu Sašu in materi Ruži, roj. Sever. Imel je še sestri Dušano in Vojo. Oče je bil profesor risanja ter vsestranski glasbeni in likovni umetnik, po rodu z Goriškega. Po koncu šolanja za učitelja na Dunaju je sprva poučeval v tem mestu, potem v Kopru, med letoma 1907 in 1918 v Pazinu, po razpadu Avstro-Ogrske, ko je ta del Istre pripadel Italiji, se je z družino preselil v Jugoslavijo. Najprej so živeli na Sušaku, od l. 1920 pa v Ljubljani.

Bojan je po končani gimnaziji v Ljubljani odšel na študij v Zagreb, kjer je l. 1935 diplomiral na filozofski fakulteti, in sicer iz t. i. VI. skupine predmetov (fizike, kemije in matematike). Med letoma 1937 in 1938 je bil zaposlen v srednješolskem internatu v Ljubljani, potem pa se je preselil na Hrvaško; najprej je bil učitelj v Đurđevcu, nato profesor fizike na bjelovarski gimnaziji. Svoj poklic je oboževal, zaljubljen je bil v atomsko fiziko.

V zakonu z Antonijo, roj. Ravnikar, sta se mu rodili hčerki Raša in Zdenka. Bil je antifašist in nasprotnik ustaškega režima.

Aretirali so ga l. 1944 in deportirali v taborišče Jasenovac, kjer je bil ubit v zaporu v zadnjih dneh obstoja taborišča l. 1945.

Vira: Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 886; Miletić (2011), str. 874; www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/santel-sasa-aleksander.

ŠARNER (Franca) RUDOLF

Rudolf Šarner se je rodil 8. marca 1910 v Šoštanju v Šaleški dolini očetu Francu in materi Ceciliji, roj. Kotnik. Oče je bil pismonoša.

Rudolf je se je že pred vojno preselil na Hrvaško. L. 1933 se je v Preloščici pri Sisku poročil z Ivano Križe iz Križevcev. Živela sta v bližnjem Topolovcu do l. 1942, ko so ga ustaši aretirali in deportirali v Jasenovac. Ubili naj bi ga l. 1945. (ask/it)

Vir: KK Šoštanj, 1897–1911; NN, št. 115/1947.

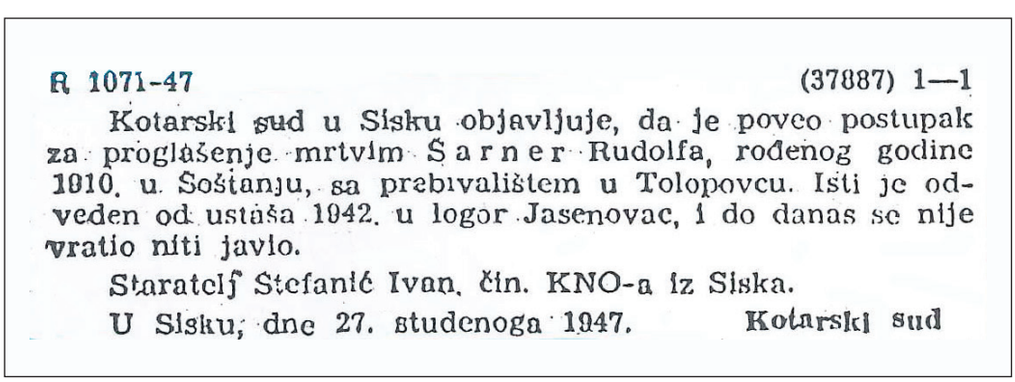

R 1071-47 (37887) 1—1

Kotarski sud u Sisku objavljuje, da je poveo postupak za proglašenje mrtvim Šarner Rudolfa, rođenog godine 1910. u Šoštanju, sa prebivalištem u Tolopovcu. Isti je odveden od ustaša 1942. u logor Jasenovac, i do danas se nije vratio niti javio.

Staratelj Stefanić Ivan, čin. KNO-a iz Siska.

U Sisku, dne 27. studenoga 1947. Kotarski sud

Objava o pogrešanem Rudolfu Šarnerju
NN 115/1947

ŠEBENIK (Valentina) JOSIP
ŠEBENIK (Josipa) JOSIP

Josip Šebenik se je rodil 11. aprila 1897 očetu Valentinu in materi Mariji, roj. Smole, v Notranjih Goricah na južnem delu Ljubljanskega barja, nedaleč od Ljubljane, v današnji občini Brezovica. Bil je železniški uradnik in je med drugo svetovno vojni živel v Lipovljanih na Hrvaškem. V tem zahodnoslavonskem kraju ob pomembni železniški progi med Zagrebom in Vinkovci je takrat živelo okoli petsto gospodinjstev s skupaj več dva tisoč prebivalci. Ti so bili že od avstro-ogrskih časov narodnostno zelo pisani – veliko je bilo Ukrajincev, Slovakov in Čehov.

Josip se je l. 1922 poročil z Julijano, roj. Balcirak, v župniji Gaj, nedaleč od Lipovljanov. Iz cerkvenih knjig vemo, da sta imela dva otroka. Sin Josip ml. se jima je rodil l. 1923.

Oče in sin sta bila v Jasenovac odvedena v noči z 19. na 20. september 1944, ko so ustaši v maščevalni akciji zaradi pogostih diverzij na železniški progi v taborišče odvedli 182 domačinov. Večina se jih od tam ni vrnila. Tudi za obema Šebenikoma se je tam izgubila vsaka sled. (it)

Vira: Buljan, Horvat, str. 828–829, 845; www.jusp-jasenovac.hr.

ŠEPČIČ (Đure) MARIJA

Marija Šepčič se je rodila l. 1885 v Zidanem Mostu, pomembnem železniškim križišču, skozi katerega že od l. 1862 poteka proga Ljubljana–Zagreb. Njeni podrobnejši osebni podatki niso znani, ne vemo, ali je bila poročena ali je Šepčič njen dekliški priimek. Prav tako ni znano, kako je končala v Jasenovcu.

V seznamu 1165 taboriščnic piše, da je bila v Jasenovcu sprejeta 12. avgusta 1944, umrla pa je le tri mesece pozneje, 22. novembra 1944.

Vira: Borovnik, str. 300; Miletić (1986), str. 958; Miletić (2011), str. 891..

ŠERBAK (Ivana) MIRAN

Miran Šerbak se je rodil 12. februarja 1926 v Dobju na Kozjanskem v napredni družini učitelja Ivana Šerbaka in matere Jerice, roj. Kos. Imel je še brata Ivana in Emila ter sestro Zoro. Starši in mlajša sinova Ivan in Miran so med nemško okupacijo živeli v Mariboru, kamor so se preselili po očetovi upokojitvi l. 1928. Tam je Miran, najmlajši od štirih otrok, obiskoval 4. razred realne gimnazije, kar bi bil danes 9. razred osnovne šole. Ivan je opravljal priložnostna dela. Brat Emil je živel v Kragujevcu, kjer je bil strojni tehnik, sestra Zora, po poklicu učiteljica, pa se je ob začetku vojne pridružila osvobodilnemu gibanju in se odselila v Ljubljano, ki je bila tedaj pod italijansko okupacijsko oblastjo.

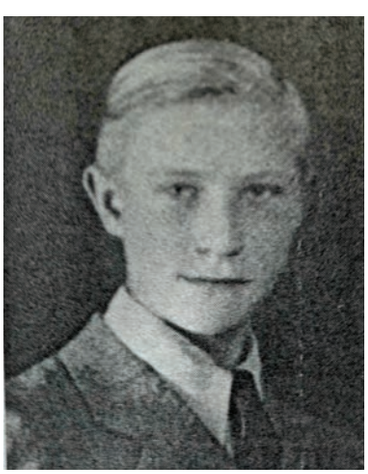

Borovnik, str. 24.

Dobra dva meseca po nacistični zasedbi Štajerske so očeta, mater ter sinova Ivana in Mirana izgnali iz Maribora. Bili so v transportu št. 26, ki je 26. junija 1941 odpeljal v Slavonsko Požego. Od tam so jih preselili v Korenico v Liki, nato pa v Virovitico. Ustaši so jim dovolili, da si sami poiščejo ustrezno bivališče. Ustalili so se

v Cabuni, ob cesti proti Slatini. Ivan je dobil delo na občini v Virovitici, Miran pa je obiskoval virovitiško gimnazijo. Brata sta se povezala z osvobodilnim gibanjem, zbirala sta denar, trosila letake, raznašala pošto in nabavljala tobak. Ko je Mirana sošolka izdala in so ga zaprli, je Ivan pobegnil v partizane in tam kmalu padel.

Mirana so po aretaciji 18. junija 1943 najprej zasliševali in mučili v Virovitici, nato zaprli v Osijeku in naposled deportirali v Jasenovac. To je bila ista pot, po kateri je v taborišče prišel tudi avtorjev oče Martin Kramar.

V Jasenovcu je dobil taboriščno številko 2052-H. Kasneje je bil premeščen v Staro Gradiško. Najdemo ga na seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete.

V virih je omenjen med taboriščniki, ki naj bi izkusili t. i. celico smrti, kjer so jetnike mučili tako, da so jih zapirali brez hrane in vode. V Stari Gradiški sta se poleti 1943 spoznala z Jernejem Borovnikom, ko sta pri vodnjaku z mrzlo vodo pomivala svoji žlici in skodeli. Postala sta največja prijatelja. Borovnik je kasneje pripovedoval, da sta se v časih največje lakote pogovarjala o hrani, po kateri so hrepeneli izstradani jetniki; Miranova najljubša jed so bile testenine, Jernejeva pa jabolčni zavitek.

Nekdanji taboriščnik Nikola Nikolić si je zapomnil, da je bil Miran likvidiran skupaj z mariborskim profesorjem Franjem Crnekom spomladi 1945.

Viri: Amulić in Huber, str. 87; Borovnik, str. 147, 236–239 in 300; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390 in 396; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886, 888; Nikolić (1975), str. 189; Ostrovška, v Borovnik, str. 240–241; Spomini: Jernej Borovnik, 2. del, TV Slovenija, 2016; www.sistory.si.

ŠKALER (Martina) ROZIKA

Rozika Škaler se je rodila 3. marca 1912 v Mihalovcu pri Dobovi očetu Martinu in materi Jožefi, roj. Čebič.

Z možem Franjem sta živela v Javorju pri Brdovcu, nedaleč od Zaprešića ter slovensko-hrvaške meje. Franjo je bil vodja krajevne gasilske enote, Rozika pa gospodinja. Aretirali so jo 7. novembra 1944, ker je Franjo odšel v partizane in s seboj odpeljal vso gasilsko opremo ter več gasilcev iz svoje enote. Na zaslišanju v bližnjem Savskem Marofu je zatrjevala, da o moževih načrtih ni vedela ničesar, da jo je pred odhodom prosil za sto tisoč kun, ker da gre kupit vino. Obsodili so jo na eno leto prisilnega dela v taborišču Lepoglava, kamor so jo deportirali 22. januarja 1945. Tisto pomlad se je za njo izgubila vsaka sled. Ni podatkov, da bi bila ubita v Lepoglavi. Sklepa se, da je svojo življenjsko pot končala v Jasenovcu ali na poti tja, saj so marca in aprila 1945 – ob likvidaciji lepoglavskega taborišča – jetnike z več transporti množično premeščali v Jasenovac.

Vir: HDA, fond 259, ROZ, št. 5029.

ŠKOF (Karla) KAREL

Karel Škof se je rodil 25. junija 1912 na Bizeljskem očetu Karlu in materi Rozaliji, roj. Blažinčič. Ne vemo, kdaj se je preselil v Zagreb. Aretirali so ga l. 1944 in ga še istega leta, 14. avgusta, deportirali v Staro Gradiško. Obsojen je bil na tri leta prisilnega dela, ker naj bi več oseb nagovarjal k pomoči partizanom. Na očetovo prošnjo za pomilostitev so mu izrečeno kazen znižali na dve leti.

Karla l. 1944 najdemo na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so tega leta prejemali pakete. Bil je v skupini X, v kateri so taboriščniki opravljali različna dela. Pri njegovem imenu je pripisana beseda »rešen«. Na spletnem portalu Zgodovina Slovenija – SIstory je kot datum smrti naveden 11. februar 1945.

Na seznamih je njegov priimek zapisan tudi kot Skrof ali Škrof. (it)

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 5049; Miletić (1986), str. 837; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.si; www.sistory.si.

ŠKRABLIN (Jakoba) LEOPOLD

HDA, fond 259, ROZ, št. 5057.

Leopold Škrablin se je rodil 15. novembra 1906 v Šmarju pri Jelšah očetu Jakobu in materi Tereziji. Izučil se je za čevljarja. Poročen je bil z Marijo Sarafić.

Ustaške oblasti so ga aretirale 17. oktobra 1941 v Zagrebu zaradi suma, da je povezan s partizani. Obsodili so ga na tri leta prisilnega dela in ga 4. marca 1942 deportirali v taborišče Jasenovac, od tam pa v Staro Gradiško.

Najdemo ga na seznamu 553 taboriščnikov v Stari Gradiški, ki so 9. aprila 1942 poslali oz. prejeli dopisnico.

Istega leta so ga v tem taborišču ubili.

V SPJ je evidentiran kot Hrvat iz Borova. Morda je kot poklicni čevljar delal v obutveni industriji Bata v vukovarskem predmestju Borovo, ki je pred drugo svetovno vojno zaposlovala več sto ljudi.

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 5057; Miletić (1986), str. 206; www.jusp-jasenovac.hr.

ŠORN (Jakoba) ANTONIJA
ŠORN (Ignaca) BISERKA
ŠORN (Vinka) IGNAC
ŠORN (Ignaca) VERA

Štiričlanska slovenska družina Šorn je živela v Zagrebu, Ignac Šorn, rojen l. 1903 v Pristavi pri Mestinju, je bil avtoprevoznik, njegova žena Antonija, rojena l. 1906 v Črešnjevcu pri Slovenski Bistrici, pa kuharica. V Zagrebu sta se jima rodili hčerki Biserka, l. 1928, in Vera, l. 1935.

Družino so aretirali 7. novembra 1944, ko sta imeli dekleti le devet in šestnajst let. Druge podrobnosti niso znane. V taborišču Jasenovac naj bi bili ubiti konec l. 1944 ali v začetku l. 1945.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (2011), str. 890; www.jusp-jasenovac.si.

ŠPAREMBLEK (Rudolfa) ANTON

Anton Šparemblek se je rodil 15. oktobra 1924 v Zagrebu v slovenski družini očeta Rudolfa (Rudija) in matere Katarine, roj. Očko. Bil je delavec, živel je pri starših v Zaprešićki ul. 37.

Ob izbruhu vojne se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Udeleževal se je ilegalnih sestankov, na katerih so organizirali odhode v partizane.

Prijeli so ga v raciji 3. januarja 1944 s še nekaj tovariši. Obsodili so ga na dve leti prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška. Tja so ga deportirali 28. avgusta 1944 na podlagi odločbe Glavnega ravnateljstva za red in varnost št. 40623, ki so jo izdali štiri dni prej. Istega leta so ga premestili v Jasenovac. Najdemo ga na seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Ubit je bil v taborišču Jasenovac l. 1945.

VirI: HDA, fond 259, ROZ, št. 5138; Miletić (1986), str. 837; www.jusp-jasenovac.hr.

ŠPICER (Izidorja) FRANC

Franc Špicer se je rodil 11. novembra 1911 v Bakovcih pri Murski Soboti.

Bil je trgovec v Budaševu pri Sisku. L. 1941 so ga aretirali in odvedli v taborišče Jasenovac; od takrat domači o njem niso dobili nobenih informacij.

Iz indeksa paketarnice, seznama jetnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete, razberemo, da je bil razporejen v mizarsko in žagarsko delavnico. Kot vsi taboriščniki je na ukaz opravljal tudi druga dela.

V pričevanju neimenovanega taboriščnika iz l. 1944 najdemo opis dogajanja v Stari Gradiški poleti 1942, ko so tja privedli na stotine civilistov s Kozare, ki so jih zasliševali, mučili in ubijali zaradi domnevne povezanosti s partizani. Povedal je, da bi o žrtvah lahko kaj več povedal »Špicer iz Siska, ki je zdaj v Jasenovcu«, saj je moral s še enim sojetnikom vsako jutro v vedrih nositi vodo za pranje tal in zidov, poškropljenih s krvjo mučenih.

Franc ni preživel, da bi tudi sam pričal o strahotah. Umrl je v taborišču, ni pa znano, kdaj in kako. (ask/it)

Vira: Miletić (1986), str. 763 in 836; NN 38/1947.

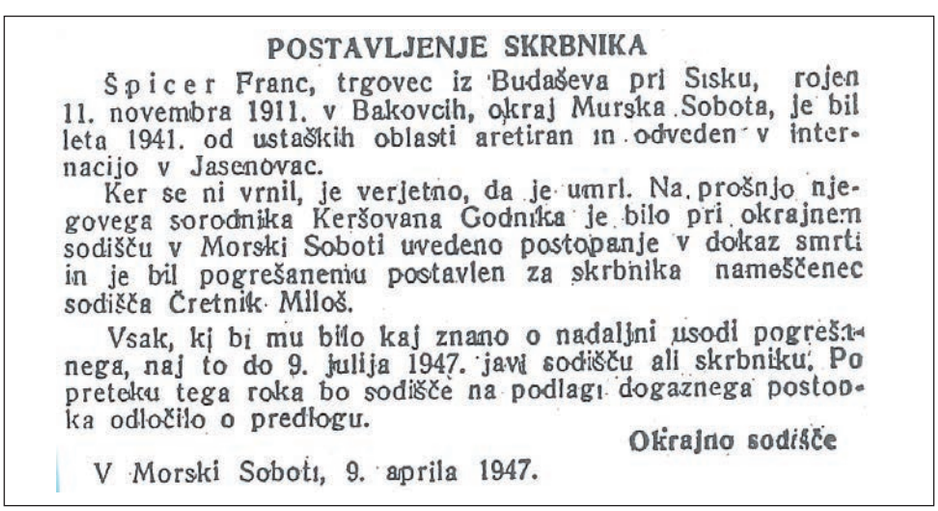

POSTAVLJENJE SKRBNIKA

Špicer Franc, trgovec iz Budaševa pri Sisku, rojen 11. novembra 1911. v Bakovcih, okraj Murska Sobota, je bil leta 1941. od ustaških oblasti aretiran in odveden v internacijo v Jasenovac.

Ker se ni vrnil, je verjetno, da je umrl. Na prošnjo njegovega sorodnika Keršovana Godnika je bilo pri okrajnem sodišču v Morski Soboti uvedeno postopanje v dokaz smrti in je bil pogrešanemu postavlen za skrbnika nameščenec sodišča Čretnik Miloš.

Vsak, ki bi mu bilo kaj znano o nadaljni usodi pogrešanega, naj to do 9. julija 1947. javi sodišču ali skrbniku. Po preteku tega roka bo sodišče na podlagi dogaznega postopka odločilo o predlogu.

Okrajno sodišče

V Morski Soboti, 9. aprila 1947.

Objava o pogrešanem Francu Špicerju

NN 38/1947

ŠRUMPF (Franja) VINKO

Vinko (Vincek) Šrumpf se je rodil 18. januarja 1898 v Spodnji Polskavi v občini Slovenska Bistrica očetu Franju in materi Tereziji, roj. Jamžek. Po poklicu je bil strojni ključavničar.

Živel je v Jasenovcu, tik ob usnjarni, ki je bila med vojno del taboriščnega kompleksa, t. i. Kožara. Z ženo Jeleno (Jelico), roj. Đilas, sta imela dva sinova. Starejši je med vojno zbolel za tuberkulozo in umrl, mlajši Mijo pa je nevede sodeloval v pomoči taboriščnikom; ko so se mimo njihove njive vile kolone izčrpanih ljudi, jih je po naročilu staršev obmetaval s pridelki, bučami in koruzo. Za sestradane taboriščnike so pomenile predragoceno hrano. Če so stražarji to opazili, se je Vinko izgovoril, da je Mijo pač otrok. Vinkova žena in še tri domačinke so za taboriščnike na skrivaj pekle koruzni kruh; hlebčke so puščale na vrtu Šrumpfovih, ob bodeči žici. Ustaši so najprej odkrili, aretirali in usmrtili tri sosede, slab mesec pozneje, 4. maja 1944, pa so prišli še po Vinka in Jeleno. V taborišču se je za njima izgubila vsaka sled. O njunih dobrih delih so po vojni pričali preživeli taboriščniki. Njuna zgodba je opisana na spletni strani spominskega območja Jasenovac, na kateri sta uvrščena med pravične taborišča. (it)

Vira: Buljan, Horvat, str. 605; www.jusp-jasenovac.hr (podstran v angleščini: Jasenovac Concentration Camp, The Righteous Of Jasenovac, Jelena i Vinko Šrumf).

ŠTEGER (Karla) IVAN

Ivan (Janko) Šteger se je rodil l. 1907 na Ptuju.

Drugo svetovno vojno je dočakal kot nadporočnik v jugoslovanski kraljevi vojski. Ker je bil dejaven v osvobodilnem gibanju, so ga ustaši 25. septembra 1941 aretirali. Iz zapora v Đorđićevi ulici v Zagrebu so ga v taborišče Jasenovac deportirali 24. oktobra 1941 in ga tam ubili 19. januarja 1942.

Med jasenovškimi žrtvami je tudi Ljudmila Šteger s Ptuja, tudi njen oče je bil Karl. Ne vemo, ali sta bila kako povezana.

V knjigi o medvojni dejavnosti mladih revolucionarjev v Zagrebu sta skupaj navedena kot člana odporniškega gibanja, odvedena v Jasenovac in kjer sta tudi umrla. Tudi Ivanov priimek se v nekaterih virih zapisuje kot Štegar.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 930; Revolucionarni, 308, 312; www.jusp-jasenovac.hr

ŠTEGER (Karla) LJUDMILA

Ljudmila (Milka) Šteger se je rodila 13. septembra 1922 na Ptuju očetu Karlu in materi Heleni, roj. Ratner. Živela je v Zagrebu, na Zagorski ulici 58. Aretirali so jo 19. novembra 1944. V obtožnici so ji očitali, da je bila dejavna v Antifašistični fronti žensk in da je pod konspirativnim imenom Tanja sodelovala v odporniškem gibanju. Z njeno pomočjo naj bi v partizane odšle tri osebe. Obsojena je bila na trideset mesecev prisilnega dela v taborišču Jasenovac. Tja so jo privedli 27. januarja 1945, ubita je bila le nekaj dni pozneje, 1. februarja 1945.

Njen priimek je v evidencah zapisovan tudi kot Štegar. Med taboriščniki, ubitimi v Jasenovcu, je tudi Ivan (Karla) Štegar. Morebitnih povezav nismo odkrili.

V knjigi o zagrebškem odporniškem gibanju sta Janko in Milka Šteger skupaj navedena kot žrtvi Jasenovca.

Viri: Borovnik, str. 300; HDA, fond 259, ROZ, št. 5221b; Miletić (1986), str. 930, 959; Miletić (2011), str. 890; Revolucionarni, 308, 312; www. jusp-jasenovac.hr.

ŠTEPIC (Antona) MILKO

Milko Štepic se je rodil 13. septembra 1906 očetu Antonu in materi Josipini. V virih se pojavlja tudi z rojstnim imenom Anton ali Mirko ter priimkom Stepic, kot kraj rojstva pa se navajajo Kozje, Laška vas pri Štorah, Šmarje pri Jelšah in Zagreb.

Vemo, da so starši pokopani na pokopališču v Laškem in da so na nagrobni spomenik dali napisati tudi sinovo ime: Milko, Jasenovac, 1906–1942.

Iz virov še izluščimo, da je živel v Mariboru, da je bil poročen in da je opravljal delo knjigovodje. Kot kraj smrti se navaja tudi Stara Gradiška.

Viri: billiongraves.com/grave/Milko-Stepic/26232084; Borovnik, str. 300; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 887, 888; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

Nagrobni spomenik družine Štepic v Laškem
billiongraves.com/grave/Milko-Stepic/26232084

ŠTRAUS (Karla) IVAN

Ivan Štraus se je rodil 3. avgusta 1887 na Jesenicah, železarskemu središču na severozahodu Slovenije, očetu Karlu in materi Micki.

Bil je železničar v Novski, v zahodni Slavoniji. Poročen je bil z Anko, roj. Vaković, iz Vlaislava v občini Novigrad Podravski, nedaleč od Koprivnice. Otrok nista imela. Živela sta v Osiješki ulici v Novski. V taborišče Jasenovac sta bila odvedena 19. septembra 1944. Ne vemo, ali se je to zgodilo v množični ustaški deportaciji, ki je potekala v noči z 19. na 20. september v bližnjih Lipovljanih. Za zakoncema se je v Jasenovcu izgubila vsaka sled.

Vira: Buljan, Horvat, str. 294, 828; Miletić (2011), str. 887; www.jusp-jasenovac.hr.

ŠTRITOF (Ivana) IVAN

Ivan (Zlatko) Štritof se je rodil 26. marca 1922 v zaselku Mlino na Bledu očetu Ivanu in materi Frančiški, roj. Zupanc. Ob kapitulaciji Jugoslavije so Gorenjsko zasedli nacisti in turistični Bled začeli spreminjati v najjužnejše letovišče Tretjega rajha. Ivan je imel takrat 19 let. Ne vemo, kako je končal v NDH in ustaškem taborišču. V Jasenovcu je bil ubit l. 1945.

Viri: Borovnik, str. 300; Miletić (2011), str. 890; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

ŠTRITOF (Josipa) ROZALIJA, roj. ŠEPETAVC

Rozalija (Roza, Rozika) Štritof se je rodila 13. maja 1916 v Stari vasi na Bizeljskem v družini Josipa in Frančiške Šepetavc.

Foto: arhiv Đorđa Mihovilovića

Z možem Ivanom sta živela na Hrvaškem, tik ob meji s Slovenijo, v vasi Čemehovac v občini Dubravica, nedaleč od njene rojstne Stare vasi.

Rozalija je od začetka vojne sodelovala v osvobodilnem gibanju. Aretirali so jo 7. julija 1942 v Kustošiji, ko so v Zagrebu potekale množične aretacije Judov. Ugotovili so, da je »oporečna«, zato so jo obsodili na tri leta prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška. Konca kazni ni dočakala. Nazadnje se je od tam oglasila 5. avgusta 1944.

Pri Štritofih v Čemehovcu je bilo sicer skrivališče slovenskih terenskih aktivistov na Kozjanskem vse do poletja 1943, ko so ustaši razbili t. i. slovensko navezo, prek katere so bili partizani v stalnem stiku z domobranskim častnikom Franjem Balonom v Zagrebu. V

Vsebina odločbe ustaške nadzorne službe z dne 7. junija 1942 o napotitvi Rozalije Štritof v taborišče Stara Gradiška
Miletić (1986), 364.

Družinsko ime:	Štritof, roj. Šepetavc
Krstno ime:	Rozika
Ime očeta:	Josip
Ime matere:	Frančiška
Poklic:	gospodinja
Kraj rojstva:	Bizeljsko, okraj Brežice
Občina prebivanja:	Dubravica
Rojstni datum:	13. 5. 1916
Veroizpoved:	rimskokatoliške vere
Status:	poročena z Ivanom
Zadnje prebivališče:	Čemehovac

Privedena 7. 7. 1942 iz Zagreba. Prijeta med čiščenjem Judov v Kustošiji. Kot oporečna napotena v taborišče Stara Gradiška z odločbo Urada I št. 44655 za 3 leta, do 7. 7. 1945.

obtožnici so mu očitali, da je z motornim kolesom večkrat prišel k hiši Rozalije in Ljubice Štritof ter se tam sestajal z vodjem partizanske enote Milanom Šepetavcem. Takrat so aretirali in zasliševali več civilistov, tudi Ljubico Štritof. Ne vemo, kakšna je bila nadaljnja usoda vseh, ki so bili obtoženi sodelovanja. Vemo, da so takrat v Staro Gradiško oz. Jasenovac odvedli Ferda Bosino, Rozalijo Lipej in Franja Mačka.

Viri: HDA, fond 511; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1986), str. 696 in 798; Miletić (1987), str. 661; Miletić (2011), str. 886; Petričević: *Naši ilegalci ...* , 1.2. in 2. 2. 1964; Sunajko, str. 114, 201.

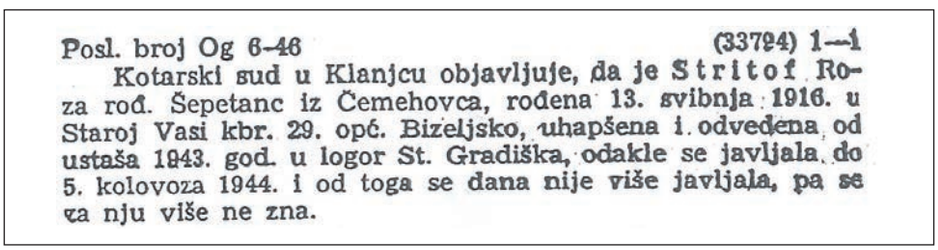
Posl. broj Og 6-46 (33794) 1—1
Kotarski sud u Klanjcu objavljuje, da je Stritof Roza rođ. Šepetanc iz Čemehovca, rođena 13. svibnja 1916. u Staroj Vasi kbr. 29. opć. Bizeljsko, uhapšena i odvedena od ustaša 1943. god. u logor St. Gradiška, odakle se javljala do 5. kolovoza 1944. i od toga se dana nije više javljala, pa se za nju više ne zna.

Objava o pogrešani Rozaliji Štritof
NN 53/1947

Viri: Borovnik, str. 300; Miletić (1986), str. 364, 744, 958; Miletić (2011), str. 52 in 53; NN 53/1947, Sunajko, str. 201.

ŠTUPAR (Josipa) ALOJZ

Slavko Štupar na družinski fotografiji iz 30. let prejšnjega stoletja stoji prvi z desne. V sredini sedita stara mama Frančiška in stari oče Josip, med njima Slavkova sestra Pavla, levo in desno oče Josip in mati Katarina. Stojijo (z leve) sestra Marija ter brata Jože in Franc.
Foto: arhiv družine Štupar.

Alojz (Slavko, Slavo) Štupar se je rodil 15. junija 1925 v Metliki kot najmlajši sin očeta Josipa (Jožeta) in matere Katarine (Kate), roj. Ivanetić. Štuparji so bili posestniki, ob potoku Obrh so imeli mlin in žago. Slavko je odraščal ob sestrah Mariji in Pavli ter bratih Jožetu in Francu; brat Pavel je umrl kot otrok. Med vojno je obiskoval škofijsko gimnazijo v Ljubljani in stanoval v Marijanišču. Posebej nadarjen je bil za učenje jezikov, govoril jih je kar šest.

Metliko so l. 1941 okupirale italijanske sile. Vojna je v družinsko življenje prvič posegla 18. decembra 1942, ko je med boji, ki so se vneli med partizanskimi silami in italijansko posadko v Metliki, v bližini Štuparjevega mlina eksplodirala italijanska mina, ki je smrtno ranila hišnega gospodarja, Slavkovega starega očeta Jožeta.

Po kapitulaciji Italije l. 1943 se je tedaj 18-letni Alojz pridružil partizanom. Dogovarjali so se, da bo opravljal delo prevajalca. Kot pripadnik Belokranjske brigade je 8. septembra 1944 sodeloval v akciji na hrvaški strani Kolpe. Ujeli so ga pripadniki hrvaške domobranske vojske in ga odvedli v Zagreb. Zatrjeval je, da je bil prisilno mobiliziran, da je pobegnil in se prostovoljno vdal. Zato so ga po zaslišanju izpustili in mu dovolili, da ostane pri sorodnici v Zagrebu, na naslovu Nad lipo 20. Ponj so prišli le dober mesec kasneje. Zaradi kritiziranja NDH in podpiranja osvobodilnega gibanja so ga 25. oktobra 1944 obsodili na eno leto prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška.

Najdemo ga na seznamu paketarnice, kamor so vpisali taboriščnike, ki so l. 1944 prejemali pakete. Pošiljala mu jih je teta iz Zagreba. V taborišču je bil v skupini II, ki je delala v gozdu in na žagi. Ubili so ga l. 1945 v Jasenovcu. (it)

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 4743; Miletić (1986), str. 837; ustni vir: Martina Štupar; SI ZAL NM MET 44, šk. 36, življenjepisi Metlika; www.jusp-jasenovac.hr.

ŠUBIC (Matevža) JOŽEF

Jožef Šubic se je rodil 9. marca 1889 v Zakobiljku v Poljanski dolini nad Škofjo Loko, v današnji občini Gorenja vas - Poljane, očetu Matevžu in materi Neži, roj. Možina. Po poklicu je bil mizar. Med prvo svetovno vojno je bil mobiliziran, štiri leta je preživel v ruskem ujetništvu. Po vrnitvi domov se je l. 1924 poročil z Alojzijo Stanovnik, ki mu je rodila devet otrok.

Ko so se l. 1939 v domačem tisku pojavili oglasi, da so blizu Banjaluke v BiH ugodno na prodaj zemljišča, se je Jožef odločil za preselitev. Ob slutnji nove svetovne vojne je menil, da bo družina varnejša v notranjosti jugoslovanske države. Šubičevi so odšli v Slatino pri Banjaluki, kjer je že živelo precej Slovencev; tam so l. 1940 kupili hišo, hlev in 12 hektarjev zemlje.

Jožef je bil med drugim spreten v predelovanju orožja, predvsem vojaških pušk v lovske, česar se je naučil v ruskem ujetništvu. Ko so ustaši l. 1942 pri njem našli več neprijavljenih kosov orožja, so ga aretirali in obsodili na smrt. Smrtno kazen so nato spremenili v petindvajsetletno zaporno kazen. Kazen je sprva prestajal v Zenici, od koder so ga nato premestili v Sremsko Mitrovico in naposled v taborišče Jasenovac. Družina je januarja 1943 od tam prejela obvestilo o njegovi smrti. (it)

Viri: KK Poljane nad Škofjo Loko, 1864–1890; Kržišnik Bukić (2007), str. 279–280; Šubic in Adamič Papež, v Adamič Papež, str. 71–73.

T

TOMANIČ (Jožefa) EDVARD
TOMANIČ (Jožefa) FRANC

Edvard in Franc sta bila brata, otroka očeta Jožefa in matere Julijane, roj. Pernat. Starejši sin Franc, po poklicu soboslikar, se je rodil 24. oktobra 1907 v Gradcu v Avstriji. Mlajši sin Edvard (Edi), ki je bil izučen knjigovez, pa se je rodil 9. oktobra 1911 na Ptuju. Edi je bil zaposlen v znameniti ptujski tiskarni Blanke.

O Francu vemo še, da si je v rojstnem kraju svojih staršev, v Dražencih v današnji občini Hajdina, ustvaril družino. L. 1934 se je poročil z Julijano Lačen iz Cirkovc in imel pet otrok; tretja se je l. 1942 rodila že v izgnanstvu. Sinova sta umrla, hčerke pa so drugo svetovno vojno preživele.

Edvarda ter Franca z družino so nacisti z domov izgnali v noči z 12. na 13. julij 1941 v najobsežnejši čistki na Ptujskem v obdobju nemške okupacije. Skupaj je bilo izgnanih okoli 260 ljudi različnih starosti – od nekajmesečnih dojenčkov do starcev, starih skoraj 80 let. Najprej so jih odpeljali v Maribor, od tam 19. junija 1941 v Slavonsko Požego. V NDH so jih selili iz vasi do vasi, naposled so se Tomaniči ustalili v Virovitici.

Ker sta oba brata sodelovala s partizani, so ju l. 1942 s še nekaj Slovenci deportirali v taborišče Lepoglava, od tam v Staro Gradiško in l. 1944 v Jasenovac.

Za Edvardom se je izgubila vsaka sled, Franc pa je ženi zadnjo taboriščno dopisnico poslal januarja 1945.

Viri: Borovnik, str. 300; Dubravica in Marković, str. 97; Miletić (1986), str. 959; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 890; Tomanič Jevremov in Mlakar, v Borovnik, str. 291.

Brata Tomanič sta bila del velike skupine izgnanih Slovencev v Virovitici. Skupinsko fotografiranje rojakov je 7. julija 1942 organiziral Martin Kramar, oče avtorja knjige. Na fotografiji so družine Kramar, Brezovšek, Dermastja, Kralj, Muršec, Škrget in drugi izgnanci.

Kramarjevi: oče Martin leži desno od otrok Martina, Alojza (avtorja), Draga, Antona in Mirka (z leve). V zgornji vrsti so trije Martinovi sorojenci: tretji z leve je brat Janez, četrta je sestra Anica, peti brat Matija. V drugi vrsti sedita Martinova žena Marija (peta) in mati Katarina (desno).

Iz te skupine so bili v taborišču ubiti Martin Kramar (1944), Karl Munda (1945), Miran Šerbak (1943), Edi in Franc Tomanič (1945) in Alojz Veber (datum smrti ni znan). Pater Ildefonz Langerholz, na fotografiji nad otroki, je bil zaprt v Jasenovcu, vendar izpuščen.

TRATNIK (Jakoba) ANGELA, roj. KLANČNIK
TRATNIK (Antona) FRANC

Zakonca Tratnik sta bila iz Zgornje Savinjske doline. Angela Klančnik se je rodila 27. marca 1900 v Šmartnem ob Dreti, v današnji občini Nazarje, Franc Tratnik pa 24. septembra 1893 v Gornjem Gradu. Imela sta hčerko Angelo (Geliko) in sina Franca (Frančka).

Živeli so v Gornjem Gradu, kjer je bil Franc organist in uradnik, Angela pa gospodinja.

Franc je bil borec za severno mejo generala Maistra in član naprednega telovadnega društva Sokol. Po nemški okupaciji l. 1941 so Franca okupatorji zaprli in ga izgnali v NDH; najprej je živel v BiH, nato na Hrvaškem, v Novski, kjer si je našel delo.

Nekaj mesecev kasneje, 13. septembra 1941, so iz Gornjega Grada izselili tudi njegovo družino, ki se mu je pridružila v Novski.

Hčerka je l. 1943 odšla v partizane. Leto pozneje so ustaši aretirali starše in jih najprej deportirali v Staro Gradiško, od tam pa v Jasenovac. Za Franca vemo, da so ga v taborišču razporedili v t. i. ekonomijo. To je razvidno s seznama paketarnice, na katerem so taboriščniki, ki so l. 1944 prejemali pakete. Franca so ubili 20. oktobra 1944, kmalu potem, 21. novembra 1944, tudi Angelo.

Oba otroka sta vojno preživela. Po aretaciji staršev se je sin Franček preselil k sorodnikom, ki so bili izgnanci v Vinkovcih. Po vojni je živel v Sloveniji, kjer je doštudiral in si ustvaril družino. Hčerka Gelika je imela tri otroke, umrla je po vojni v Skopju.

Viri: Borovnik, str. 300; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1986), str. 840 in 959; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 888, 891; Tratnik, v Borovnik, str. 289, www.sistory.si; www.zvezadgm.si/seznam-borcev/.

TROHA (Franca) STANKO

HDA, fond 259, ROZ, št. 5621.

Stanko (Stanislav) Troha se je rodil 21. oktobra 1912 v Babnem Polju 103 v Loški dolini očetu Francu in materi Mariji, ki je imela tudi dekliški priimek Troha. V teh krajih ob slovensko-hrvaški meji blizu Gorskega kotarja so nekateri priimki tako pogosti, da se prebivalci med seboj prepoznavajo po hišnih imenih. Stankova družina je bila po domače Maslar.

Stanko si je življenje ustvaril v Zagrebu. Z ženo Alojzijo (Pepico) sta stanovala v Domobranski ulici 18.

Aretirali so ga 28. maja 1942 zaradi komunističnega delovanja; v hišni preiskavi ob aretaciji so pri njem našli orožje in naboje. Obsodili so ga na dve leti prisilnega dela v Jasenovcu. V taborišče je bil odveden 9. junija 1942. Po tistem se je za njim izgubila vsaka sled.

Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory je kot kraj Stankove smrti, izginotja oz. pokopa naveden Karlovec.

Vira: HDA, fond 259, ROZ, št. 5621; www.sistory.si.

TRPIN (Janeza) JAKOB

Jakob Trpin se je rodil 13. junija 1901 v Žibršah v občini Logatec, v osrčju Notranjske, v veliki kmečki družini očeta Janeza in matere Ivanke, roj. Petkovšek. Po domače se jim je reklo Tomincovi. Pri hiši je bilo enajst otrok.

Jakob se je izučil za tesarja. L. 1928 ga je življenjska pot pripeljala na Štajersko, v Družmirje pri Šoštanju, kjer se je poročil s petnajst let mlajšo domačinko Berto. V Družmirju sta si ustvarila družino. Ta vas se je sicer v 70. letih prejšnjega stoletja zaradi rudarske dejavnosti začela pogrezati; tam je zdaj Šoštanjsko jezero.

Dobra dva meseca po okupaciji Štajerske, 20. julija 1941 ob polnoči, so nacisti Trpinove izgnali v NDH. V transportu so bili poleg očeta in noseče matere še petletni Ivan in triletni Jože. Njihova pot se je končala v vasi Kolunić pri Bosanskem Petrovcu. Kmalu po prihodu je oče odšel po živež, a se ni nikoli vrnil. Decembra se je v izgnanstvu rodila hčerka Silva. Kasneje so bili mati in trije otroci premeščeni v Gradište pri Županji. Ob posredovanju Rdečega križa jim je bilo dovoljeno oditi k Trpinovim na Logaško, v Ljubljansko pokrajino, ki je bila takrat pod italijansko okupacijo.

Po vojni so Jakoba razglasili za mrtvega. Šele veliko kasneje so v družini izvedeli, da so očeta prijeli ustaši in ga odvedli v Jasenovac. Tam se je za njim izgubila vsaka sled.

Vira: ustni vir: Jože Trpin; www.sistory.si.

TUCMAN (Venčeslava) JULIJA

proksima.hr/izlozba/julika-julka-venceslava-vinka-tucman

Julija (Julka, Julika) Tucman se je rodila 5. aprila 1908 v Bogdanovcu v Medmurju, v današnji občini Gornji Mihaljevec, nedaleč od slovensko-hrvaške meje. To območje so med drugo svetovno vojno okupirali Madžari, ki so nemadžarsko prebivalstvo izgnali v sosednje države, največ v NDH.

Julija je v času prijetja živela v Kupljenovem v občini Zaprešić. Ne vemo, kdaj se je preselila tja. O njej vemo le še, da je bilo očetu ime Venčeslav (Vinko) in da se je njeno življenje končalo v Jasenovcu l. 1944.

Julijino ime je zapisano na spominskem obeležju v Kupljenovem. Ohranila se je tudi njena fotografija; objavili so jo na portalu o taboriščnikih s širšega območja Zaprešića.

Viri: http://proksima.hr/izlozba/julika-julka-venceslava-vinka-tucman/; Popis 1964 - Hrvaška, str. 2990; Šimunković, str. 86; www.jusp-jasenovac.hr.

TURNŠEK (Jakoba) AMALIJA
TURNŠEK (Mija) VESNA

Amalija Turnšek se je rodila 24. junija 1901 v Založah pri Polzeli v Savinjski dolini očetu Jakobu in materi Elizabeti, roj. Vodovnik. Živela je v Zagrebu.

Bila je gospodinja in mati dveh otrok. Za sina iz dokumentacije razberemo, da je med vojno odšel v partizane, ni pa znano, kako mu je bilo ime. Hčerka Vesna (Veselka) se je rodila l. 1925. V seznamu 1165 jasenovških taboriščnic piše, da je bilo njenemu očetu ime Mijo, enak podatek je naveden v dokumentu iz Stare Gradiške, kamor je bil sprejeta 9. avgusta 1944.

Amalija in njena komaj polnoletna hči Vesna sta bili aretirani julija 1944. Zaprti sta bili v Đorđićevi ulici in na Savski cesti v Zagrebu, od tam pa deportirani v Staro Gradiško in naposled v Jasenovac. Za Amalijo vemo, da je v Staro Gradiško prispela 19. julija 1944 in da se je od tam oglasila marca 1945, potem pa se je za njo in za Vesno izgubila vsaka sled.

Nekdanji taboriščnik Nikola Nikolić v spominih omenja še Amalijino sestro Vero, ki naj bi v Jasenovcu umrla 6. aprila 1944.

Na seznamu nekdanjega taboriščnika Borovnika so prav tako tri Turnškove, njihova imena in kraji bivanja pa so drugačni: Amalija in Vesela Turnšek iz Celja, Anica Turnšek iz Zagreba. Amalija je dejansko imela sestro Ano, roj. 1897, ki je bila poročena in je umrla po vojni.

Viri: Borovnik, str. 300; HDA, fond 511; Kevo (2009), str. 565 in 577; Miletić (1986), str. 960; Miletić (1987), str. 400 in 412; Nikolić (1975), str. 960; KK Polzela, 1884–1902; www.jusp-jasenovac.hr.

U

URBANC (Martina) VIKICA

Vikica Urbanc se je rodila 14. julija 1916 v Mariboru očetu Martinu in materi Josipini, roj. Kangler. Oče je bil čevljar. Njeno polno ime je bilo Stefanija Ludovika.

Ob začetku vojne je delala v Zagrebu, kjer je bila tudi aktivna članica delavske stranke, kasnejše KPJ, sindikalna aktivistka in sodelavka osvobodilnega gibanja.

Aretirali so jo 2. julija 1941 in jo odvedli v Jasenovac. Ubili so jo maja 1942.

Viri: HDA, fond 511; KK Maribor – Sv. Marija, 1911–1917; www.jusp-jasenovac.hr.

URBIČ (Augusta) JOŽE

Jože Urbič se je rodil 4. marca 1896 ali 1897 v Gorici očetu Augustu (Gustavu) in materi Tereziji. Pred drugo svetovno vojno je služboval na Hrvaškem, kjer se je poročil z Marico Miholić. Pred prijetjem je bil zaposlen kot zasebni uradnik v Brdu pri Kutini. To je navedeno v seznamu jetnikov taborišča Lepoglava, ki so bili ubiti spomladi 1945. V tem obdobju so se vrstili transporti iz Lepoglave v Jasenovac, kamor so jetnike peljali na likvidacijo. Številni so umrli že na poti tja.

Vira: Dubravica, Marković, str. 98; HDA, fond 259, ROZ, št. 5730; www.jusp-jasenovac.hr.

UREK (Rozalije) ANTON

Anton Urek se je rodil 22. oktobra 1904 v Drenovcu pri Bukovju na Bizeljskem. Bil je nezakonski otrok matere Rozalije. Živel je v Zagrebu, kjer se je l. 1930 poročil z Rozo, roj. Gradič. Po poklicu je bil čevljar.

Aretirali so ga 14. oktobra 1942 in ga zaprli na trgu N v Zagrebu, današnjem Trgu žrtev fašizma.

Od tam so ga premestili v zapor na Savski cesti v Zagrebu, v začetka decembra pa v taborišče Stara Gradiška. Tam so ga ubili 25. ali 31. decembra 1942.

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 5731; KK Bizeljsko, 1903–1911; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr.

USENIK (Josipa) JOSIP

Josip Usenik se je rodil 1. novembra 1920 v Krvavi Peči, naselju na kraški planoti nad kanjonom Iške v občini Velike Lašče. Drugi osebni podatki niso znani.

V Zagrebu je bil grafični delavec. L. 1935 se je vključil v napredno delavsko gibanje. Od l. 1937 je bil član komunističnega podmladka SKOJ, od l. 1942 pa član KPJ. Prvič so ga aretirali l. 1937, a so ga kmalu izpustili. Od l. 1938 je delal v ilegalni partijski tiskarni, ki so jo ustanovili znani hrvaški revolucionarji in borci NOB Anka Butorac, Rade Končar in Pavle Pap. Tiskarna je obratovala v stanovanju Marice Pataki v Zagrebu. Po okupaciji je Usenik s tiskarskim materialom oskrboval osvobojene kraje Hrvaške.

V NDH so ga aretirali 10. novembra 1941, še pred koncem meseca pa izpustili. Vnovič so ga prijeli 8. avgusta 1942, ko se je dobil z Josipom Jurčecem, da bi ga odpeljal v partizane. Mučili so ga v zaporu na Trgu N, na današnjem Trgu žrtev fašizma. Od tam so ga odvedli v zapor na Savski cesti, od koder so ga 11. oktobra 1942 deportirali v Jasenovac na služenje triletne zaporne kazni. Ubili so ga še isti mesec, 24. ali 25. oktobra 1942.

V propagandnem odseku hrvaške komunistične partije tega podatka l. 1944 še niso imeli, saj so februarja štabu 6. korpusa NOV predlagali, naj pri morebitnih zamenjavah taboriščnikov z ustaškimi ujetniki zahtevajo tudi Usenikovo izpustitev. Zanj so zapisali, da je bil »skojevec, aktivni organizator grafične mladine«, da je med letoma 1941 in 1942 organiziral majhno ilegalno tiskarno in da se je pri delu izkazal kot pogumen in neustrašen.

Viri: HDA, fond 511; Miletić (1986), str. 710; Miletić (2011), str. 888.

V

VALENČAK (Janeza) FRANJO

Franjo Valenčak se je rodil 18. avgusta 1905 v Šempetru pri Gorici, tik ob današnji slovensko-italijanski meji, očetu Janezu in materi Tereziji, roj. Pavlin. Po razpadu Avstro-Ogrske je to območje pripadlo Italiji. Iz Julijske krajine se je v naslednjih letih v Kraljevino SHS izselilo na tisoče Slovencev.

Za Franja se v dokumentih kot kraj bivanja omenjajo Gaj pri Brežicah, Hrastje ob Bistrici in Zagreb.

Ob začetku vojne je bil čevljar v Zagrebu, kjer je imel obrtno delavnico. Bil je član Planinskega društva Prijatelj prirode. Od zgodnje mladosti je bil simpatizer KPJ, zaradi česar so ga preganjale že jugoslovanske oblasti in ga dvakrat aretirale (l. 1931 in l. 1935), od l. 1936 pa ga vodile na seznamu komunistov.

Po okupaciji in nastanku NDH se je vključil v osvobodilno gibanje. Ustaške oblasti so ga prvič aretirale 17. maja 1942, potem ko ga je izdal partizanski kurir, s katerim je sodeloval. Po treh mesecih so ga izpustili iz zagrebških zaporov, vendar so mu bili nenehno za petami. Še enkrat so ga aretirali 7. februarja 1944 in tudi takrat izpustili. Po aretaciji 7. avgusta 1944 pa so ga zaprli v Petrinjski ulici, od tam odvedli v zapor na Savski cesti v Zagrebu ter 19. avgusta deportirali v Jasenovac.

Razporejen je bil v krojaško-čevljarsko delavnico. To razberemo s seznama paketarnice, na katerem so taboriščniki, ki so l. 1944 prejemali pakete.

Ubit je bil februarja ali aprila 1945 v množičnih pobojih taboriščnikov.

Viri: Borovnik, str. 300; HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, str. 5772; Miletić (1986), str. 842; Miletić (2011), str. 53, 889; NN 50/1946.

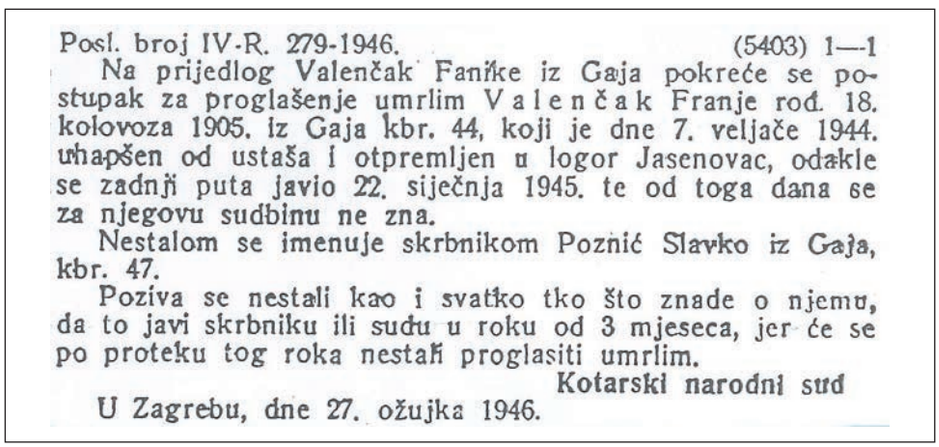

Posl. broj IV-R. 279-1946. (5403) 1—1

Na prijedlog Valenčak Faniće iz Gaja pokreće se postupak za proglašenje umrlim Valenčak Franje rod. 18. kolovoza 1905. iz Gaja kbr. 44, koji je dne 7. veljače 1944. uhapšen od ustaša i otpremljen u logor Jasenovac, odakle se zadnji puta javio 22. siječnja 1945. te od toga dana se za njegovu sudbinu ne zna.

Nestalom se imenuje skrbnikom Poznić Slavko iz Gaja, kbr. 47.

Poziva se nestali kao i svatko tko što znade o njemu, da to javi skrbniku ili sudu u roku od 3 mjeseca, jer će se po proteku tog roka nestali proglasiti umrlim.

Kotarski narodni sud

U Zagrebu, dne 27. ožujka 1946.

Objava o pogrešanem Franju Valenčaku
NN 50/1946

VEBER (Janeza) ALOJZ

Alojz Veber se je rodil 8. maja 1914 v Račah v Podravju očetu Janezu in materi Tereziji, roj. Godec. Bil je pleskarski pomočnik. Po nemški okupaciji tega dela Slovenije l. 1941 so ga izgnali na Hrvaško, v Virovitico.

Ni znano, kako in kdaj je prišel v taborišče Stara Gradiška. Od tam so ga premestili v taborišče v Lepoglavi, od koder je 12. januarja 1945 poskušal pobegniti, a so ga pri tem ubili.

V enem od povojnih seznamov je omenjen kot taboriščnik, ki naj bi bil l. 1942 zaprt v t. i. celici smrti v Stari Gradiški, kjer so jetniki brez vode in hrane čakali na smrt z izstradanjem.

Viri: Amulić in Huber, str. 98; Borovnik, str. 300; Dubravica, Marković, str. 98; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1896), st. 696; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 888; www.sistory.si.

VERSTOVŠEK (Alojza) BRANKO

Nikolić (1969), str. 398.

Branko Verstovšek se je rodil 20. decembra 1922 v Brezini pri Brežicah očetu Alojzu in materi Angelini Amaliji, roj. Koren. Ob začetku vojne so živeli v Mariboru. Branko je bil samski in po poklicu vrtnar.

Po nemški zasedbi tega dela Slovenije l. 1941 so Verstovške izgnali v NDH. Prek Slavonske Požege so prispeli v Banjaluko. Družina se je takoj vključila v osvobodilno gibanje, Branko pa se je kmalu odločil za odhod v partizane. Starše so trpinčili in zasliševali ter jim očitali, da je njihov sin bandit.

Branka so ujeli 5. maja 1942 v vasi Botinec pri Zagrebu. Najprej so ga mučili v zaporu na Savski cesti, od tam pa ga deportirali v taborišče Jasenovac. Ubili so ga 15. avgusta 1942.

Viri: Guštin, v Borovnik, str. 24; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886, 888; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390 in 398; www.sistory.si.

VIDMAR (Slavka) BOGOMIR

Bogomir (Mirko) Vidmar se je rodil 26. decembra 1918 očetu Slavku in materi Elizabeti, roj. Šolinc, v Lazah pri Dramljah v občini Šentjur. Bil je trgovski pomočnik v Mariboru.

Po nemški okupaciji Štajerske je živel v NDH. Ne vemo, ali je bil izgnan ali pa se je tja preselil sam. Ustaške oblasti so ga aretirale 19. aprila 1942 in ga obsodile na tri mesece zapora. Kazen je prestajal v Jasenovcu, kjer se je za njim izgubila vsaka sled. Kot datum smrti se šteje 19. maj 1942. (it)

Vira: UL, 2. 3. 1948, str. 118; www.sistory.si.

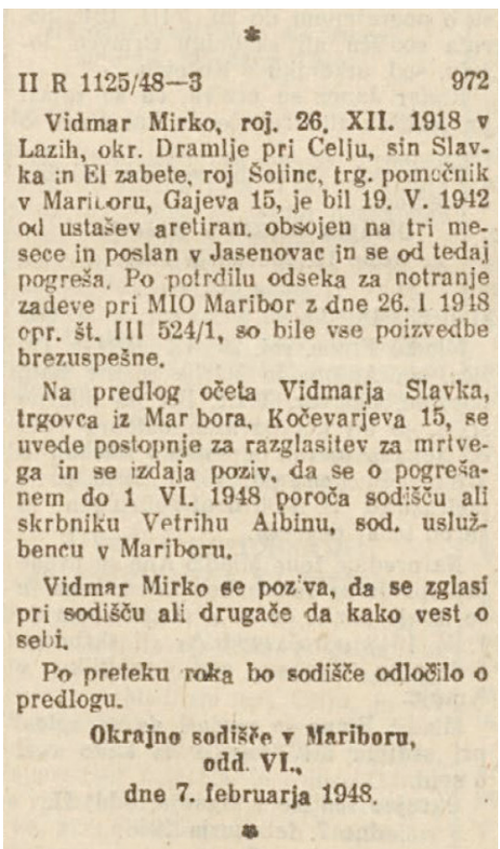

II R 1125/48—3 972

Vidmar Mirko, roj. 26. XII. 1918 v Lazih, okr. Dramlje pri Celju, sin Slavka in El zabete, roj Šolinc, trg. pomočnik v Mariboru, Gajeva 15, je bil 19. V. 1942 od ustašev aretiran, obsojen na tri mesece in poslan v Jasenovac in se od tedaj pogreša. Po potrdilu odseka za notranje zadeve pri MIO Maribor z dne 26. I 1948 opr. št. III 524/1, so bile vse poizvedbe brezuspešne.

Na predlog očeta Vidmarja Slavka, trgovca iz Mar bora, Kočevarjeva 15, se uvede postopnje za razglasitev za mrtvega in se izdaja poziv, da se o pogrešanem do 1 VI. 1948 poroča sodišču ali skrbniku Vetrihu Albinu, sod. uslužbencu v Mariboru.

Vidmar Mirko se poziva, da se zglasi pri sodišču ali drugače da kako vest o sebi.

Po preteku roka bo sodišče odločilo o predlogu.

Okrajno sodišče v Mariboru,
odd. VI.,
dne 7. februarja 1948.

Objava o pogrešanem Mirku Vidmarju
UL, 2. 3. 1948

VIDMAR (Andreja) FRANJO

Franjo Vidmar se je rodil 3. marca ali decembra 1920 v Ljubljani očetu Andreju in materi Tereziji. Med drugo svetovno vojno je živel v Zagrebu, kjer je študiral na tehniški fakulteti.

Bil je član komunističnega podmladka SKOJ in aktiven sodelavec osvobodilnega gibanja.

Aretirali so ga 28. oktobra 1942. Obsodili so ga na dve leti prisilnega dela v taborišču Jasenovac, kamor so ga poslali decembra istega leta. Delal je v ustaški bolnišnici zunaj taboriščnega kompleksa.

To razberemo tudi z indeksa paketarnice, na katerem so navedeni taboriščniki, ki so l. 1944 prejemali pakete. Domačim se je zadnjič oglasil 10. oktobra 1944.

Viri: Borovnik, str. 300; HDA, fond 259, ROZ, št. 5921; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 780 in 841; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 54, 886, 888.

VINCEK (Ivana) ALBIN

HDA, fond 259, ROZ, št. 5946.

Albin Vincek se je rodil 5. junija 1909 v Stojncih v občini Markovci, ki leži na Ptujskem polju, nedaleč od meje s Hrvaško. Njegovi starši so bili Ivan in Helena, roj. Centrih.

Izučil se je za krojaškega pomočnika in se zaposlil v Zagrebu. Z ženo Josipo, roj. Levak, sta živela v zagrebški četrti Kustošija.

Med letoma 1931 in 1941 je bil večkrat zaprt zaradi sodelovanja v revolucionarnih in komunističnih akcijah: po zidovih je pisal protidržavne parole, delil propagandno gradivo in se udeleževal srečanj, na katerih so sodelovali člani KPJ. Ali je bil tudi sam član komunistične stranke, ni znano. Ob izbruhu španske državljanske vojne l. 1936 se je nameraval pridružiti prostovoljcem, ki so se borili na republikanski strani proti silam generala Franca, vendar mu je odhod preprečila aretacija. Zaradi sodelovanja v prepovedanih protidržavnih dejavnostih so ga 8. januarja 1939 kaznovali s petletno prepovedjo bivanja v Zagrebu. Vrniti se je moral v rojstno občino Ptuj, od koder se mu je v Zagreb uspelo vrniti tik pred izbruhom vojne. Le dva meseca po razglasitvi NDH, 25. junija 1941, so ga prijeli v množičnih aretacijah zagrebških komunistov in njihovih simpatizerjev. Med hišno preiskavo so pri njem našli veliko prepovedane literature. Obsodili so ga na tri leta zapora in ga 7. julija odvedli v zbirno taborišče Kerestinec pri Zagrebu.

Že teden dni kasneje je sodeloval v preboju, ki so ga jetniki izvedli v noči s 13. na 14. julij. Pobegniti jih je uspela le peščica; veliko jih je bilo ubitih že v obračunu s stražarji, večino preostalih so v naslednjih dneh ujeli na begu, med njimi tudi Albina.

O njegovi nadaljnji usodi najdemo dve nasprotujoči si razlagi. Po eni naj bi ga ustrelili skupaj z ostalimi prijetimi 17. julija v Zagrebu. Po drugi naj bi ga obsodili na tri leta prisilnega dela in ga 24. oktobra 1941 deportirali v Jasenovac, kjer se je za njim izgubila vsaka sled.

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 5946; Dizdar, str. 165; Jelić, str. 117, 282.

VINDIŠ (Imbre) MIJO

Mijo Vindiš se je rodil l. 1898 na Ptuju. V Zagrebu je bil delavec.

Aretiran je bil 15. maja 1942 zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem. Iz zapora na Savski cesti v Zagrebu je bil 16. junija 1942 deportiran v Jasenovac, kjer so ga istega leta ubili.

Vir: HDA, fond 511.

VIRANT (Karla) VIDA

Vida Virant se je rodila 28. marca 1928 v Pakracu na Hrvaškem očetu Karlu in materi Mariji, roj. Lenard. Ni znano, od kod so bili njeni starši.

Aretirali so jo 16. aprila 1942 v Zagrebu, kjer se je vpisala na učiteljišče. Očitali so ji, da sodeluje z osvobodilnim gibanjem in da je članica komunističnega podmladka SKOJ. Iz zapora v Đorđićevi ulici so jo premestili na Savsko cesto, od tam je bila 30. maja 1942 deportirana v taborišče Stara Gradiška. Tja je prispela naslednji dan v skupini šestih žensk. Že 2. junija je bila iz Stare Gradiške premeščena v Jasenovac v skupini 50 žensk, nato pa 30. junija zopet nazaj v Staro Gradiško v skupini šestih žensk. Od tam se je zadnjič oglasila 23. marca 1943.

Vido so poimensko vključili na seznam otrok do 15 let, ki so jim ustaši odvzeli življenje l. 1943; ta seznam je bil vključen v obtožnico, ki so jo po vojni vložili zoper nekdanjega poglavnika NDH Anteja Pavelića.

V virih se kot letnica njenega rojstva pojavi tudi l. 1926.

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 5957; Kevo (2009), str. 530 in 532; Miletić (1986), str. 741, 961, Miletić (1987), str. 365–366, 378, 638; Vukić (2019), str. 142.

VLAH ANGELA
VLAH (Josipa) ROMEO

O Angeli in Romeu Vlahu imamo le malo osebnih podatkov. Oba naj bi se rodila v Trstu, Romeo l. 1912. Za Angelo ni bilo mogoče najti niti tega podatka. Da sta bila zakonca, je napisano v Kumarjevem seznamu slovenskih žrtev iz l. 1969. Ob začetku vojne naj bi Romeo živel v Pulju.

Nekaj več podrobnosti je znanih o njegovi taboriščni usodi. Vemo, da je bil 9. aprila 1942 v Stari Gradiški, saj ga najdemo na seznamu 553 taboriščnikov, ki so tega dne odposlali dopisnico. Omenjen je tudi med jetniki, ki so izkusili t. i. celico smrti; vanjo so ustaši taboriščnike zapirali brez vode in hrane.

V povojnem pričevanju ga je omenil taboriščnik Jovan Živković, ki je preiskovalcem pripovedoval o množičnih pobojih v Jasenovcu konec l. 1943 in v začetku l. 1944. Jetnike so odvedli na delo v gozd, od koder se niso več vrnili, le njihova oblačila so kasneje prinesli v taborišče, zaradi česar se je vedelo, da so jih ustaši usmrtili. Sredi januarja 1944 je Romeo novemu vodju gozdarske skupine taboriščnikov povedal, da je moral ob usmrtitvi treh ali štirih skupin jetnikov v gozdu Gradina s podpisom potrditi, da so jih ubili pri poskusu bega, česar pa odslej ne želi več podpisovati.

Najdemo ga tudi na indeksu paketarnice, to je na seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Takrat je bil v skupini IX b, to je v krojaški in čevljarski delavnici za taboriščnike. Na tem seznamu je na roko pripisano, kar si je o usodi jetnikov zapomnil taboriščni brivec. Pri Romeovem imenu piše, da je bil likvidiran 16. aprila 1945.

O Angeli se ve samo to, da je umrla v Jasenovcu, ne pa tudi, kdaj se je to zgodilo. (it)

Viri: Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1986), str. 206, 841, 1112; Miletič (1987), str. 662 Miletić (2011), str. 298, 886, 891; Popis 1964 - Hrvaška, str. 1698.

VOGRIN (Antona) MARIJA

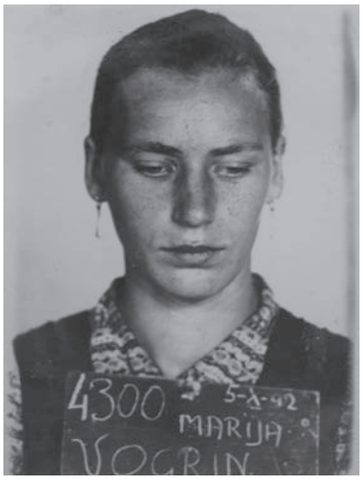

HDA, fond 259, ROZ, št. 6024a.

Marija Vogrin se je rodila 4. decembra 1923 v Ponikvah v občini Brežice, tik ob slovensko-hrvaški meji, očetu Antonu in materi Mariji, roj. Semenič. Po očetovi smrti se je mati drugič poročila z Mihaelom Gajskim.

Ko so jo ustaške oblasti 29. septembra 1942 aretirale, je imela stalno prebivališče še vedno v domačih Ponikvah. Očitali so ji, da je povezana s partizani, da jim je občasno kuhala in da so pri njej prenočevali ilegalci. Obsojena je bila na tri leta prisilnega dela. V taborišče Jasenovac so jo privedli 30. oktobra 1942. Ubita je bila l. 1945.

Na seznamih je njen priimek zapisan tudi kot Vogrinc ali Vorgin, kot datum rojstva pa tudi 14. avgust 1923.

Viri: Borovnik, str. 301; HDA, fond 259, ROZ, št. 6024a; Miletić (1986), str. 960; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

VOLČIČ (Franja) STANISLAV

Stanislav (Stanko) Volčič se je rodil 11. septembra 1911 v vasi Srednje Gameljne na severnem obrobju Ljubljane.

Po poklicu je bil mizar. Zaposlen je bil v tovarni za proizvodnjo mlinskega orodja v Stupniku pri Zagrebu.

Prijeli so ga 20. maja 1941 v množičnih aretacijah zagrebških članov in simpatizerjev KPJ, ki so potekale po ustanovitvi NDH.

Iz zagrebških zaporov so ga 16. junija premestili v Kerestinec, nedaleč od Zagreba, kjer so ustaške oblasti nekdanji politični zapor v grajskem poslopju preuredile v zbirno taborišče. Do poletja 1941 so tja internirali 147 komunistov. V noči s 13. na 14. julij 1941 so jetniki izvedli preboj, vendar jih je bila večina ubitih na pragu taborišča, glavnina preostalih pa v naslednjih dneh, ko so jih ujeli na begu. Raziskovalci kerestinskega upora navajajo različne podatke o njihovi usodi. Za Volčiča zgodovinar Dizdar piše, da je bil v skupini ujetih, ki so jih usmrtili 17. julija, zgodovinar Šibl pa, da so ga odvedli v zapor v Gospić, od tam nato v taborišče Jasenovac, kjer se je za njim izgubila vsaka sled.

V nekaterih virih njegov priimek zapisujejo kot Vončić.

Viri: Deverić, Fumić, str. 38–40; Dizdar, str. 182; HDA, fond 511; Šibl, str. 407; www.jusp-jasenovac.hr.

VONČINA (Franca) AHAC

Ahac Vončina se je rodil 21. maja 1902 v Idriji, očetu Francu in materi Frančiški, roj. Kosmač. Njegovo krstno ime je bilo Ahacij Alojzij. Po prvi svetovni vojni in razpadu Avstro-Ogrske je ta znameniti rudarski kraj z bogatim nahajališčem živega srebra pripadel Kraljevini Italiji. Številni Slovenci so se pred fašizmom umaknili v novo jugoslovansko državo.

Z ženo Marijo sta živela v Zagrebu, kjer je bil Ahac uslužbenec v poštni direkciji. Takoj po okupaciji l. 1941 se je vključil v osvobodilno gibanje.

Aretirali so ga 26. septembra 1944. Zaprt je bil v Đorđićevi ulici v Zagrebu, od koder so ga 13. novembra 1944 deportirali v Jasenovac. Ubit je bil aprila 1945, potem ko je s še nekaj taboriščniki poskušal pobegniti.

Na Miletićevem seznamu iz l. 2011 najdemo Janeza (Jakoba) Vončino, prav tako rojenega l. 1902 v Idriji. Lahko bi šlo za isto osebo.

Viri: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 6046a; KK Idrija, 1891–1907; Miletić (2011), str. 887; NN 114/1946; www.sistory.si.

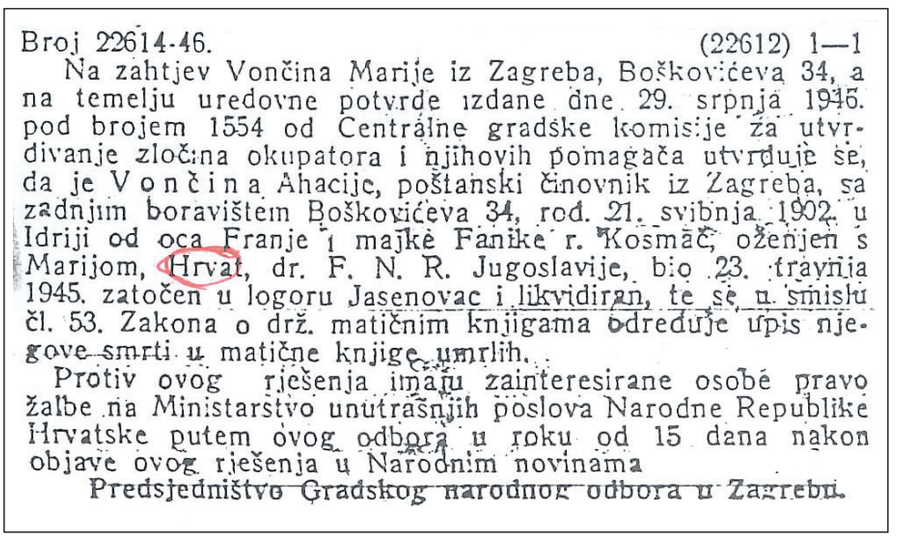

Broj 22614-46. (22612) 1—1

Na zahtjev Vončina Marije iz Zagreba, Boškovićeva 34, a na temelju uredovne potvrde izdane dne 29. srpnja 1946. pod brojem 1554 od Centralne gradske komisije za utvrdivanje zločina okupatora i njihovih pomagača utvrđuje se, da je Vončina Ahacije, poštanski činovnik iz Zagreba, sa zadnjim boravištem Boškovićeva 34, rod. 21. svibnja 1902. u Idriji od oca Franje i majke Fanike r. Kosmač, oženjen s Marijom, Hrvat, dr. F. N. R. Jugoslavije, bio 23. travnja 1945. zatočen u logoru Jasenovac i likvidiran, te se u smislu čl. 53. Zakona o drž. matičnim knjigama određuje upis njegove smrti u matične knjige umrlih.

Protiv ovog rješenja imaju zainteresirane osobe pravo žalbe na Ministarstvo unutrašnjih poslova Narodne Republike Hrvatske putem ovog odbora u roku od 15 dana nakon objave ovog rješenja u Narodnim novinama

Predsjedništvo Gradskog narodnog odbora u Zagrebu.

Objava o pogrešanem Ahacu Vončini
NN 114/1946

VRABELJ (Štefana) MARIJA

Marija (Micika) Vrabelj se je rodila 25. junija 1908 v Ljutomeru. Oče Štefan je bil čevljar, mati Ana, roj. Kupljen, pa gospodinja. Ljutomer je med drugo svetovno vojno postal del Tretjega rajha, od koder so Nemci izganjali slovensko prebivalstvo. Že 9. maja 1941 so od tam izgnali skupino 128 Slovencev. Ni znano, ali je bila Marija med njimi. Ob prijetju in deportaciji v ustaško taborišče je živela v Kutini. Na seznamu 1165 taboriščnic iz Jasenovca piše, da so jo tja privedli 10. marca 1945, torej tik pred koncem vojne in tudi koncem taborišča. V Jasenovcu se je za njo izgubila vsaka sled. (it)

Viri: KK Ljutomer, 1903–1912; Kramar, str. 40; Miletić (1986), str. 962; Miletić (2011), str. 888; Popis 1964 - Hrvaška, str. 1045; www.jusp-jasenovac. hr; www.sistory.si.

VREMEC ALOJZ

Alojz Vremec se je rodil 21. junija 1880 v Opčinah pri Trstu v Italiji. O njem najdemo le še nekaj podatkov, ki o njegovem življenju ne povedo dosti.

Kot žrtev Jasenovca je bil evidentiran v popisu l. 1964, in sicer v Mariboru, iz česar bi lahko sklepali, da je tam živel ali imel bližnje. V spletnem seznamu SPJ piše, da se je rodil l. 1897, kot kraj rojstva so navedene Občine v občini Trebnje. (it)

Viri: Popis 1964 - Slovenija, str. 290; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

VRHOVNIK (Terezije) FRANC
VRHOVNIK (Franca) ALBIN
VRHOVNIK (Gašperja) MARIJA, roj. BENEK
VRHOVNIK (Franca) MARIJA

Družina Vrhovnik je od l. 1919 živela v Slovenski Bistrici, kjer so imeli gostilno. Kmalu po nemški okupaciji Štajerske, 19. julija 1941, so bili izgnani v BiH, od tam pa l. 1942 v taborišče Jasenovac.

Oče Franc se je rodil 13. januarja 1883 v Prekopi v občini Vransko. Bil je nezakonski sin matere Terezije. Najprej se je preživljal kot kmet, kasneje kot rudar, naposled kot gostilničar. Poročil se je z nekaj let starejšo Marijo Benek, rojena 21. decembra 1878 v Lepi Njivi pri Nazarjah očetu Matiji in materi Apoloniji, roj. Lesjak.

Imela sta štiri otroke, dva sta življenje končala na Hrvaškem: Albin, rojen 22. februarja 1909 v Ločici pri Vranskem, ter Marija, rojena 11. decembra 1911 v Zagorju ob Savi. V transportni listini je pri Mariji kot datum rojstva napisan 9. ali 10. december 1910.

V Jasenovcu so l. 1942, verjetno oktobra, ustrelili očeta ter sina Albina in hčer Marijo. Mati Marija je umrla ali v taborišču ali med deportacijo.

Na Hrvaško je bila deportirana tudi hči Jozefina, ki je vojno preživela in se l. 1945 poročila z Antonom Princem v Mariboru.

Viri: Borovnik, str. 301; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 890, 891; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; KK Vransko 1871–1885, 1906–1915; KK Šmihel nad Mozirjem, 1862–1905; www.sistory.si.

VUKMANIČ (Roberta) ROBERT

Robert Vukmanič se je rodil 2. septembra 1898 v Zagrebu. Živel je v Mariboru in bil zaposlen v Mariborski tiskarni kot vodja knjigoveznice. V Mariboru si je z ženo Marijo ustvaril družino.

Ob nemški okupaciji l. 1941 je bil izgnan v NDH. V Zagrebu se je pridružil ilegalni slovenski obveščevalni mreži BBZ, ki jo je po kapitulaciji jugoslovanske kraljeve vojske v Ljubljani vzpostavil njen nekdanji polkovnik in vojaški ataše Vladimir Vauhnik. Mreža je sodelovala z britansko obveščevalno službo.

Zagrebška postojanka BBZ je bila razkrinkana februarja 1944. Med 27 aretiranimi so bili štirje Slovenci, in sicer nekdanja jugoslovanska častnika, ki sta po kapitulaciji prestopila v vojsko NDH, generalštabni polkovnik Josip Hočevar iz Rogaške Slatine in poročnik bojne ladje Savo Salmič iz Celja, vojaški uradnik Franc Felle iz Slovenj Gradca ter Vauhnikova sestrična Melita

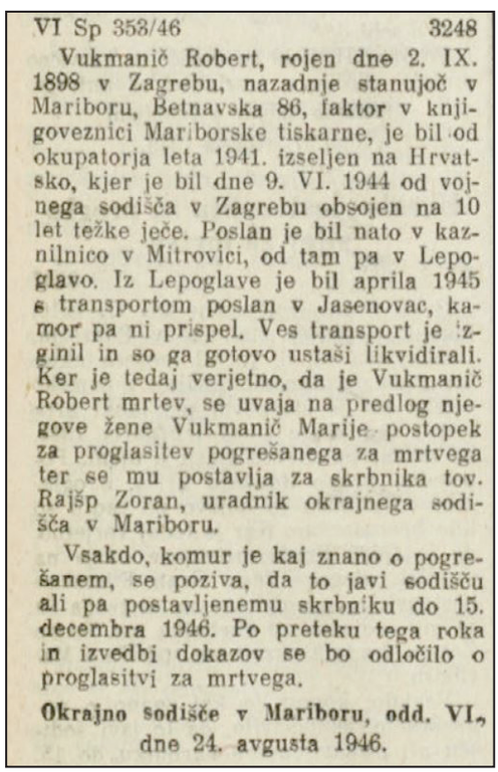
VI Sp 358/46 3248

Vukmanič Robert, rojen dne 2. IX. 1898 v Zagrebu, nazadnje stanujoč v Mariboru, Betnavska 86, faktor v knjigoveznici Mariborske tiskarne, je bil od okupatorja leta 1941. izseljen na Hrvatsko, kjer je bil dne 9. VI. 1944 od vojnega sodišča v Zagrebu obsojen na 10 let težke ječe. Poslan je bil nato v kaznilnico v Mitrovici, od tam pa v Lepoglavo. Iz Lepoglave je bil aprila 1945 s transportom poslan v Jasenovac, kamor pa ni prispel. Ves transport je izginil in so ga gotovo ustaši likvidirali. Ker je tedaj verjetno, da je Vukmanič Robert mrtev, se uvaja na predlog njegove žene Vukmanič Marije postopek za proglasitev pogrešanega za mrtvega ter se mu postavlja za skrbnika tov. Rajšp Zoran, uradnik okrajnega sodišča v Mariboru.

Vsakdo, komur je kaj znano o pogrešanem, se poziva, da to javi sodišču ali pa postavljenemu skrbniku do 15. decembra 1946. Po preteku tega roka in izvedbi dokazov se bo odločilo o proglasitvi za mrtvega.

Okrajno sodišče v Mariboru, odd. VI., dne 24. avgusta 1946.

Objava o pogrešanem Robertu Vukmaniču
UL, 7. 9. 1946

Thaler, por. Tomić, ki je vodila zagrebško postojanko. Vukmanič je kot knjigovez izdeloval knjige z lažnimi platnicami in skritim dnom za tihotapljenje zaupnih sporočil v Ljubljano.

Hočevar, Felle in Tomićeva so bili obsojeni na smrtno kazen z ustrelitvijo. Izvršena je bila 11. junija 1944 v Zagrebu. Salmić je bil obsojen na dosmrtno zaporno kazen, Vukmanič na deset let zapora. Oba sta bila najprej odvedena v zapore v Sremski Mitrovici, od koder so ju premestili v Lepoglavo, od tam pa aprila 1945 v taborišče Jasenovac. Na poti tja oz. tam se je za njima izgubila vsaka sled. (it)

Viri: Boban, str. 347–381; HDA, fond 511; Kranjc, Orel Kos, str. 118; Popis 1964 - Slovenija, str. 296; UL, 7. 9. 1946, str. 386.

Z

ZADNIK (Dragotina) MIROSLAV

Miroslav (Mirko) Zadnik se je rodil 13. julija 1924 v Trstu očetu Dragotinu in materi Ani, roj. Breznikar. Ne vemo, kdaj se je izselil s Tržaškega kot toliko Slovencev, ki so zaradi fašizma in raznarodovalne politike med obema vojnama zapuščali Italijo. O njem so se ohranili le še podatki, da je živel v Zagrebu, da je obiskoval trgovsko šolo in bil član komunističnega podmladka SKOJ.

Ustaške oblasti so ga aretirale l. 1944. Več mesecev je bil v zaporih v Đorđićevi ulici in na Savski cesti, od koder so ga 17. novembra 1944 deportirali v Jasenovac. Obsojen je bil na eno leto prisilnega dela, ker je kot skojevec delil letake in organiziral podtalno delovanje. Ubili so ga še pred koncem leta.

Vira: HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 6333; Miletić (2011), str. 54.

ZADRAVEC (Petra) CIRIL
ZADRAVEC (Petra) STANKA

Ciril Zadravec

Stanka Zadravec
Obe fotografiji: Amulić, Huber, str. 74 in 161.

Družina mlinarja in zemljiškega posestnika Petra Zadravca in Antonije, roj. Grizold, iz Ormoža 128 je bila v NDH izgnana 10. junija 1941, dva meseca za tem, ko so v Prlekijo, pokrajino med Muro in Dravo, vkorakali nacisti. V izgnanstvo je moralo 120 zavednih in naprednih Ormožanov.

Zadravčevi so končali v Varaždinu; poleg očeta in matere tudi takrat že odrasla sinova Ciril, rojen 8. februarja 1919, in Janko, rojen 21. marca 1920, ter še mladoletna hči Stanka, rojena 26. februarja 1925.

Za Cirila in Janka vemo, da sta se tam pridružila Varaždincem, kot so imenovali prleške aktiviste, ki so s hrvaške strani organizirali upor proti okupatorju v domačih krajih. V ilegalno delo se je vključila tudi Stanka. Aretirani so bili aprila 1944. Povsem mogoče bi bilo, da je bila aretacija povezana z marčnim razkritjem skupine varaždincev, ko je bil aretiran še en Ormožan, Ivan Jeremic. Iz varaždinskega zapora so bili deportirani v taborišče Stara Gradiška.

Stankino življenje se je tam končalo junija 1944. Ciril je omenjen med taboriščniki, ki je v Stari Gradiški izkusil t. i. celico smrti, celico brez vode in hrane. Vendar je preživel in se iz tega taborišča domačim oglasil 8. aprila 1944. Z bratom Jankom sta bila nato premeščena v Jasenovac; najdemo ju na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Pri Cirilu ni navedeno, na kakšno delo je bil razporejen, pri Janku piše, da je bil v gradbeni skupini.

O Cirilu se je ohranil še podatek, da so ga v Jasenovcu 12. aprila 1945 skupaj z Jeremicem ustrelili kot talca.

Janko je edini preživel; rešila ga je premestitev na delo v Nemčijo.

V povojnem postopku, ki ga je sprožil oče Peter, da bi Cirila razglasili za mrtvega, je navedeno, da je bil ob prijetju študent. Raziskovalec ormoške medvojne zgodovine Trop je zapisal, da je bil absolvent geodezije.

Njegovo ime je zapisano na spomeniku padlim v drugi svetovni vojni pred Domom kulture Ormož na Skolibrovi ulici. (ask/it)

Viri: Amulić, Huber, str. 74 in 161; Borovnik, str. 301; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1986), str. 844; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 889; Nikolić (1975), str. 890; Trop (2019), str. 89 in 97, Trop (2020), str. 35, 43, 45; UL, 12. 6. 1951, str. 149.

ZAJEC (Janeza) ANDREJ

Andrej Zajec se je rodil 30. novembra 1887 očetu Janezu in materi Jeri, roj. Majnik, v Zadlogu nad Idrijo, naselju na črnovrški planoti, kjer je bil oče drvar. Zadlog je imel med prvo svetovno vojno pomembno vlogo, saj je skozenj potekala pomembna preskrbovalna pot na soško fronto. Po vojni se je prebivalstvo teh krajev množično izseljevalo v Kraljevino SHS.

Andrej je ob okupaciji živel na Štajerskem, v Ribniškem selu pri Mariboru. Ne vemo, ali so ga od tam izgnali nacisti ali se je na območje NDH zatekel sam. Aretirali so ga v Četvrtkovcu pri Sunji. Ustaši so ga v Jasenovac deportirali 29. marca 1945, manj kot mesec pred likvidacijo taborišča. Tam so ga takoj ubili.

Viri: KK Črni vrh nad Idrijo, 1869–1903; NN, št. 92/1946; www.jusp-jasenovac.hr.

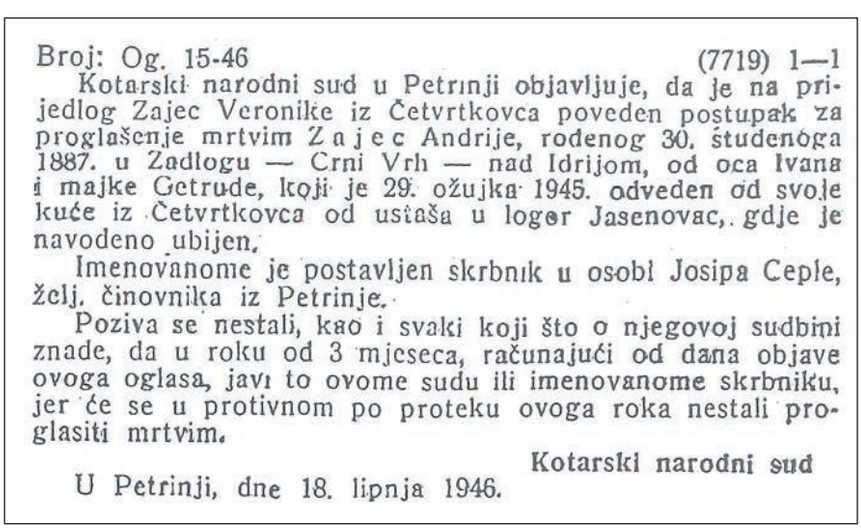
Broj: Og. 15-46 (7719) 1—1

Kotarski narodni sud u Petrinji objavljuje, da je na prijedlog Zajec Veronike iz Četvrtkovca poveden postupak za proglašenje mrtvim Zajec Andrije, rođenog 30. studenoga 1887. u Zadlogu — Crni Vrh — nad Idrijom, od oca Ivana i majke Getrude, koji je 29. ožujka 1945. odveden od svoje kuće iz Četvrtkovca od ustaša u logor Jasenovac, gdje je navodeno ubijen.

Imenovanome je postavljen skrbnik u osobi Josipa Ceple, želj. činovnika iz Petrinje.

Poziva se nestali, kao i svaki koji što o njegovoj sudbini znade, da u roku od 3 mjeseca, računajući od dana objave ovoga oglasa, javi to ovome sudu ili imenovanome skrbniku, jer će se u protivnom po proteku ovoga roka nestali proglasiti mrtvim.

Kotarski narodni sud

U Petrinji, dne 18. lipnja 1946.

Objava o pogrešanem Andreju Zajcu
NN 92/1946

ZLABNIK (Leopolda) LEOPOLD

http://proksima.hr/izlozba/leopold-leopolda-zlabnik/

Leopold (Poldi) Zlabnik se je rodil 15. decembra 1919 v družini očeta Leopolda, roj. 1888, in matere Roze Karoline, roj. 1892. Imel je tri mlajše brate in sestro Danico. Kje se je rodil, nismo uspeli ugotoviti. V dokumentih se kot rojstni kraj navajata Metlava, Metlova in Metlika.

Zlabniki so nekaj časa živeli v Pojatnem pri Zaprešiću na Hrvaškem, kjer je bil oče načelnik železniške postaje. Tam je Leopold končal osnovno šolo. Gimnazijo in tehniško fakulteto je obiskoval v Zagrebu.

Po nastanku NDH je bil mobiliziran v domobrance. Deloval je v vojaški upravi v Sisku, Karlovcu in Petrinji. Kot simpatizer KPJ se je povezal s partizani in jim dostavljal razne načrte in sanitetni material.

Aretirali so ga 25. oktobra 1944 in odvedli v zapor v Novi Vesi. V zaporu se je 19. decembra 1944 poročil z Jeleno Fegeš. Že mesec pozneje, 19. januarja 1945, so Leopolda odpeljali v taborišče Lepoglava, od koder se je zadnjič oglasil 22. marca 1945. Domneva se, da je bil ubit aprila, v zadnjem transportu zapornikov iz Lepoglave v Jasenovac na likvidacijo.

V tistem času se je Leopoldu rodila hčerka Jelena. Vdova in hči sta preživeli vojno; Leopoldova žena je umrla l. 2014, hči pa l. 2017.

Ime Leopolda Zlabnika je zapisano na dveh spominskih obeležjih na območju Zaprešiča, v spominskem parku Pojatno in na spomeniku v Kupljenovem.

Priimek se zapisuje tudi kot Žlabnik.

Viri: Dubravica, Marković, str. 100; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (2011), str. 54; Šimunković, str. 80 in 86; www.jusp-jasenovac.hr.

ZORIČ (Vinka) BOGOMIR

Bogomir Zorič se je rodil l. 1919 v Ljubljani očetu Vinku in materi Josipini. Živeli so v Mostah, na Društveni ulici. Oče je bil višji magistratni uradnik. Bogomir je imel še tri brate. Po poklicu je bil elektrotehnik.

Ne vemo, zakaj je bil l. 1941 v NDH in kako natanko se je končala njegova življenjska pot. Kot žrtev taborišča Jasenovac je bil evidentiran v velikem povojnem popisu l. 1964, najdemo ga tudi na Miletićevem seznamu iz l. 2011 in v evidenci SPJ. Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory sta kot kraj in datum smrti oz. izginotja navedena Zagreb, 11. april 1941, to je dan po razglasitvi NDH.

V časopisni notici o očetovem življenjskem jubileju l. 1942 piše, da sta mu umrla že dva sinova in da z ženo »najbolj žalujeta za sinom, ki je padel lansko pomlad«.

Viri: Adresar 1928, str. 53; Adresar 1933, str. 454; Dvojni življenjski …; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr; www.sistory.si.

ZORKO (Franca) JOŽEF

Jožef (Josip) Zorko se je rodil 20. novembra 1926 očetu Francu in materi Ani, roj. Ječ, v Trebežu pri Artičah v občini Brežice. Tam je tudi živel. Izučil se je za soboslikarja.

Še mladoleten se je pridružil partizanom. Razporejen je bil v prvo četo Kozjanskega bataljona. Ustaši so ga zajeli v Hrvaškem Zagorju; kot piše v dokumentu z zaslišanja, se je to zgodilo 15. aprila 1944 v bližini Klanjca, ko se je umikal s položaja. Kot je povedal, so ga nemške vojne oblasti aprila 1944 poklicale v Celje, vendar so ga na poti tja prestregli oboroženi partizani iz prve čete Kozjanskega bataljona pod poveljstvom nekega Janeza. Ko so se morali umakniti pred Nemci, so pri Kraljevcu prečkali reko Sotlo in prišli na območje NDH. Nameravali so napasti Klanjec in s tem namenom postavili zasedo, a so se po neuspelem poskusu umaknili.

Obsodili so ga na tri leta zapora in ga 25. avgusta 1944 deportirali v taborišče Stara Gradiška. Tam se je za njim izgubila vsaka sled.

Na seznamu žrtev druge svetovne vojne na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory sta kot datum in kraj izginotja navedena 9. april 1944 v Velikem Trgovišću.

Vira: Miletić (1986), str. 753; www.sistory.si.

ZRIMŠEK (Jerneja) ANTON

Anton Zrimšek se je rodil 6. decembra 1910 v Aflenzu na avstrijskem Štajerskem očetu Jerneju (Bartolu) in materi Mariji Kren.

Živel je v Vinkovcih, kjer se mu je l. 1935 v zakonu z Rozalijo Gräff iz Vukovarja rodil sin Anton. Bil je izučen usnjarski pomočnik. Delal je v vinkovški tovarni usnja bratov Marton.

Ko so ustaške oblasti l. 1941 v taborišče Jasenovac deportirale več kot 700 Judov iz Vinkovcev, so v transportih končali tudi številni drugi prebivalci mesta, med njimi Anton Zrimšek in Franc Rogelj.

Zrimšek je do likvidacije l. 1944 delal v taboriščni usnjarski delavnici, najdemo ga na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so tega leta prejemali pakete.

Spomin na Zrimškovo taboriščno usodo se je ohranil v zapisih preživelega taboriščnika Erwina Millerja, ki je v Jasenovcu preživel štiri leta, do preboja aprila 1945, medtem ko so bili v taborišču ubiti njegov brat, sestre in starši. Miller je Zrimška poznal še iz Vinkovcev; zapomnil si ga je kot zavzetega levičarja. V taborišču sta skupaj delala v Kožari, dokler niso Zrimška odvedli na morišče. Miller je zapisal, da so ustaški pazniki nekega dne obkolili delavnico in postrojili taboriščnike. Poimensko so poklicali četverico, med njimi Zrimška. Ko je ta zaslišal svoje ime, je iz žepa vzel denar in ga potisnil v roke jetniku poleg sebe. To je bil Millerjev oče. Zrimšku in še trem taboriščnikom so roke z žico zvezali na hrbtu ter jih odvedli na likvidacijo. Naslednji dan se je izvedelo, da so bili člani neke organizirane skupine v Jasenovcu in da so bili izdani, ne pa tudi, kdo jih je izdal. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 301; KK Aflenz (Phare Aflenz, Steiermark, Graz-Seckau), 1896–1912; Miletić (1986), str. 844; Miller, str. 84–85, 94 in 123; Zavičajnici/Vinkovci, str. 390.

ZUPAN (Josipa) ALBERT

Borovnik, str. 24.

Albert Zupan se je rodil 8. marca 1903 v Ljubljani očetu Josipu in materi Marjeti. Oče je bil mizar. Podrobnejši osebni podatki niso znani.

Albert je v Ljubljani končal osnovno šolo in se vpisal na šolo za glasbeno umetnost, ki jo je moral zaradi denarne stiske zapustiti. Postal je računski uradnik.

V Ljubljani se je včlanil v pevski zbor socialističnega gibanja Ivan Cankar, v katerem je pel tudi Edvard Kardelj, takratni učitelj, kasneje pa revolucionar in funkcionar v novi Jugoslaviji.

Albert je bil zaradi povezav s komunističnim gibanjem politično sumljiv, zato so ga oktobra 1932 premestili v finančno službo v Zagreb. Tudi po ustanovitvi NDH je delal v finančni upravi, v državni zakladnici. Ves čas je bil povezan z osvobodilnim gibanjem. Aretirali so ga 8. februarja 1944, ko je bil izdan. Zaprt je bil v Novi vesi ter v zagrebških zaporih v Petrinjski ulici in na Savski cesti. Od tam so ga deportirali v Staro Gradiško, nato pa avgusta 1944 v Jasenovac.

Najdemo ga na indeksu paketarnice, seznamu jasenovških taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Piše, da je bil v skupini X. Taboriščnike iz te skupine so po potrebi uporabljali za različna dela.

Umrl je v noči z 21. na 22. april 1945, zadnjo noč obstoja taborišča Jasenovac. Ustaši so z metalcem ognja zažgali barake s taboriščniki ter bolnišnično barako, v kateri je zgorelo več zdravnikov in zdravstvenega osebja.

Žena Pepca in hčerka Dunja, ki je bila ob očetovem prijetju stara le dve leti in pol, sta ostali doma. Pepca in njena sestra sta naredili nešteto korakov, da bi rešili Albina, a zaman.

Viri: Adresar 1928, str. 500; Adresar 1933, str. 455; Borovnik, str. 301; Guštin, v Borovnik, str. 24; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390 in 399; Miletić (1986), str. 844; Miletić (1987), str. 662; Miletić (2011), str. 886; Nikolić (1969) str. 353; SI AS 1238, šk. 923.

ZUPAN SLAVICA

Slavica Zupan se je rodila l. 1919. Iz evidenc izvemo le, da je bila Slovenka, rimskokatoliške vere in da se je rodila kot zunajzakonski otrok. Ne vemo, kako in kdaj je prišla v ustaško taborišče. Umrla je 3. julija 1944 v Stari Gradiški. Njena smrt je zabeležena v dnevnem poročilu o stanju ženskega dela taborišča, ki ga je – kot običajno – podpisala poveljnica Maja Buždon. Tega dne je bilo v Stari Gradiški 688 jetnic. (it)

Viri: Kevo (2009), str. 553–554; Miletić (1987), str. 391; www.jusp-jasenovac.hr.

ŽAGOVEC (Josipa) RUDOLF

Družina Žagovec je živela v Sarajevu, kjer sta se očetu Josipu in materi Antoniji rodila sinova Anton in Rudolf. Tja so prišli že v času Avstro-Ogrske.

Mihovilović (2018), str. 532.

V ustaških dokumentih so ohranjene letnice rojstva matere in sinov, ki so bili aretirani jeseni 1941 v veliki čistki sarajevskih aktivistov in podpornikov osvobodilnega gibanja. Antonija se je rodila l. 1893, starejši sin Toni, ki je bil po poklicu električar, l. 1918, mlajši sin Rudi, izučen za mehanika, pa l. 1920. V Jasenovac so bili deportirani s sarajevske železniške postaje 16. novembra 1941 v skupini 116 Sarajevčanov.

Mater Antonijo so kmalu premestili v taborišče Stara Gradiška, kjer je ostala do novembra 1942, ko je bila izpuščena pod pogojem, da se z možem izselita iz NDH. To sta tudi storila.

Tudi Antona so premestili v Staro Gradiško, od tam je bil l. 1943 premeščen v sarajevski zapor, od koder so ga izpustili.

Rudolf je za posledicami lakote, griže in tifusa umrl v Jasenovcu julija 1942.

Viri: Borovnik, str. 301; Mihovilović (2018), str. 530–531, Miletić (1986), str. 97, 209.

ŽALEC (Nikolaja) MILAN

Milan Žalec, s polnim imenom Milan Nikolaj, se je rodil 23. novembra 1898 v Zdolah, v gričevnatem in z vinogradi bogatem delu današnje občine Krško, v posestniški družini očeta Nikolaja in matere Uršule, roj. Urek.

Kot izučen mehanik si je življenje ustvaril v Zagrebu, kjer se je l. 1924 poročil z Ano Zevnik iz Dobove. Živela sta v Petrovi ulici 119.

Ob izbruhu vojne se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Bil je simpatizer KPJ. Pod konspirativnim imenom Štef je zbiral denar za partizane. Ob aretaciji 27. januarja 1944 so mu očitali, da je ustanovil skupino z imenom Razvoj, v kateri so se zbirali nasprotniki NDH. Obsojen je bil na dve leti prisilnega dela v taborišču Jasenovac. Tja so ga deportirali v začetku l. 1945, kjer so ga kmalu po prihodu ubili.

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 6485; KK Zdole, 1863–1899; Miletić (2011), str. 886; www.jusp-jasenovac.hr.

ŽERJAV (Alojza) FRANC

Franc Žerjav, s krstnim imenom Franz Josef, se je rodil 5. februarja 1903 v Rogatcu, v obmejnem kraju ob reki Sotli, očetu Alojzu in materi Ani, roj. Krušič. Oče je bil kovaški mojster. Tudi Franc se je izučil za kovača in se zaposlil kot kovinarski delavec v Zagrebu. V zagrebški cerkvi sv. Marka se je 31. maja 1926 poročil s Stefanijo Marbrutin.

Ni znano, kako se je znašel v ustaškem taborišču. V povojnem popisu žrtev druge svetovne vojne iz l. 1964 je navedeno, da je bil rojen v Humu na Sotli in ubit v Stari Gradiški. Najdemo ga tudi na

seznamu jetnikov iz Lepoglave, ki so bili ob likvidaciji tega taborišča premeščeni v Jasenovac. V mrliški knjigi sta navedena uradno določena kraj in datum smrti, in sicer *logor* Lepoglava, 30. april 1945.

Viri: Dubravica, Marković, str. 100; KK Rogatec, 1892–1915; Popis 1964 - Hrvaška, str. 174; www.jusp-jasenovac.hr.

ŽIGART (Ivana) IVAN

Ivan Žigart se je rodil 14. septembra 1906 v Trstu. Po razpadu Avstro-Ogrske, ko je to pristaniško mesto pripadlo Kraljevini Italiji, se je od tam izselilo veliko Slovencev, številni so si novo življenje ustvarili na Štajerskem. Ivan je živel v Mariboru, v mestni četrti Pobrežje. Bil je davčni uslužbenec. Poročil se je z Rozalijo Trepel, rojeno l. 1913. Sin Ivan se jima je rodil l. 1934.

Nemške zasedbene oblasti so Žigarte 17. julija 1941 izgnale v NDH. Podrobnosti o tem, kam so jih namestili, niso znane. Vemo, da se je Ivan vključil v osvobodilno gibanje. Aprila 1943 so ga mobilizirali v domobransko vojsko. Ne vemo, kaj je bil povod, da so ga 23. marca 1945 aretirali in odvedli v zapor v Sarajevo. Obsodili so ga na dosmrtno ječo in ga 4. aprila 1945 deportirali v Jasenovac. Vse jetnike iz tega transporta so 8. aprila 1945 tam ubili.

Viri: Miletić (2011), str. 888; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; www.jusp-jasenovac.hr.

ŽIGER (Julija) FRANC

Franc (Franjo) Žiger se je rodil očetu Juliju in materi Otiliji, roj. Šalamun, 11. avgusta 1919 v Ormožu. Njegov oče je bil lastnik znamenite Žigrove slaščičarne na Ptujski c. 5, ki je bila odprta l. 1924 in deluje še danes. Prodajalni so imeli tudi na Ptuju in v Gornji Radgoni.

Franc se je za trgovca izučil v Čakovcu. Najprej je bil zaposlen v veletrgovini Ludvika Kuhariča v Ormožu, nato pa je odšel v Zagreb, kjer je delal kot knjigovodja. Tam si je ustvaril družino; z ženo Hildo, roj. Schmidt, sta imela hčer Lidijo. Po izbruhu druge svetovne vojne se je vrnil v Ormož, od koder je moral kmalu oditi, saj so ta del Slovenije nacisti spomladi 1941 priključili k Tretjemu rajhu.

Takoj po vrnitvi v Zagreb se je pridružil osvobodilnemu gibanju. Bil je tudi simpatizer KPJ. Ustaši so ga aretirali 19. januarja 1945 in ga zaprli v zapor na Savski cesti. Od tam je bil 6. februarja 1945 deportiran v Lepoglavo. Kmalu je zbolel za tifusom, vendar je okreval. V obdobju zapiranja tega taborišča je bil premeščen v taborišče Jasenovac, kjer je bil 14. aprila 1945 ubit.

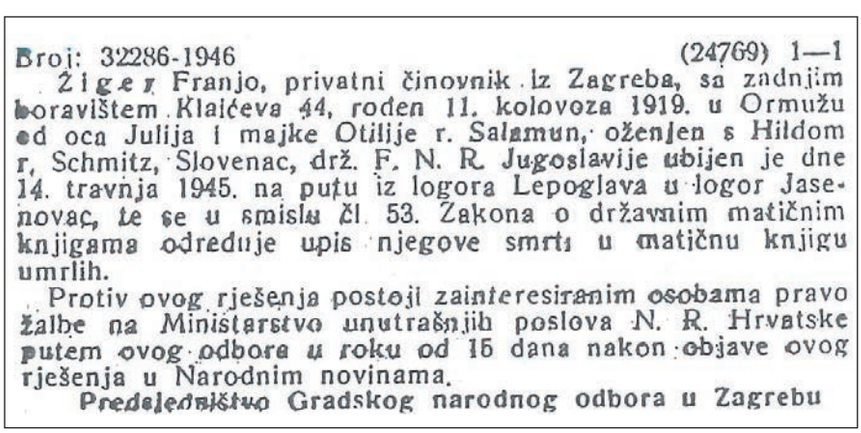
Broj: 32286-1946 (24769) 1—1

Žiger Franjo, privatni činovnik iz Zagreba, sa zadnjim boravištem Klaićeva 44, roden 11. kolovoza 1919. u Ormužu od oca Julija i majke Otilije r. Salamun, oženjen s Hildom r. Schmitz, Slovenac, drž. F. N. R. Jugoslavije ubijen je dne 14. travnja 1945. na putu iz logora Lepoglava u logor Jasenovac, te se u smislu čl. 53. Zakona o državnim matičnim knjigama odreduje upis njegove smrti u matičnu knjigu umrlih.

Protiv ovog rješenja postoji zainteresiranim osobama pravo žalbe na Ministarstvo unutrašnjih poslova N. R. Hrvatske putem ovog odbora u roku od 15 dana nakon objave ovog rješenja u Narodnim novinama.

Predsjedništvo Gradskog narodnog odbora u Zagrebu

Objava o pogrešanem Francu Žigru
NN 131/1945

V arhivski dokumentaciji in literaturi se podatki o prijetju in usmrtitvi razlikujejo; v kartoteki žrtev MNOM piše, da je bil aretiran 2. februarja 1945, kot kraj smrti je ponekod zapisan Zagreb.

Frančevo ime je zapisano na spomeniku padlim v drugi svetovni vojni pred Domom kulture Ormož na Skolibrovi ulici, po njem nosi ime Žigrova ulica v Ormožu. (ask/it)

Viri: Dubravica, Marković, str. 100; HDA, fond 511; Korpič, str. 79; MNOM, kartoteke žrtev II. svetovne vojne; NN 131/1945; Trop (2019), str. 97; www.jusp-jasenovac.hr.

ŽIVEC (Franca) DOMINIK

Borovnik, str. 293

Dominik (Dinko) Živec se je rodil 20. avgusta 1896 v Dobravljah pri Sežani očetu Francu in materi Ivani, roj. Fabijan. Po poklicu je bil trgovec. Po razpadu Avstro-Ogrske, ko je ta del slovenskega narodnostnega ozemlja pripadel Italiji, se je odselil v novo jugoslovansko državo. Od l. 1922 je z ženo Angelino, roj. Hauptmal, in hčerkama živel v Petrovi ulici v Zagrebu.

Ko so l. 1929 zagrebški Slovenci ustanovili svoje društvo, ki se je takrat imenovalo Slovenska knjižnica in čitalnica, je bil med prvimi in najdejavnejšimi člani. Med letoma 1930 in 1935 je bil večkrat v upravnem odboru društva, iz katerega je nastal današnji Slovenski dom Zagreb.

Med okupacijo je sodeloval z osvobodilnim gibanjem, zaradi česar je bil med letoma 1942 in 1943 nekajkrat zaprt. Po aretaciji 11. novembra 1944 so ga obsodili na osemnajst mesecev zapora. Obtožili so ga, da je Josipu Koliću, ki je bil

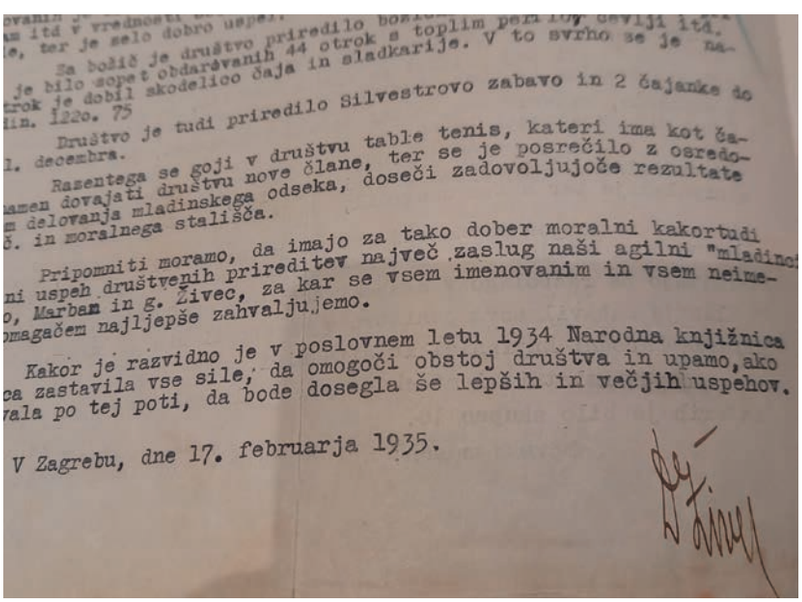

Za božič je društvo priredilo bo...
je bilo sopet obdarovanih 44 otrok s toplim perilo, čevlji itd.
trok je dobil skodelico čaja in sladkarije. V to svrho se je na-
din. 1220. 75

Društvo je tudi priredilo Silvestrovo zabavo in 2 čajanke do
l. decembra.

Razentega se goji v društvu table tenis, kateri ima kot ča-
amen dovajati društvu nove člane, ter se je posrečilo z osredo-
m delovanja mladinskega odseka, doseči zadovoljujoče rezultate
č. in moralnega stališča.

Pripomniti moramo, da imajo za tako dober moralni kakortudi
ni uspeh društvenih prireditev največ zaslug naši agilni "mladinci
o, Marban in g. Živec, za kar se vsem imenovanim in vsem neime-
omagačem najljepše zahvaljujemo.

Kakor je razvidno je v poslovnem letu 1934 Narodna knjižnica
ca zastavila vse sile, da omogoči obstoj društva in upamo, ako
vala po tej poti, da bode dosegla še lepših in večjih uspehov.

V Zagrebu, dne 17. februarja 1935.

Dinko Živec je s podpisom overovil zapisnik seje upravnega odbora slovenskega društva v Zagrebu l. 1935.
Takrat se je društvo imenovalo Narodna knjižnica in čitalnica.
ASDZ, zapisniki sej.

partizanski sodelavec, prodal deset tisoč kuvert. Po obsodbi so ga deportirali v Lepoglavo, od tam pa premestili v Jasenovac, kjer so ga verjetno sredi aprila 1945 ubili.

Po pričevanju hčerke Sonje je bil oče Dominik prijatelj slovenskega častnika Josipa Hočevarja, s katerim so živeli v isti hiši. Hočevar je po kapitulaciji jugoslovanske kraljeve vojske vstopil v hrvaško domobransko vojsko. Čez čas se je povezal z obveščevalno mrežo, ki je sodelovala z Britanci. Ko so ga razkrinkali, ga je vojaško sodišče NDH obsodilo na smrtno kazen. Usmrtili so ga 11. junija 1944 v Maksimirju. Dinko Živec je odkopal prijateljeve posmrtne ostanke in jih prenesel v grob na Mirogoju. Hkrati s Hočevarjem sta bila usmrčena še dva Slovenca, Franc Felle in Melita Tomić, roj. Thaler. Dva obdolžena, Robert Vukmanič in Savo Salmič, ki sta bila obsojena na visoko zaporno kazen, sta življenjsko pot končala v Jasenovcu.

Viri: ASDZ, zapisniki sej; Boban, str. 350–352 in 367–376; Borovnik, 301 in 313; Dubravica, Marković, str. 70, 101; HDA, fond 511 in fond 259, ROZ, št. 6538a; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (2011), str. 890; Mitrović, str. 293.

Foto: Ilinka Todorovski.

SEZNAM REŠENIH IN PREŽIVELIH SLOVENSKIH TABORIŠČNIKOV

	PRIIMEK IN IME	ime očeta/ matere	kraj in leto rojstva ter kraj in leto smrti	Način, na katerega se je rešil/-a.
1.	AŽMAN, FANIKA, por. LEGIŠA	Franc	Trst, 1909–Ljubljana, 1971	Odslužila kazen l. 1943.
2.	BELAN, ZDRAVKO	n. p.	n. p.	n. p.
3.	BENKO, JAKOB	n. p.	Postojna, ?–?	n. p.
4.	BERGANT, MILKA	Alojz	Trst, 1920–Zagreb, 1998	n. p.
5.	BIZJAK, EDITA MARIJA	Ivan	Celje, 1930–Celje, 1991	Izpuščena 21. 2. 1945.
6.	BLATNIK, LEOPOLD	Josip	n. p.	Izpuščen.
7.	BORIĆ, MARIJA	Josip	Marijino Celje, Kanal ob Soči, 1916–?	n. p.
8.	BORKO, MILAN	Franc	Maribor, 1914–Maribor, 1959	Pobegnil s še tremi jetniki, verjetno l. 1944.
9.	BOROVNIK, JERNEJ	Henrik	Lipa pri Frankolovem, 1922–Šentjur, 2018	Izpuščen po posredovanju l. 1943.
10.	BORŠTNIK, EDVARD	n. p.	Reka, 1919–Zagreb, 1972	Pobegnil l. 1945.
11.	BURJA, JOSIPA, roj. LEVAK	Martin	Črešnjice pri Cerkljah ob Krki, 1920–?	Predčasno izpuščena.
12.	CIJAN, ANA, por. DILBER	Alojz	Hercegnovi, 1923–?	Izmenjava ujetnikov v začetku l. 1944.
13.	ČRV ANDREJ	Andrej	Bodešče, Bled, 1907–?	Pomiloščen za božič 1944.
14.	ČUBRANOVIĆ, MIHAELA	Franjo	Ljubljana, 1907–?	Odslužila kazen l. 1944.
15.	DERŽIČ JANEZ	Franc	Loče, Brežice, 1916–Zagreb, 1967	Pomiloščen za božič 1944.
16.	DIM, ŠTEFANIJA	Ivan	Ljubljana, 1907 ali 1927–?	Izpuščena 28. 2. 1945.
17.	DOLINAR, EDO	n. p.	Ptuj, ?–?	n. p.
18.	DRAUŠNIK, EMILIJA	Marija	Gotenica, Kočevje, 1907–Zagreb, 1991	Izmenjava ujetnikov 7. ali 9. 1. 1945.
19.	DROFENIK, KARL	Matija	Rogaška Slatina, 1907–Rogaška Slatina, 1993	Odslužil kazen 15. 2. 1945.
20.	DROFENIK, MIRKO	Matija	Rogaška Slatina, 1915–Rogaška Slatina, 1990	Premeščen v bolnišnico.
21.	FERŠ, ALOJZ	Alojz	Maribor, 1907–Maribor, 2011	Verjetno izpuščen po izteku kazni v začetku l. 1943.
22.	FURLAN, ANTONIJA	Marij	Ponikva, Šentjur pri Celju, 1910–?	n. p.

23.	GABRŠČEK, JOŽE	n. p.	Rečica pri Laškem, 1914–Krajnčica, Šentjur pri Celju, 1973	Pobegnil v prvi polovici l. 1943.
24.	GABRIČ, IVAN	n. p.	Dobrna, 1908–Dobrna, 2005	Pobegnil z vlaka Lepoglava–Jasenovac 16. 4. 1945.
25.	GALIČ, ADOLF	Alojz	Obrežje, Brežice, 1926–Obrežje, Brežice, 2017	Izmenjava ujetnikov 25. 4. 1944.
26.	GODLAR, MARIJA, por. SARAJČIČ	Josip	Karlovec, 1915–Zagreb, 2000	Izmenjava ujetnikov l. 1943.
27.	GODLAR, PAULA	Josip	Karlovec, 1910–Zagreb, 1990	Izmenjava ujetnikov l. 1943.
28.	GOLMAJER, BOGDAN	Jožefa	Buzet, 1902–Zagreb, 1984	Napoten na prisilno delo v Nemčijo 9. 3. 1943.
29.	GRBEC, LJUBOMIL	n. p.	Kozina, 1917–Opatija, 1998	Izpuščen po posredovanju.
30.	GRGURIĆ, DARINKA, roj. MALIČ	Peter	Vinica, Črnomelj, 1914–Jazavica, Novska, 1945	Izpuščena l. 1945.
31.	GRGURIĆ, DRAŽEN	Živko	Vinica, 1937–Ogulin, 1992	Izpuščen l. 1945.
32.	GRGURIĆ, MIODRAG	Živko	Ogulin, 1943–Donja Stubica, 2012	Izpuščen l. 1945.
33.	GRUDEN, JOSIP	Josip	Ljubljana, 1900–Zagreb, 1990	Izpuščen septembra 1943.
34.	GUMZEJ, LJUDMILA, roj. TRUNKL	Ivan	Poljčane, 1922–Slovenska Bistrica, 2011	Izpuščena 29. 12. 1944.
35.	HAFNER, GEMA	Ivan	Trst, 1919–Maribor, 1996	n. p.
36.	HERST, ALOJZ	n. p.	n. p.	Napoten na prisilno delo v Nemčijo.
37.	HOLOBAR, ZOFIJA NADA	Friderik	Kasaze, Žalec, 1920–Kasaze, Žalec, 2007	Izpuščena zaradi bolezni l. 1944.
38.	HORVAT, FRANC	Janez	Balaško, Murska Sobota, 1893–?	Pomiloščen za božič 1944.
39.	JANŽEK, TEREZIJA	Anton	Laško, 1912–?	n. p.
40.	KAJBIČ, HILDA	Frančišek	Mozirje, 1901–Sarajevo, 1986	Odslužila kazen februarja 1944.
41.	KALČIČ, JOSIP	Mihael	Trniče, Starše, 1912–Beograd, 1995	Premeščen v bolnišnico spomladi 1945.
42.	KARDUM, ŠTEFICA, roj. MIHEC	Josip	Kubed, Koper, 1910–Zadar, 2001	Izmenjava ujetnikov 15. 1. 1943.
43.	KOBAL, FRANČIŠKA	Anton	Povir, Sežana, 1901–?	Pomiloščena 14. 7. 1944, na rojstni dan poglavnika NDH Anteja Pavelića.
44.	KOBAL, FRANJO	Julij	Podkraj, Ajdovščina, 1895–?	Pomiloščen 14. 7. 1944, na rojstni dan poglavnika NDH Anteja Pavelića.
45.	KOROŠEC, MIHA	Mihael	Gradec, Avstrija, 1911–Klenovnik, 1970	Premeščen na delo v Nemčijo l. 1945.
46.	KOZEL, IGNAC	Jera	Velika Varnica, Videm, 1908–?, ok. 1945	Pobegnil iz Stare Gradiške k partizanom, tam padel.

47.	KOŽAR, ANICA	Albin	Dolenja Pirošica, Brežice, 1908–?	Pomiloščena za božič 1944.
48.	KRANJC, JAKOB	Anton	n. p.	Pobegnil iz Jasenovca spomladi 1944.
49.	KOSOVEL, VIKTOR	Ivan	Sela na Vipavskem, 1914–?	n. p.
50.	KUHAR, IVANKA	Franc	Bohinjska Bistrica, 1916–?	Izpuščena 13. 3. 1945.
51.	KUNEJ, JOSIP	Albin	Boštanj, 1900–Stubiške Toplice, 1989	Pomiloščen za božič 1944.
52.	LANGERHOLZ, JOŽEF - ILDEFONZ	n. p.	Stara Loka, Škofja Loka, 1909–Maribor, 1987	Izpuščen po posredovanju 1943/44.
53.	LIPEJ, ROZALIJA	Ivan	Bizeljsko, 1917–Zagreb, 1950	Pomiloščena na praznik NDH, 10. 4. 1944.
54.	LIVADA, ELA	Gabrijel	Zagreb, 1924–?	n. p.
55.	LOGAR, ANTON	n. p.	Vrbovo, Ilirska Bistrica,?–Banjaluka,?	Pobegnil iz Jasenovca 1944/45.
56.	LOVIŠČEK, ŠTEFANIJA, roj. MARVIN	n. p.	Miren - Kostanjevica, ?–?	n. p.
57.	MAČEK, FRANJO	Josip	n. p.	n. p.
58.	MARINŠEK, MAKS	Anton	Šmihel pri Postojni, 1910–Maribor, 1980	Napoten na prisilno delo v Nemčijo.
59.	MIHAJLOVIĆ, ANA, roj. ŽIBRET	Josip	Brežice, 1904–?	Odslužila kazen februarja 1944.
60.	MIJAJLOVIČ, PAULA, roj. MEDVED	n. p.	Mamolj, Litija, 1915–?	Izmenjava ujetnikov 18. 1. 1944.
61.	MILIČ, DUŠAN	Ivan	Veliki Repen, Repentabor, Italija, 1926–Kanada, 1973	Pomiloščen na praznik NDH, 10. 4. 1944.
62.	MLAKAR, MARTIN	Anton	Skorba, Hajdina, 1910–?, ok. 1945	Pobegnil iz Stare Gradiške 1944/45.
63.	MRAK, BORIS	Alojz	Trst, 1916–?	Pomiloščen za božič 1943.
64.	OBLAK, MARJAN	n. p.	Labin, Hrvaška, 1914–Ljubljana, 1982	n. p.
65.	PADEŽANIN, ANKICA, roj. KOBAL	Karel	Sv. Križ, Vipava, 1908–Maribor, 1992	Izpuščena iz skupine, namenjene na prisilno delo v Nemčijo aprila 1944.
66.	PADEŽANIN, MIRO	Nikolaj	Zagreb, 1943–Maribor, 2014	Izpuščen z mamo aprila 1944.
67.	PERŠE, JOSIP	Martin	Žužki pri Črenšovcih, 1911–Velika Gorica, 1973	Pobegnil l. 1944.
68.	PITAMIC, TOMO	Maks	Trbovlje, 1921–Zagreb, 1976	Izpuščen 9. 11. 1943.
69.	PODGORNIK, VERA	Dominik	Darda, Osijek, Hrvaška, 1924–?	n. p.
70.	POLAK, MAKS	n. p.	n. p.	n. p.
71.	POLAK, STANKO	n. p.	Maribor,?–?	n. p.

72.	POVŠE, TONČEK	n. p.	n. p.	n. p.
73.	PROHASKA, LEOPOLDINA	Blaž	Leoben, Avstrija, 1903–Zagreb, 1991	n. p.
74.	RANTAŠA, ANTON	Alojz	Križevci pri Ljutomeru, 1882–Pesnica, 1960	Izpuščen l. 1942.
75.	RAZBORNIK, PEPCA	Franc	Šoštanj, 1919–Velenje, 2011	Izmenjava ujetnikov 17. 1. 1945.
76.	RESMAN, FRANJO	n. p.	Maribor, 1895–?	Napoten na prisilno delo v Nemčijo oz. Avstrijo.
77.	ROBINŠČAK, SREČKO	Ivan	Ljutomer, 1905–Ljubljana,1952	Napoten na prisilno delo v Avstrijo v začetku l. 1945.
78.	ROGANOVIĆ, DARINKA, roj. GRIVEC	Stanko	Ormož, 1921–?	Izpuščena po 6 dneh poleti 1941.
79.	ROGELJ, FRANC	Franc	Dolenja Brezovica, 1899–Ljubljana, 1976	Pomiloščen na praznik NDH, 10. 4. 1944.
80.	ROLIH, FRANJO	Peter	Sežana, 1905–Zagreb, 1976	n. p.
81.	ROLIH, IVAN	Franjo	Banjaluka, BiH, 1916/1918–?	n. p.
82.	ROŽMAN, IVAN	Anton	Pišece, 1918–Zagreb, 1983	Premeščen v zapor v Zagreb, od tam izpuščen 4. 1. 1945.
83.	RUPNIK, BOGOMIL	n. p.	Črni vrh nad Idrijo, 1916–?	Napoten na prisilno delo v Avstrijo.
84.	SAVINC, MARIJA	Albin	Log pri Boštanju, Sevnica, 1912–Brežice, 1985	Izpuščena 9. 12. 1943.
85.	SIMONČIČ, FRANC	n. p.	Latkova vas pri Preboldu, 1911–Gotovlje, 1972	Izpuščen l. 1945.
86.	SLODEJ, MARIJA	Jožef	Padeški vrh, Zreče, 1904–?	Izmenjava ujetnikov decembra 1943.
87.	STIPLOŠEK, REZIKA	Josip	Brežice, 1904–?	Pomiloščena za božič 1943.
88.	STRAH, HENRIK	Henrik	Ljubljana, 1922–Zagreb, 2006	Izmenjava ujetnikov decembra 1943.
89.	ŠELIGO FRANC	Martin	Sveta Ema, Podčetrtek, 1919–?	Pomiloščen za božič 1944.
90.	ŠETINC, MARIJAN	Anton	Jesenice na Dolenjskem, 1916–Samobor, 1994	Odslužil kazen l. 1943.
91.	ŠTOF, ANTON	n. p.	n. p.	n. p.
92.	ŠTOK, STANKO	Anton	Kobjeglava, 1902–Zagreb, 1973	Pomiloščen 12. 11. 1942
93.	TELATKO, MARJAN	Ivan	Ljubljana, 1911–Ajdovščina, 1970	Napoten na prisilno delo v Avstrijo februarja 1945.
94.	TKALČEVIĆ, MARIJA, roj. HRABOŠEK	Franc	Preloge, Šmarje pri Jelšah, 1909–?	n. p.
95.	TOMŠE, MARTIN	Martin	Malenska vas, Mirna Peč, 1904–Zagreb, 1973	Izmenjava ujetnikov 16. 1. 1945.
96.	TRSTENJAK, VLADO	n. p.	n. p.	Izpuščen.
97.	VERČON, ŠTEFICA, por. KOS	Franc	Erzelj, Vipava, 1914–?	Izpuščena 28. 7. 1942.

98.	VERLIČ, JOŽE	Josip	Ljubljana, 1921–Švica, 1983	Izpuščen verjetno l. 1942.
99.	VRABEC, ANTON	n. p.	n. p.	Izpuščen 17. 11. 1944.
100.	VUČAJNK, IVAN	Ivan	Mihalovec, Dobova?–?	Odpeljan v začetku marca 1945 neznano kam.
101.	ZADRAVEC, JANKO	Peter	Ormož, 1920–Maribor, ?	Napoten na prisilno delo v Nemčijo.
102.	ZAKŠEK, FRANC	Franjo	Dobova, 1912–?	Pomiloščen za božič 1944.
103.	ZAVRNIK, FRAN	Ivan	Zgornja Voličina, Lenart, 1888–Ljubljana, 1963	Izpuščen 11. 6. 1942.
104.	ŽAGAR, FRANČIŠKA	Ana	Kamniška Bistrica, 1912–?	Pomiloščena za božič 1944.
105.	ŽAGAR, učitelj iz Šentjurja	n. p.	n. p.	n. p.
106.	ŽAGOVEC, ANTON	Josip	Sarajevo, BiH, 1918–?	Izpuščen l. 1943.
107.	ŽAGOVEC, ANTONIJA	n. p.	n. p.	Izpuščena novembra 1942.
108.	ŽIVKOVIĆ, IVANKA, roj. DOLINAR	Marjana	Zminc pri Škofji Loki, 1914–Škofja Loka, 1966	Odslužila kazen 4. 2. 1943.
109.	ŽUNIĆ, IVAN	Franjo	Ladešić Draga, Hrvaška, 1924–Črnomelj, 1990	Pobegnil z vlaka Lepoglava–Jasenovac 16. 4. 1945.

Seznam preživelih in rešenih slovenskih taboriščnikov iz Jasenovca seveda ni dokončen. Nanj smo najprej uvrstili imena preživelih taboriščnikov z dosedanjih seznamov. Prvega je 15 let po vojni sestavil Stane Kumar za slovenski prevod knjige Nikole Nikolića, ki je izšla l. 1969. Nanj je uvrstil 88 imen. Pri osemnajstih piše, da so preživeli, pri štirih, da je njihova usoda neznana, ostale je štel za mrtve.

Dolgoletni raziskovalec ustaških taborišč Antun Miletić je v knjigi dokumentov o taborišču Jasenovac iz l. 1987 na str. 661 in 662 navedel 54 slovenskih taboriščnikov, ki niso preživeli, in 14 jetnikov, ki se jim je nekako uspelo rešiti. Trije med njimi so tudi za nas ostali uganka, saj nismo mogli ugotoviti njihove identitete (Jakob Benko, Franjo Resman, učitelj s priimkom Žagar/Žagor/Žarag).

Pomagali smo si tudi s seznamom, ki so ga do l. 1979 sestavili v Taboriščnem odboru Jasenovac pri ZZB NOB Slovenija. Na njem je 65 imen, med njimi 43 mrtvih in 22 živih. Ko smo pregledovali zapisnike sestankov tega odbora v Arhivu Republike Slovenije, smo ugotavljali, da so imeli pri iskanju svojih nekdanjih sojetnikov precejšnje težave: pisali so občinskim odborom borčevske organizacije in objavljali oglase s poizvedbami, vendar z majhnim uspehom. V več zapisnikih preberemo neuresničeno željo, da bi nekako prišli na sled, npr. Tončku Povšetu, ki je delal v »krpari«, in Stanku Polaku iz Maribora. V zapisniku iz l. 1977 se je ohranilo, da so uspeli pridobiti podatke o preživeli taboriščnici Štefaniji Lovišček iz Mirna – Kostanjevice, vendar drugih podatkov o tem ni. Niti nam jih ni uspelo najti.[1]

[1] Po predstavitvi prve izdaje knjige jeseni 2023 sta se nam oglasili Mara Godnič, hčerka ubitega taboriščnika Karla Godniča in avtorica članka o tem tigrovcu Vesna Tomc Lamut. Pojasnili sta, da je bila Štefanija Lovišček, roj. Marvin Slovenka iz Štandreža, ki je pred vojno tako kot Godniči živela v Brčkem. Tam so jo tudi aretirali in odvedli v taborišče. Kasneje se je poročila s svakom Karla Godniča in živela v Mirnu. Drugih osebnih podatkov še vedno nimamo. Taboriščnico Štefico Marvin sicer najdemo na več seznamih iz Stare Gradiške.

Seznam, ki so ga sestavili v taboriščnem odboru, je brez sprememb objavljen v knjigi Jerneja Borovnika iz. 1998. V njej objavljeni spominski zapisi, ki so jih tako zbirali v okviru taboriščnega odbora, so nam bili v pomoč predvsem pri dodatnem preverjanju zapisa posameznih imen, ne pa tudi za ugotavljanje, kdo je preživel. Na Borovnikovem seznamu je skupaj 282 imen, med katerimi so tudi taboriščniki iz Lepoglave, s katerimi se v naši raziskavi nismo podrobneje ukvarjali.

Na naš seznam smo uvrstili še vse tiste, na katere smo naleteli pri raziskavi, v knjigah o Jasenovcu, v strokovnih raziskavah, matičnih knjigah, časopisih.

Neraziskana zakladnica podatkov ostajajo gradiva, ki jih hranijo muzeji in arhivske ustanove, npr. obrazci, s katerimi so preživeli po vojni prijavljali škodo oz. uveljavljali odškodnine, ali seznami internirancev, ki so jih sestavljali v posameznih občinskih odborih Zveze borcev Slovenije. Za obseg te raziskave bi bilo iskanje tega gradiva prevelik zalogaj.

Na našem seznamu preživelih je 109 imen. Za večino nekdanjih taboriščnikov smo uspeli zbrati dovolj podatkov, da smo o njih napisali kratek življenjepis. Pri petnajstih je bilo podatkov premalo. V tabeli smo navedli vire, na podlagi katerih smo jih uvrstili na seznam.

Številni taboriščniki o svoji izkušnji niso mogli ali želeli pripovedovati, preteklost so želeli pokopati ali pa svoje najbližje obvarovati pred grozo, za katero so upali, da se ne bo nikoli več ponovila. O takšni izkušnji so nam pripovedovali pravzaprav vsi potomci preživelih, ki smo jih našli in bili z njimi v stiku. Skupni imenovalec je bil tudi takojšnja pripravljenost za sodelovanje pri tem projektu kakor tudi obžalovanje, ker takšna knjiga nastaja šele zdaj, 80 let po začetku druge svetovne vojne, ko živih prič ni več. (it)

Foto: Ilinka Todorovski.

ŽIVLJENJEPISI SLOVENCEV, KI SO PREŽIVELI TABORIŠČE ALI SE IZ NJEGA REŠILI

A

AŽMAN (Franca) FANIKA

Fanika (Fanica, Franjica) Ažman se je rodila 15. januarja 1909 v Trstu očetu Francu, ki je bil pristaniški delavec, žerjavovodja, in materi Mariji, roj. Gruden. V družini so bili štirje otroci. Fanika se je po končani srednji trgovski šoli v Trstu zaposlila v upravi Edinosti in skrbela za administracijo mladinskega mesečnika *Naš glas*. Že v mladosti se je angažirala v boju proti fašistični raznarodovalni politiki. Opravljala je kurirska dela, izročala denar za vstajniške akcije in pomagala zapornikom, bila je povezana tudi s pomembnimi člani revolucionarne podtalne organizacije TIGR (kratica iz krajevnih imen Trst, Istra, Gorica, Reka).

Po aretaciji l. 1930 in izpustitvi iz zapora se je odločila za odhod v Jugoslavijo. S ponarejenimi dokumenti je pobegnila v Ljubljano, kjer je bila najprej zaposlena v uredništvu Ženskega sveta, kasneje pa v upravi ljubljanske splošne bolnišnice. Med letoma 1937 in 1941 je delala v Bolnici Topolščica.

Ob zasedbi tega dela Slovenije spomladi 1941 so jo nacisti izgnali v BiH. Živela je v Sarajevu, kjer je dobila delo v bolnišnici. Tam so jo aretirali 27. julija 1942, in sicer zaradi stikov s komunisti in sodelovanja pri pobegu komunistov, ki so bili v bolnišnici na zdravljenju. Povod za aretacijo je bil pobeg znane komunistke Olge Marasović; takrat so prijeli 12 bolnikov in članov bolnišničnega osebja. V Sarajevu je bilo zaradi te akcije zaprtih skupaj 32 ljudi.

Fanika je bila 7. avgusta deportirana v taborišče Stara Gradiška, od tam pa v Jasenovac. Izpustili so jo l. 1943 po odsluženi enoletni kazni. Po vojni se je vrnila v Topolščico. Kasneje se je zaposlila v Bolnišnici Golnik.

Poročila se je z dr. Viktorjem Legišo, ki je bil v novi Jugoslaviji v političnih čistkah obsojen in za več let zaprt.

Umrla je 10. septembra 1971 v Ljubljani. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 300; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 499; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi917661/, Fanika Ažman.

B

BELAN ZDRAVKO

Zdravko Belan je bil poročnik v hrvaški domobranski vojski, ki je sodeloval s partizani na območju Bosanskega Novega in Prijedora ter z aktivisti v Sisku. Aretirali so ga januarja 1942, ko so razkrinkali široko mrežo odporniškega gibanja. Prijete so zaprli v Staro Gradiško in Jasenovac. Številni so bili tam tudi ubiti.

O Belanu nimamo nobenih osebnih podatkov in ne vemo, od kod je bil. Na seznam smo ga uvrstili izključno zaradi povezav s Slovenci med vojno, v taborišču in verjetno tudi po osvoboditvi, kar napeljuje na njegove slovenske korenine.

Kot taboriščnega tovariša si ga je zapomnil Ivan Gabrič. Zbližala sta se, medtem ko sta skupaj nosila vodo v ustaško kuhinjo, od koder sta tu in tam lahko izmaknila kaj hrane za najbolj izčrpane jetnike. Med temi je bil tudi Ivica Kardum, ki je Belana poznal še iz zagrebških zaporov. Ivica je bil mož Slovenke Štefice Kardum, prav tako zaprte v taborišču.

Belan je omenjen tudi v dokumentu ustaške nadzorne službe o Slovenki Štefici Verčon, ki so jo prav tako aretirali januarja 1942. Očitali so ji, da podpira komunizem in da je povezana s poročnikom Zdravkom Belanom. V Stari Gradiški je bila od marca do julija 1943.

V raziskavi smo naleteli še na Zdravka Belana, ki je bil po osvoboditvi l. 1945 prvi in več let edini učitelj v Horvatih pri Zagrebu. Ne vemo, ali gre za isto osebo, vendar so bile takratne nemogoče šolske razmere v Horvatih – pouk je namreč potekal v leseni hiši nekega domačina – v letih po vojni v središču pozornosti slovenske skupnosti v Zagrebu. Člani Slovenskega doma so 27. aprila 1946, ob dnevu OF, v Horvatih pripravili miting in sklenili, da se bodo hrvaškemu prebivalstvu, ki je med vojno pomagalo slovenskim izgnancem in aktivistom, oddolžili tako, da bodo tam zgradili ljudsko šolo. Za zbiranje denarja so pridobili dovoljenja takratnih oblasti v Ljubljani in Zagrebu ter v prvem letu zbrali kar visok znesek. V naslednjih letih je akcija razvodenela, zato so zamisel opustili in zbrani denar l. 1951 nakazali krajevnim šolskim oblastem. (ask/it)

Viri: ASDZ, zapisniki sej; Gabrič, v Borovnik: str. 78–79; Jerman, Todorovski, str. 39–40; Miletić (1986), str. 181–182; Miletić (1987), str. 498; Žarić, str. 154.

BERGANT (Alojza) MILKA

Milka Bergant se je rodila 5. decembra 1920 v Trstu očetu Alojzu in materi Heleni. Trst je bil takrat, dve leti po koncu prve svetovne vojne, že del italijanske dežele Julijske krajine. Milkin oče je bil pred razpadom Avstro-Ogrske zaposlen pri avstrijskih železnicah. V Kraljevini Italiji so mu ponudili, da obdrži zaposlitev, vendar bi se moral preseliti na jug države. V nasprotnem bi ostal brez dela in pravice do bivanja. Kot številni drugi Slovenci se je tudi Milkina družina odločila za izselitev v Kraljevino Jugoslavijo. L. 1922 so odšli v Zagreb. Tam sta Milka in njen starejši brat Vjekoslav dobila še brata Josipa in sestro Štefanijo. Vjekoslava so od otroštva in tudi še v odraslosti klicali Lojzek.

Ob ustanovitvi Delavskega kulturnega društva Ciglenica v zagrebški mestni četrti Trešnjevka l. 1937 sta bila Milka in Lojzek med prvimi in najbolj dejavnimi člani društvenega podmladka. Lojzek se je vključil tudi v komunistični podmladek in kasneje v KPJ. Milka je v okviru ženske sekcije Ciglenice sodelovala pri organizaciji tečajev in seminarjev, podpornih akcijah za pomoč stavkajočim, zbiranju denarja za delavske družine in pripravi proslav ob dnevu žena. Zaradi naprednih idej in nasprotovanja nacizmu so bili člani Ciglenice po ustanovitvi NDH med prvimi tarčami ustaškega režima. Lojzka so aretirali l. 1941 in ga odvedli v Jasenovac na prisilno delo, a se je tam za njim kmalu izgubila vsaka sled.

Milka je bila po aretaciji odvedena v taborišče Stara Gradiška. Najdemo jo na seznamu taboriščnikov, ki so 9. aprila 1942 od tam poslali dopisnico.

NI znano, kdaj in kako je prišla na svobodo. Po vojni je živela v Zagrebu. Umrla je l. 1998 in je pokopana na Mirogoju. (it)

Viri: Miletić (1986), str. 198; Revolucionarni, str. 304–305, 312–313; www.gradskagroblja.hr; www.jusp-jasenovac.hr.

BIZJAK (Ivana) EDITA MARIJA

Prvi z leve je p. Ildefonz Langerholz, peta je Edita Bizjak.
Borovnik, str. 232.

Edita Marija Bizjak se je rodila 12. avgusta 1914 v Celju očetu Ivanu, ki je bil krojaški pomočnik, in materi Mariji, roj. Sorsch, ki je bila gospodinja. Imela je trinajst let mlajšo sestro Silvijo.

Nekaj mesecev po nemški zasedbi Štajerske so okupacijske oblasti družino izgnale v NDH. Prek zbirnega taborišča na gradu Rajhenburg pri Brestanici so jih 21. avgusta 1941 s transportom št. 28 odpeljali v Slavonsko Požego.

Živeli so v Rovišću pri Bjelovarju, od koder sta sestri l. 1942 odšli v partizane. Konec tega leta, ko sta bili zaradi stalnih premikov po Bilogori in Bačkovcih v hladni in deževni jeseni povsem izčrpani, sta prišli na okrevanje k staršem. Verjeli sta, da sta na varnem, saj v Rovišću že pol leta ni bilo ustašev. Ko so se 4. marca 1943 nenadoma pojavili, so aretirali Edito in Silvo ter še tri vaščane.

Sestri sta bili dva dni zaprti v kleti bjelovarske vojašnice, nato pa so ju odvedli na policijo, kjer so ju zasliševali in mučili, dokler nista izgubili zavesti. Naposled ju je zdravnik napotil v bolnišnico, kjer so ju z verigami priklenili k postelji, da ne bi pobegnili. Ves čas sta bili pod nadzorom. Ko sta okrevali, so ju obsodili na tri leta prisilnega dela.

V Staro Gradiško so ju deportirali prek Zagreba v skupini še 14 obsojenih. Edita ni mogla pozabiti, da sta bili že takoj po prihodu v taborišče priča trpinčenju jetnikov, tudi otrok in mater.

Spomladi 1944 sta bili za kratek čas premeščeni v Jasenovac; tja so ju 27. maja napotili na okopavanje koruze v skupini 99 jetnic. Od tam si je Edita najbolj zapomnila nemogoče življenjske in delovne pogoje, hrano, ki jih je komaj obdržala pri življenju, trupla, ki so plavala po Savi, ter nepopisnega trpljenja Judov in otrok. Po opravljenem delu so 51 taboriščnic 12. junija 1944 vrnili v Staro Gradiško, ostale pa ubili. Edita in Silvija sta to »selekcijo« preživeli. V Stari Gradiški jima je bilo še težje kot prej,

povratnice iz Jasenovca so prejemale manj hrane, ukinili so jim tudi pravico do prejemanja paketov in pošiljanja dopisnic. Sestra Silvija je zdržala le še do 4. novembra, ko so jo ubili.

Za Edito je odrešitev prišla 21. februarja 1945, ko so se taboriščne oblasti odločile, da izpustijo več jetnic s krajšim stažem; zlagala se je, da je tam kakšne tri mesece, čeprav jih je minilo že trinajst. Premestili so jo v taborišče Lepoglava in od tam poslali v karanteno v Dugo Selo in nato domov, k staršem v Rovišće. Šele tam je izvedela za likvidacijo lepoglavskega taborišča, skupinske usmrtitve poslednjih taboriščnikov ter poboj jetnikov, ki so jih transportirali v Jasenovac.

Edita je po vojni živela v Celju. Nekaj let je bila poročena in se je pisala Bizjak – Lesjak. Sodelovala je z odborom taboriščnikov, ki so ga l. 1977 ustanovili pri slovenski borčevski organizaciji. Drugih podatkov o njenem povojnem življenju nismo našli.

Umrla je 14. januarja 1991 in je pokopana na pokopališču v Celju. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 223–229, 294, 232; Kevo (2009), str. 525, 538; kiosk.enmemoro.eu/location/celje; KK Celje – Sv. Danijel 1912–1917; Miletić (1986), str. 697, 785, 934; Miletić (1987), str. 369–370; SI AS 1238, šk. 928; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*.

BORKO (Franca) MILAN

Milan Borko, s polnim imenom Milan Franz, se je rodil tik pred izbruhom prve svetovne vojne, 10. maja 1914, v Mariboru očetu Francu in materi Mariji, roj. Lah. Oče je bil visoki uradnik Cesarske južne železnice, ki je l. 1857 povezala Dunaj s Trstom. V novi državi, Kraljevini SHS, se je zaposlil na ministrstvu za promet, zato je Milan osnovno šolo obiskoval v Beogradu. Šolanje je nadaljeval na Državni učiteljski šoli v Mariboru, kjer se je spoprijateljil s sošolcem, kasnejšim gledališkim umetnikom Stanetom Severjem.

Milan Borko (levo) s sošolcem Stanetom Severjem

Bil je vsestransko dejaven. Ukvarjal se je s športom in v telovadnem društvu Sokol treniral tudi s kasnejšim olimpionikom Leonom Štukljem. Vključeval se je v napredna mladinska in levo usmerjena politična gibanja. Bil je član KPJ. Zaradi politične usmeritve ga je državna komisija na prvo delovno mesto napotila v osamljeno in oddaljeno osnovno šolo blizu Strumice v Makedoniji. Kasneje je dobil zaposlitev v Prekmurju, kjer se je l. 1936 poročil z Berto von Zeichen. Dve leti kasneje se jima je rodila hči Jasna.

Ob začetku vojne je bil Milan nadučitelj na Goričkem. Pravočasno se je umaknil v ilegalo v Ljubljano in se izognil aretacijam in usmrtitvam, ki so jih madžarski okupatorji izvajali po zasedbi tega dela slovenskega ozemlja spomladi 1941. Iz Ljubljane, ki je bila pod italijansko okupacijo, se je umaknil v NDH, v Zagreb, kjer se je l. 1942 vpisal na Filozofsko fakulteto.

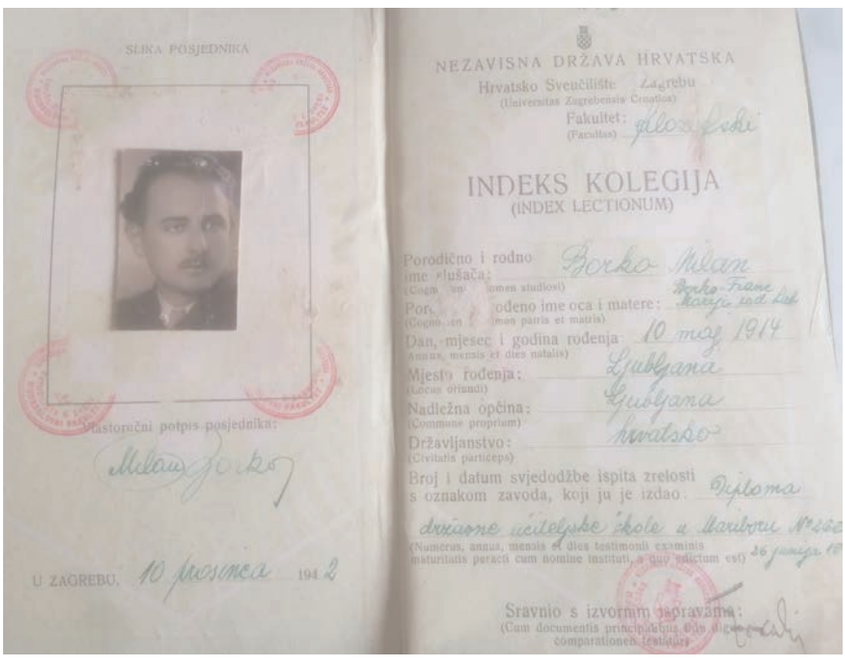

Milan se je l. 1942 vpisal na Filozofsko fakulteto v Zagrebu.
Vse fotografije: arhiv družine Borko.

Ustaši so ga aretirali poleti 1943. V družinskem spominu se je ohranilo, da so mu pred deportacijo v Jasenovac omogočili, da se je na mostu pri Varaždinu še poslednjič srečal z ženo. Kasneje je prejela nekaj njegovih taboriščnih dopisnic. Njegova taboriščna številka je bila 1130-H.

Iz Jasenovca je pobegnil s še tremi jetniki, verjetno l. 1944. Podrobnosti o pobegu niso znane. Poraz nacistov in svobodo je pričakal v Dunajskem Novem mestu (nem. Wiener Neustadt), kjer je z odličnim znanjem nemščine deloval kot pridruženi obveščevalec Rdeče armade.

Podatek, da je bil v ustaškem taborišču in da je preživel, se je mdr. ohranil v pričevanju Marka Mariona, Milanovega sošolca iz Maribora. Ko sta se srečala junija 1945, mu je Milan povedal, da je bil priča surovemu umoru Markovega brata Lina Mariona. Zabodel ga je poveljnik taborišča Jasenovac Ljubo Miloš takoj ob prihodu tja in pred očmi ostalih taboriščnikov.

Po vrnitvi v Maribor je Milan opravljal pomembne naloge v varnostnih strukturah nove jugoslovanske države. Občutil je posledice čistk ob prekinitvi jugoslovansko-ruskega zavezništva po

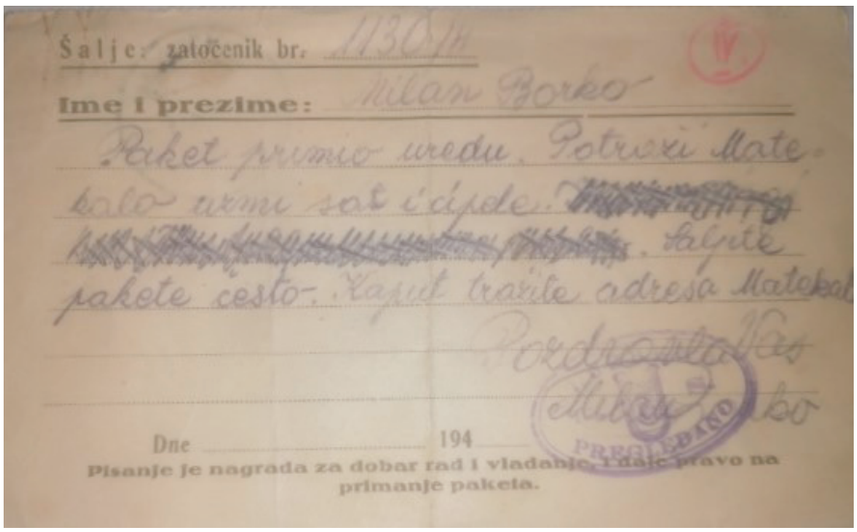
Šalje: zatočenik br. 1130/14

Ime i prezime: Milan Borko

Paket primio uredu. Potrebni Mate-
kolo urmi sat i čipele. [illegible]. Šaljite
pakete često. Kapit tražite adresa Mateko

Pozdravlja

Milan Borko

Dne ..... 194 ..... PREGLEDANO

Pisanje je nagrada za dobar rad i vladanje, i daje pravo na primanje paketa.

Cenzurirana taboriščna dopisnica, ki jo je Milan Borko poslal ženi Berti.

resoluciji Informbiroja l. 1948. Zaradi tega je žena Berta uničila skoraj vso Milanovo dokumentacijo, povezano z vojnim in povojnim obdobjem.

Umrl je 31. marca 1959 v Mariboru, kjer je tudi pokopan.

Njegov sin Črtomir Borko, roj. l. 1947, je postal veterinar, doktoriral je na Medicinski fakulteti Univerze v Ljubljani in predaval na Veterinarski fakulteti Univerze v Ljubljani. Kot nekdanji tekmovalec v tekvondoju še danes podpira ta šport v Sloveniji. (it)

Viri: Borovnik, str. 294; KK Maribor – Sv. Magdalena, 1910–1918; Marion, v Borovnik, str. 283–285; ustni vir: Črtomir Borko; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1018970/, Črtomir Borko.

BOROVNIK (Henrika) JERNEJ

Borovnik, str. 163.

Jernej Borovnik - Bartol je z neutrudnim zapisovanjem in pripovedovanjem spominov na taboriščno življenje v Stari Gradiški in Jasenovcu najzaslužnejši Slovenec za ohranjanje spomina na grozote ustaških taborišč.

Rodil se je 20. avgusta 1922 v vasi Lipa pri Frankolovem, na južnem pobočju Pohorja. Očetu Henriku, ki je bil kmet, godec in čevljar, ter materi Katarini, roj. Gorenšek, se je v zakonu rodilo petnajst otrok. Odraslost jih je dočakalo trinajst.

Veliko družino so Nemci izgnali v NDH v okviru prisilne selitve slovenskega prebivalstva s Štajerskega, ki so ga po zasedbi aprila 1941 priključili k Tretjemu rajhu in ga želeli ponemčiti. Po Borovnikove so nacisti prišli 21. avgusta 1941. Starše in sedem otrok, ki so bili takrat doma, so prek zbirnega taborišča v gradu Rajhenburg pri Brestanici deportirali v Slavonsko Požego. Najprej so jih naselili v Marinkovcu blizu Dubrave pri Čazmi, od tam v Ivanič-Gradu, nato v Ribnjački pri Bjelovarju, po požigu te vasi pa v sosednji Ravneš.

Del družine Borovnik v taborišču Slavonska Požega l. 1941
Borovnik, str. 127.

V Ribnjački je Jernej za partizane začel opravljati kurirske naloge, pridružil pa se jim je aprila 1943, ko je vstopil v Slavonsko brigado. Kmalu so ga ustaši ujeli in odpeljali v zapor v Osijeku.

V taborišče Stara Gradiška so ga deportirali junija 1943. Tam je izgubil ime in postal številka 2062-H. Kot je kasneje pojasnjeval, so ga uvrstili med Hrvate, ker ni bil pravoslavne vere, sam pa tudi ni omenil, da je Slovenec.

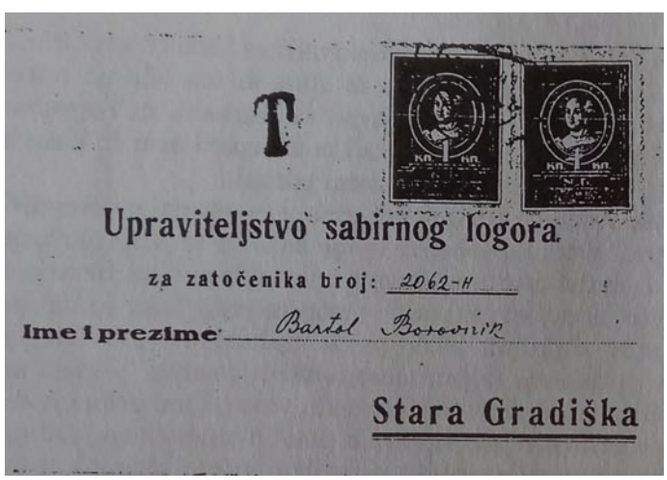

Bartolova taboriščna številka 2062-H na taboriščni dopisnici
Borovnik, str. 165.

V taborišču so ga razporedili v čevljarsko delavnico; sam se je prijavil za to delo, saj se je nekaj malega o čevljarstvu naučil pri očetu.

V tej delavnici so bili delovni pogoji nekoliko znosnejši. V čevljarski in mizarski delavnici, kjer je bilo veliko Slovencev, je mdr. spoznal Ivana Gabriča, Karla Mundo, Franca Simončiča, Maksa Marinška, Alojza Ferša in Marijana Šetinca.

V drugi polovici l. 1943 je bil začasno napoten na delo v Jasenovac, na baliranje sena; neznosne razmere in strahote, ki jim je bil priča, so mu ostale v spominu »kot hude moraste sanje«.

Iz Stare Gradiške je bil izpuščen l. 1944 po posredovanju daljnega sorodnika, prof. Ivana Gorenška, ki je služboval v Borovem pri Vukovarju in pri katerem je služila Jernejeva sestra Rozinka. Premestili so ga v zapor v Bjelovar, od tam v bolnišnico in nato zopet v vojaški zapor. Ko je bil jeseni 1944 izpuščen, se je znova pridružil partizanom. Kot pripadnik sanitetnega oddelka II. bataljona mornariške pehote NOV je sodeloval pri osvobajanju jadranskih otokov. Demobiliziran je bil z Brionov novembra 1946.

Po vojni je končal Poklicno živinsko-veterinarsko šolo v Kočevju, nato Srednjo kmetijsko šolo Maribor, naposled pa diplomiral na Višji agronomski šoli Maribor. Zaposlil se je na Kmetijski šoli Šentjur pri Celju. V tem kraju si je l. 1953 ustvaril družino z domačinko Majdo Cizel, hčerjo znanega gostilničarja z Zgornjega trga v Šentjurju. Imela sta dva otroka, Mirico in Jerneja.

V zgodovino svojega kraja se je Borovnik vpisal tudi kot zapisovalec in zbiralec ljudske dediščine ter pesnik. Izdal je tri zbirke pesmi in aforizmov ter zbirko *Sto slovenskih ljudskih pesmi o vinski trti in zdravičkah*. Zgodovinsko najpomembnejša so njegova pisna in ustna pričevanja o medvojnem in povojnem življenju. Objavil jih je v knjigah *Spomini Slovencev na Jasenovac, Staro Gradiško in Lepoglavo* (1998) ter *Vrnitev* (2006).

Bil je med najdejavnejšimi v Taboriščnem odboru Jasenovac, v katerem so od l. 1977 delovali preživeli iz nekdanjih ustaških taborišč. Prizadevali so si za ohranitev spominov na medvojno trpljenje in mrtve tovariše. Poskusili so sestaviti čim popolnejši seznam nekdanjih taboriščnikov. Največji dosežek je bil izid knjige o Slovencih v taboriščih Jasenovac, Stara Gradiška in Lepoglava. Borovnik jo je uredil ter zanjo zapisal tudi svoje spomine na izgnanstvo in taborišče. To je prva in edina tovrstna knjiga v Sloveniji, zaradi česar je posebej dragocena in pomembna.

Umrl je 15. avgusta 2018, v starosti 96 let, v Domu starejših Šentjur. (ask/it)

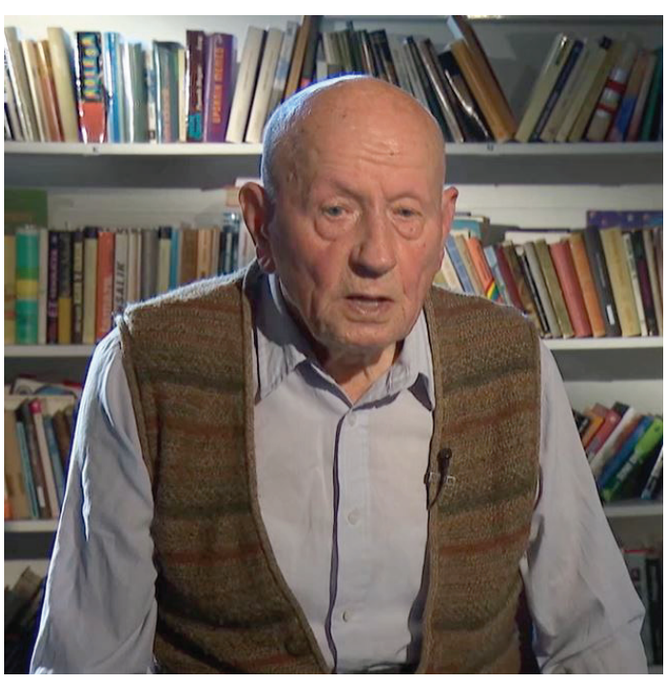

Jernej Borovnik je do visoke starosti mlajše generacije pozival, naj si prizadevajo za mir in naj ne ponavljajo napak, ki so privedle do strahot druge svetovne vojne.
Iz oddaje Spomini TV Slovenija, 2016.

Jernej Borovnik - Bartol
TABORIŠČE

V taborišču bil sem številka,
tam, kot ptica sam, zaprt, ujet.
Nemirna moja duša in telo,
ki kot skelet na križ je bil razpet.

Oh, kaj? V resnici tam bil nisem mučen sam.
Še drugih je trpinov tisoče in sto
v logorih strašanskih in plesnivih
v Kuli tam bilo.

Fašisti mnoge tamkaj so pobili, obglavili, probodli in poklali,
mučili in postrelili, po Savi jih poslali.
Samo zato, ker domovini svoji zvesto so služili.

Zveri človeške so nas dobile v roke,
nas masakrirale s kovanimi pasovi, noži, pušk kopiti, kiji in poleni,
razbite in krvave glave, roke in kolena smo imeli.
Trpimo vse življenje na obroke.

Po koncu vojne, logorske morije,
svoboda preživelim nam zasije.
Smo redki preživeli,
življenje svoja pred morilci krvoločnimi oteli.

Potomcem našim naj bodočnost bode srečna,
nikoli vojne, taborišč pekla, pokola, sovraštvo naj umre,
naj živi svoboda in ljubezen večna!

Borovnik, str. 278.

Viri: Borovnik, str. 125–173, 218, 294; *Jernej Borovnik: Mama me je zadolžila*…; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletič (1987), str. 661; SI AS 1238, šk. 928; Spomini: Jernej Borovnik, 1. in 2. del, TV Slovenija, 2016; ustni vir: Lučka Palir.

BORŠTNIK EDVARD

Motl, Mihovilović, str. 707.

Edvard Borštnik se je rodil l. 1919 na Reki. Njegova mati se je tja preselila iz Cerkelj na Gorenjskem. Ker ni imela dela in sredstev za preživljanje, je dala sina v otroški dom v Zagrebu, v Kukuljevićevi ulici. Tam so zanj skrbele nune. Kljub težkemu otroštvu se je Edvard izučil za električarja.

Po ustanovitvi NDH se je povezal z osvobodilnim gibanjem. Ko je konec l. 1941 prek Jelenovca poskusil pobegniti v partizane, so ga zasačili in aretirali. Najprej je bil zaprt v Jasenovcu, od tam pa premeščen v Staro Gradiško, kjer je do osvoboditve delal v skladišču, v katerem so skrbeli za razporejanje različnega blaga.

V spominu so mu ostali prizori trpljenja, trpinčenja in ubijanja ter mrtvih otrok. Tudi sam je bil žrtev nasilja; v celici, ki je bila velika meter krat dva metra, so ga tepli do nezavesti.

Najdemo ga v enem redkih ohranjenih taboriščnih dokumentov, in sicer v razporedu nočnega dela za 15. februar 1945. Tam je zabeleženo, da je bil Edvard Borštnik dežuren v nočni izmeni od 23. do 7. ure. Z njim je bil dežuren tudi taboriščnik Anton Koman. Lahko bi bil Slovenec.

Iz taborišča se je rešil istega dne, ko so se v taborišče prebili partizani. Prerezal je bodečo žico in pobegnil v gozd. Po štirinajstih dneh so ga partizani odkrili in hoteli ustreliti, saj ni imel nobenega dokaza, da je bil taboriščnik in ne morda ustaš. Prepoznal ga je neki partizan, prav tako nekdanji taboriščnik. Tedaj je Borštnik tehtal komaj osemintrideset kilogramov.

Po osvoboditvi se je vrnil v Zagreb in delal kot vzdrževalec električnih inštalacij v vojašnici na Črnomercu ter v tovarnah Pliva in Sljeme v Sesvetah.

Umrl je 19. maja 1972 po dolgotrajni težki bolezni. Ob smrti je imel le 53 let. Pokopan je na zagrebškem pokopališču Miroševac.

Viri: Miletić (1987), str. 458; Motl, Mihovilović: str. 700, 707–708, 761, 765; www.gradskagroblja.hr.

BURJA (Martina) JOSIPA, roj. LEVAK

Josipa (Jožica) Burja se je rodila 17. januarja 1920 v Črešnjicah pri Cerkljah ob Krki, v današnji občini Brežice, očetu Martinu in materi Antoniji.

Aretirali so jo 15. januarja 1942, ko je skušala možu Janezu Burji, zaprtemu v zagrebških zaporih, v steklenici s čajem pretihotapiti listek s sporočilom. Obsodili so jo na šest mesecev prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška. Najdemo jo na seznamu 533 taboriščnikov, ki so 9. aprila 1942 prejeli ali odposlali dopisnico. Iz taborišča so jo predčasno izpustili na podlagi odločbe št. 18545 z dne 28. julija 1942.

Janez Burja z vzdevkom Stari je bil predvojni partijski in sindikalni aktivist, ki se je ob izbruhu vojne pridružil osvobodilnemu gibanju, življenjsko pot pa končal v taborišču Jasenovac poleti 1942.

O njenem povojnem življenju nimamo podatkov.

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 668; Miletić (1986), str. 198; SPJ, Vprašalnik za nekdanje taboriščnike.

C CIJAN (Alojza) ANA, por. DILBER

Ana (Ankica, Ančica) Cijan se je rodila 27. septembra 1923 v črnogorskem obmorskem mestu Hercegnovi, kjer je bil oče mornariški častnik jugoslovanske kraljeve vojske. Njeni starši so bili Slovenci: oče Alojz se je rodil v Gorici, mati Ana, ki je imela tudi dekliški priimek Cijan, pa v Kontovelu nad Trstom. Spoznala sta se v Jugoslaviji, kamor sta se oba preselila po koncu prve svetovne vojne in razpadu Avstro-Ogrske. Rodile so se jima štiri hčere, poleg Ane še Vida, Jelica in Božica.

Ana Cijan z možem Vojem Dilberjem
Papež Adamič, str. 175

Cijanovi so se zaradi očetove vojaške službe pogosto selili. Po njegovi upokojitvi l. 1937 so se ustalili v Banjaluki, ki je bilo takrat živahno mesto in je nudilo dobre življenjske pogoje. Kupili so posest na mestnem obrobju in si tam začeli graditi hišo. Zaradi očetove nagle smrti je niso uspeli dokončati, zato so se vdova in hčerke preselile v središče mesta.

Ana je v Banjaluki obiskovala srednjo tehniško šolo, nato pa odšla na študij elektrotehnike v Ljubljano in Beograd. Takoj po razkosanju Jugoslavije se je kot kurirka vključila v narodnoosvobodilno gibanje. Bila je tudi članica komunističnega podmladka SKOJ. Poleti 1941 so jo ustaši aretirali in zaprli v zloglasno Črno hišo, v nekdanji avstro-ogrski zapor. Čez dva meseca so prijeli tudi sestro Vido, prav tako članico SKOJ. Po posredovanju vplivnih Banjalučanov so sestri aprila 1942 izpustili na prostost. Vida je kot študentka v Zagrebu dobila prepustnico za odhod iz mesta, Ana pa je ostala v Banjaluki in nadaljevala s podtalnim delovanjem. Avgusta so jo ustaši zopet zaprli. Čeprav je zanikala sodelovanje s partizani ali članstvo v SKOJ, je vodja preiskave predlagal, da jo za dve leti zaprejo v taborišče, saj ima zloben značaj in je zelo sumljiva. Deportirali so jo v Staro Gradiško, od tam pa junija 1943 v Jasenovac v večji skupini taboriščnic, v kateri sta bili še dve Slovenki, Divna Hlede in Barbara Podgorelec.

Že l. 1943 so partizani predlagali, da bi jo zamenjali za ujete ustaše, vendar se je to zgodilo šele v začetku l. 1944.

Konec vojne je pričakala v partizanih, v 13. Krajiški brigadi. Po osvoboditvi se je poročila z Vojem Dilberjem. Do upokojitve je delala kot učiteljica na banjaluški srednji tehniški šoli. (it)

Viri: Adamič Papež, str. 174–177; Kržišnik Bukić (2007), str. 143; Miletić (1986), str. 449–450; Miletić (1987), str. 191–192, 278, 310.

Č ČUBRANOVIĆ (Franja) MIHAELA

Mihaela Čubranović se je rodila l. 1907 v Ljubljani očetu Franju in materi Mariji, roj. Likovič. Ti osebni podatki so zapisani v seznamu jetnic v Stari Gradiški, ki so v prvi polovici l. 1944 odslužile kazen. Na tem seznamu so še štiri Slovenke, in sicer Ana Mihajlović, roj. Žibret v Brežicah, Ankica Padežanin, roj. Kobal v Vipavski dolini, Hilda Kajbič, roj. v Mozirju, ter Danica Miklavčič iz Tuzle.

O Mihaeli nimamo drugih podatkov. Ne vemo, ali je Čubranović njen dekliški ali primoženi priimek, kdaj in kako je prišla v taborišče in tudi ne, kakšna je bila njena povojna usoda. (it)

Vira: Borovnik, str. 295; Miletić, str. 364.

D

DIM (Ivana) ŠTEFANIJA

Štefanija (Štefica) Dim se je rodila v Ljubljani l. 1907 ali l. 1927. Tako različna podatka sta se ohranila v taboriščnih dokumentih.

Najdemo jo na seznamu šestih jetnic, ki so 12. julija 1944 prispele v Staro Gradiško. Od tam je bila premeščena v Jasenovac, saj je vpisana na tamkajšnjem seznamu taboriščnic, v zvezku z napisom *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*. Pri njenem imenu je pripisano, da je bila izpuščena 28. februarja 1945. Raziskovalci so ugotovili, da so bili posamezni podatki v taboriščni zvezek dopisani naknadno. Tega dne naj bi sicer iz taborišča izpustili še deset jetnic.

O povojnem življenju Štefanije Dim nimamo nobenih podatkov.

Viri: Borovnik, str. 295; Kevo (2009), str. 560; Miletić (1986), str. 937; Miletić (1987), str. 395; Vukić (2019), 190.

DRAUŠNIK (Marije) EMILIJA, roj. SUMPERER
DRAUŠNIK (Juraja) GEORG
DRAUŠNIK (Juraja) FERDO

Tedi Draušnik

Georg Draušnik
Mihailović (2015), str. 8 in 9.

Emilija (Emilia) Sumperer se je rodila 24. novembra 1907 v Gotenici v občini Kočevje. Bila je nezakonska hči matere Marije, kasneje poročene Woldin. Večinsko prebivalstvo Kočevske in tudi Gotenice so bili tedaj potomci nemških družin, ki so jih v teh krajih kolonizirali v 14. stoletju. Med drugo svetovno vojno, ko so ta del Slovenije okupirale italijanske sile, se je velik del kočevskih Nemcev oz. Kočevarjev odločil za organizirano preselitev na nemško okupacijsko ozemlje, predvsem v Posavje, kjer so jim dodelili hiše izgnanih Slovencev. Po vojni jih je večina odšla na tuje. Emilijina rojstna vas Gotenica je s skrivnimi podzemnimi bunkerji za politično in vojaško vodstvo postala del varovanega vojaškega območja.

Emilija je z doma na Kočevskem odšla že v času Kraljevine Jugoslavije. Odselila se je v Zagreb, kjer se je 27. maja 1936 poročila z Jurajem (Jurico) Draušnikom iz Gornjega Vrapča. Draušnik je bil lastnik mlina, žage in velikega posestva. Imela sta dva sinova. Ferdo, ki so ga klicali Tedi, se je rodil 11. februarja 1937. Dve leti pozneje se jima je rodil še Georg.

Ob ustanovitvi NDH je bil Jurica Draušnik župan občine Vrapče, ki je danes del Zagreba. Kot član Hrvaške kmečke stranke (HSS) je nasprotoval ustaškemu režimu in l. 1942 pred pregonom pobegnil v partizane.

Emiliji so 24. maja 1943 na vrata potrkali ustaški agenti in jo skupaj z otrokoma odvedli v zapor na Savski cesti v Zagrebu. Obsodili so jo na prisilno delo v Stari Gradiški.

Emilijo in sinova so z vlakom deportirali do Okučanov, od tam so morali pot nadaljevati peš. V zloglasnem stolpu so preživeli osem dni. Tam je Tedi zbolel. Ko ga je zdravnik Buki Kunorti pozdravil, so bili premeščeni v žensko taborišče, kjer je Emilija delala v krojačnici oz. »krpari«, kot so ji rekli, saj so tam večinoma krpali in predelovali stara jetniška oblačila. Sinova sta se medtem z ostalimi otroki potikala po taborišču.

Emilija Draušnik s sinovoma
Mihailović (2015), str. 11.

Ko so ustaši jeseni 1943 v Stari Gradiški ustanovili šolo za svoje otroke, jo je smelo obiskovati tudi nekaj taboriščnih otrok, med katerimi je bil tudi Tedi. Njegove risbice so ohranjene v muzeju SPJ. Višji kustos Đorđe Mihovilović jih je objavil v knjigi z naslovom *Zgodba o Tediju*.

Diana Budisavljević, rešiteljica na tisoče otrok iz taborišča
Mihailović (2015), str. 43.

L. 1944 so Emilijo z otrokoma premestili v Jasenovac, v taboriščni del III Ciglana. V SPJ hranijo dopisnico, ki jo je 22. novembra 1944 poslala sosedu Stjepanu Pačiću v Vrapče. Pačiću se je uspelo prebiti vse do poglavnika Anteja Pavelića, da bi se zavzel zanje. Za izpustitev sta posredovala tudi nadškof Alojz Stepinac in Diana Budisavljević, ki je na prostost pomagala več tisoč taboriščnim otrokom. Tedija in Georga so naposled izpustili 26. oktobra 1944.

Emilija je bila v taborišču še do 7. ali 9. januarja 1945, ko so jo po 11 mesecih jetništva uvrstili v večjo skupino taboriščnikov, ki so jih zamenjali za ujetega ustaškega častnika. Ostala je pri partizanih, ker ni smela domov.

Družina Draušnik se je v svojem izropanem domu zbrala šele 10. maja 1945.

Oče Jurica je bil na pomembnih položajih, mdr. je bil povojni republiški sekretar za socialne zadeve in trgovino, kot podpredsednik Mestne občine Zagreb je vodil gradnjo Zagrebškega velesejma, kasneje je bil dolgoletni generalni direktor podjetja Ingra.

Tedi je končal Vojno tehniško akademijo Zagreb in postal častnik v tehnični službi JLA. Umrl je 19. novembra 2006 v 68. letu starosti. Tedija je osebno poznal tudi avtor te knjige; bil je prijeten in skromen človek.

Georg se je posvetil glasbi; trideset let je igral v Simfoničnem orkestru HRT, nato pa je bil profesor na Akademiji za glasbo Univerze v Zagrebu. Z glasbo se ukvarja tudi po upokojitvi. S komornim družinskim ansamblom tradicionalno nastopa na Dnevih kočevarske kulture.

Emilija Draušnik je umrla 13. junija 1991 v Zagrebu.

Viri: Borovnik, str. 295; Goldstein: *Mučenje, umiranje* …; Mihailović (2015); Miletić (1986), str. 937–938; Miletić (1987), str. 444; *Osobe posebno zaslužne* …; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike;* Šega, str. 441; ustni vir: Georg Draušnik; www.gottscheer.eu/drausnik.xhtml.

DROFENIK (Matije) KARL
DROFENIK (Matije) MIRKO

Karl Drofenik

Mirko Drofenik

Karl in Mirko Drofenik sta se rodila v zaselku Sv. Križ pri Rogaški Slatini, znamenitem termalnem in steklarskem središču tik ob meji s Hrvaško. Bila sta najstarejši in najmlajši sin v družini očeta Matije in matere Antonije, roj. Kos. Karl se je rodil 1. junija 1907, Mirko pa l. 1915. Imela sta sestre Anico, Emo in Cito. Anica je umrla kot otrok zaradi davice.

Drofeniki so imeli v Sv. Križu gostilno, ki se je imenovala Takalce. Ob zasedbi Štajerske so nacisti tudi v tem delu Posotelja izvajali grobo raznarodovalno politiko; sledile so aretacije protinemško razpoloženega prebivalstva, odpuščanje učiteljev in uradnikov, ki so bili Slovenci, odstranjevanje slovenskih knjig, izgoni politično oporečnih družin v NDH in Srbijo.

Drofenikom je obmejna gestapovska postaja 23. junija 1941 zaplenila gostišče. Kot vzrok so navedli, da sta gostilničarkina sinova širila komunistično propagando po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo. Karl Drofenik naj bi govoril proti nadaljevanju vojne, Hitlerju in direktorju rogaškoslatinske steklarne Ottu Weisheitu. Zaradi hujskanja ljudstva in sovražne propagande zoper nemško državo so ga aretirali in poslali v okrajni zapor v Šmarje pri Jelšah. Preostali otroci so takrat prejeli samo opozorilo.

Karl je bil naprednih idej. Pred vojno je bil dejaven pri Sokolu, že kmalu po okupaciji se je vključil v osvobodilno gibanje. V gospodarskem poslopju Drofenikovih so potekali tudi partijski sestanki.

Na sotelski meji z NDH so nacisti l. 1941 uvedli strog nadzor zaradi tihotapljenja in širjenja protinacističnih idej. Konec avgusta so aretirali osem ljudi in jih za nekaj dni zaprli v Šmarju pri Jelšah. Med njimi je bil Karl. V kasnejših tovrstnih akcijah so prijete večkrat tudi izročili ustaškim oblastem. Karla so iz zapora izpustili. Še isto noč sta z bratom Mirkom pobegnila k teti Francki Klobas na Hrvaško (živela je ob meji s Slovenijo), od koder sta se namenila k partizanom v hribovje Rudnica. Med iskanjem partizanov so ju ujeli ustaši in odpeljali v taborišče Jasenovac.

Karl je bil v taborišču od 14. julija 1943 do 15. februarja 1945, ko so ga izpustili.

Po osvoboditvi se je poročil in živel v Rogaški Slatini, kjer je 30. januarja 1993 tudi umrl. V domačem kraju je bil ugleden in znan. Postal je direktor trgovskega podjetja Izbira in župan Rogaške Slatine. Bil je ljubitelj knjig in zelo dober šahist. Še na stara leta je vsako nedeljo v zdravilišču v Rogaški Slatini s prijatelji igral šah. Prizadeval si je za ohranitev tradicionalne kmetije, ki jo je vzdrževal z bratom in sestrama.

Predvojno druženje s sorodniki. Karl Drofenik je prvi moški na levi, brat Mirko pa prvi na desni. Sestri Ema in Cita sta druga in tretja ženska z leve.
Vse fotografije: arhiv sorodnikov bratov in sester Drofenik.

Mirko Drofenik je v taborišču Jasenovac zbolel za pegastim tifusom. Zaradi slabega zdravstvenega stanja ga je od tam uspela rešiti daljna sorodnica, ki mu je uredila zdravljenje v zagrebški bolnišnici Rebro. Za posledicami tifusa je bolehal celo življenje, imel je močno epilepsijo. Zaradi bolezni se ni nikoli poročil. Bil je velik ljubitelj glasbe; igral je violino, klarinet, saksofon in harmoniko. Imel je tudi svoj ansambel v Rogaški Slatini, s katerim je nastopal v zdraviliških hotelih. Ljubezen do glasbe je prenesel tudi na svoje nečake. Bil je zelo ročno spreten (popravljal je šivalne stroje), sicer pa je bil zaposlen v trgovskem podjetju.

Umrl je leta 1990.

V času nemške okupacije je celotna družina Drofenik veliko pretrpela. Mamo Antonijo so Nemci prišli aretirat, ko je ležala na smrtni postelji. Karlovi sestri sta bili prav tako žrtvi nemške represije. Ema, por. Veršnak, je bila zaprta v celjskem Starem piskru in na Borlu. Cito, por. Karat, so zaprli v manjše taborišče na Bavarskem, njenega moža Slavka Karata pa kot talca ustrelili v celjskem Starem piskru.

V nekaterih virih se priimek Drofenik napačno zapisuje kot Derovenik ali Drovenik. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 295; KK Rogaška Slatina 1887–1909; Kumar, v Nikolić, str. 389; Miletić (1987), str. 661; Siter (2019), str. 138–139; Siter (2021), str. 210, 213, 312; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*; ustni vir: sorodniki bratov in sester Drofenik.

F FERŠ (Alojza) ALOJZ

Alojz Ferš se je rodil 5. maja 1907 v Mariboru očetu Alojzu in materi Johani, roj. Fideršek. Po poklicu je bil mizar. Ne vemo, kdaj je prišel na Hrvaško; morda je bil tja izgnan, ko so nacisti zasedli Štajersko, lahko pa je tam živel že prej.

Ustaške oblasti so ga aretirale l. 1942 v Zagrebu. Obsodili so ga na dve leti zapora in deportirali v Jasenovac. Tam je bil razporejen na delo v mizarsko delavnico, kjer je spoznal rojaka Marijana Šetinca in Mihaela Bizjaka.

Ferševo izpoved in beležke o življenju v taborišču je za knjigo *Spomini Slovencev na Staro Gradiško in Lepoglavo* l. 1998 povzel Jernej Borovnik. Tako se je ohranilo pričevanje o ukani, s katero si je Ferš rešil življenje.

Nekega večera l. 1942 so se morali taboriščniki razvrstiti v štiri vrste, glede na višino zaporne kazni; v prvi vrsti so bili obsojeni na šest mesecev, v drugi na eno leto, v tretji na dve leti in v četrti obsojeni na tri leta. Tri vrste so razpustili, ostati so morali le obsojeni na tri leta. Ustaši so jih obkolili, jih odvedli na morišče v Gradino in jih tam zaklali. Da so bili ubiti, so ostali taboriščniki izvedeli naslednji dan, ko so na kupu oblačil za dezinfekcijo opazili karirasti suknjič, ki je pripadal usmrčenemu tovarišu.

Ko so jih naslednjič na podoben način razvrščali na dvorišču, je Alojz tvegal in se namesto v prvo vrsto, v katero je sodil, postavil v srednjo vrsto, z obsojenimi na dve leti. In res so ustaši izbrali prvo vrsto in taboriščnike odpeljali v kovačnico, kjer so jim okovali in z žico povezali obe nogi. Takšni so hodili na delo in priklenjeni tudi spali. Po enem mesecu so jih odklenili, da so se lahko okopali, nakar so jih znova okovali. Tako so živeli in se mučili do spomladi leta 1943.

Ferš je imel srečo, da ni bil med njimi. Ni znano, kdaj natanko je zapustil Jasenovac, verjetno po izteku kazni v začetku l. 1943.

Iz ujetništva se je vrnil v domači Maribor, kje je živel vse do smrti februarja 1984. Pokopan je na mestnem pokopališču Pobrežje.

V zakonu z ženo Stano, roj. Ribarič, se mu je že pred vojno, l. 1937, rodil sin Borivoj. Bil je uspešen nogometaš mariborskega Železničarja, dolgoletni športni novinar Večera in dopisnik več slovenskih medijev. Borivoj Ferš je bil tudi član Društva športnih novinarjev Slovenije in dobitnik mariborskega priznanja Cizljeva plaketa za l. 1992. Umrl je l. 2011. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 230–232 in 295, Geni.com (družina Ferš); KK Maribor – Sv. Magdalena, 1905–1910; Kumar, v Nikolić, str. 389; Miletić (1987) str. 661.

GABRIČ IVAN

Ivan Gabrič se je rodil l. 1908. Ob nemški zasedbi Štajerske je živel v Dobrni, živahnem zdraviliškem kraju v tedanjem Celjskem okraju. Ivan je imel tam pekarno, žena pa trgovino z mešanim blagom. Drugih osebnih podatkov o tem nekdanjem taboriščniku nimamo.

Borovnik, str. 68.

Nekaj več je znanega o tem, kako je prišel v NDH oz. kako je pristal v ustaškem taborišču in se od tam tudi rešil. Gabričevi spomini na medvojno obdobje so objavljeni v Borovnikovi knjigi o Slovencih v Jasenovcu, Stari Gradiški in Lepoglavi.

Ivan se je naprednih akcij udeleževal že pred drugo svetovno vojno. Ko so nacisti spomladi 1941 zasedli Štajersko, je bila družina na seznamu za izselitev. Prek zbirnega taborišča v gradu Rajhenburg pri Brestanici ter Slavonske Požege so prispeli v Podravsko Slatino. Tam so ga z ženo in sinom namestili v neko izpraznjeno srbsko hišo. Ko je izvedel, da so obesili Srba, ki ga je srečeval v begunski kuhinji, je pobegnil. Že po nekaj dneh, 6. septembra 1941, so ga ujeli, prepeljali v zapor v Zagreb, od tam pa na prisilno delo v Jasenovac, v Bročice. Tam je bil priča izživljanju nad taboriščniki, od težaškega dela na savskem nasipu, kamor je bil razporejen 3. oktobra, si je zapomnil predvsem prizore množičnega umiranja jetnikov; vsako noč jih je umrlo od petnajst do osemnajst. Baraka, v kateri so živeli, je bila poplavljena. Naslednja postaja je bila Ciglana, kjer je prenašal čebre s hrano, saj je bil eden redkih, ki zaradi lakote še ni bil povsem oslabel in je to zmogel. V spomin se mu je vtisnil krvavi božič, ko so ustaši pred očmi taboriščnikov pobili več sto srbskih kmetov, ki so jih »polovili« po okoliških vaseh.

Tik pred novim letom 1942 so ga premestili v Staro Gradiško, kjer je bil z Zdravkom Belanom določen za prenašanje vode v kuhinjo. Od tam sta uspela pretihotapiti tudi nekaj hrane za bolnega sojetnika Ivana Karduma, moža slovenske taboriščnice Štefice Kardum.

Kasneje je v dogovoru s taboriščno partijsko celico Ivana predlagal za kuharja v ustaški kuhinji, sam pa je prevzel delo v skladišču. Tam je s prikazovanjem viškov v zalogah uspel precej hrane preusmeriti k taboriščnikom; ko so prihajali na prevzem rednih količin, je vedno še kaj dodal. Zapomnil si je, da je uspel dodati nekaj priboljškov za Ankico Padežanin, slovensko taboriščnico, ki so jo jeseni 1943 v Staro Gradiško privedli s komaj rojenim sinom Mirom in je takrat še dojila.

Podrobno je opisal tudi trpljenje taboriščnikov v t. i. celici smrti, kamor so jih zaprli brez hrane in vode, da bi jih izstradali do smrti. Slišal je njihove krike in prošnje za pomoč. V spominu mu je ostalo, kako so s sojetniki iz mokre zemlje in trave naredili kroglice in jim jih metali skozi okno, vendar so jih stražarji zasačili in jih odgnali. Še dolgo ga je spremljala misel na taboriščnika, ki je sestradan umrl.

Sredi leta 1944 so ga premestili v Lepoglavo. Naslednjo pomlad so ga vkrcali na vlak s še kakšnimi dvesto taboriščniki, namenjenimi v Jasenovac na likvidacijo. Ivan je imel srečo, ker je bil v vagonu z jetniki, ki so uspeli na dolgi poti proti Jasenovcu z nožkom zrahljati deske v vagonu in narediti odprtino, skozi katero so ponoči pri Banovi Jarugi izskočili iz vlaka. Kot datum pobega se omenjata 10. in 16. april 1945.

Od 85 taboriščnikov v tem vagonu jih je 82 uspelo izskočiti. Ostala sta dva, ki sta bila hudo bolna, in eden, ki je na poti umrl. Po Gabričevih podatkih se jih je rešilo 53; ostali so se smrtno ponesrečili ali so jih ujeli in ubili. Glede števila rešenih s tega transporta so v različnih virih objavljeni tudi drugačni podatki.

Med rešenimi je bil tudi Ivan Žunić, ki je po vojni živel v Črnomlju. Stike sta ohranjala še dolga leta po vojni.

Na prostosti se je Gabrič priključil partizanom X. korpusa pri Grubišnem Polju, po osvoboditvi pa se je vrnil v domačo Dobrno. Zaposlil se je v Celju, pri krajevnem ljudskem odboru, kjer je opravljal različne naloge. Kasneje je bil zaposlen v Kmetijskem živilskem kombinatu Kranj; zanj je po nekdanji Jugoslaviji zbiral jajca in jih dovažal v Slovenijo.

Do konca življenja si je prizadeval za ohranjanje spomina na taboriščne grozote. Bil je predsednik Taboriščnega odbora Jasenovac, ki so ga l. 1977 ustanovili pri Zvezi združenj borcev NOB Slovenije, kasneje pa njegov častni predsednik. Sodeloval je pri snovanju in izidu knjige o slovenskih žrtvah ustaških taborišč Jasenovac, Stara Gradiška in Lepoglava, ki jo je uredil Jernej Borovnik.

Dočakal je visoko starost. Umrl je v 97. letu konec l. 2005.

Viri: Borovnik, str. 295; Gabrič: *Če bi zidovi …*; Gabrič, v Borovnik, str. 68–83 in 147; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389 in 392; Miletić (1987), str. 661; Nikolić, str. 327–331; SI AS 1238, šk. 928.

GABRŠČEK JOŽE

Marija in Jože Gabršček

Jože (Ivan) Gabršček se je rodil 14. julija 1914 v Rečici pri Laškem. Pred izbruhom druge svetovne vojne je živel na Celjskem, v hribovski vasi Krajnčica pri Šentjurju, kjer si je ustvaril družino z domačinko Marijo Cene. Prvi sin Jože se jima je rodil l. 1938.

Po nemški zasedbi Štajerske spomladi 1941 je Jože začel pomagati partizanom. Sovaščan ga je izdal, zato so nacisti njegovo družino izgnali v NDH. Gabrščki so pristali v Moslavini, od koder so ustaši pred tem izgnali večino srbskega prebivalstva. Jožeta so l. 1942 deportirali v taborišče Jasenovac, nosečo ženo Marijo s komaj štiriletnim sinom pa so selili od družine do družine. Njun drugi sin Tone se je rodil 18. februarja 1943 v Garešnici. Približno v tem času, v prvi polovici l. 1943, je Jože pobegnil iz taborišča in se pridružil partizanom.

O pobegu iz ustaškega taborišča sta se v družini ohranili dve zgodbi. Prvo je povedal tretji sin Milan, ki se je rodil 5. junija 1948, že v povojnem času. Zapomnil si je očetovo pripovedovanje, da je v taborišču opravljal mizarska in tesarska dela. Pri izdelovanju nekega ostrešja, si je dobro ogledal teren in urnik paznikov. Ko se je ponudila priložnost, je tam ostal dalj časa, se pritajil na strehi in zvečer pobegnil. Preplaval je Savo in se pridružil partizanom. Drugo zgodbo je povedala žena Marija:

med transportom, s katerim so jetnike peljali na usmrtitev, sta Jože in še en taboriščnik uspela izskočiti iz vlaka in pobegniti.

Po vojni se je družina Gabršček vrnila domov v Kranjčico. Jože je tudi po vojni opravljal mizarska, tesarska in zidarska dela, žena Marija pa je skrbela za sinove in šivala.

Umrl je 27. novembra 1973 v Kranjčici. Pokopan je na pokopališču Šentjur pri Celju.

V Šentjurju še živi njegovo potomstvo.

Sin Tone, rojen v izgnanstvu, je sodeloval v Taboriščnem odboru Jasenovac pri ZZB NOB, ki je mdr. zbiral podatke o Slovencih v ustaških taboriščih za knjigo, ki jo je l. 1998 objavil Jernej Borovnik, tudi sam nekdanji taboriščnik.

Jožeta Gabrščka najdemo že na prvem povojnem seznamu slovenskih taboriščnikov v Jasenovcu, ki ga je 15 let po osvoboditvi sestavil Stane Kumar; kot Ivan Gabršček, mizar, tesar iz Šentjurja, je naveden med 18 jetniki, ki so preživeli. (ask/it)

Jože z vnukinjo Lučko
Obe fotografiji: arhiv družine Gabršček.

Viri: Borovnik, str. 295; Miletić (1987), str. 661; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389, SI AS F 1238, šk. 928; ustni vir: Lucija Gabršček Parežnik.

GALIČ (Alojza) ADOLF

Adolf Galič se je rodil 27. avgusta 1926 v Obrežju v občini Brežice, v bližini današnjega meddržavnega mejnega prehoda, očetu Alojzu (1892) in materi Julijani, roj. Pangračič (1896). Obrežje je bilo eno od petih obmejnih vasi v Posavju, ki jih je septembra 1941 okupirala NDH.

Še ne polnoleten se je pridružil partizanom 15. slovenske divizije. Kot partizan je bil zajet 14. oktobra 1943 pri Ozlju na Hrvaškem. Po pridržanju in zaslišanju v zaporu Kerestinec je bil odveden v Jasenovac. Na prostost je bil izpuščen 27. aprila 1944 v izmenjavi v Pisarovini, ko so ustaši partizanom izročili 23 taboriščnikov v zameno za 23 zajetih domobrancev. Zopet se je pridružil partizanom kot borec Žumberške brigade.

Po vojni je živel v Obrežju. Poročil se je z Antonijo Pongračič, roj. 28. aprila 1928 v Dobreni pri Brežicah. Dolfiju in Tončki, kot so jima rekli, so se v zakonu rodili trije otroci: Branko, Joško in Nada.

Adolf je bil zaposlen v tovarni pohištva Trudbenik v Bregani, na hrvaški strani meje. V domačem okolju je bil vsestransko dejaven; med drugim je deloval v krajevni borčevski organizaciji in ribiškem društvu, osebno je ustanovil Lovsko družino Mokrice.

Za sodelovanje v NOB je bil odlikovan z medaljo za hrabrost in odlikovanjem za zasluge za narod (10. decembra 1951). Prejel je tudi priznanji ZB Brežice (4. maja 1985 in 10. marca 2005) ter priznanje ZB Slovenska vas.

Umrl je 24. maja 2017, pokopan je v Obrežju.

PREZIDIJUM
NARODNE SKUPŠTINE
Federativne Narodne Republike Jugoslavije
KANCELARIJA ORDENA
BEOGRAD

UVERENJE

Ovim se potvrđuje da je Galič A. Adolf iz Ivanić nosilac ORDENA ZASLUGE ZA NAROD III R. br. koji mu je dodelio Prezidijum Narodne skupštine Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Ukaz broj 128 od 10-XII 1951 g.

Ovo uverenje izdaje se kao privremeni dekret.

10-XII 1951 g.

Sekretar, Šef Kancelarije ordena,

Odlikovanje za zasluge za narod Adolfu Galiču
Obe fotografiji: arhiv Antonije Galič.

Vira: Miletić (1986), str. 375; ustni vir: Antonija Galič.

GODLAR (Josipa) MARIJA
GODLAR (Josipa) PAULA

Paula Godlar

Frida Godlar
Obe fotografiji: arhiv Đorđa Mihovilovića.

Paula in Marija Godlar sta bili hčerki Josipa Godlarja, slovenskega gostilničarja v Karlovcu. V zakonu z Julijano (Slavo) Vuksan sta se mu rodila še sinova Anton in Josip. Kar trije otroci so bili zaprti v Jasenovcu, Paula in Marija sta preživeli, za Josipom pa se je v taborišču izgubila vsaka sled.

Paula se je rodila 11. junija 1910, Marija (Micika, Mika) pa 23. oktobra 1915. Starejša sestra se je po končani srednji šoli zaposlila pri očetu, ki je imel v mestnem predelu Banija gostilno s prenočišči. Vodila mu je knjigovodstvo. V Karlovcu se je vključila v pevsko društvo Zora. Bila je tudi članica KPJ. Za družino se je življenje močno spremenilo l. 1941, ko so ustaši v Zagrebu aretirali sina Josipa, ki je bil takrat učitelj v Slavonskem Brodu. Tedaj se je h Godlarjem priselila njegova žena Frida s tremi otroki.

Poleti 1942 so ustaši v Karlovcu aretirali obe sestri in svakinjo Frido. Obtožene so bile, da so na skrivaj poslušale britansko radijsko postajo BBC. Zaprli so jih v hrvaško žensko taborišče v Stari Gradiški, od koder so jih izpustili l. 1943 v zamenjavi za ujete nemške oficirje.

Paula se je – potem ko je okrevala po tuberkulozi, za katero je zbolela v taborišču – pridružila partizanom. Po osvoboditvi je živela v Zagrebu in službovala v javni upravi, mdr. na ministrstvu za izobraževanje, kjer je bila zaposlena tudi svakinja Frida. V Zagrebu je živela tudi Marija, ki si je po osvoboditvi ustvarila družino z Ivom Sarajčićem.

Frida Godlar je umrla 29. avgusta 1985, Paula Godlar 24. septembra 1990, Marija Sarajčić pa 21. marca 2000. Vse tri so pokopane na Mirogoju.

Viri: Fabac: *Banija* in *Gostionica* …; Geni.com (družina Godlar); Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 696; www.gradskagroblja.hr.

GOLMAJER (Jožefa) BOGDAN

Bogdan Golmajer se je rodil 17. marca 1902 v Buzetu v Istri očetu Jožefu in materi Tereziji, roj. Sosić. Oče je bil po rodu z Gorenjskega, iz Koroške Bele v občini Jesenice. Mati je bila iz Opčin pri Trstu. Ko je po razpadu Avstro-Ogrske Istra pripadla Italiji in se je začela raznarodovalna fašistična politika, so Golmajerji prebegnili v Kraljevino SHS.

Bogdan je v Karlovcu končal učiteljišče, nato pa poučeval v različnih jugoslovanskih krajih, tudi v Banatu. V zakonu z Ljerko Filipović sta se mu rodila sin Žarko in hči Đurđica. Po ženini zgodnji smrti se je drugič poročil z učiteljico Vido Kralj. Spoznala sta se med službovanjem v Gradcu v Beli krajini.

L. 1933 sta bila zakonca Golmajer premeščena v Bušečo vas v Posavje, naslednje leto pa v Podbočje pri Kostanjevici, kjer je bil Bogdan šolski upravitelj. Vojno sta dočakala na Hrvaškem, v Selnici pri Čakovcu, kamor sta bila premeščena. Po madžarski zasedbi tega območja sta l. 1941 pobegnila v NDH. Službo sta si uspela najti v Budrovcu pri Đurđevcu. Tam sta začela sodelovati v osvobodilnem gibanju.

Izdana sta bila spomladi 1944. Prijeli so ju 18. marca in deportirali v Staro Gradiško, od tam pa konec l. 1944 premestili v Jasenovac, v krojaško in čevljarsko delavnico. Partizani so predlagali njuno zamenjavo, vendar neuspešno.

Vida je v taborišču umrla 9. marca 1945, le malo za tem, ko so Bogdana konec februarja v zadnjem transportu iz Jasenovca premestili na prisilno delo v Nemčijo. Takrat je bil že kot okostnjak, saj je tik pred tem prebolel tifus. V tem transportu sta bila od slovenskih taboriščnikov tudi Srečko Robinščak in Miha Korošec.

Po osvoboditvi je živel na Hrvaškem. Umrl je 2. septembra 1984. Pokopan je na pokopališču Miroševac.

Bogdanova hčerka Đurđica Cvitanović – Đeka (1924–2009) je bila umetnostna zgodovinarka. Kot doktorica znanosti se je posvetila raziskovanju arhitekture in slikarstva v celinski Hrvaški in Istri med 16. in 19. stoletjem. S številnimi znanstvenimi razpravami in monografijami je pomembno zaznamovala hrvaško umetnostnozgodovinsko stroko.

V virih se priimek večinoma zapisuje narobe, kot Golmar ali Goldmaier. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 295; Geni.com (družina Golmajer); hbl.lzmk.hr (Đurđica Cvitanović); Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 806 in 941; *Osebne zadeve*; Stalež šolstva, str. 106 in 261; www.gradskagroblja.hr.

GRBEC LJUBOMIL

Ljubomil Grbec se je rodil l. 1917 v Kozini, blizu meje z Italijo, ob progi Divača–Koper.

V času njegovega rojstva je ta del slovenskega narodnostnega ozemlja pripadal Avstro-Ogrski, po koncu prve svetovne vojne pa je bil priključen h Kraljevini Italiji. Ni znano, ali se je Ljubomilova družina že takrat pridružila množici Slovencev, ki so se iz Julijske krajine preseljevali v Kraljevino SHS.

Med drugo svetovno vojno je Ljubomil živel v NDH, v Novi Gradiški. Aretirali so ga junija 1943 in ga zaprli v taborišče Stara Gradiška. Od tam so ga izpustili po posredovanju neznane osebe.

Po osvoboditvi je živel v Opatiji, kjer je l. 1998 tudi umrl. Pokopan je na pokopališču Matulji.

Vira: SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*; www.komunalac-opatija.hr.

GRGURIĆ (Petra) DARINKA, roj. MALIČ
GRGURIĆ (Živka) DRAŽEN
GRGURIĆ (Živka) MIODRAG

Darinka Malič v dekliških letih, kot članica viniške folklorne skupine.

Darinka Malič, s krstnim imenom Marija, se je rodila na Vinici v Beli krajini, le nekaj mesecev pred začetkom prve svetovne vojne, 25. marca 1914. Bila je peti otrok od sedmih v družini očeta Petra Maliča in matere Frančiške, roj. Šubašić. Darinkina mati se je na Vinico primožila iz Vukove Gorice na Hrvaškem, oče pa je bil iz dolgoživega viniškega rodu Maličev, ki je imel v lasti eno večjih in boljših gostiln v tem kraju. Imenovala se je Pri Školniku in je bila na prelomu iz 19. v 20. stoletje središče kulturnega, političnega in športnega življenja v kraju. V njej so se zbirali člani naprednega telovadnega društva Sokol in drugi liberalni krajani, od l. 1890 je tam delovala tudi knjižnica s čitalnico.

Darinka se je spomladi 1937 na Vinici poročila z učiteljem Živkom (Klementom) Grgurićem iz Generalskega Stola na Hrvaškem. Spoznala sta se, ko je prišel za učitelja v Bosance, hrvaško vasico, ki jo od Vinice loči le Kolpa. Med potomstvom se je ohranilo, da je bila tudi Darinka učiteljica, vendar so podrobnosti utonile v pozabo. Na spletu najdemo spominski zapis o Darinki Grgurić, ki je v letih pred vojno pri poučevanju otrok v Gorskem kotarju, nedaleč od Bele krajine, uporabljala zelo napredne in ustvarjalne metode. Lahko bi šlo za isto osebo.

Gostilna Školnik med obema vojnama, pred njo družina Malič
Obe fotografiji: arhiv družine Malič.

Darinki in Živku sta se rodila dva sinova: Dražen 22. oktobra 1937 na Vinici, Miodrag pa 22. junija 1943 v Ogulinu, kjer je družina živela med vojno. Ko se je Živko pridružil partizanom, so Darinko aretirali in jo skupaj z otrokoma odvedli v taborišče Jasenovac. Tam je Darinka zbolela za tifusom in takoj po izpustitvi na prostost umrla v bližnji vasi Jazavica v občini Novska, kjer je tudi pokopana. Dražen in Miodrag – takrat stara le sedem oz. dve leti – sta preživela. Po vojni sta z očetom živela v Ogulinu. Doštudirala sta pravo in se zaposlila v Ogulinu oz. Zagrebu. V Ogulinu še živi Darinkino potomstvo. (it)

Viri: Borovnik, 295; SA Vinica; Pajović, str. 27; Starešinič: *König, Školnik* …; ustna vira: Boris Grgurić in Kazimir Malič.

GRUDEN (Josipa) JOSIP

Mihovilović (2017), str. 262.

Josip (Jože) Gruden se je rodil 31. julija 1900 v Ljubljani. Po poklicu je bil inženir strojništva. Zaradi naprednih političnih idej so ga preganjali že v stari Jugoslaviji, zato se je moral večkrat seliti. Živel in delal je v Mariboru, Nišu in Zagrebu.

Ko se je zaposlil v delavnici Jugoslovanskih državnih železnic v Zagrebu, se je povezal s komunističnim gibanjem in objavljal v komunističnih glasilih. V časopisu Iskra je l. 1940 izšel njegov članek z naslovom *Pomen severnega pola za gospodarski razvoj Sovjetske zveze*. Tik pred izbruhom vojne l. 1941 se je včlanil v Narodni dom, društvo Slovencev v Zagrebu, katerega naslednik je današnji Slovenski dom Zagreb.

Po ustanovitvi NDH je bil Gruden pod stalnim nadzorom ustaških oblasti. Prvič so ga aretirali že 2. julija 1941, vendar so ga zaradi pomanjkanja dokazov izpustili. Začasno se je umaknil na Žumberak, hrvaško stran Gorjancev, konec l. 1941 pa se je vrnil v Zagreb. Ponovno so ga prijeli 2. marca 1943. Zaprt je bil na Savski cesti v Zagrebu, od koder so ga deportirali v Staro Gradiško. Čez pol leta, septembra 1943, so ga izpustili.

Najprej se je spet zaposlil pri železnicah, in sicer v strojnem pododseku, nato je januarja 1944 odšel v partizane, v Belokranjski odred. Kmalu je postal inštruktor na tečajih za tankiste v oficirski šoli Glavnega štaba NOV in POS.

Po vojni je bil nekaj časa vključen v delo komisije za vojno odškodnino v Nemčiji. L. 1948 se je vrnil v Zagreb in postal tehnični svetovalec v Tovarni železniških vozil Janko Gredelj. Takrat se je vnovič včlanil v Slovenski dom Zagreb in bil med najbolj zagnanimi člani. Bil je tudi član upravnega odbora med letoma 1958 in 1959.

Bil je član jamarske sekcije Planinskega društva Železničar Zagreb. Spomladi 1954 je izdelal načrte za izdelavo posebnega vitla z 250 metri jeklene vrvi za speleološke raziskave, ki so ga še istega leta uspešno preizkusili v praksi.

Poročen je bil s prof. Zorko Šafar, navdušeno planinko in speleologinjo.

Umrl je 19. septembra 1990 in je pokopan na Mirogoju.

Viri: ASDZ, zapisniki sej; Borovnik, str. 295; Božič, Malnar, str. 67; Jerman, Todorovski, str. 41; Mihovilović (2017), str. 262; Mihovilović, osebni arhiv; www.gradskagroblja.hr.

GUMZEJ (Ivana) LJUDMILA, roj. TRUNKL

Ljudmila (Milka) Trunkl se je rodila 30. aprila 1922 v Poljčanah, pomembnem železniškem in cestnem križišču na Štajerskem, očetu Ivanu in materi Mariji, roj. Kangler. Družino so 22. junija 1941, le dva meseca in pol po nacistični zasedbi tega dela Slovenije, izgnali v Srbijo. Dva meseca so bili v Gornjem Milanovcu, od tam so se preselili v Batajnico, ki je danes beograjsko predmestje, a je bila med drugo svetovno vojno skupaj z Zemunom del NDH.

Ljudmila je svojo izgnansko in taboriščno zgodbo strnila v nekaj stavkov, objavljenih v Borovnikovi knjigi s spomini taboriščnikov na Jasenovac, Staro Gradiško in Lepoglavo.

Zapisala je, da je v Batajnici, kjer se je zaposlila, začela sodelovati z osvobodilnim gibanjem. Ko so 13. novembra 1943 prestregli kurirja z njeno pošto, namenjeno v Surčin, je ponjo prišlo devet oboroženih ustašev. Odvedli so jo v Zemun, kjer so jo zverinsko pretepali in mučili. Rane so se ji celile dva meseca. Ko je za silo okrevala, so jo deportirali v Staro Gradiško, od tam pa v Jasenovac. Njena taboriščna številka je bila 1374.

Na prošnjo sorodnice so jo l. 1944 izpustili; pomiloščena je bila za rojstni dan poglavnika NDH Anteja Pavelića 14. julija, na prostost je smela oditi 29. decembra.

Po vojni se je poročila in živela v Zgornji Brežnici, nedaleč od Laporja, v občini Slovenska Bistrica. Bila je tudi članica krajevnega odbora Društva izgnancev Slovenska Bistrica.

Umrla je v 90. letu življenja l. 2011.

Viri: Borovnik, str. 295; Gumzej, v Borovnik, str. 290; Miletić (1986), str. 960; Miletić (1987), str. 388; SI AS F 1238, šk. 928; *Umrli člani* ….

H

HAFNER (Ivana) GEMA

Gema Hafner se je rodila 8. novembra 1919 v Trstu očetu Ivanu in materi Elviri, roj. Milotić, iz Žminja. Ker je bil oče kot nekdanji avstro-ogrski železniški uradnik po priključitvi tega pomembnega prometnega središča h Kraljevini Italiji tarča fašističnega nasilja, je družina l. 1921 pobegnila v Kraljevino SHS. Živeli so v Krškem.

https://www.locutio.si/avtorji.php?ID=82

Na študij je odšla v Zagreb, na filozofsko fakulteto, kjer je študirala psihologijo, pedagogiko, filozofijo in italijanščino. Diplomirala je že med vojno. Po vrnitvi domov je bila družina izgnana in pot jo je zopet vodila v NDH.

O njeni taboriščni izkušnji ne vemo ničesar. Edina sled je zapis o poslednjih dnevih taborišča Jasenovac z naslovom *Na pragu svobode*, ki ga je l. 1968 objavila v časopisu slovenske borčevske organizacije *TV 15*. V isti številki sta objavljena še spominska zapisa nekdanjih jetnikov Ivana Gabriča in Marjana Telatka. Poimensko je navedena na seznamu taboriščnikov v Borovnikovi knjigi.

Po vojni je kot učiteljica delovala v Mariboru, Postojni, Trstu, na Reki, Sarajevu in Ljubljani. Bila je sodelavka Radia Trst in Radia Sarajevo. Med letoma 1960 in 1963 je bila psihologinja na otroškem oddelku mariborske bolnišnice. Naslednje leto se je zaposlila

na III. gimnaziji Maribor, na kateri je do upokojitve l. 1988 in tudi še kasneje honorarno poučevala pedagogiko in filozofijo.

V slovenščino je prevedla številne nemške, italijanske in hrvaške romane, med drugim je zaslužna za prevod Andersenovih pravljic v treh delih.

Bila je plodna publicistka in literatka. Njeni članki, poezija in proza so bili objavljeni v številnih časopisih in revijah, roman *Otroci cest* je v obliki podlistka izhajal v *Večeru* l. 1954. V knjižni obliki sta izšli dve pesniški zbirki, in sicer *Pol za šalo, pol zares* l. 1993 in *Mozaik srca* l. 1999. Slednja je izšla posthumno.

Umrla je 8. februarja 1996. Pokopana je v Mariboru. (it)

Viri: Borovnik, str. 295; Guštin, v Borovnik, str. 24; Hafner: *Na pragu svobode*; Hafner: *Prikaz literarne dejavnosti;* Šrimpf: *Gema Hafner*; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1011650/, Gema Hafner.

HERST ALOJZ

O Alojzu Herstu vemo komaj kaj. Preživeli taboriščnik Nikola Nikolić ga je spoznal v Jasenovcu in se družil z njim. Zapomnil si je, da je bil iz Maribora in da so ga iz taborišča deportirali na prisilno delo v Nemčijo oz. Avstrijo, s čimer se je rešil.

V Borovnikovem seznamu taboriščnikov je za Alojza Hersta napisano, da je bil iz Ajdovščine. Drugih podatkov o njem nismo našli.

Viri: Borovnik, str. 296; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Nikolić (1969), str. 98, 189.

HOLOBAR (Friderika) ZOFIJA

Zofija Holobar se je rodila l. 1920 v kmečki družini očeta Friderika in matere Tereze, roj. Antloga, v vasi Kasaze, na desnem bregu Savinje v občini Žalec. Klicali so jo Nada. Imela je tri leta starejšega brata Frida in šest let mlajšo sestro Marijo (Marico). Kot toliko drugih ljudi v tem delu Slovenije so se tudi Holobarji ukvarjali s hmeljarstvom.

Le nekaj mesecev po zasedbi Štajerske in njeni priključitvi k Tretjemu rajhu so Nemci vso družino odpeljali v zbirno taborišče za izgon Slovencev na gradu Rajhenburg pri Brestanici. To se je zgodilo v zgodnjih jutranjih urah 21. avgusta 1941. Izselili so jih v NDH, v Ivanić-Grad. Ustaške oblasti so jim izdale dovoljenje za naselitev v vasi Gornje Šarampovo pri družini Svetličić, ki jim je ponudila gostoljubje. Zofiji, ki je šla na pot noseča, se je tam l. 1942 rodil sin Anton.

V Gornjem Šarampovu je bil skoraj iz vsake hiše kdo pri partizanih. L. 1942 se jim je pridružila tudi takrat 15-letna Nadina sestra Marica; vstopila je v Moslavinski odred, ki je bil kasneje del Brigade bratov Radić.

Ko je l. 1944 potekala velika ustaška racija, so zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem aretirali tudi tri člane Holobarjeve družine; poleg Nade še očeta in brata. Materi Terezi so dovolili, da ostane doma in skrbi za komaj dveletnega vnuka. Nada je v taborišču zbolela za tifusom, zaradi česar so jo kmalu izpustili. Doma jo je negovala mama, ki se je nato tudi sama okužila z nevarno bakterijo in umrla. Nadinega očeta in brata so v ustaškem taborišču mučili in ju leta 1945 surovo ubili.

Nada se je po osvoboditvi s sinom sama vrnila v Savinjsko dolino. Ko je sestra prišla iz partizanov, ji je morala povedati, da nima več matere, očeta in brata.

Nada se je kasneje poročila z Martinom Zupančičem in do smrti l. 2007 ostala na domačiji v Kasazah. Pokopana je na pokopališču v Grižah. Sin Tone (1942–2014) je več desetletij živel in delal na Švedskem, kjer je tudi umrl.

Na pokopališču v Grižah so na nagrobnem spomeniku zapisani tudi člani Holobarjeve družine, ki se niso vrnili iz izgnanstva. *Foto: Ilinka Todorovski.*

Tragično medvojno usodo družine Holobar je v 70. letih prejšnjega stoletja opisala Marica, por. Gothe, na prošnjo Taboriščnega odbora Jasenovac, ki je zbiral gradivo za knjigo o Slovencih v ustaških taboriščih. Marica je umrla l. 2012 in je pokopana v Žalcu. (ask/it)

Viri: Borovnik 219–222 in 295; Gothe, v Borovnik, str. 249–253; Miletić (1986), str. 959; Miletić (1987) str. 661; www.sistory.si.

K KAJBIČ (Frančiška) HILDA

Hilda (Hildegarda) Kajbič se je rodila 20. aprila 1901 v Mozirju v Savinjski dolini očetu Frančišku in materi Mariji, roj. Gradišnik. Oče je bil po poklicu lončar.

Ne vemo, kako je prišla v NDH in kako je končala v taborišču Stara Gradiška. Lahko bi bila izgnanka, saj so v Mozirje že 11. aprila 1941 vkorakali nacisti in izseljevali napredne domačine. Morda pa se je izselila že pred vojno.

Najdemo jo v dokumentu iz Stare Gradiške s taboriščnicami, ki so v prvi polovici l. 1944 odslužile kazen. Med njimi so poleg Hilde Kajbič navedene še štiri Slovenke: Ana Mihajlović, roj. Žibret v Brežicah, Ankica Padežanin, roj. Kobal v Vipavski dolini, Mihaela Čubranović iz Ljubljane in Danica Miklavčič iz Tuzle.

Hilda je po vojni živela v BiH. Umrla je v Sarajevu l. 1986. (it)

Viri: Borovnik, str. 296; KK Mozirje 1886–1911; Miletić (1987), str. 364.

KALČIČ (Mihaela) JOSIP

www.youtube.com/@SerbianComposers

Josip (Jože) Kalčič se je rodil 12. februarja 1912 v Trničah, obcestni vasi med Miklavžem na Dravskem polju in Kidričevim v občini Starše, v kmečki družini očeta Mihaela in matere Marije, roj. Petek. Njegovo glasbeno nadarjenost so opazili v domači cerkvi, kjer je pel v zboru in se naučil igranja na harmonij. Pri 17 letih je opravil sprejemne izpite za orglarsko šolo v Celju; takrat se je vpisal tudi v šolo Glasbene matice, kjer se je učil igrati na violino in klavir. Glasbeno pot je nadaljeval na ljubljanskem konservatoriju. Med študijem je bival v samostanu na Viču v Ljubljani, kjer je deloval kot zborovodja, organist in organizator koncertov. Nato je obiskoval in končal še zagrebško akademijo za glasbo.

Po diplomi l. 1940 se je zaposlil kot učitelj glasbe v Senju; tam je vodil zbor ter učil klavir, violino in harmoniko. Ob izbruhu vojne je prek Zagreba prišel v Križevce, kjer je vodil pevski zbor in tamburaški orkester ter učil glasbo.

Zaradi stikov z osvobodilnim gibanjem so ga maja 1944 aretirali in najprej zaprli v Zagrebu, od tam deportirali v Staro Gradiško in naposled premestili v taborišče Jasenovac. Najdemo ga na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Bil je v skupini X, iz katere so taboriščnike rekrutirali za najrazličnejša dela. V taborišču je zbolel za tifusom, trpel je tudi za hudo avitaminozo. Zato so ga spomladi 1945, po posredovanju kolegov in prijateljev, premestili v bolnišnico. Od tam mu je tik pred koncem vojne uspelo oditi v Križevce, kjer je dočakal svobodo.

Po vojni je postal učitelj v partizanski gimnaziji v Zagrebu, nato so ga jeseni 1946 napotili na delo v gimnazijo srbske manjšine v Temišvarju, l. 1950 pa je bil premeščen na Radio Beograd. Tam se je tudi ustalil. Bil je urednik, dirigent, zborovodja, član različnih glasbenih združenj.

V glasbeno zgodovino se je vpisal kot skladatelj, ustvarjalec sodobne glasbe in pionir elektronske glasbe. Ustvaril je 575 skladb, za številne je prejel nagrade doma in po svetu ter tudi državno odlikovanje red dela z rdečo zastavo.

V Beogradu si je ustvaril družino z Natalijo Bjelić. Imela sta hčerko Ljerko. V zvezi z Lydio Iskrič v Temišvaru se mu je rodil sin Goran.

Umrl je septembra 1995 v Beogradu. (it)

Viri: *Leksikon jugoslovenske muzike*, str. 405–406; Miletić (1986), str. 814; Vukić (2019), str. 180.

KARDUM (Josipa) ŠTEFICA, roj. MIHEC

Štefica (Štefanija, Štefka) Mihec se je rodila 10. marca 1910 v Kubedu v slovenski Istri, v današnji občini Koper, očetu Josipu in materi Mariji, roj. Udovič. Mati ji je umrla, ko je bila še otrok, ovdoveli oče se je kmalu vnovič poročil.

V času Štefkinega otroštva je bil Kubed živahna vas na robu Šavrinskega gričevja s šolo, hranilnico, gostilnami, stiskalnico oliv

in mlinom. V kubedski šoli je otroke, tudi Štefico, poučeval znameniti primorski narodni buditelj Tone Mihec. Razmere so se po prvi svetovni vojni, ko je to območje pripadlo Kraljevini Italiji, močno spremenile. Razraščanje fašizma je številne prebivalce pognalo od doma. Mihčevi so se v Kraljevino SHS izselili l. 1922. Živeli so v Ljubečni pri Celju, kjer je Štefka dokončala osnovno šolo. O njeni nadaljnji medvojni usodi nimamo podatkov.

Ob izbruhu druge svetovne vojne je živela v Zagrebu skupaj s štiri leta starejšim možem Ivanom Kardumom iz Nunića, naselja v današnji občini Kistanje. Poročila sta se l. 1936. Ivana je kot izučenega kuharja poklicna pot vodila iz Zadra prek Zagreba v Francijo. L. 1937 se je na poziv francoskih komunistov pridružil prostovoljcem, ki so se v španski državljanski vojni borili na republikanski strani, proti fašistom pod vodstvom generala Franca. Zaradi revolucionarnih pogledov in sodelovanja v tuji vojski so bili španski borci preganjani v večini evropskih držav, tudi v prvi Jugoslaviji. Po razpustitvi mednarodne prostovoljske brigade konec l. 1938 so številni končali v taboriščih v Franciji. Ivan je bil do l. 1940 interniran v Gursu, Saint-Cyprienu in Argelès-sur-Meru.

V rodbini Kardum se je ohranilo, da sta bila Ivan in Štefica skupaj v francoskih taboriščih, da sta se kmalu po vrnitvi v Zagreb poročila in pridružila osvobodilnemu gibanju. Ustaške oblasti so ju aretirale 6. avgusta 1941. Ivan je v zaporu na Savski cesti v Zagrebu spoznal Slovenca Ivana Gabriča, s katerim sta se pozneje družila tudi v taborišču Stara Gradiška. Ko je Kardum tam zbolel, so ga tovariši skrili v barako pri ustaški kuhinji, kamor sta mu Gabrič in Zdravko Belan, kuhinjska nosača vode, na skrivaj prinašala hrano, pretihotapljeno iz kuhinje. Tako se je telesno okrepil in rešil pred gotovo smrtjo. Ko so kasneje Gabriča razporedili na delo kuharja, je pristojne prepričal, naj raje vzamejo Karduma, ki je poklicni kuhar, sam pa je sprejel delo v skladišču hrane. Skupaj sta iz kuhinje in skladišča lahko pomagala številnim taboriščnikom.

Nekdanji taboriščniki: Ivan in Štefica Kardum ter Ivan Gabrič (z leve)
Borovnik, str. 79.

Štefica je bila iz zaporov v Savski ulici v Zagrebu v Staro Gradiško deportirana po novem letu 1942 v skupini 40 žensk, med katerimi je bila tudi Ljubica Jančič - Buba. Ta je l. 1944 napisala podrobnejše poročilo o organiziranem podtalnem delovanju v taborišču. Med taboriščnicami, ki so bile povabljene k sodelovanju v partijski celici, je izrecno omenila tudi Štefico.

Zakonca Kardum sta na prostost prišla 15. januarja 1943 v izmenjavi ujetnikov.

Po osvoboditvi, med letoma 1945 in 1948, je bil Ivan zaposlen na jugoslovanskem veleposlaništvu v Londonu. Štefica ga je spremljala tako v Londonu kot kasneje v Opatiji in Zagrebu, ko je bil mdr. diplomatski kurir za tujino, upravnik vojaškega počitniškega doma in vodja restavracije v Tovarni električnih strojev Rade Končar. Po upokojitvi sta živela v Zadru. Svojih otrok nista imela, bila pa sta tesno povezana z Ivanovimi sorodniki oz. rodbino Kardum.

Štefica je umrla 15. marca 2001 v Zadru, kjer je tudi pokopana. (ask/it)

Britanska legitimacija Štefice Kardum
Arhiv Iva Karduma.

Viri: Borovnik, str. 296; Gabrič, v Borovnik, str. 70; KK Kubed 1895–1916; Miletić (1986), str. 696; ustni vir: Ivo Kardum.

KOBAL (Antona) FRANČIŠKA
KOBAL (Julija) FRANJO

Frančiška (Franjica) Kobal se je rodila 2. februarja 1901 očetu Antonu in materi Margareti, roj. Kobe, v Poviru pri Sežani, kraški vasici pod hribom Tabor, med cesto in železnico, ki pelje iz Divače v Sežano.

Dobrih pet let starejši Franjo Kobal je bil prav tako s Primorskega. Rodil se je 3. julija 1895 očetu Juliju in materi Ivani, roj. Frkman, v Podkraju v občini Ajdovščina, naselju nad Vipavsko dolino. Potem ko so ti kraji po razpadu Avstro-Ogrske pripadli Italiji, so se številne slovenske družine zatekle v Jugoslavijo.

Ne vemo, kdaj in kako sta na Hrvaško prišla oba Kobala in tudi ne, kako sta bila povezana, če sploh. Vemo pa, da sta bila iz taborišča Jasenovac izpuščena hkrati, v skupini 172 taboriščnikov, ki so jih pomilostili 14. julija 1944, za rojstni dan poglavnika NDH Anteja Pavelića. Na seznamu sta navedena pod zaporednima številkama 74 in 75.

Franjica je zapisana v še enem ohranjenem ustaškem dokumentu: v dnevnem poročilu o stanju taboriščnic Stare Gradiške 29. avgusta 1944 piše, da je bila »odpravljena«.

O njuni nadaljnji taboriščni usodi nismo našli nobenih podatkov.

Viri: Borovnik, str. 296; Kevo (2009), str. 591; Miletić (1987), str. 364, 378, 385, 420.

KOROŠEC (Mihaela) MIHA

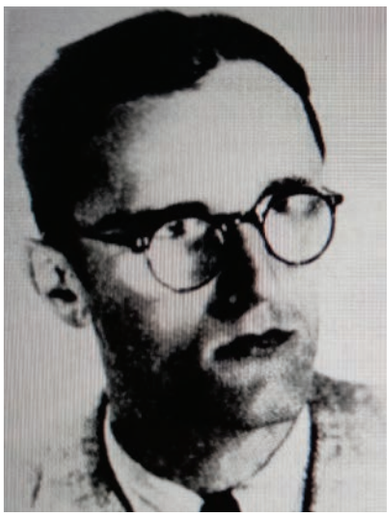

Sunajko, str. 107.

Miha (Mihael, Mišo) Korošec se je rodil 13. avgusta 1911 v Gradcu v avstrijski deželi Štajerski očetu Mihaelu Koroščcu, bančnemu uradniku iz Breznega pri Laškem in Mariji Krašovc, natakarici iz Griž pri Celju. Starši so se poročili šele po njegovem rojstvu, spomladi 1912 v Celju, kjer so tudi živeli. Oče je bil ravnatelj Celjske mestne hranilnice, Miha pa je tam končal trgovsko akademijo.

Miha se je v Zagreb preselil že pred vojno. L. 1935 se je v cerkvi sv. Marka poročil z Dragico Grubelić. Drugi podatki o njegovem zasebnem življenju niso znani.

V arhivu Slovenskega doma Zagreb najdemo podatek, da je bil januarja 1936 prvič izvoljen v upravni odbor tega društva, ki se je takrat imenovalo Narodni dom. Do začetka vojne je bil v društvu še večkrat član upravnega odbora, ob tem pa tudi vodja mladinskega in šahovskega odseka, zapisnikar in drugi tajnik. V zgodovino društva se je vpisal kot član štiričlanske delegacije, ki je po ustanovitvi NDH l. 1941 obiskala ministra za bogoslovje in izobraževanje Mileta Budaka in ga osebno prosila, naj omogoči nadaljnje delovanje Narodnega doma. V delegaciji so bili še dramski umetnik Hinko Nučič, predsednik društva, ter Jožica Zorko in Milan Kurent. Niso bili uspešni. Nekaj tednov pozneje so iz pristojnega ustaškega urada prejeli pisno prepoved delovanja. Da so seznanjeni s prepovedjo, so z lastnoročnim podpisom potrdili vsi člani upravnega odbora, tudi Korošec. Člani društva so takrat najprej izpeljali akcijo za rešitev premoženja društva, predvsem knjig in arhiva, nato so delovanje navidezno zamrznili, skrivaj pa delo nadaljevali in se posvečali predvsem humanitarnemu delu.

Ko so v Ljubljani l. 1941 ustanovili Osvobodilno fronto (OF), slovensko protifašistično organizacijo za oboroženi odpor proti okupatorju, so območni odbor ustanovili tudi v Zagrebu. Vodenje so zaupali Mihi Koroščcu. Deloval je pod vzdevkom Viktor.

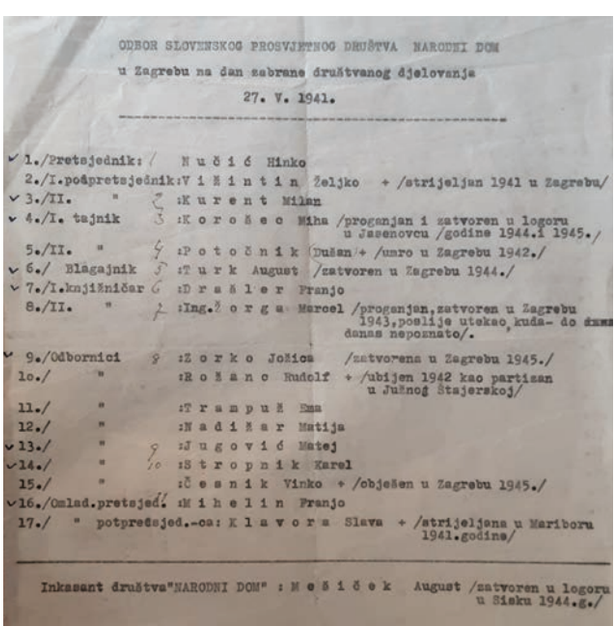

ODBOR SLOVENSKOG PROSVJETNOG DRUŠTVA NARODNI DOM
u Zagrebu na dan zabrane društvenog djelovanja
27. V. 1941.

1./Pretsjednik: N u š i ć Hinko
2./I.potpretsjednik: V i š i n t i n Željko + /strijeljan 1941 u Zagrebu/
3./II. " : K u r e n t Milan
4./I. tajnik : K o r o š e c Miha /proganjan i zatvoren u logoru u Jasenovcu /godine 1944.i 1945./
5./II. " : P o t o č n i k Dušan + /umro u Zagrebu 1942./
6./ Blagajnik : T u r k August /zatvoren u Zagrebu 1944./
7./I.knjižničar : D r a š l e r Franjo
8./II. " : Ing. Ž o r g a Marcel /proganjan,zatvoren u Zagrebu 1943,poslije utekao kuda- do danas nepoznato/.
9./Odbornici : Z o r k o Jožica /zatvorena u Zagrebu 1945./
10./ " : R o š a n c Rudolf + /ubijen 1942 kao partizan u Južnoj Štajerskoj/
11./ " : T r a m p u š Ema
12./ " : N a d i š a r Matija
13./ " : J u g o v i ć Matej
14./ " : S t r o p n i k Karel
15./ " : Č e s n i k Vinko + /obješen u Zagrebu 1945./
16./Omlad.pretsjed. : M i h e l i n Franjo
17./ " potpredsjed.-ca: K l a v o r a Slava + /strijeljana u Mariboru 1941.godine/

Inkasant društva"NARODNI DOM" : M e š i č e k August /zatvoren u logoru u Sisku 1944.g./

Seznam članov upravnega odbora slovenskega društva v Zagrebu l. 1941 z opombo o njihovi medvojni usodi
ASDZ, zapisniki sej.

Ne vemo, kdaj so ga ustaške oblasti izsledile in aretirale. V arhivu Slovenskega doma Zagreb se je ohranil dokument, v katerem piše, da je bil v Jasenovcu zaprt med letoma 1943 in 1944. Po besedah Srečka Robinščka, ki je po Koroščevi aretaciji prevzel vodenje zagrebškega odbora OF, nato pa tudi sam končal v Jasenovcu, sta bila v taborišču še do začetka l. 1945, ko so ju v skupini 650 jetnikov odpeljali na prisilno delo v Nemčijo. Premestitev je obema rešila življenje.

Korošča se omenja tudi med taboriščniki, ki so izkusili t. i. celico smrti v Stari Gradiški, kjer so bili jetniki zaprti brez hrane in vode. Najdemo ga na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Takrat je bil v skupini X. Ta naj bi bila za razliko od npr. mizarske ali čevljarske skupine splošne delovne narave, iz nje so taboriščnike rekrutirali za različna dela.

Po osvoboditvi se je vrnil v Zagreb in v okviru odbora OF sodeloval pri repatriaciji slovenskih izgnancev; na tisoče jih je prihajalo iz Srbije, BiH in drugih delov Hrvaške, povečini z vlaki, zanje je bilo treba poskrbeti, jim priskrbeti dokumente, zagotoviti hrano in zdravstveno oskrbo ter jim pomagati priti domov. Poleti 1945 je bil vabljen na prvo povojno sejo Slovenskega doma Zagreb, vendar se je ni mogel udeležiti. Član upravnega odbora društva je zopet postal jeseni 1947, hkrati s Srečkom Robinščakom, na predlog še enega preživelega jasenovškega taboriščnika – Franja Roliha, ki je prav tako sodeloval pri repatriaciji in bil v povojnem obdobju med stebri društvenega delovanja. Korošec je mdr. sodeloval pri obeležitvi 20. obletnice društva, bil je član kulturno-prosvetnega odbora, vključen je bil tudi v odbor za zbiranje denarja za šolo v Horvatih, ki so jo nameravali zgraditi s slovenskimi prispevki.

Med političnimi čistkami po resoluciji Informbiroja je bil kratek čas zaprt. Člani upravnega odbora Slovenskega doma Zagreb so bili na seji 2. aprila 1949 seznanjeni, da je Korošec odsoten, ker je »v zaporu pod preiskavo«. Zaprt je bil le kratek čas, saj je kmalu spet sodeloval v društvenem delu. Verjetno je bil aretiran hkrati z Robinščakom, ki je v udbovskih zaporih v Ljubljani tudi ostal in tam v nepojasnjenih okoliščinah umrl l. 1952.

Korošec je bil zaposlen kot pisarniški uradnik v Tovarni električnih strojev Rade Končar v Zagrebu. Živel je v naselju Voltino v zagrebški četrti Trešnjevka.

Umrl je pri 59. letih za tuberkulozo v bolnišnici v Klenovniku, 23. marca 1970. Pokopan je na zagrebškem pokopališču Mirogoj. (ask/it)

Viri: Apih, str. 79, 106–107 in 109; ASDZ, zapisniki sej; Amulić, Huber, str. 86; Borovnik, str. 296; Jerman, Todorovski, str. 41; Karakaš Obradov (2011), str. 139; KK Graz-Hl. Erloeser 1911–1913; korespondenca z upravo Mestnega pokopališča Mirogoj; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1986), str. 696 in 814; Miletić (1987), str. 661; PK Celje – Sv. Danijel 1906–1912; Petričević: *Naši ilegalci* ... , 1. 2. 1964; Sunajko, str. 93, 106–107; www.gradskagroblja.hr.

KOSOVEL (Ivana) VIKTOR

HDA, fond 295, ROZ, št. 2424.

Viktor Kosovel se je rodil tik pred izbruhom prve svetovne vojne, 7. julija 1914 v Selu na Vipavskem, v nekdanji občini Črniče, očetu Ivanu in materi Mariji, roj. Rebek. Ko je bila štiri leta pozneje Avstro-Ogrska vojaško poražena, je to območje pripadlo Kraljevini Italiji. Številni Slovenci so zaradi raznarodovalne fašistične politike pobegnili v Kraljevino SHS.

Viktor, poklicni čevljar, je živel v Novem Sadu. Včlanil se je v KPJ in sodeloval v različnih nedovoljenih dejavnostih. Februarja 1941 je bil

aretiran v večji skupini aktivistov. Med zaslišanjem so ga mučili in mu polomili rebra, naposled pa izpustili na prostost. Ob napadu na Jugoslavijo aprila 1941 se je odselil v Zagreb. Že kmalu je bil aretiran tudi tam. Ustaška policija ga je prijela 2. julija 1941 zaradi sumljivega vedenja in neupoštevanja omejitev gibanja. Iz zagrebških zaporov so ga 3. oktobra deportirali v Jasenovac. Najdemo ga na seznamu 1189 taboriščnikov v Jasenovcu l. 1941; izvirni dokument je precej poškodovan, vendar je veliko imen dobro ohranjenih in čitljivih. Za Viktorja ni podatkov, da bi bil v Jasenovcu ubit; v SPJ menijo, da je preživel, vendar njegova nadaljnja usoda ni znana.

Viktorjev dve leti starejši brat Ivan Kosovel (1912–1943), ki je bil po poklicu zidar, je prav tako iz domačih krajev prebegnil na jugoslovansko stran. Ob izbruhu druge svetovne vojne se je vrnil na Vipavsko in se pridružili NOB. Ko so ga izdali, se je sam ustrelil, da ne bi padel v okupatorjeve roke. Po vojni so ga razglasili za narodnega heroja.

Viri: Čovanski in drugi, str. 197, 242, 380; HDA, fond 259, ROZ, št. 2424; Miletić (1986), str. 142; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1015440/, Ivan Kosovel; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike.*

KOZEL (Jere) IGNAC

Ignac Kozel se je rodil 19. julija 1908 v Veliki Varnici v Halozah, tik ob meji s Hrvaško, na južnem robu Dravskega polja. Vas je danes del občine Videm.

Ignac je bil nezakonski otrok matere Jere Kozel. Preživljal se je kot poljski delavec. Pred vojno je živel v bližnjih Gradiščih št. 5.

Ob nemški zasedbi Štajerske l. 1941 je bil izgnan v NDH. Ni znano, kako je končal v taborišču Stara Gradiška. Tam je bil zagotovo poleti 1943, saj ga najdemo v dokumentih o taboriščnikih, ki so bili med 23. junijem in 23. julijem pri zobozdravniku. Zabeleženih je več obiskov.

Iz taborišča je uspel pobegniti in se pridružiti partizanom, kjer je padel. (it)

Vira: Borovnik, str. 296; Miletić (1987), str. 288–290, 295, 297–300, 303–305; UL, 28. 3. 1950, str. 120; www.sistory.si.

KRANJC (Antona) JAKOB

O Jakobu Kranjcu z gotovostjo vemo le, da je bil slovenski taboriščnik v Jasenovcu.

Najdemo ga na indeksu paketarnice, seznamu jetnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Bil je v Ciglani.

Spomin nanj se je ohranil tudi v pričevanju sojetnika Ivana Gabriča, objavljenem v Borovnikovi knjigi spominov na taborišča Jasenovac, Stara Gradiška in Lepoglava.

Gabrič je zapisal, da je taboriščnemu komiteju KPJ spomladi 1944 uspelo doseči, da je bil Jakob Kranjc premeščen na delo v skladišče hrane z eno samo nalogo, da pobegne iz Jasenovca. To mu je tudi uspelo. Gabrič je bil takrat skladiščnik. V okviru rednih opravil sta Kranjc in še en hrvaški jetnik dobila zadolžitev, da gresta po neko blago v Okučane, saj je bilo od tam veliko lažje pobegniti kot iz taborišča. Ko se je ustaški stražar iz Okučanov vrnil sam, brez obeh ubežnikov, so vse taboriščnike iz skladišča pretepali, da bi o pobegu izvedeli kaj več, oni pa so se izgovarjali, da ju niti dobro poznali niso, saj sta komajda prišla, in da z njunim pobegom nimajo nič.

Na portalu Zgodovina Slovenije – SIstory med žrtvami druge svetovne vojne najdemo Jakoba Kranjca, ki bi lahko bil ta taboriščnik. Tudi njegovemu očetu je bilo ime Anton. Mati je bila Marija, roj. Palčič. Rodil se je 24. julija 1910 v Igi vasi, obcestnem naselju v južnem delu Loške doline, ob cesti Stari trg pri Ložu–Babno Polje. Kot kraj njegove smrti je naveden Lienz, kot datum smrti pa 7. november 1945. Vemo, da se je v Lienzu na Tirolskem v Avstriji spomladi 1945 ustavila železniška kompozicija z več sto taboriščniki iz Jasenovca, namenjenimi na prisilno delo v Nemčijo. Nekateri so tam obtičali, nekaj se jih je rešilo, med njimi tudi Srečko Robinščak. O tem transportu se je ohranilo več pričevanj. (ask/it)

Viri: Apih, str. 108–109; Borovnik, str. 297; Gabrič, v Borovnik, str. 82; Miletić (1986), str. 815; Miletić (1987), str. 662, www.sistory.si.

KUHAR (Franca) IVANKA

Ivanka Kuhar, roj. l. 1916 v Bohinjski Bistrici, je bila iz taborišča Jasenovac izpuščena 13. marca 1945. To so vsi podatki, ki smo jih našli o tej slovenski taboriščnici. Zapisani so v taboriščnem zvezku, ki ima na platnicah napisano *Originalni seznam ujetnic taborišča Jasenovac*. V njem so navedena imena 1165 žensk. Uvrščena je tudi na seznam taboriščnic, ki so se »nekako rešile«.

V katalogu k razstavi SPJ o prehrani in veliki lakoti v taborišču po novem letu 1944 naletimo na pričevanje Ivanke Kuhar, por. Pešić. Ne vemo, ali bi šlo lahko za isto osebo. (it)

Viri: Borovnik, str. 297; Mihovilović (2013), neoštevilčeno/prva stran; Miletić (1986), str. 887 in 945.

LANGERHOLZ (Franca) JOŽEF - ILDEFONZ

Jožef Langerholz se je rodil 25. maja 1909 v naselju Stara Loka, ki je danes del Škofje Loke, očetu Francu in materi Luciji, roj. Berčič. Gimnazijo je končal v Mariboru, teologijo pa v Gradcu. V duhovnika je bil posvečen 2. julija 1933. Kratek čas je bil v kostanjeviškem samostanu v današnji Novi Gorici, kjer je sprejel samostansko ime Ildefonz, potem je deloval v Gradcu in Mariboru, kjer je bil profesor na bogoslovnem učilišču. L. 1937 je prišel k Sv. Trojici v Slovenskih goricah in tam tudi ostal.

Trojiška kronika, str. 23.

Pater Langerholz je bil zelo priljubljen frančiškanski duhovnik, dejaven na kulturnem področju, v krajevno zgodovino se je vpisal kot pobudnik in glavni organizator gradnje društvenega doma. Kmalu po nacistični zasedbi Štajerske l. 1941 so ga kot zavednega Slovenca izgnali v NDH. Prek zbirnega taborišča Slavonska Požega je prispel v Virovitico, kjer je pomagal slovenskim izgnancem. Iz vojnih časov se je ohranila njegova misel: »Najprej moramo biti ljudje, potem kristjani! Še suknjo, ki mi jo je dala moja mama, sem slekel in jo dal nekemu fantu, ki je v moji suknji padel pri partizanih.«

Ustaši so ga aretirali l. 1943 in ga odvedli v taborišče Jasenovac v večji skupini aretiranih, v kateri je bil tudi avtorjev oče Martin Kramar, ki je v taborišču tudi umrl. Langerholz je imel srečo, da so ga na prošnjo frančiškanskega provinciala izpustili iz taborišča.

Komisija za kulturni dom pri Sv. Trojici (prvi z leve p. Ildefonz Langerholz, tretji p. Ladislav Pintar)
Trojiška kronika, str. 109.

Po osvoboditvi l. 1945 je bil nekaj časa zaprt in zasliševan; povojnim oblastem je bil sumljiv način njegove rešitve iz taborišča Jasenovac.

V Jugoslaviji je bil več let upravnik romarskega svetišča pri Novi Štifti na Dolenjskem. Od tam je bil premeščen v Dobovo, l. 1968 pa se je vrnil k Sv. Trojici, kjer je bil župnik do upokojitve l. 1980.

Rad se je družil z ljudmi, bil je človek z veliko energije, gonilna sila različnih dogodkov, med drugim je bil tudi predsednik dramske sekcije pri Sv. Trojici. Znal je živeti z naravo, njegova velika ljubezen so bile čebele in trte. Zato so domačini v spomin nanj pri Sv. Trojici zasadili Ildefonzovo trto, cepič najstarejše vinske trte na svetu z Lenta v Mariboru.

Grob p. Ildefonza Langerholza
Foto: Jože Žel.

Umrl je 11. avgusta 1987 v Mariboru in je pokopan pri Sv. Trojici.

Članica Slovenskega doma Zagreb Klara Žel je v svojih spominih zapisala, da je obiskovala svojega kateheta v krajih, kjer je služboval, a tudi on je večkrat prišel k njim domov. V klepetu ob kavi je rad uporabljal besedne zveze: »Vroča kot pekel, črna kot vrag, sladka kot ljubezen.«

Viri: Borovnik, 297; Batelja, str. 140 in 184; KK Stara Loka, 1899–1917; Škvorčević, str. 44, 49 in 51; Štefanec: *Ne denar, ampak* …; Toš, str. 23 in 109; ustni vir: Klara Žel.

LIPEJ (Ivana) ROZALIJA

Rozalija Lipej se je rodila 6. januarja 1917 v vasi Bizeljsko pri Brežicah, tik ob slovensko-hrvaški meji. Bila je hči Ivana Lipeja in Antonije, roj. Koželj.

Ustaši so jo prijeli poleti 1943 v raciji po razkritju povezav med osvobodilnim gibanjem in slovenskimi častniki v vojski NDH. Prestregli so namreč sporočilo za Franja Balona iz domobranske protiletalske zaščite s sedežem na Črnomercu, ki je bil po rodu prav tako z Bizeljskega. Sporočilo je napisal vodja partizanske enote Milan Šepetavc, v njem pa ob pozdravu Smrt fašizmu – svobodo narodu zapisal tudi prošnjo, naj mu Balon priskrbi naboje. Takrat so aretirali deset civilistov. V Zagrebu so jih zasliševali 22. in 23. septembra 1943. Skupino so imenovali slovenska naveza, saj so bili vsi razkrinkani Slovenci. Za štiri vemo, da so bili deportirani v Jasenovac: Ferdinand Bosina in Rozalija Štritof, roj. Šepetavc, sta tam umrla, Rozalija Lipej in Franjo Maček pa sta preživela.

Rozalija je bila pomiloščena ob tretji obletnici ustanovitve NDH, 10. aprila 1944. Takrat je na prostost odšlo tristo taboriščnikov. Po vojni je živela v Zagrebu in se preživljala kot šivilja. Umrla je l. 1950. (ask/it)

Viri: Petričević: *Naši ilegalci* ... , 1.2. in 2. 2. 1964; SPJ, *Seznam pomiloščenih*; ustni vir: Rok Kržan.

LOGAR ANTON

Anton Logar se je rodil na prelomu iz 19. v 20. stoletje v Vrbovem pri Ilirski Bistrici. Z domačinko Marijo, roj. Škrlj, si je tam ustvaril družino. Rodila sta se jima sin Tone in hči Marija (Micika). Preživljali so se s prodajo kmetijskih pridelkov v Trstu. Ko je ta del Slovenije po prvi svetovni vojni pripadel Italiji, so se številni Slovenci zaradi raznarodovalne politike in fašističnega nasilja izselili.

Anton se je za odhod v Kraljevino SHS odločil l. 1928, ko mu je grozil zapor. Čez mejo je pobegnil s takrat dveletno Miciko. Odšel je v BiH, v Banjaluko, kjer je že živela večja skupina Primorcev. Čez pol leta sta se jima pridružila tudi žena in sin, kasneje pa še Antonova brata Franc in Janez.

Anton Logar z družino
Adamič Papež, str. 141.

Logarjevi so se ustalili v vasi Jablan, ki leži na pol poti med Banjaluko in Laktaši. Tam sta se Antonu in Mariji rodila še dva otroka, Jože in Ivanka. Ukvarjali so se s kmetijstvom. Anton je bil tudi strasten čebelar, v teh krajih je bil edini, ki se je ukvarjal s čebelarstvom.

Med drugo svetovno vojno je Anton odigral eno najpomembnejših vlog v ilegalni organizaciji NOB v banjaluški četrti Bojić han; vzdrževal je stike z enotami na Kozari, zbiral hrano zanje in pomagal pri odhodu prostovoljcev v partizane. Zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem sta oče Anton in hči Micika l. 1944 končala v ustaškem zaporu. Miciko so kmalu izpustili, Antona pa odvedli v Jasenovac. Od tam mu je uspelo pobegniti. Kmalu se je pridružil partizanom na Kozari.

Po vojni je družina ostala v BiH. Anton je pokopan na katoliškem pokopališču sv. Ivana v Trapistih. Potomci so na nagrobnik na njegovo željo napisali: »Tukaj leži Anton Logar, čebelar, sin slovenskih planin.« (it)

Vira: Adamič Papež, str. 140–142; Kržišnik Bukić (2007), str. 143.

M

MAČEK (Josipa) FRANJO

Franjo Maček je bil med vojno gostilničar v Zagrebu. Drugih osebnih podatkov nismo našli. Aretiran je bil poleti 1943 ob razbitju t. i. slovenske naveze v Zagrebu, prek katere so odpravljali vojaške in civilne osebe k partizanom, osvobodilno gibanje pa oskrbovali z oblačili, orožjem in sanitetnim materialom.

Val aretacij se je začel, potem ko so ustaši prestregli partizanskega kurirja s pismom za Franja Balona, slovenskega častnika v vojski NDH, po rodu z Bizeljskega. Očitali so mu, da je bil pomemben člen v navezi, prek katere so partizani s Kozjanskega in območja Klanjca na hrvaški strani meje ohranjali stike z revolucionarji in partijsko celico v Zagrebu. Pošto za Balona je pri Mačku prevzemal član odbora OF v Zagrebu Ferdo Bosina. Balon, ki je še pred začetkom sojenja pred vojaškim sodiščem uspel pobegniti k partizanom, je po vojni pripovedoval, da so bili vsi vpleteni Slovenci.

Civiliste so v Zagrebu zasliševali 22. in 23. septembra. Obsojeni in odvedeni v Jasenovac so bili Franjo Maček in Rozalija Lipej, ki sta preživela, ter Ferdo Bosina in Rozalija Štritof, ki sta tam umrla.

Mačka najdemo na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Bil je v skupini IX, v krojaški delavnici. Na tem seznamu je še en taboriščnik z istim priimkom – Štefan (Josipa) Maček. Ne vemo, ali sta bila kako povezana. Prav tako ni znano, kdaj in kako je Franjo prišel na svobodo. Po vojni je bil krojač v Zagrebu. O njegovi nadaljnji usodi nismo uspeli najti ničesar. (it)

Viri: Borovnik, str. 297; Miletić (1986), str. 822; Miletić (1987), str. 661; Kumar, v Nikolić (str. 389); Petričević: *Naši ilegalci* ... , 31. 1, 1. 2. , 2. 2. 1964.

MARINŠEK (Antona) MAKS

Maks Marinšek se je rodil 27. maja 1910 v Šmihelu pri Postojni očetu Antonu (24. 5. 1867) in materi Katarini, roj. Milavec (16. 11. 1866). Maks je bil najmlajši od devetih otrok. Oče jih je preživljal

Zakonca Maks in Kristina Marinšek
Foto: arhiv Marte in Aleksa Štakula.

s čevljarsko obrtjo, vendar so živeli v revščini, zlasti med prvo svetovno vojno in po razpadu avstro-ogrske monarhije, ko je to območje pripadlo Italiji.

Dve sestri in brat so se kot begunci izselili v Ameriko in tam za vedno ostali, dve sestri sta šli služit v Trst, starši in štirje otroci – Anton, Jakob, Maks in Frančiška – pa so se kot toliko zavednih slovenskih družin l. 1920 izselili v Kraljevino SHS.

Marinški so si nov dom ustvarili na Štajerskem, v Slovenski Bistrici, kjer je oče nadaljeval s čevljarsko obrtjo. Delavnico v Šolski ulici je kasneje prevzel najstarejši sin Anton. Za šilo in dreto je pogosto prijel tudi Maks, vendar ni postal čevljar. Izučil se je za mizarja. Bil je tudi glasbeno nadarjen; med nastopom na Črešnjevcu pri Slovenski Bistrici je spoznal amatersko gledališko igralko in pevko Kristino Romih, svojo bodočo ženo. Poročila sta se l. 1934. Istega leta se je Maks zaposlil v mizarski delavnici tovarne Impol v Slovenski Bistrici. Rodili so se jima trije otroci, Jožica l. 1935, Danilo l. 1936 in Martin l. 1940. Še pred začetkom vojne so se preselili v Novo vas, v Grilovo vilo, kot so po domače rekli hiši nekdanjega sodelavca generala Rudolfa Maistra, dr. Antona Jerovška.

Ob nemški okupaciji Štajerske spomladi 1941 je nemčur iz Nove vasi, Hitlerjev privrženec, Maksovo družino uvrstil na seznam za prisilno izselitev. Med prvimi izgnanci so bili prav Primorci, pokončni in zavedni Slovenci, zvesti slovenski besedi, kakršen je bil tudi Maks. Junija 1941 je v večernem mraku pred hišo ustavil tovornjak, v kuhinjo je stopil oborožen nemški oficir ter prestrašeni družini ukazal, naj takoj zapustijo dom. Mati Kristina ga je rotila, naj jim prizanese, saj ima najmlajši sin komaj osem mesecev, vsi trije otroci pa imajo davico. Da ne bi okužili še drugih, so smeli ostati doma, Maksa pa so odvedli. V zbirnem taborišču Rajhenbug je še nekaj časa prek žične ograje vzdrževal stik z ženo, nato so ga deportirali v NDH.

Kmalu je končal v taborišču Stara Gradiška, kjer je že ob sprejemu doživel brce in udarce s pestjo, kamorkoli je priletelo, iz jetniških dni se mu je v spomin vrezalo predvsem neusmiljeno ravnanje ustašev z otroki in ženskami.

Zaradi čevljarskega znanja so ga razporedili v čevljarsko delavnico, kar mu je vsaj začasno zagotovilo znosnejše življenjske razmere. Kasneje so ga premestili v Jasenovac, v Ciglano. Tudi tam je bil najprej v čevljarski delavnici. Vodil jo je Sado Davko Kohen, judovski taboriščnik iz Sarajeva, s katerim sta se spoprijateljila.

Maks Marinšek (desno) in vodja čevljarske delavnice Kohen na enem od povojnih srečanj
Borovnik, str. 139.

Kasneje je bil premeščen v mizarsko delavnico, kjer je bilo še nekaj slovenskih taboriščnikov, ki so preživeli, mdr. Ivan Gabrič, Franc Simončič, Alojz Ferš, Marijan Šetinc in Jernej Borovnik.

Maks je bil v Jasenovcu priča množičnim usmrtitvam taboriščnikov, predvsem Judov in Srbov, ki so jih ustaši vsak dan vozili prek Save na morišče v bližnjo Gradino. To ga je ob hudem duševnem trpljenju in neizmerni lakoti popolnoma izčrpalo. Nikoli ni pozabil okrutnosti ustaškega nadporočnika Ljuba Miloša in jutranjih apelov v taboriščnih barakah, po katerih so številne jetnike zverinsko pobili. Sam se je rešil tako, da se je zavlekel pod desko na tleh, ki jo je kot spreten mizar pravočasno dvignil.

Hudo lakoto so mu nekoliko olajšali paketi, ki mu jih je iz Novske pošiljal Jakob Palir, štajerski izgnanec. Kasneje so v taborišče odvedli tudi Jakoba in njegovo ženo Slavico ter ju tam ubili.

Maksa je rešila premestitev na prisilno delo v Nemčijo. Po koncu vojne se je od tam vračal deloma peš in deloma z vlakom, v nenehnem strahu pred umikajočo se poraženo vojsko. Povsem oslabel se je najprej oglasil na Črešnjevcu pri svaku Štefanu Romihu, kjer se je lahko umil ter znebil uši in stenic, da bi ga doma sploh prepoznali.

Z ženo Kristino, ki do takrat ni vedela ničesar o tem, kje je bil in kaj je doživel, sta imela po vojni še dve hčerki: l. 1948 se jima je rodila Marta, por. Štakul, l. 1951 pa Ida, por. Podgrajšek.

Marinšek s hčerko Marto
Foto: arhiv Marte in Aleksa Štakula.

Junija 1945 se je ponovno zaposlil v Impolu, kjer je ostal do upokojitve. Bil je specialist lesnega modelarstva, priznan inovator in dolgoletni vodja obrata vzdrževanja.

V prostem času je rad pomagal starejšemu bratu Antonu v čevljarski delavnici v Slovenski Bistrici. Bil je velik hribolazec in planinec, zaslužen za gradnjo planinskega doma pri Treh kraljih na Pohorju, ki je bil nekoč v Impolovi lasti. Planinska zveza Jugoslavije ga je l. 1962 odlikovala z zlatim častnim znakom.

Ni se včlanil v Zvezo borcev NOB, ker so bili med člani tudi nekdanji podporniki nacizma, denimo sovaščan, ki ga je uvrstil na seznam za izgnanstvo. Članstvo je zavrnil tudi za ceno nižje pokojnine.

Taboriščna izkušnja mu je močno načela zdravje. Odstranili so mu tri četrtine želodca, ob spominih na taboriščne dni je doživljal psihične travme. Kljub temu se je v Jasenovcu redno udeleževal srečanj z nekdanjimi sojetniki. Pogosto sta se obiskovala tudi s prijateljem Borovnikom.

Umrl je pri 70. letih, 30. decembra 1980 v mariborski bolnišnici. Pokopan je v Slovenski Bistrici. (ask/it)

Viri: Ajd: *Iz sirotišnice* …; Borovnik, str. 139, 297; Kumar, v Nikolić (1969), str. 389; Miletić (1987), str. 661; Nikolić (1969), str. 98; Nikolić (1975), str. 189; *Odlikovanci* …; ustni vir: Marta in Aleks Štakul.

MIHAJLOVIĆ (Josipa) ANA, roj. ŽIBRET

Ana Žibret se je rodila v Brežicah l. 1904 očetu Josipu in materi Mariji, roj. Veber.

Ne vemo, kako je prišla v NDH. Vemo, da je bila zaprta v taborišču Stara Gradiška. Takrat je že bila poročena in se je pisala Mihajlović. Najdemo jo na seznamu 101 taboriščnice, ki so v prvi polovici l. 1944 odslužile kazen in bile izpuščene. Med njimi so še štiri Slovenke, in sicer Mihaela Čubranović, roj. v Ljubljani, Hilda Kajbič, roj. v Mozirju, Ankica Padežanin, roj. v Vipavski dolini, in Dragica Miklavčič iz Tuzle. (it)

Viri: Borovnik, 297; Miletić (1987), str. 363; SI AS 1238, šk. 928.

MIJAJLOVIĆ PAULA, roj. MEDVED

Paula Medved se je rodila l. 1915 v Mamolju, hribovski vasici nad Litijo.

Ne vemo, kdaj in kako je prišla v NDH oz. v Zagreb, kjer je živela med vojno.

V taborišču Stara Gradiška je bila od 26. julija 1943 do 18. januarja 1944, ko je bila zamenjana in se je pridružila partizanom.

Po osvoboditvi je živela v Beogradu.

Vir: SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike.*

MILIČ (Ivana) DUŠAN

Dušan Milič se je rodil 6. maja 1926 v vasi Veliki Repen nedaleč od Sežane, na italijanski strani meje, ki je del občine Repentabor (it. Monrupino). Večinsko prebivalstvo je še danes slovensko. V času Dušanovega rojstva se je v Italiji razraščalo fašistično nasilje, zaradi katerega so številni Slovenci pobegnili v Kraljevino SHS ali so bili tja izgnani.

Dušan je ob začetku vojne živel v Zagrebu ter obiskoval strojno in ključavničarsko šolo v delavnici Jugoslovanskih državnih železnic.

Aretirali so ga 7. januarja 1944 zaradi sodelovanja s komunističnim podmladkom SKOJ. Pomagal naj bi Branku Aniću in Zvonimirju Czundi pri odhodu v partizane. Kot član društva rečnih reševalcev iz Save (Društvo savski čuvari) je imel dostop do čolnov, s katerimi je lahko nasprotnike režima prevažal čez reko.

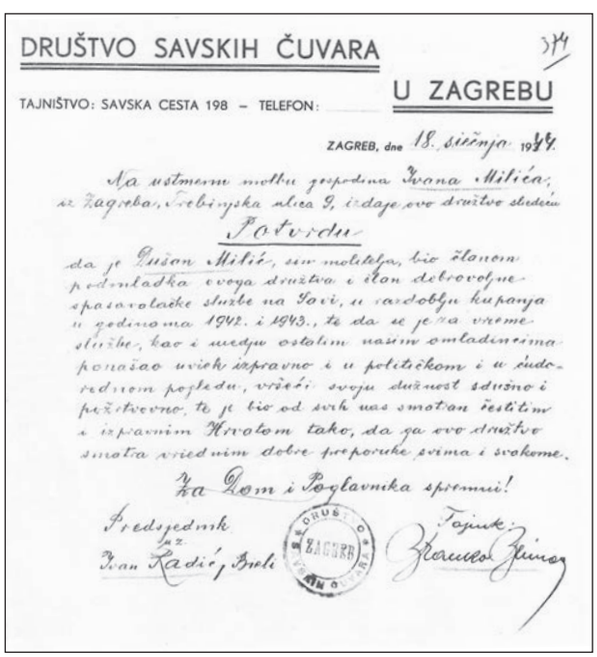

DRUŠTVO SAVSKIH ČUVARA

TAJNIŠTVO: SAVSKA CESTA 198 – TELEFON: U ZAGREBU

ZAGREB, dne 18. siječnja 1944.

Na usmeni molbu gospodina Ivana Miliča, iz Zagreba, Trebinjska ulica 9, izdaje ovo društvo sledeću

Potvrdu

da je Dušan Milič, sin molitelja, bio članom podmladka ovoga društva i član dobrovoljne spasavalačke službe na Savi, u razdoblju kupanja u godinama 1942. i 1943., te da se je za vreme službe, kao i među ostalim našim omladincima ponašao uvijek ispravno i u političkom i u sudorednom pogledu, vršeći svoju dužnost savjesno i požrtvovno, te je bio od svih nas smatran čestitim i ispravnim Hrvatom tako, da ga ovo društvo smatra vrednim dobre preporuke svima i svakome.

Za Dom i Poglavnika spremni!

Predsjednik: Ivan Radić, Brli

Tajnik: Zlatko Zimoy

Potrdilo društva rečnih reševalcev iz Save o delovanju Dušana Miliča
HDA, fond HR-HDA-1549, zbirka dokumentov upravnih in vojaških oblasti NDH, NOP 1-18/374.

Očitali so mu tudi, da je zbiral denar za rdečo pomoč, t. j. mednarodno revolucionarno delavsko organizacijo za pomoč stavkajočim in političnim zapornikom. Odločal naj bi o tem, kje se bodo sestajali aktivisti.

12. januarja 1944 so ga obsodili na šest mesecev prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška.

Njegov oče Ivan je prek odvetnika pristojne pozval, naj izpustijo mladoletnega fanta. Prošnji je priložil potrdilo o Dušanovi dejavnosti v društvu rečnih reševalcev iz Save. Imel je srečo, da je bil med tristo taboriščniki, ki so jih pomilostili ob tretji obletnici NDH, 10. aprila 1944.

Po osvoboditvi je odšel v Kanado, kjer je živel do smrti l. 1973.

Vir: Mihovilović (2017), str. 322–331, 389.

MLAKAR (Antona) MARTIN

Martin Mlakar se je rodil 8. oktobra 1910 v Skorbi, predmestni vasi Ptuja, v današnji občini Hajdina, očetu Antonu in materi Mariji, roj. Gerečnik. Oče je bil »želar«, kot so v teh krajih rekli kajžarjem. Bil je najmlajši od sedmih otrok. Ko so starši umrli, je skrb zanj prevzel brat Franc, ki je prevzel domačijo.

Osnovno šolo je obiskoval v Hajdini. V enem od ateljejev na Ptuju se je izučil za fotografa.

L. 1937 se je v Dobovi poročil z Rozalijo Felicito Scaguetti, roj. 1. julija 1918 v Brežicah. Imela sta tri otroke; hčerki sta živeli in umrli v Čakovcu, sin Martin pa v Zagrebu.

Živel je v Savskem Marofu, Marčani v Istri in Zagrebu. Bil je član zagrebškega planinskega društva Prijatelj narave.

Med vojno je podpiral osvobodilno gibanje. Ustaške oblasti so ga aretirale in ga zaradi ogrožanja varnosti NDH obsodile na tri leta prisilnega dela v Jasenovcu. Tja je bil odveden 27. julija 1944. Čez čas so ga premestili v taborišče Stara Gradiška, od koder mu je uspelo pobegniti.

Zatekel se je v Skorbo, kjer se je na podstrešju domače hiše skrival do konca vojne. L. 1945 se je za njim izgubila vsaka sled.

Martin Mlakar z ženo Rozalijo

Vse fotografije: arhiv Franca Mlakarja.

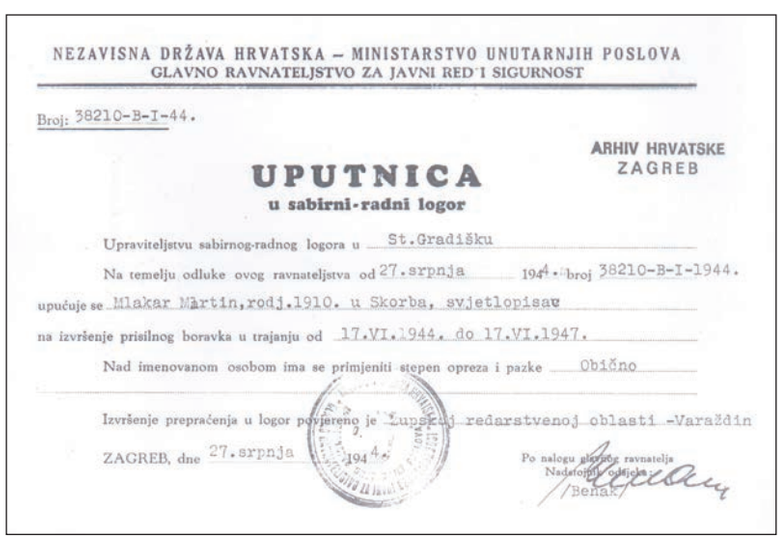

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA – MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA
GLAVNO RAVNATELJSTVO ZA JAVNI RED I SIGURNOST

Broj: 38210-B-I-44.

ARHIV HRVATSKE
ZAGREB

UPUTNICA
u sabirni-radni logor

Upraviteljstvu sabirnog-radnog logora u St.Gradišku

Na temelju odluke ovog ravnateljstva od 27.srpnja 1944. broj 38210-B-I-1944.

upućuje se Mlakar Martin,rodj.1910. u Skorba, svjetlopisac

na izvršenje prisilnog boravka u trajanju od 17.VI.1944. do 17.VI.1947.

Nad imenovanom osobom ima se primjeniti stepen opreza i pazke Obično

Izvršenje prepračenja u logor povjereno je Županiji redarstvenoj oblasti -Varaždin

ZAGREB, dne 27.srpnja 1944.

Po nalogu glavnog ravnatelja
Nadzornik odjela:
/Benak/

Ustaški dokument o Mlakarjevi napotitvi v taborišče

Po eni od nepotrjenih različic, ki so se ohranile v potomstvu, so ga likvidirale povojne oblasti. Datum in kraj smrti nista znana.

Sestra Ana je njegovo ime zapisala na družinskem grobu na pokopališču na Ptuju.

Zapisan je tudi na partizanskem spominskem obeležju na planinskem domu nad Zagrebom.

Na Borovnikovem seznamu taboriščnikov je navedeno napačno ime Ivan Mlakar.

Viri: Borovnik, str. 298; KK Hajdina, 1908–1915; Mihovilović, osebni arhiv; ustni vir: Franc Mlakar.

O

OBLAK MARJAN

Marjan Oblak se je rodil l. 1914 v slovenski družini sodnega uradnika v Labinu v Istri. Oče je bil med prvo svetovno vojno vpoklican in se je boril na ruski fronti, kjer je padel v ujetništvo. Po vrnitvi domov l. 1917 se je z družino preselil v Ljubljano.

Marjan se je po končani srednji šoli vpisal na beograjsko prometno šolo, nato pa kot železniški prometnik delal v različnih jugoslovanskih krajih, od postaje do postaje.

Nemško zasedbo l. 1941 je dočakal v Slovenski Bistrici, kjer so ga nacisti takoj uvrstili na seznam za izgon. Z družino so ga izselili v Novo Gradiško, kjer je delal na železnici, dokler ga niso aretirali in zaprli v Jasenovac.

Podrobnosti o Marjanovi taboriščni usodi niso znane; ne vemo, kdaj je bil tam zaprt in kdaj oz. kako se je od tam rešil. Njegovim znancem je ostalo v spominu, da se je za to, da je preživel, lahko zahvalil le »srečnemu naključju«.

Tudi po vojni je bil železničar. Med letoma 1961 in 1975 je bil vodja postaje v Medvodah. Po upokojitvi je deloval v ljubljanski lokalni samoupravi, in sicer v Krajevni skupnosti Stadion oz. Triglav. Umrl je l. 1982. (it)

Vir: *V spomin, Marjan Oblak.*

P

PADEŽANIN (Karla) ANKICA, roj. KOBAL
PADEŽANIN (Nikole) MIRO

Ankica (Anica) Kobal se je rodila 8. aprila 1908 v Sv. Križu na Vipavskem očetu Karlu in materi Mariji, roj. Košuta. Po razpadu Avstro-Ogrske, ko je ta del slovenskega narodnostnega ozemlja pripadel Italiji in se je začela raznarodovalna politika, se je družina odločila zapustiti Vipavsko dolino in se izseliti v Kraljevino SHS. L. 1921 so se z dvema vprežnima vozovoma, na katera so naložili vse imetje, odpeljali do Postojne, od tam pa z vlakom v Maribor.

Borovnik, str. 174.

Kobali so si novi dom ustvarili v mariborski predmestni četrti Pobrežje. Zgradili so si hišo, odprli trgovino in zasadili nekaj trt in sadnih dreves, ki so jih spominjali na stari dom. Tam se je l. 1923 rodil še sedmi otrok, sin Slavko. Štajerci so jim, kot vsem priseljencem iz Primorske, rekli Čiči.

Ankičino življenjsko pot, novo izgnanstvo in taboriščno izkušnjo je po vojni zapisala novinarka Milica Ostrovška; besedilo je objavljeno v

Borovnikovi knjigi o Slovencih v ustaških taboriščih Jasenovac, Stara Gradiška in Lepoglava.

Ankica se je v Mariboru izučila za šiviljo, nato pa se poročila s podčastnikom jugoslovanske kraljeve vojske Nikolo Padežaninom. L. 1937 se jima je rodila hčerka Zora. Ko je Jugoslavija kapitulirala in so Štajersko okupirali nacisti, so ji dobri ljudje svetovali, naj se s hčerko umakne na Hrvaško, k moževi družini v Krnjak pri Vojniću, saj se bo tako in tako kmalu začelo prisilno izseljevanje. To je 8. junija 1941 tudi storila. Le nekaj dni pozneje, 12. junija, so nacisti prišli po njene domače na Pobrežje ter očeta, mamo in dva brata izselili v Slavonsko Požego in kasneje v Travnik v BiH. Aretaciji se je izognil le brat Drago Kobal, roj. l. 1911, ki je takrat živel v Srbiji. Tja se je preselil pred vojno, po vrnitvi iz Španije, kjer je kot prostovoljec sodeloval v španski državljanski vojni. Ubili so ga pripadniki nacistične policije l. 1944 v Požarevcu. Po njem se imenuje ena od mariborskih osnovnih šol.

Nekaj slovenskih družin so izgnali tudi v Vojnić, kamor se je zatekla Ankica s hčerkico, a se jih je večina kmalu razkropila. Povod za iskanje varnejših bivališč, predvsem v Karlovcu in Zagrebu, je bila ustaška akcija poleti 1941, v kateri so usmrtili okoli 250 Srbov z vojniškega območja.

Ankičin mož se je vključil v osvobodilno gibanje in sam organiziral deseterico mož, ki so izvajali diverzije. Ustaši so ga prijeli oktobra 1941 in ga zaprli v Karlovcu. Ankica si je prizadevala, da bi ga izpustili, zato je vsak dan hodila v Karlovec in kasneje v Zagreb, kamor so ga premestili. Pred božičem se je v zaporu znašla tudi sama. Takrat so ustaši skušali zbrati čim več ljudi, ki bi jih lahko ponudili partizanom v zameno za ujetega visokega častnika Jureta Francetića. Do zamenjave ni prišlo, ker je Francetić umrl v partizanski bolnišnici. Ankičinega moža Nikolo Padežanina so nato deportirali v Jasenovac, njej pa se je po številnih zapletih uspelo vrniti domov. A le za kratek čas, saj je kmalu zopet končala v zaporu, tokrat v Zagrebu, kjer je bil takrat zaprt tudi njen najmlajši brat Slavko, ki se je v izgnanstvu v NDH pridružil osvobodilnemu gibanju. Brata so kmalu izpustili skupaj s takrat štiriletno nečakinjo Zoro, Ankičino hčerkico.

Ankica je 7. septembra 1943 v zaporu rodila sina Mira. Po štirinajstih dneh so ju s skupino zapornikov odvedli v taborišče Stara Gradiška. Dobila sta taboriščni številki 1881 in 1882. Ankici

Kolona žensk, namenjenih na prisilno delo v Nemčijo. V Jasenovcu so jim ustaši odvzeli otroke, do vlaka v Okučanih so morale peš.
Mihovilović (2015), str. 15.

je sina pred gotovo smrtjo uspelo rešiti s pomočjo taboriščnih zdravnikov ter solidarnostjo drugih jetnikov in jetnic. Ivan Gabrič, ki je takrat delal v taboriščnem skladišču, si je zapomnil, da se je hitro razvedelo za doječo mamico in da ji je tudi sam uspel priskrbeti nekaj priboljškov.

Ankico najdemo na seznamu jetnic, ki so v prvi polovici l. 1944 odslužile kazen. Na tem seznamu so še štiri Slovenke, in sicer Ana Mihajlović iz Brežic, Hilda Kajbič iz Mozirja, Mihaela Čubranović iz Ljubljane in Nada Miklavčič iz Tuzle. Bil je april, ko so ustaši izbrali 250 žensk z otroki in jih iz Stare Gradiške poslali peš v petnajst kilometrov oddaljene Okučane. Nekatere so odredili za prisilno delo v Nemčiji, druge izpustili. Ankica in Miro sta se takrat rešila.

Po vojni je družina Padežanin živela v Mariboru, kjer sta otroka odrasla in si ustvarila družini. Anica je dočakala visoko starost; umrla je l. 1992 in je pokopana na mariborskem pokopališču. Tam je pokopan tudi Miroslav, taboriščni dojenček iz Stare Gradiške. Umrl je l. 2014.

Oba, mati in sin, sta bila aktivna člana Taboriščnega odbora Jasenovac, ki je od l. 1977 deloval pri Zvezi združenj borcev NOB Slovenije. Miro Padežanin je l. 1999 postal tudi njegov predsednik. (ask/it)

Vir: Borovnik, str. 298; Cimerman: *Slavko Kobal*; Geni.com, Padežanin; Gabrič, v Borovnik, str. 81; Kobal: *Upor v genih …*; Miletić (1987), str. 364; Ostrovška, v Borovnik, str. 174–183; SI AS F 1238, šk. 928; www.pp-mb.si.

PERŠE (Martina) JOSIP

Vse foto: Perše.

Josip Perše se je rodil 5. septembra 1911 v vasi Žižki pri Črenšovcih, ki ležijo med Mursko Soboto in Lendavo. Bil je otrok iz drugega zakona Martina Peršeta, ki ga je po smrti svoje prve žene Barbare, roj. Ritlop, sklenil z Magdaleno, roj. Kramar.

Čeprav je Josip za seboj pustil štiri dnevnike, v katerih opisuje svoje težko življenje, ni znano, zakaj s sestro Kristino in bratom Tonetom niso živeli pri starših, ampak pri sorodnikih po prleških vaseh med Sv. Tomažem in Ljutomerom (Rakovci, Koračice, Kamenščak, Lahonci). Sestra je bila pet let starejša, zgodaj se je poročila in rodila štirinajst otrok. Večkrat je živel tudi pri njej. Hrepenel je po mami, leta in leta jo je iskal po vaseh, tudi še v dvajsetih letih. Zelo je bil navezan na tri leta starejšega bratranca Martina Kramarja, ki mu je veliko pomagal v življenju.

Josip je v dnevnikih opisal svoje otroštvo, v katerem je bil ves čas lačen. Živel je v pomanjkanju. Ker ni imel čevljev, ni mogel k maši. Osnovno šolo je končal v Sv. Tomažu. Bil je zelo nadarjen, veliko je bral in si izposojal knjige. Sam si je ustvaril svojo knjižnico in si knjige zapisoval v dnevnike. Po končani šoli je bil štiri leta hlapec v vasi Makotnjak. Takrat je bil zadovoljen, ker je imel vse, kar je potreboval za življenje.

Z izposojenim denarjem si je kupil fotoaparat in nato kot samouki fotograf sam izdeloval fotografije. Z zaslužkom si je kupoval knjige. Čeprav je živel v kraju, kjer govorijo močno prleško narečje, se je naučil pisati v lepem slovenskem knjižnem jeziku.

Končal je dopisno trgovsko šolo in se zaposlil v Mariboru. Eno leto je delal pri gradbeniku Vrablu, dve leti pri Kristalu in nato v Hutterjevi tekstilni tovarni, kasnejšem podjetju MTT, ki je propadlo v tranziciji. Tam so ga po krivici obtožili nepravilnosti in ga odpustili.

Razočaran se je vrnil v domače kraje in se lotil kmečkih del po vaseh. Bil je zaljubljen, vendar tega ni znal pokazati, zato je začel pisati pesmi. V življenju jih je napisal več kot 220.

Dobra dva meseca po nemški zasedbi Štajerske, 23. junija 1941, so Josipa nacisti izgnali na Hrvaško, v zbirno taborišče Slavonska Požega, kjer je že bila družina njegovega bratranca Kramarja.

Najprej je živel v Bosanski Kostajnici, nato v Bosanski Dubici, od aprila 1942 pa v Veliki Gorici na Hrvaškem. V izgnanstvu je pisal dnevnik, domotožna in ljubezenska čustva je prelil v 41 pesmi. Zadnji dnevniški vpis so štiri pesmi, napisane avgusta 1942.

Takrat so ustaši Peršeta zaprli v taborišče Jasenovac. O tem ni veliko pripovedoval, iz drobcev, ki jih je omenil več ljudem, tudi avtorju, je mogoče rekonstruirati, kako se je od tam rešil. Po pripovedovanju njegovega bratranca Jožeta Nidorferja, ki živi v Mariboru, se je s še enim taboriščnikom skril v slamo, nato pa sta ponoči pobegnila. Predvojni prijateljici Elzi Črnjavič je povedal, da je po pobegu dva meseca taval po močvirju, dokler ni opešal. Hčerki Vesna in Maja sta si zapomnili, da sta njunega očeta našli nuni in ga poslali v neko bolnišnico, kjer ga je rešila slovenska zdravnica.

Ker po okrevanju ni mogel v Slovenijo, se je na skrivaj vrnil v Veliko Gorico, kjer je l. 1942 pustil svojo »prtljago«: dnevnike, pisma in dokumente. Tam se je tudi ustalil in si z ženo Dragico ustvaril družino. Hčerka Vesna še živi tam, hčerka Maja pa se je odselila v Ličko Jesenico.

Družina Perše: Josip z ženo Dragico ter hčerkama Vesno in Majo

Josip Perše je umrl 7. marca 1973. Po njegovi zaslugi je nastala neprecenljiva kulturna dediščina Velike Gorice. Na njegovih fotografijah in razglednicah so se ohranile podobe mesta, kakršno je bilo nekoč. Po vojni se je pri krajevnem fotografu Viliamu Heckerju tudi formalno izučil za ta poklic, l. 1952 opravil mojstrski izpit in bil dalj časa edini fotograf v Veliki Gorici. Njegova vnukinja Omi Žganec je na podstrešju fotografske delavnice našla kar 2000 negativov, pedantno popisanih in pospravljenih v 177 škatel. Jeseni 2021 so v Muzeju Turopolja odprli odmevno razstavo z naslovom *Dnevnik fotografa – Josip Perše*.

Avtor te knjige je Josipa, svojega strica, spoznal l. 1941, le nekaj dni, preden so Nemci v NDH izselili družino Kramar in Perša. Takrat je nastala skupinska fotografija pred hišo Kramarjevih v Mariboru. Kasneje, v letih 1956/1957, ga je nekajkrat obiskal v njegovem velikogoriškem studiu. Bil je veseljak, priljubljen med ljudmi. To je zapisal tudi Zlatko Šoštar v kroniki Velike Gorice.

Viri: Božić: *Izuzetno otkriće* …; Dnevniki in osebni arhiv Josipa Peršeta; KK Črenšovci, 1894–1909 in 1910–1923; MK Črenšovci 1870–1909; PK Črenšovci, 1882–1929; Šoštar, str. 71 in 73; ustna vira: Maja in Vesna Perše.

Josip Perše
KJE SI DOMOVINA

Kje si, Slovenija, ti zemlja rajsko mila?
Od tebe lepše pač pod soncem ni,
ob misli nate mi srce vzdrhti …

Kje tvoji so skrivnostni gozdi in bregovi,
ponosne gore s soncem obsijane,
zelene trate, bistrih rek slapovi,
vasice bele in krog njih
razcvetelih rož pomladni dih?

Kje si, dežela draga, kje?
Za tabo moja bolna duša mre …

Bosanska Dubica, 27. 11. 1941

Pesem je za objavo pripravil avtor knjige; objavljena je bila v Vestniku DIS in Novem odmevu, glasilu Slovenskega doma Zagreb.

PITAMIC (Maksa) TOMO

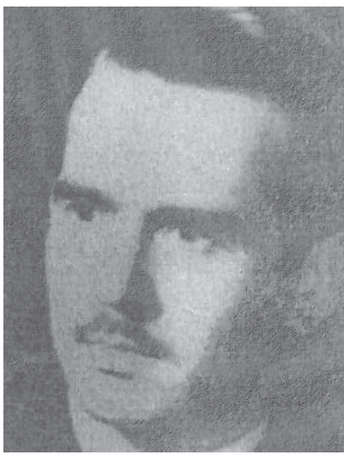

Foto: osebni arhiv Đorđa Mihovilovića.

Tomo Pitamic se je rodil 28. novembra 1921 v Trbovljah v družini Maksa in Marije, roj. Zarnik. Mladost je preživljal v tem rudarskem kraju in na bližnjih Mlinšah. Kot vnuk priznanega zasavskega zdravnika Toma Zarnika je tudi sam stopil na medicinsko poklicno pot.

Med študijem na zagrebški medicinski fakulteti so ga 30. novembra 1942 aretirali in zaprli na Trgu N, današnjem Trgu žrtev fašizma. Po desetih dneh trpinčenja so ga premestil v zapor na Savski cesti v Zagrebu, od koder je bil 21. decembra deportiran v taborišče Jasenovac. Tam je bil prvih osem dni razporejen na delo v taboriščno bolnišnico na območju Ciglane, kasneje pa v ustaško bolnišnico, ki je delovala v mestu Jasenovac.

Iz taborišča je bil izpuščen 9. novembra 1943. Do konca leta so ga še večkrat aretirali; ves december je preživel v zaporu na Savski cesti Zagreb kot talec.

V Zagrebu je živel tudi po vojni. L. 1948 je diplomiral na Medicinski fakulteti Univerze v Zagrebu. Prvo službo je dobil v Higienskem zavodu Medicinske fakultete Univerze v Sarajevu. Vrnil se je v Zagreb, kjer je l. 1971 doktoriral. Zaposlil se je na Kardiološkem oddelku Kliničnega centra na Šalati kot pediater in specialist za srčne bolezni. Oddelek je tudi več let vodil.

Napisal je 65 strokovnih del. Izdal je učbenik z naslovom *Pediatrija za srednje medicinske šole* in bil eden izmed snovalcev klasične medicinske knjige z naslovom *Zdravnik v hiši*.

Prof. dr. Pitamic je bil tajnik pediatrične sekcije in podpredsednik kardiološke sekcije Zdravniške zbornice Hrvaške, blagajnik Združenja kardiologov Jugoslavije ter član Evropskega mednarodnega kardiološkega društva.

Umrl je pri 55. letih, 20. novembra 1976 v Zagrebu.

Viri: Borovnik, str. 298; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1987), str. 661; www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/pitamic-tomo/.

PODGORNIK (Dominika) VERA

Vera Podgornik se je rodila l. 1924 v Dardi pri Osijeku kot najmlajša hči v številčni družini Dominika Podgornika iz Gorice in Angele Rotar iz Mošenj pri Radovljici. Ko je po koncu prve svetovne vojne in razpadu Avstro-Ogrske Julijska krajina pripadla Italija, so Slovenci postali tarče fašističnega nasilja, zato so številni pobegnili v Kraljevino SHS.

Med njimi so bili tudi Podgornikovi. V prvi jugoslovanski državi so se velikokrat selili, saj je oče Dominik delal pri železnici. Naposled so se ustalili v Banjaluki. Izkušnja z italijanskim fašizmom jih je spodbudila, da so se takoj po začetku druge svetovne vojne pridružili osvobodilnemu gibanju, kar so tudi drago plačali.

Vera in njen brat Julij (Branko) sta bila deportirana v Staro Gradiško oz. Jasenovac. Brat je bil v ustaškem taborišču ubit, Vera pa je preživela. Med vojno sta bila ubita še dva njena brata, Marijan in Adolf.

Vera je do aretacije delala kot učiteljica v vasi Zdena pri Sanskem Mostu. Po vojni se je l. 1949 preselila v Beograd in bila do upokojitve zaposlena na Inštitutu za bančništvo in finance Jugoslavije. (it)

Viri: Kržišnik Bukić (2007), str. 143–144; 254–255; Miletić (1986), str. 748 in 776; Podgornik, v Adamič Pepež, str. 110–113; www.jusp-jasenovac.hr.

PROHASKA (Blaža) LEOPOLDINA, roj. JUSTINEK

Leopoldina (Polda) Prohaska se je rodila 4. septembra 1903 v Leobnu na avstrijskem Štajerskem, v pomembnem rudarskem in premogovniškem središču tedanje monarhije, kjer so si delo našli številni Slovenci. Njen oče Blaž Justinek iz Zgornje Ložnice pri Slovenski Bistrici se je tam l. 1902 poročil z Rozalijo Grgič, vdovo po Jakobu Gabru. Polda je bila njun najstarejši otrok. Družina se je konec l. 1929 preselila na očetovo domačijo v tedanjo Kraljevino Jugoslavijo.

O Poldini nadaljnji usodi imamo le skromne podatke. Da je bila poročena z Miroslavom Prohasko in da je bila zaprta v taborišču Jasenovac, se je ohranilo v arhivih Zveze borcev NOB Zagreba (hrv. SUBNOR). Ni znano, kdaj in zakaj so jo zaprli v ustaško taborišče, koliko časa je prebila tam in kdaj je prišla na prostost.

Umrla je 7. februarja 1991 in je pokopana na zagrebškem pokopališču Stenjevec. (it)

Viri: KK Leoben – St. Xaver 13 1895–1903, PK Leoben – St. Xaver 9, 1898–1904; KK Sv. Venceslav, 1851–1882; SPJ, arhivski seznam SUBNOR; www.gradskagroblja.hr.

R RANTAŠA (Alojza) ANTON

Anton Rantaša se je rodil 9. januarja 1882 v Križevcih pri Ljutomeru očetu Alojzu in materi Alojziji, roj. Skuhala. Gimnazijo in teologijo je končal v Mariboru. Posvečen je bil l. 1904. Kot kaplan in učitelj verouka je služboval v Selnici ob Dravi, Turnišču in Veliki Polani, od l. 1938 pa kot župnik v Šmarjeti ob Pesnici, ki se danes imenuje Pernica. Ukvarjal se je z glasbo, igral je na harmonij in tamburico.

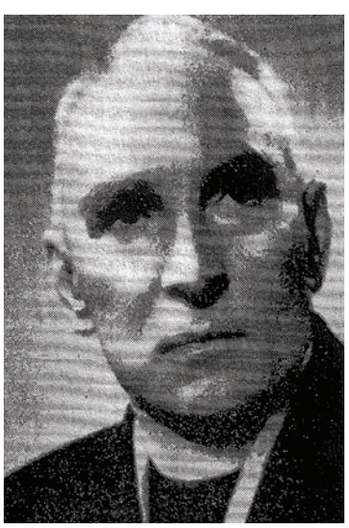

Borovnik, str. 98.

Po nacistični zasedbi Štajerske spomladi 1941 je bil izgnan v NDH. V zbirnem taborišču v Slavonski Požegi je bil od 6. do 22. julija 1941, ko so ga nameravali premestiti v Slovenijo, v italijansko okupacijsko območje, vendar je ostal na Hrvaškem, v Kraljevcu na Sotli, tik ob slovenski meji. Na drugi strani Sotle je bil takrat Tretji rajh. Ko je od župnikovega kuharja izvedel, da nameravajo ustaši zapreti slovenske duhovnike, jih je o tem nemudoma obvestil, vendar mu niso verjeli. Če bi mu, bi se morda lahko rešili. Tako so ustaši med 6. in 7. septembrom zaradi domnevnega širjenja protirežimske propagande aretirali sedem slovenskih duhovnikov, ki so takrat službovali v občini Klanjec, med njimi Rantašo. Nič ni pomagalo, da je župnik v Kraljevcu protestiral in zahteval vpogled v nalog za aretacijo. Sedmerico iz t. i. zagorske skupine so odpeljali v zapor v Varaždin. Od tam so Matijo Neudauerja premestili v bolnišnico, ostalih šest – Franca Groblerja, Franca Kača, Janeza Kodriča,

Anzelma Polaka, Janeza Rančigaja in Antona Rantašo – pa 20. septembra 1942 deportirali v Jasenovac. Preživel je le Rantaša, ki je o taboriščnih strahotah lahko poročal zagrebškemu nadškofu Stepincu in svoje spomine tudi zapisal.

Zapomnil si je, da so duhovnikom po prihodu v Jasenovac vzeli vse stvari, jih slekli iz duhovniških kut in jim ukazali, da se okopajo v jezeru. Najprej so jih razporedili na delo v taboriščno bolnišnico, kjer je spoznal zdravnika Nikolo Nikolića. Ta mu je svetoval, naj nikomur ne razlaga, kdo je in zakaj

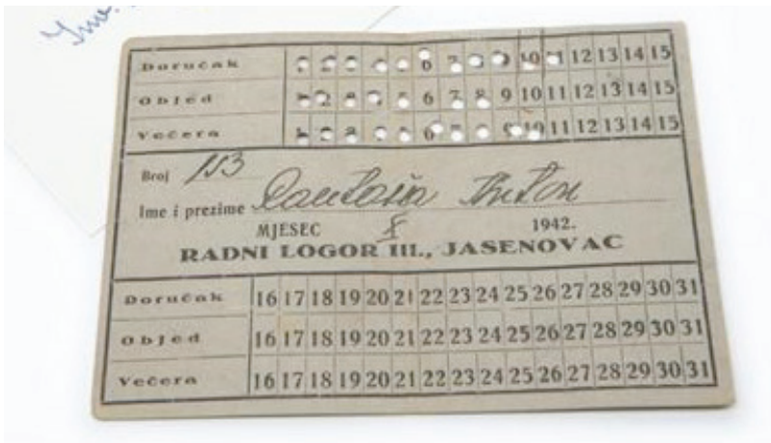

Živilska taboriščna kartica Antona Rantaše
museu.ms/collection/object/3331/zivilska-karta?pUnitId=32.

je tam zaprt. Že nekaj tednov pozneje, 9. oktobra 1942, je poveljnik ustaškega taborišča Maks Luburić zahteval, da jih prerazporedijo na zahtevnejše delo na rečnem nasipu. Rantašo, ki je bil slaboten, je dr. Nikolić premestil v bolnišnico. Tako je preživel. Vsi ostali so bili ubiti na zverinski način.

Rantaša je bil izpuščen po obisku državne komisije v taborišču, potem ko so ga zaslišali in se prepričali, da ne bo širil novic o smrti ostalih duhovnikov, saj je zatrdil, da o tem ne ve ničesar.

Na svobodi je najprej daljši čas preživel v bolnišnici v Zagrebu. Potem se je vnovič posvetil duhovniškemu poklicu; do 12. januarja 1944 je bil upravnik župnije v Osekovem, do 31. julija 1945 pa župnik v Gornji Jelenski, od koder se je vrnil v župnijo sv. Marjeta ob Pesnici. Tam je l. 1960 tudi umrl.

Viri: Batelja, str. 80 in 158; Borovnik, str. 84–112 in 299; Goldstein, str. 69; KK Križevci pri Ljutomeru, 1970–1892; Miliša, str. 150; Nikolić (1969), str. 146–170; Rantaša: *Jasenovac*; Riffer, str. 57 in 86; Škvorčević, str. 31, 45 in 50.

RAZBORNIK (Franca) PEPCA

Pepca (Josipa) Razbornik se je rodila 2. marca 1919 v Šoštanju v Šaleški dolini očetu Francu in materi Barbari. Osnovno šolo in nižjo gimnazijo je obiskovala v Šoštanju. Po končani trgovski šoli v Celju se je zaposlila v notarski pisarni v Šoštanju. V začetku l. 1941 je postala tajnica območnega Rdečega križa. Tega leta je bila sprejeta v KPJ.

Ko so nacisti vkorakali v štajerski del Slovenije in je Šoštanj postal Schonstein, so se začele aretacije in izgoni zavednih Slovencev. Gestapo je Pepco prvič aretiral 22. junija 1941, a so jo kmalu izpustili. Po drugi aretaciji 7. julija 1941 je bila odvedena v celjski zapor. Od tam

so jo prek zbirnega taborišča na gradu Rajhenburg pri Brestanici izgnali v NDH, v Petrinjo. Zaprosila je za preselitev v Ljubljansko pokrajino, ki je bila pod italijansko okupacijo, a je bila njena prošnja zavrnjena. Premestili so jo v Daruvar in nato v Pakrac. Tam so jo aretirali in po obsodbi na tri leta prisilnega dela odvedli v taborišče Nova Gradiška. Tja je prispela 25. julija 1942.

V taborišču so jo najprej namestili v podstrešne prostore v zloglasnem stolpu. Prvih 14 dni je prala perilo ter obleke ubitih in bolnih ljudi. Takrat je zbolela za pegavim tifusom. Ko je okrevala, je delala na njivah, ki so jih ustaši zaplenili domačinom, potem ko so jih izgnali ali ubili. Decembra je zopet zbolela, tokrat za trebušnim tifusom. Ko ga je prebolela, so jo v veliki skupini taboriščnikov premestili v Jasenovac; tam je delala na poljih do konca l. 1943, nato so jo vrnili v Staro Gradiško. Tam je avgusta 1944 zbolela za malarijo. Vsakokrat je ozdravela po zaslugi solidarnosti med jetnicami. V taborišču je namreč delovala t. i. ekonomska skupnost, v kateri so si vse taboriščnice med seboj pomagale in si delile hrano iz prejetih paketov. Pepca oz. Pepša ali Pepica, kot so jo tam klicali, si je posebej zapomnila, da jim je občutek pripadnosti tej skupnosti dajal tudi moč, da so psihično zdržale.

Pred ukinitvijo taborišča Stara Gradiška so jetnice razposlali v Lepoglavo, Jasenovac in na prisilno delo v Nemčijo, kamor so šle lahko le »bolj zdrave«. Pepca je pristala v Jasenovcu. Tam je nekoč, v času strašanske lakote, ki je vladala, poskusila v hlačah pretihotapiti nekaj koruze. Zasačil jo je ustaški stražar, ki k sreči pri sebi ni imel orožja, zato je ostala živa. Prijavil jo je vodji taborišča, ki jo je kaznovala z desetimi udarci po dlaneh pred zbranimi taboriščnicami.

Rešitev za Pepco je prišla 14. januarja 1945, ko so jo uvrstili v skupino 38 jetnikov in jetnic, ki so jih odpeljali v Zagreb. Tam so jih ustaši naslednji dan vklenjene v lisice izročili Nemcem, ki so jih nato 17. januarja v Pisarovini na Kordunu zamenjali za majorja Wolfa.

Mesec dni kasneje je bila Pepca razporejena v glavni štab partizanskih odredov Hrvaške.

Po osvoboditvi se je vrnila na Šaleško in si tam ustvarila družino; l. 1956 se ji je rodila hčerka Jožica, por. Kukovičič, ki je postala učiteljica geografije in zgodovine in je danes v pokoju.

Pepca je po vojni doštudirala pravo, bila sodnica v Velenju in pravnica v velenjski občinski upravi. Veliko in rada je potovala po svetu.

Pepca s hčerko Jožico poleti 2011

Bila je med najbolj aktivnimi člani Taboriščnega odbora Jasenovac pri Zvezi združenj borcev NOB Slovenija od njegove ustanovitve l. 1977. Sodelovala je pri nastanku Borovnikove knjige o Slovencih v Lepoglavi, Jasenovcu in Stari Gradiški ter zanjo opisala svojo taboriščno izkušnjo.

Taboriščni odbor Jasenovac ok. l. 1980: Ivan Žunić, Ankica Padežanin, nekdanja taboriščnica iz Zagreba Mara Cvetko, Pepca Razbornik, Jernej Borovnik (z leve), spredaj Ivan Gabrič.
Vse fotografije: arhiv Jožice Razbornik Kukovičič.

Po osamosvojitvi Slovenije je s pismi bralcev sodelovala v razpravah o medvojnem in povojnem dogajanju ter spravi.

Več desetletij je zaman iskala podatke o mlajšem bratu Stanku, ki se po prisilni mobilizaciji v nemško vojsko nikoli ni vrnil iz *Arbeitsdiensta*. Njen starejši brat Franci je bil ubit v jurišni enoti, kamor so ga razporedili po zaslugi »karakteristik«, ki so jih nacistom posredovali domači izdajalci, le malo po mobilizaciji.

Umrla je 3. septembra 2011 in je pokopana na pokopališču Podkraj v Velenju. (ask/it)

Vir: Borovnik, str. 190 in 299; Miletić (1986), str. 886, 955; Razbornik, v Borovnik, str. 43–67; Razbornik: *Pismo*; SI AS F 1238, šk. 928: SPJ, *dokument inv. št. 3392*; ustni vir: Jožica Razbornik Kukovičič; Vukić (2019), str. 184.

RESMAN FRANJO

O tem taboriščniku vemo le, da se je rodil l. 1895, verjetno v Mariboru, in da je med vojno živel v Zagrebu. Spomin nanj se je ohranil v knjigi zdravnika Nikole Nikolića, ki je po vojni o taboriščni izkušnji v Jasenovcu napisal knjigo. Za Resmana je napisal, da se je od tam rešil, ker so ga poslali na prisilno delo v Nemčijo oz. Avstrijo. Od te omembe naprej se Resmanovo ime pojavlja na vseh seznamih preživelih taboriščnikov brez sleherne dodatne podrobnosti.

Vir: Borovnik, str. 299; Kumar, v Nikolić (1969) str. 390; Nikolić (1969), str. 98, Nikolić (1975), str. 189; Miletić (1987), str. 661.

ROBINŠČAK (Ivana) SREČKO

Foto: Muzej usnjarstva na Slovenskem, Šoštanj, evidentirano gradivo.

Srečko Robinščak, s krstnim imenom Feliks, se je rodil 15. novembra 1905 v Ljutomeru, središču Prlekije, očetu Ivanu, ki je bil poštni sel, in materi Ani, roj. Lichtenwalner. Imel je brata Adolfa ter sestri Leo in Elzo.

Po končanem učiteljišču l. 1928 je delo dobil v Šoštanju, kjer je do začetka vojne poučeval v osnovni šoli. Bil je med prvimi člani šaleškega aerokluba Naša krila, ustanovljenega l. 1939, kasneje pa tudi njegov podpredsednik. V šoštanjskem planinskem društvu, v katerem so poleg pohodništva gojili tudi zimske športe, je vodil smučarski tečaj. Bil je član naprednega sokolskega gibanja in KPJ.

Pred vojno so ga kot rezervnega letalskega častnika vpoklicali v jugoslovansko kraljevo vojsko; kapitulacijo je dočakal v Črni gori. Domov se je vrnil maja 1941, ko je bila Štajerska že pod nemško okupacijo. Nacisti so ga aretirali in zaprli v meljsko vojašnico; izgonu v NDH se je izognil po posredovanju šoštanjskih prijateljev. Kmalu se je vključil v osvobodilno gibanje, zaradi česar so ga jeseni 1941 aretirali in zaprli v gestapovske zapore na gradu Borl, od koder je pobegnil v Ljubljano, ki je bila pod italijansko okupacijo. Junija 1942 je med opravljanjem skrivne naloge prišel v Zagreb in se tam povezal z zagrebškim odborom Osvobodilne fronte (OF), slovenske protifašistične organizacije za oboroženi odpor proti okupatorju, ki ga je vodil Miha Korošec. Po Koroščevi aretaciji in deportaciji v taborišče Jasenovac l. 1943 je sam prevzel vodenje odbora. L. 1944 so aretirali tudi njega skupaj s še enim članom zagrebškega OF, študentom Vojkom Pahernikom. Oba so deportirali v Staro Gradiško in od tam v Jasenovac. Pahernika so l. 1945 ubili, medtem ko je Robinščaka rešila premestitev na prisilno delo v Nemčijo.

V Jasenovcu je srečal Miho Korošca, ki mu je pomagal, da je hitreje okreval po mučenju v zagrebških zaporih; posredoval je tudi, da je bil razporejen v zidarsko skupino, kjer so jetniki dobivali nekoliko močnejšo hrano, nato pa je delal v taboriščni kuhinji. V začetku l. 1945 sta bila s Koroščem v zadnji večji skupini taboriščnikov, ki so jih odredili za transport v Nemčijo. Številni, med njimi Robinščak in Korošec, so zato tudi preživeli. Srečko je uspel pobegniti, ko se je vlak ustavil v predmestju Dunaja. Tam je tudi ostal in ob osvoboditvi sodeloval v skupini za repatriacijo Slovencev, ki so se v domovino vračali iz taborišč, vojnega ujetništva ali s prisilnega dela.

Po vojni je Robinščak sodeloval v tajni operaciji za unovčenje zaseženih nemških mark; z njimi je v Nemčiji kupil opremo za filmski studio in jo pripeljal na Hrvaško. Tako je l. 1946 nastalo jugoslovansko filmsko podjetje Jadran film. Tam se je tudi zaposlil in bil l. 1949 direktor nikoli dokončanega filma *Poslednji odred*. Med snemanjem so ga aretirali agenti uprave državne varnosti oz. tajne jugoslovanske policije Udba.

Pred tem se je skupaj s predvojnim in taboriščnim tovarišem Koroščem vključil v delovanje slovenskega društva v Zagrebu. L. 1947 je postal član upravnega odbora Slovenskega doma Zagreb; deloval je v kulturno-prosvetnem odboru, odboru za pripravo slovesnosti ob 20. obletnici društva in odboru za zbiranje prostovoljnih prispevkov za gradnjo šole v Horvatih. V obsežnih političnih čistkah l. 1949 je bil aretiran tudi Korošec, vendar so ga kmalu izpustili.

Nekaj podrobnosti o medvojni in povojni Robinščakovi življenjski poti se je ohranilo v obsežnem, kar 1200 strani dolgem udbovskem dosjeju. Robinščaku so očitali, da je od nemške okupacije in prve aretacije naprej pod krinko deloval za naciste.

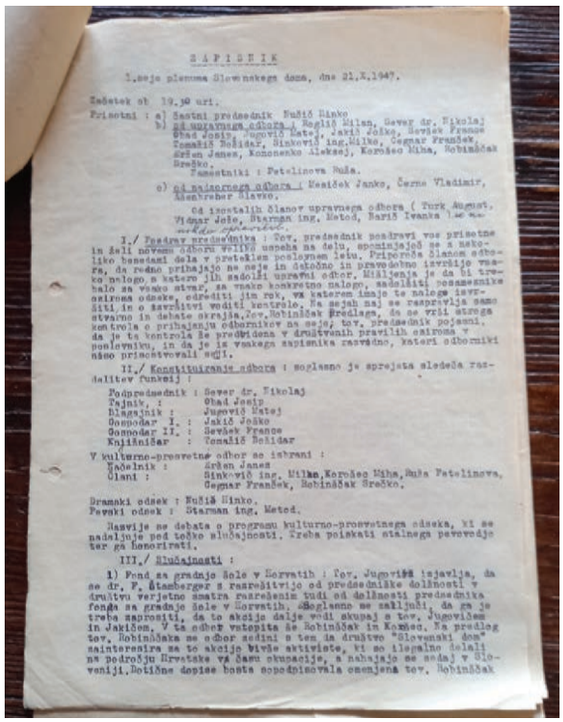

S A P I S E K

1.seja plenuma Slovenskega doma, dne 21.X.1947.

Začetek ob 19.30 uri.

Prisotni : a) Častni predsednik Kušič Ninko
b) od upravnega odbora : Roglič Milan, Gever dr. Nikolaj
Ohad Josip, Jugovič Matej, Jakič Joško, Ravšek France
Tomažič Božidar, Sinkovič ing.Milka, Gegnar Franček,
Arčon Janez, Korošec Mihe, Robinščak
Srečko.
Namestniki : Petelinova Ruža.
c) od nadzornega odbora : Kesiček Janko, Černe Vladimir,
Kischreber Slavko.
Od izvetalja Slanov upravnega odbora (Turk August,
Vidmar Jože, Starman ing. Metod, Barič Ivanka
nekdo opravičeno.

I./ Pozdrav predsednika : Tov. predsednik pozdravi vse prisotne in želi novemu odboru VELIKO uspeha na delu, spominjajoč se a nekoliko banalnih dela v preteklem poslovnem letu. Priporoča Slanom odbora, da redno prihajajo na seje in dosledno in pravočasno izvršijo vsako nalogo, s katero jih nadoliši upravni odbor. Želja je da bi trebalo za vsako stvar, za vsako konkretno nalogo, sadelititi posameznike ozirama odseke, odrediti jim rok, za katerem imajo te naloge izvršiti in o izvršitvi voditi kontrolo. Na sejah naj se razpravlja samo stvarno in debate skrajša.Tov.Robinščak predlaga, da se vrši stroga kontrola o prihajanju odbornikov na seje, tov. predsednik pojasni, da je ta kontrola že predvidena v družtvenih pravilih oziroma v poslovniku, in da je is vsakega zapisnika razvidno, kateri odborniki niso prisostvovali seji.

II./ Konstituiranje odbora : soglasno je sprejata sledeča razdelitev funkcij :

Podpredsednik : Gever dr. Nikolaj
Zajnik, I : Ohad Josip
Blagajnik : Jugovič Matej
Gospodar I. : Jakič Joško
Gospodar II. : Ravšek France
Knjižničar : Tomažič Božidar

V kulturno-prosvetni odbor so izbrani :
Načelnik : Arčon Janez
Člani : Sinkovič ing. Milka,Korošec Mihe,Ruža Petelinova,
Gegnar Franček, Robinščak Srečko.

Dramski odsek : Kušič Ninko.
Pevski odsek : Starman ing. Metod.

Razvije se debata o programu kulturno-prosvetnega odseka, ki se nadaljuje pod točko slučajnosti. Treba poiskati stalnega pevovodja ter ga honorirati.

III./ Slučajnosti :

1) Fond za gradnjo šole v Kerestih : Tov. Jugovič izjavlja, da se dr. F. Štamberger s razrešitvijo od predsedniške dolžnosti v družtvu verjetno smatra razrešenim tudi od dolžnosti predsednika fonda za gradnjo šole v Kerestih. Soglasno se zaključi, da ga je treba zaprositi, da to akcijo dalje vodi skupaj s tov. Jugovičem in Jakičem. V ta odbor vstopita še Robinščak in Korošec. Na predlog tov. Robinščaka se odbor sedini s tem da družtvo "Slovenski dom" zainteresira za to akcijo tiste aktiviste, ki so ilegalno delali na področju Hrvatske v času okupacije, a nahajajo se sedaj v Sloveniji.Potrebne dopise bosta sopodpisovala omenjena tov. Robinščak

Srečko Robinščak je l. 1947 postal član upravnega odbora Slovenskega doma Zagreb.
ASDZ, zapisniki sej.

Srečkovo usodo je preučil slovenski publicist Jure Apih in dokumentarne podatke strnil v literarizirano pripoved *Rdečega mlina blues*. Apih se je tako oddolžil spominu na svojega rešitelja: Robinščak ga je namreč med vojno še kot dojenčka, otroka preganjanih partizanskih staršev, v košari pretihotapil iz Ljubljane v Zagreb k Apihovim starim staršem.

Robinščak je bil v sodnih zaporih v Ljubljani zaprt do l. 1952, ko se je za njim izgubila vsaka sled; iz nasprotujočih se pričevanj je Apih izluščil, da so ga na skrivaj umorili. (it)

Viri: Apih, str. 79–80, 84, 90 in 106–109; ASDZ, zapisniki sej; Borovnik, str. 299; KK Ljutomer 1903–1912; Miletić (1986), str. 830; Planinski popotnik, str. 7; saleskiaeroklub.si/zgodovina-kluba/; Stalež … , str. 199.

ROGANOVIĆ (Stanka) DARINKA, roj. GRIVEC

Darinka (Marija, Inka) Grivec se je rodila 3. marca 1921 v Ormožu v družini gostilničarja Stanka (Jakoba) Grivca in njegove žene Marije, roj. Rajšp.

V tem pregledu je taboriščnica z najkrajšim stažem v Jasenovcu; tam je bila zaprta le šest dni. Njena zgodba zato močno odstopa od vseh, ki smo jih uspeli najti. Obenem kaže, da so bili mogoči tudi takšni primeri in da jih je bilo morda še več.

Darinkin oče je bil ugleden ormoški narodnjak, posebej dejaven v naprednem telovadnem društvu Sokol. Zato je bil med prvimi Ormožani na nacističnem seznamu za pregon. Nemški vojaki so v Ormož vkorakali 8. aprila 1941, že naslednji teden so Grivca aretirali in zaprli na gradu Borl. Tam je bil do 2. julija. Že istega dne, ko so ga izpustili, so družino – poleg njega še ženo Marijo in sina Milana –

izselili. Najprej so bili zaprti v meljski vojašnici v Mariboru, sledil je transport v Srbijo – prek Zagreba, Slavonskega in Bosanskega Broda ter Sarajeva v Kraljevo. Končna postaja: Guberovac.

Hčerka Inka, ki je bila po poklicu učiteljica, v času izselitve ni bila v Ormožu, vendar se je kasneje odločila, da gre za člani svoje družine. Z dve leti staro hčerko Ksenijo, rojeno 17. decembra 1939, je sedla na vlak proti Zagrebu. Tam so jo legitimirali ustaški policisti. Ko so ugotovili, da je njen mož Dimitrije Roganović pravoslavne vere – spoznala sta se, ko je bil prometnik na ormoški železniški postaji –, so jo aretirali in odvedli v Jasenovac.

Glede šestih Inkinih taboriščnih dni se je v družinski spomin zapisalo, da je bila predvidena za likvidacijo, a je zadnji hip besedo zanjo zastavil železniški uradnik, ki jo je prepoznal. Izpustili so jo in v kratkem se je pridružila družini v Srbiji.

Grivčevi so se v Ormož vrnili junija ali julija 1945.

Inkinega moža Dimitrija, po rodu iz Nikšića, so fašisti ustrelili v Črni gori l. 1943. Njegovo ime je zapisano na spomeniku NOB v Ormožu. (it)

Vira: Kresnik, str. 51–52; Trop (2019), str. 85 in 87.

ROGELJ (Franca) FRANC

Franc Rogelj se je rodil 21. januarja 1899 v Dolenji Brezovici na južnem robu Ljubljanskega barja, v današnji občini Brezovica, očetu Francu in materi Ivani, roj. Japelj.

Izučil se je za strojarja in se l. 1926 v Rakitni poročil z domačinko Ano Grimšič.

Pred drugo svetovno vojno sta živela v Vinkovcih, kjer se jima je l. 1937 rodila hči Marija. Zaposlen je bil v Tovarni usnja bratov Marton v Vinkovcih, kjer je delal še en Slovenec, Anton Zrimšek. L. 1941 sta bila v taborišče Jasenovac odvedena v veliki skupini Vinkovčanov, v kateri je bilo več sto Judov.

Zrimška so l. 1944 v taborišču likvidirali, Roglja pa pomilostili ob tretji obletnici ustanovitve NDH, 10. aprila 1944.

Podrobnosti o njegovi povojni usodi niso znane. Umrl je 11. aprila 1976 v Ljubljani. (ask/it)

Viri: KK Preserje, 1865–1900; Miller, str. 65; SPJ, *Poimenski seznam žrtev*; Zavičajnici/Vinkovci, str. 302.

ROLIH (Petra) FRANJO

Franjo Rolih, s krstnim imenom Frančišek, se je rodil 15. oktobra 1905 očetu Antonu in materi Ivani, roj. Primec, v Zarečju, nedaleč od Ilirske Bistrice. Bil je poklicni pleskar. V taborišče je prispel 4. oktobra 1944 v skupini 41 zapornikov. Najdemo ga na indeksu paketarnice, dokumentu z imeni taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Tam je zapisano, da je bil razporejen v gradbeno skupino. Drugih podatkov o njem nismo uspeli najti.

V prvem povojnem seznamu slovenskih žrtev Jasenovca, ki ga je za slovensko izdajo knjige spominov nekdanjega taboriščnega zdravnika Nikole Nikolića l. 1969 sestavil Stane Kumar, je navedeno, da je v taborišču umrl. Na drugih seznamih ubitih ga ne najdemo.

Po osvoboditvi je bil v slovenski skupnosti v Zagrebu zelo dejaven Franjo Rolih, ki je bil prav tako soboslikar: bil je med najaktivnejšimi povojnimi člani Slovenskega doma Zagreb, poleti 1945 tudi član delegacije za repatriacijo Slovencev. Menimo, da bi šlo lahko za isto osebo.

Franjo Rolih, stanujoč v Ilici 248, se je deset let po vojni redno udeleževal srečanj slovenskega društva in bil občasno tudi v upravnem odboru.

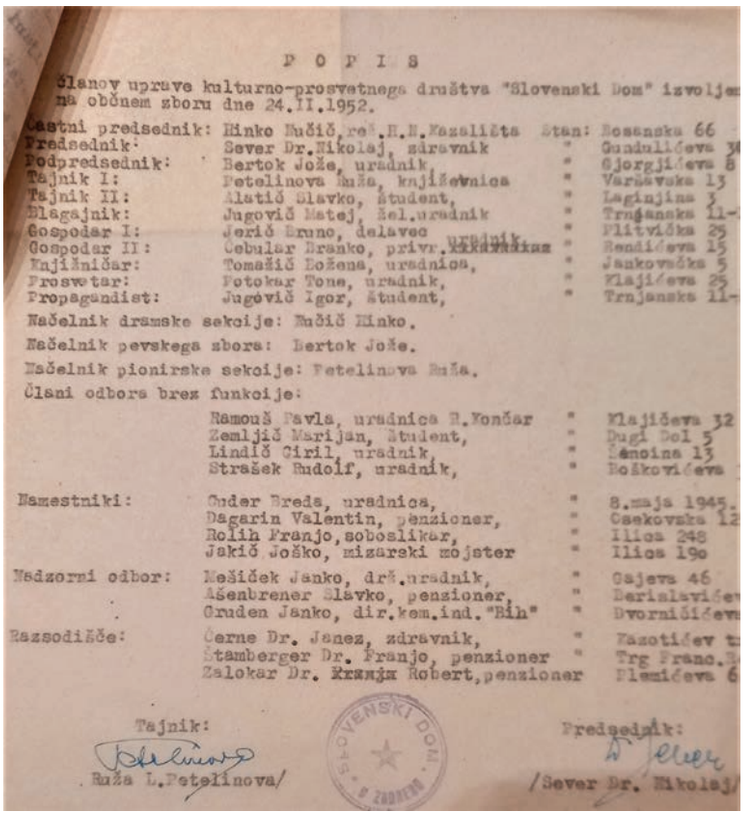

P O P I S

Članov uprave kulturno-prosvetnega društva "Slovenski Dom" izvoljen na občnem zboru dne 24.II.1952.

Častni predsednik:	Hinko Kučič, red.H.N.Kazališta	Stan:	Bosanska 66
Predsednik:	Sever Dr.Nikolaj, zdravnik	"	Gundulićeva 3
Podpredsednik:	Bertok Jože, uradnik,	"	Đjorgjićeva 8
Tajnik I:	Petelinova Ruža, knjižničarka	"	Varšavska 13
Tajnik II:	Alatić Slavko, študent,	"	Laginjina 3
Blagajnik:	Jugović Matej, žel.uradnik	"	Trnjanska 11-
Gospodar I:	Jerič Bruno, delavec	"	Plitvička 25
Gospodar II:	Cebular Branko, privr.uradnik	"	Bendićeva 15
Knjižničar:	Tomažič Božena, uradnica,	"	Jankovečka 5
Prosvetar:	Potokar Tone, uradnik,	"	Vlajićeva 25
Propagandist:	Jugović Igor, študent,	"	Trnjanska 11-

Načelnik dramske sekcije: Kučič Hinko.

Načelnik pevskega zbora: Bertok Jože.

Načelnik pionirske sekcije: Petelinova Ruža.

Člani odbora brez funkcije:

	Ramouš Pavla, uradnica R.Končar	"	Vlajićeva 32
	Zemljič Marijan, študent,	"	Dugi Dol 5
	Lindič Ciril, uradnik,	"	Šenoina 13
	Strašek Rudolf, uradnik,	"	Boškovićeva
Namestniki:	Guder Breda, uradnica,	"	8.maja 1945.
	Dagarin Valentin, penzioner,	"	Osekovska 12
	Rolih Franjo, soboslikar,	"	Ilica 248
	Jakič Joško, mizarski mojster	"	Ilica 190
Nadzorni odbor:	Mešiček Janko, drž.uradnik,	"	Gajeva 46
	Ašenbrener Slavko, penzioner,	"	Derislavićev
	Gruden Janko, dir.kem.ind."Bih"	"	Dvorničićeva
Razsodišče:	Černe Dr. Janez, zdravnik,	"	Kazotićev t
	Štamberger Dr. Franjo, penzioner	"	Trg Franc.
	Zalokar Dr. Franjo Robert, penzioner		Plemićeva 6

Tajnik: Ruža L.Petelinova/

Predsednik: /Sever Dr. Nikolaj/

Upravni odbor Slovenskega doma Zagreb l. 1952. Med člani je Franjo Rolih, soboslikar iz Ilice 248.
ASDZ, zapisniki sej.

Spomladi 1947 so na Rolihov predlog v upravni odbor Slovenskega doma Zagreb sprejeli Miho Korošca in Srečka Robinščaka, preživela taboriščnika, ki sta med vojno oz. do aretacije vodila zagrebški odbor Osvobodilne fronte. Po osvoboditvi l. 1945 je odbor OF koordiniral repatriacijo Slovencev, ki so se prek Zagreba vračali domov iz drugih delov Hrvaške, BiH in Srbije. Potrebovali so hrano, zdravstveno oskrbo, dokumente, prevoz, prenočišča. Koordinacijo je junija 1945 prevzela delegacija, ki je delovala pod okriljem hrvaške narodne vlade. V tej delegaciji je bil tudi Franjo Rolih, vodila pa jo je Jožica Zorko iz Slovenskega doma Zagreb.

Franjo Rolih je umrl po kratki bolezni v bolnišnici Rebro 23. septembra 1976. Pokopan je na Mirogoju. (it)

Viri: Borovnik, str. 299; Jerman, Todorovski, str. 38, 41; Karakaš Obradov (2011), str. 151; KK Ilirska Bistrica, 1893–1912; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; korespondenca z upravo Mestnega pokopališča Mirogoj; Mihovilović, osebni arhiv; Miletić (1986), str. 830; Nikolić (1975), str. 190; www.gradskagroblja.hr.

ROLIH (Franja) IVAN

Ivan Rolih se je rodil l. 1916 ali l. 1918 v Banjaluki očetu Franju in materi Sofiji, roj. Saček. Živeli so v banjaluškem predelu Rosulje.

Oče Franjo je bil med prvimi slovenskimi priseljenci na tem območju. Tja se je z bratoma Antonom in Johanom odpravil že konec 19. stoletja. Po rodu so bili iz Topolca pri Trnovem v občini Ilirska

Bistrica, sinovi Jožefa in Helene, roj. Čeligoj. Trije Rolihi (Rolichi) so se ustalili v Banjaluki, si tam ustvarili družine in postali jedro močne slovenske skupnosti.

Franjo je bil krojač in je v Banjaluki odprl krojaško delavnico.

Tudi Ivan se je izučil za krojača, kar mu je pomagalo v taborišču Jasenovac, kamor so ga deportirali l. 1942 na odsluženje dveletne kazni. Najdemo ga na več seznamih taboriščnikov, ki so med letoma 1942 in 1943 delali v krojaški delavnici; na teh seznamih se pojavijo še trije Slovenci; Albin Bremec in Franjo Erklavec, ki sta v taborišču tudi umrla, ter Bogomil Rupnik, ki je preživel.

Ivan je tudi na seznamu prejemnikov paketov l. 1944; na t. i. indeksu paketarnice je označeno, da je bil v krojaški in čevljarski delavnici.

Ohranilo se je še več dokumentov, v katerih ga najdemo. Bil je na seznamu 78 jetnikov banjaluškega zapora, t. i. Črne hiše, ki so julija 1942 čakali na deportacijo v ustaška taborišča.

V dokumentu, ki je nastal 1. septembra 1942, banjaluško redarstvo predlaga njegovo napotitev v taborišče z očitkom, da je bil »zgrajen komunist, ki vsako priložnost uporabi za delo v škodo NDH«. Partizanom naj bi dostavljal denar in bombe. Deset dni pozneje, 11. septembra, je bila sprejeta odločitev o njegovi deportaciji v Staro Gradiško; na seznamu jetnikov, namenjenih v taborišče, je še 23 imen, med njimi najdemo Ankico Cijan, prav tako Slovenko z banjaluškega območja, ki je tudi preživela taborišče.

Vemo, da se je vrnil iz Jasenovca, saj je po vojni z očetom in bratom Vjekoslavom nadaljeval krojaško poklicno pot. Vsi trije so do upokojitve delali v Tvornici 22. decembar, banjaluški tekstilni tovarni za šivanje vojaških oblačil. V zakonu z Dorotejo so se jima rodili trije otroci.

Po razpadu Jugoslavije so z banjaluškega območja odšli praktično vsi potomci Rolihovih, nekaj se jih je preselilo v Slovenijo. Priimek se zapisuje kot Rolih ali Rolich. (it)

Viri: Borovnik, str. 299; Kržišnik Bukić (2007), str. 142; Miletić (1986), str. 408, 436–437, 449, 831; Miletić (1987), str. 241, 249, 250, 252, 253, 277, 313; Nikolić (1975), str. 190; Savić v Adamič Papež, str. 100–101; Štiklica - Rolich v Adamič Papež, str. 98–100.

ROŽMAN (Antona) IVAN

Ivan (Janez) Rožman se je rodil 9. januarja 1908 v Podgorju pri Pišecah, vasi v Bizeljskem gričevju v občini Brežice, v gostilničarski družini Antona in Ane, roj. Verstovšek.

Izučil se je za zlatarja. Živel je v Zagrebu, kjer se je l. 1928 v cerkvi sv. Marka poročil z Barbaro Pavlič. Imel je zlatarno v Rajičevi ulici 5.

Ustaške oblasti so ga aretirale 16. januarja 1943 z obtožbo, da sodeluje s komunisti. V kleti njegove delavnice so našli večjo količino sanitetnega materiala in oblačil, ki naj bi bili namenjena partizanom. Obsodili so ga na eno leto prisilnega dela v taborišču Jasenovac. Tja so ga odvedli 10. februarja 1943. Prošnjo žene Barbare, naj ga izpustijo, ker je Slovenec, so zavrnili 15. julija 1943.

Rožman je v Jasenovcu ostal še do konca l. 1944, ko so ga premestili v zagrebške zapore, od tam pa na prostost izpustili 4. januarja 1945.

Na seznamu paketarnice, med taboriščniki, ki so l. 1944 prejemali pakete, ob njegovem imenu piše, da je bil v skupini II, ki je odhajala v gozd sekat drevesa in pripravljat drva za kurjavo. Konec

tega leta je bil razporejen v mizarsko delavnico. V povojnem pričanju pred državno komisijo, ki je preiskovala zločine v taborišču, je podrobno opisal decembrske likvidacije sojetnikov, ki jih je gledal skozi okno spalnega prostora v Ciglani, kamor se je vračal v poznih večernih urah. Takrat so ustaši na Gradini ob Savi z noži klali taboriščnike, ki so jih odbrali na večernih zborih, jih pozaprli v barake pri poveljstvu, od tam pa na nočno usmrtitev odvedli gole in zvezane z žico.

Rožman je po vojni živel v Zagrebu. Umrl je 2. novembra 1983 in je pokopan na pokopališču Miroševac.

Viri: Borovnik, str. 299; HDA, fond 259, ROZ, št. 3999; KK Pišece, 1893–1912; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1986), str. 830, 113, 118 SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*.

RUPNIK (Frančiške) BOGOMIL

Bogomil Rupnik se je rodil 1. novembra 1916 v Črnem Vrhu nad Idrijo. Bil je nezakonski otrok matere Frančiške. Ko se je slabi dve leti po njegovem rojstvu končala prva svetovna vojna, je Idrija – znameniti rudarski kraj z enim od največjih nahajališč živega srebra na svetu – postala obmejno mesto na vzhodnem robu Kraljevine Italije. Številni Slovenci so se takrat odselili v Kraljevino SHS.

Bogomil je med drugo svetovno vojno živel v Zagrebu. Po aretaciji 28. aprila 1943 so ga deportirali v Staro Gradiško, od tam pa v Jasenovac. Najdemo ga na seznamu 181 taboriščnikov, ki so bili 1. junija 1943 razporejeni na delo v krojačnico. Na seznamih jetnikov v tem delu taborišča najdemo še Ivana Rolih, ki se mu je uspelo rešiti, ter Albina Bremca in Franja Erklavca, ki nista preživela.

Bogomil se je iz taborišča rešil s premestitvijo na prisilno delo v Avstrijo, kjer je umrl. Na prvem seznamu Slovencev v Jasenovcu in Stari Gradiški iz l. 1969 so ga vodili še kot živega. Nekdanji sojetniki iz taboriščnega odbora pri slovenski borčevski organizaciji so za njim poizvedovali do l. 1978, ko so jim svojci sporočili, da je preminil.

Viri: Borovnik, 299; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1986), str. 830; Miletić (1987), str. 277; SI AS F 1238, šk. 928; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*.

S

SAVINC (Albina) MARIJA

Marija Savinc se je rodila 13. decembra 1912 v Logu pri Boštanju, naselju na desnem bregu Save ob cesti Radeče–Krško, očetu Albinu in materi Mariji, roj. Novšak.

Živela je v Zagrebu, na Omiški c. 2. Aretirali so jo 24. julija 1943 in jo obsodili na eno leto prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška. Od tam je bila izpuščena 9. decembra 1943.

Po vojni je živela v Brežicah, kjer je umrla l. 1985.

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 4188a; KK Boštanj, 1886–1913; SPJ, *Seznam pomiloščenih*.

SIMONČIČ FRANC

Franc Simončič se je rodil 29. novembra 1911 v Latkovi vasi pri Preboldu v Savinjski dolini, kjer je tudi odraščal. Svojega očeta ni poznal, saj je družino zapustil, ko je bilo Francu komaj eno leto. Zanj in njegovi sestri Ano in Elzo je skrbela mama sama. Bili so revna kmečka družina, vendar se je Francu uspelo izučiti za čevljarja.

V Latkovi vasi je nedaleč od njihovega doma živela znana odporniška družina Šlander, ki se je med prvimi vključila v upor proti nacističnemu okupatorju. Slavko Šlander je bil že l. 1941 ustreljen kot talec. Po vojni so ga razglasili za narodnega heroja. Vera Šlander je padla kot partizanka v boju l. 1943.

Tudi Franc Simončič se je povezal z osvobodilnim gibanjem. Partizanom je prenašal sporočila v čevljih z dvojnimi podplati. Bil je izdan in zaprt v nacističnih zaporih v Celju in Begunjah. Ker niso našli obremenilnih dokazov, so ga izpustili, že kmalu pa vnovič zaprli. Iz zloglasnega celjskega Starega piskra so ga odpeljali v Zagreb in od tam v taborišče Stara Gradiška.

Sprva je delal v taboriščni čevljarski delavnici. L. 1942 so ga premestili v Jasenovac, kjer je bil v skupini, ki je podirala drevesa in sekala drva. Ustaši so se nad taboriščniki znašali tako, da so jih pretepali s puškinimi kopiti, dokler se ena ni zlomila, potem so pretepanje nadaljevali s poleni. Hudo jih je skupil tudi Franc. Omedlel je in šele ponoči prišel k zavesti. Okoli njega so bili sami mrliči, on pa je bil ves krvav, z razbito glavo, polomljenimi rebri in strtimi členki na roki. Sam se je privlekel do taboriščnih barak, kjer so zanj poskrbeli sojetniki. Skrili so ga, ga hranili in mu priskrbeli zdravniško pomoč ter ga vrnili v življenje.

Ko je okreval, so ga spet poslali v Staro Gradiško; v čevljarski delavnici je izdeloval škornje za ustaše, za kar je bil vrhunsko usposobljen. Tam se je zbližal z Jernejem Borovnikom, ki mu je pomagal preživeti, za oba je kuhal krompirjeve olupke in ga tolažil.

L. 1945 so Franca izpustili iz Stare Gradiške. Domov se je vrnil kot težek invalid z brazgotino na glavi, poškodovano roko in koleni. Pričakala sta ga oropana dom in čevljarska delavnica.

Po vojni se je počasi vračal v vsakdanje življenje in nadaljeval čevljarsko obrt.

Imel je tri sinove. Najstarejši Franci je bil zunajzakonski otrok. V družini, ki si jo je Simončič kasneje ustvaril z Albino, roj. Vaš, sta se mu rodila Štefan in Franc. Živeli so v Gotovljah, kjer je Simončič pri 61. letih, 30. aprila 1972, tudi umrl.

Franc in Albina Simončič s sinom Štefanom

Vse fotografije: arhiv družine Simončič.

Povojne oblasti so Francu vrnile le en čevljarski stroj, ki ga je sin Štefan v spomin na očeta postavil blizu vhoda v svojo gostilno v Podvinu pri Žalcu. Iz spoštovanja do očetovega trpljenja je Štefan aktivno sodeloval s taboriščnim odborom za Jasenovac, ki je od l. 1977 deloval pod okriljem Zveze združenj borcev NOB Slovenije, in se redno udeleževal slovesnosti v Jasenovcu.

Frančevi potomci še živijo v občini Žalec. (ask/it)

Edini čevljarski stroj, ki je ostal po vojni.

Viri: Borovnik, str. 140, 242–244 in 299; SI AS 1238, šk. 928; Simončič, v Borovnik, str. 245–246; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1987), str. 661; ustni vir: Egon Simončič.

SLODEJ (Jožefa) MARIJA

Marija Slodej se je rodila 16. oktobra 1904 v Padeškem Vrhu, hribovski vasici na južnih obronkih Pohorja v občini Zreče, v posestniški družini očeta Jožefa in matere Frančiške, roj. Javornik.

HDA, fond 259, ROZ, št. 4427.

Živela je v Zagrebu kot gospodinja. Med vojno se je pridružila zagrebškemu odboru OF, zbirala denar za partizane, v njenem stanovanju so prenočevali ilegalci. Med hišno preiskavo 25. maja 1943 so pri njej našli denar in oblačila, namenjena partizanom, zato so jo aretirali. Obsojena je bila na šest mesecev prisilnega dela v taborišču Jasenovac. Tja je bila odvedena 30. julija 1943. Oktobra istega leta so jo določili za izmenjavo z nemškimi častniki v partizanskem ujetništvu. V Zagreb so jo privedli 28. oktobra 1943. V skupini 54 taboriščnikov, ki so jih izmenjali decembra, je bil tudi Slovenec Henrik Strah.

Ni znano, kakšna je bila Marijina nadaljnja usoda in ali je dočakala osvoboditev.

V dosjeju ustaškega redarstva je navedeno, da je bila poročena z Josipom Žnidaršičem, vendar jo v vseh evidencah najdemo zapisano le z njenim dekliškim priimkom Slodej. Na Borovnikovem seznamu je zapisana kot Sladej.

Viri: Borovnik, str. 299; HDA, fond 259, ROZ, št. 4427; Miletić (1986), str. 684; PK Sv. Kunigunda na Pohorju, 1879–1910; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*.

STRAH (Henrika) HENRIK

Henrik Strah se je rodil 11. februarja 1922 v Ljubljani očetu Henriku in materi Ljubici, roj. Laketić. Ob izbruhu vojne je živel v Zagrebu, kjer je obiskoval obrtno šolo. Stanoval je v Klaićevi ul. 9 a.

Aretirali so ga 17. januarja 1943 zaradi druženja s političnim aktivistom Anđelkom Badurino, ki so ga zaradi prepovedane dejavnosti zaprli v taborišče Lepoglava. Henrika so obsodili na eno leto prisilnega dela v taborišču Jasenovac. Na prostost je prišel že prej, saj so ga 4. novembra 1943 uvrstili v skupino 54 taboriščnikov za zamenjavo z nemškimi in domobranskimi častniki, ki so jih ujeli partizani. V tej skupini je bila tudi Slovenka Marija Slodej.

O njegovem življenju po osvoboditvi nimamo podatkov. Umrl je 7. februarja 2006 in je pokopan na zagrebškem pokopališču Mirogoj.

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 4721; Miletić (1986), str. 684; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*.

Š

ŠETINC (Antona) MARIJAN

Marijan Šetinc se je rodil 14. decembra 1916 v Jesenicah na Dolenjskem, eni od slovenskih mejnih vasi, ki so ob okupacijski delitvi slovenskega ozemlja l. 1941 pripadle NDH. K ustaški državi so bili pripojeni še Slovenska vas (Bregansko selo), Nova vas pri Mokricah, Obrežje, Rajec in Čedem ter bližnji zaselki s skupaj 800 prebivalci. Z zasedbo so mdr. morali kot uradni jezik uporabljati hrvaščino, njihova imena so zapisovali v hrvaški obliki.

Prvi žrtvi ustaške represije sta bila Marijan Šetinc in Drago Jurkošek, ki so ju aretirali in odvedli v Jasenovac poleti 1942, kmalu po ustanovitvi partizanskega odreda v Žumberku, kot se imenuje hrvaška stran pogorja Gorjanci.

Marijana so pripadniki ustaške tajne službe iz Zagreba pod vodstvom Borisa Becića aretirali junija 1942. Obtožili so ga, da je sodeloval s partizani. Po zaslišanju in mučenju v zaporih na Savski cesti v Zagrebu so ga obsodili na eno leto prisilnega dela, od 8. junija 1942 do 8. julija 1943. Njegov oče Anton, posestnik iz Jesenic, je prosil, naj sina izpustijo, ker ni ničesar kriv. Prošnjo so zavrnili, češ da je komunist in zato nevaren za javni red. V taborišče Jasenovac so ga odvedli 13. julija 1942. Tam je preživel šestnajst mesecev. O tem in zločinih, ki jim je bil priča – predvsem množičnim likvidacijam l. 1942 ter pokolu bolnikov pozimi 1941/1942 –, je Šetinc v povojni prijavi zločina 22. januarja 1946 podal obsežno izjavo pred pričami.

Taboriščnika Šetinca si je dobro zapomnil zdravnik Nikola Nikolić, saj sta nekaj časa delila težko usodo. Prvič sta se srečala v zaporu na Savski cesti v Zagrebu, kamor so Nikolića privedli 1. julija 1942 ob treh ponoči. Med 40 zaporniki sta bila poleg Šetinca še dva jetnika iz t. i. samoborske skupine, in sicer Plečko iz Samoborja in Kalin iz Obrežja, ki je bilo prav tako okupirana obmejna vas.

Ko so bili določeni za deportacijo, so s seznama prebrali njihova imena, nato pa jih z verigami vklenili po dva in dva skupaj. Tako so odšli peš do železniške postaje, kjer so jih stlačili v vagon tretjega razreda in jim odklenili verige. Nič niso vedeli, kam jih peljejo. Na železniški postaji Jasenovac so jih spet vklenili v verige in jih s tepežem priganjali, naj sestopijo z vagona. Pričakali so jih oboroženi ustaši. Tiste, ki so bili v domobranski uniformi, med njimi je bil Vladimir Kalin, so zmerjali z izdajalci

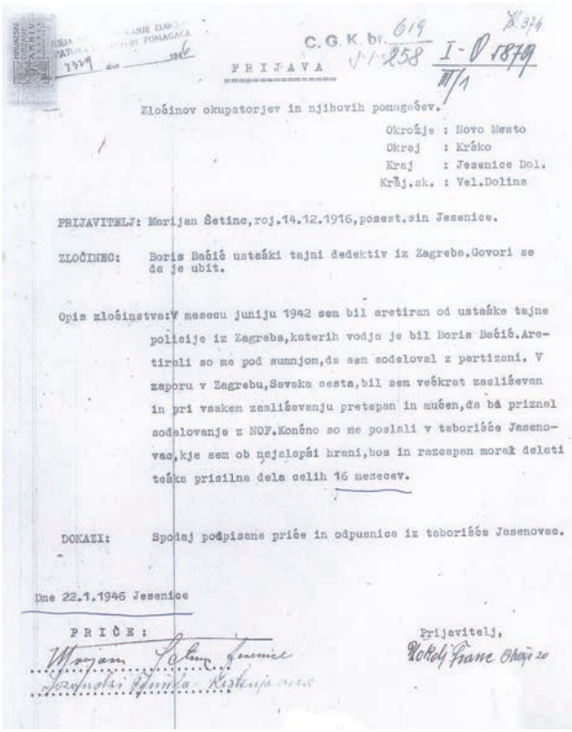

C. G. K. br. 619 / 258 I-0 1879

PRIJAVA

Zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev.

Okrožje : Novo Mesto
Okraj : Krško
Kraj : Jesenice Dol.
Kraj.sk. : Vel.Dolina

PRIJAVITELJ: Marijan Šetinc, roj.14.12.1916, posest.sin Jesenice.

ZLOČINEC: Boris Bačić ustaški tajni dedektiv iz Zagreba. Govori se da je ubit.

Opis zločinstva: V mesecu juniju 1942 sem bil aretiran od ustaške tajne policije iz Zagreba, katerih vodja je bil Boris Bačić. Aretirali so me pod sumnjom, da sem sodeloval z partizani. V zaporu v Zagrebu, Savska cesta, bil sem večkrat zaslišavan in pri vsakem zaslišavanju pretepan in mučen, da bi priznal sodelovanje z NOF. Končno so me poslali v taborišče Jasenovac, kje sem ob najslabši hrani, bos in razcapan moral delati težke prisilne dela celih 16 mesecev.

DOKAZI: Spodaj podpisane priče in odpusnice iz taborišča Jasenovac.

Dne 22.1.1946 Jesenice

PRIČE:

Prijavitelj,

Prijava Marijana Šetinca o zločinu 22. januarja 1946
Arhiv SPJ.

in se znašali nad njimi vse do taboriščnega vhoda. Tam sta jih pričakala poveljnik taborišča Maks Luburić in frančiškanski redovnik Miroslav Filipović, ki so ga taboriščniki zaradi krutosti imenovali fra Satan.

Šetinc je bil razporejen v mizarsko delavnico, kamor je bilo v različnih obdobjih nameščenih več Slovencev, med njimi Mihael Bizjak, Alojz Ferš, Maks Marinšek, Franc Špicer, Ferdinand Bosina, Otmar Hočevar, Slavko Kosi, Franc Lapuh in Karel Munda.

Po osvoboditvi se je vrnil v domači kraj. V bližnji Bregani, na hrvaški strani meje, si je ustvaril družino z Zdenko Jurkošek, sestro sojetnika iz Jasenovca Draga Jurkoška, ki so ga v taborišču ubili l. 1944. V zakonu sta se jima rodila sin in hči. Marijan je bil zaposlen v bližnji tovarni Trudbenik v Bregani.

Bil je aktiven član Zveze borcev NOB. Zapomnili so si ga kot družabnega človeka in veseljaka. O taboriščni izkušnji ni nikoli pripovedoval.

Umrl je l. 1994 in je pokopan v Samoborju.

Viri: Borovnik, str. 300; Miletić (1986), str. 1103, 1107, 1118; Miletić (1987), str. 662; Nikolić (1975), str. 11–13; NN, 29. 9. 1941; Okupacija, str. 15, 100; ustni vir: Alojz Godec.

ŠTOK (Antona) STANKO

Mihovilović, Šimunković, str. 608

Stanko (Stanislav) Štok se je rodil 23. februarja 1902 v kraškem naselju Kobjeglava v občini Komen očetu Antonu in materi Mariji. Ko je to območje po prvi svetovni vojni pripadlo Kraljevini Italiji, so se številni Slovenci odselili v novo jugoslovansko državo, Kraljevino SHS.

Stanko si je življenje ustvaril v Zagrebu. Bil je železničar, zaposlen na železniški postaji Zagreb Sava. V zakonu z Greto, roj. Vadla, se jima je l. 1927 rodila hči Vera. V tem obdobju se je včlanil v KPJ in postal član partijske celice Zahodni kolodvor v Zagrebu. Zaradi prepovedane dejavnosti so ga večkrat zaprli, prvič l. 1928 zaradi sodelovanja v demonstracijah, kasneje pa še zaradi omalovaževanja in zmerjanja jugoslovanske kraljeve vojske.

Po ustanovitvi NDH se je pridružil osvobodilnemu gibanju, sodeloval je v sabotažah in pri zažiganjih vagonov. Aretirali so ga aprila 1942, ker je na kolodvoru Zagreb Sava preusmeril vagon z razstrelivom na odročnejši tir, kjer so ga prestregli aktivisti. Razstrelivo so uporabili za uničenje transformatorja v Branimirjevi ulici v Zagrebu. Po tej diverziji se je še nekaj časa skrival pri partijskem tovarišu Stjepanu Švecu. Da bi se izognil aretaciji, se je poskušal ubiti, vendar mu ni uspelo. Po zaslišanjih in mučenju so ga obsodili na dve leti prisilnega dela v taborišču Jasenovac, kamor so ga 15. junija 1942 deportirali skupaj s še dvema Slovencema, Franjem Haninom in Josipom Kasteličem.

Iz Jasenovca so ga premestili v Staro Gradiško, kjer je ostal do 12. novembra, ko so ga pomilostili. Domov se je vrnil izčrpan, obolel za tuberkulozo.

Do smrti, 20. marca 1973, je živel v Zagrebu. Pokopan je na Mirogoju.

Viri: HDA, fond 259, ROZ, št. 5237; Mihovilović, Šimunković, str. 608; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*.

TELATKO (Ivana) MARJAN

Marjan Telatko se je rodil 22. marca 1911 v Ljubljani očetu Ivanu in materi Rozaliji, roj. Naglič. Bili so delavska družina. Oče je bil zaposlen pri železnici, mati pa v tobačni tovarni. Marjan je osnovno šolo obiskoval v Ljubljani, gimnazijo pa v Novem mestu in Ljubljani. Med letoma 1926 in 1934 je živel v Kragujevcu, kjer je končal vojaško obrtno šolo in se nato kot kovinar zaposlil v kragujevški livarni. Od tam je moral oditi zaradi svojega naprednega političnega in sindikalnega delovanja ter urejanja glasila *Proletarac*.

Nikolić (1969), str. 397.

Tudi po preselitvi v Sarajevo, kjer je živel med letoma 1934 in 1942, je imel težave z oblastmi; l. 1938 je bil obsojen celo kot protidržavni element. V sarajevskem obdobju je pomembno prispeval k nastanku Delavskega kulturnega društva Cankar, o Cankarju je tudi predaval in na gledališki oder postavil nekaj njegovih del.

Tik pred začetkom vojne, februarja 1941, so ga zopet prijeli, in sicer zaradi objave dnevnika *Božji les*. Iz zapora sta ga uspela rešiti znana sarajevska odvetnika. Na prostosti je bil le kratek čas, do junija 1941, ko so ga zopet aretirali, a tokrat pripadniki ustaškega redarstva, saj je po kapitulaciji Jugoslavije BiH postala del NDH.

Ko se je marca 1942 vnovič znašel za zapahi, je tam ostal do januarja 1943, ko je bil v skupini 50 zapornikov pred naglim sodiščem obsojen na smrt. Kazni niso izvršili, saj je bil določen za izmenjavo s partizani. Ker je zaradi ofenzive ni bilo mogoče izpeljati, so ga deportirali v Staro Gradiško in od tam septembra 1944 v Jasenovac.

V taborišču se je za las izognil smrti. Ko so neke noči izbirali taboriščnike za likvidacijo, se je skril na podstrešju Ciglane in od tam gledal kolono, ki je šla v smrt na Gradino.

Februarja 1945 je bil v skupini dvesto taboriščnikov, ki so jih poslali na prisilno delo v Linz Avstrijo. Od tam mu je 1. aprila 1945 uspelo pobegniti.

Vrnil se je v Sarajevo, kjer je do l. 1948 delal kot tehnični sekretar društva za sodelovanje s Sovjetsko zvezo in novinar različnih časopisov. Nato se je preselil v Slovenijo in tam ostal do smrti. Med letoma 1948 in 1952 je živel v Kranju, kjer je ustanovil in urejal časopis *Gorenjski glas*, nato je pisal za *Delavsko enotnost* in bil tajnik občine Škofljica, od l. 1955 do upokojitve l. 1961 pa je bil načelnik socialnega varstva in zdravstva v Ajdovščini. Tam je 17. januarja 1970 umrl.

Zapustil je bogastvo objavljenih del, spominov, esejev ter neznano število člankov in razprav, natisnjenih v časopisih takratne Jugoslavije. Pogosto se je podpisoval z okrajšavo Martel. Tako je podpisal tudi spominski zapis z naslovom *V objemu groze iz strahu*, objavljen l. 1968 v časopisu *TV 15*. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 300; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390 in 397; Miletić (1987), str. 661; Nikolić (1969), str. 89; Telatko: *V objemu* …; www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi690180/, Marjan Telatko.

TKALČEVIĆ (Franca) MARIJA, roj. HRABOŠEK

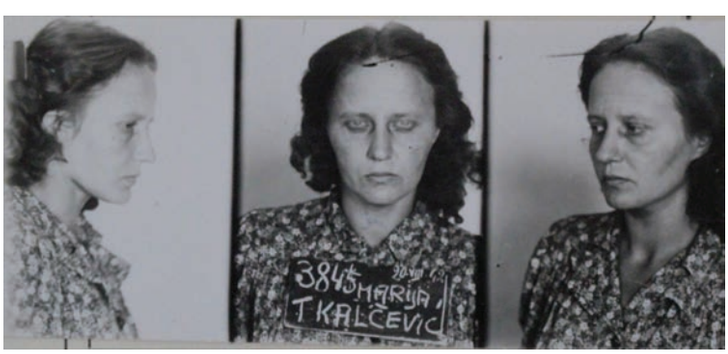

HDA, fond 259, ROZ, št. 5421.

Marija (Marica) Hrabošek se je rodila 22. januarja 1909 v vasi Preloge, ki leži na prisojnem gričevju v občini Šmarje pri Jelšah, očetu Francu in materi Mariji, roj. Sket.

Bila je tovarniška delavka v Zagrebu, kjer se je poročila s Slavkom Tkalčevićem, ki se je že med obema vojnama pridružil komunističnemu gibanju. Slavka so ustaške oblasti aretirale 25. junija 1941 v poletnih racijah, ko so v taborišče Kerestinec odvedli 147 zagrebških komunistov in njihovih simpatizerjev. Ubit je bil v poskusu preboja taboriščnikov sredi julija 1941.

Marija je bila članica zagrebške partijske celice grafičarjev. Aretirali so jo 11. avgusta 1942 skupaj z dolgoletno prijateljico Katico Hruščić, ki je bila v ilegalnih krogih znana pod vzdevkom Črna Katica.

V času aretacije je imela stalno prebivališče v Novi Bukovici v Podravini. Mariji so očitali druženje z revolucionarji in jo obsodili na eno leto prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška. Tja so jo deportirali 7. septembra 1942, nato pa 23. junija 1943 premestili v Jasenovac v skupini žensk, med katerimi je bila tudi Slovenka Fanika Mihaček. Kazen so ji 3. novembra 1943 podaljšali še za šest mesecev. Najdemo jo na seznamu 101 taboriščnice, ki so v prvi polovici 1944 odslužile kazen.

Njena nadaljnja usoda ni znana. V SPJ jo vodijo kot preživelo, saj nimajo dokazov, da bi jo v taborišču ubili oz. da bi tam umrla.

Viri: Dizdar, str. 165; HDA, fond 259, ROZ, št. 5421; Jelić, str. 282; Miletić (1987), str. 280, 364.

TOMŠE (Martina) MARTIN

Martin Tomše se je rodil 15. decembra 1904 v Malenski vasi pri Mirni Peči na Dolenjskem očetu Martinu in materi Katarini, roj. Grdanec.

Mihovilović (2017), str. 376.

Živel je v Zagrebu, kjer se je poročil z Justino Barle. Zaposlen je bil v delavnici Jugoslovanskih državnih železnic. Že l. 1925 se je pridružil naprednemu delavskemu gibanju ter postal poverjenik in blagajnik sindikalne organizacije. Sodeloval je pri organizaciji stavk, pomagal španskim borcem, ki so se vračali domov, in zbiral denarno pomoč. Član KPJ je postal junija 1941.

Med vojno je raznašal ilegalni tisk, zbiral sanitetni material, denar in oblačila za partizane ter organiziral odhode ilegalcev na osvobojena ozemlja. Njegov vzdevek je bil Pik.

Martina so agenti ustaške nadzorne službe aretirali 10. marca 1943. Deportirali so ga v Staro Gradiško, od tam pa premestili v Jasenovac. Najdemo ga na indeksu paketarnice, na seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Razporejen je bil v Ciglano, kjer je delal v verigarni do 16. januarja 1945, ko so ga določili za izmenjavo s partizani. Pridružil se je osvobodilnemu boju; deloval je v partizanski delavnici za izdelavo jermenov pri intendantskem oddelku 32. divizije.

Po osvoboditvi se je vrnil v Zagreb in zaposlil kot pleskar v Tovarni železniških vozil Janko Gredelj.

Umrl je 14. decembra 1973 v Zagrebu. Pokopan je na pokopališču na Miroševcu.

Viri: Borovnik, str. 300; HDA, fond 259, ROZ, št. 5511; Mihovilović (2017), str. 376–379; Miletić (1986), str. 839.

V VERČON (Franja) ŠTEFICA

Štefica Verčon se je rodila 3. aprila 1914 v Erzelju, kraški vasi v zavetju vipavskih gričev, očetu Franju in materi Mariji. Kmalu po njenem rojstvu se je začela prva svetovna vojna. Po njej in po porazu Avstro-Ogrske je ta del slovenskega narodnostnega ozemlja pripadel Italiji. Zaradi raznarodovalne politike fašistov so številne slovenske družine odšle v Kraljevino SHS.

Družina Verčon je živela v Zagrebu. Štefica je bila ob začetku vojne samska, bila je gospodinja.

Ustaške oblasti so jo prijele 9. januarja 1942 zaradi komunizma in »povezav s poročnikom Zdravkom Belanom«. Obsodili so jo na šestmesečno zaporno kazen in 7. marca 1942 deportirali v Staro Gradiško. Najdemo jo na seznamu 553 taboriščnikov, ki so 2. aprila od tam poslali dopisnico. Izpustili so jo 28. julija 1942.

Po vrnitvi v Zagreb se je vnovič aktivirala in l. 1944 postala članica vodstva zagrebškega odbora OF.

Tik pred koncem vojne, 16. aprila 1945, so jo ustaši spet aretirali, njena nadaljnja usoda pa ni znana.

V taborišču Jasenovac je bil zaprt Zdravko Belan, ki bi lahko bil častnik, zaradi katerega je bila aretirana Štefica. Zapomnil si ga je nekdanji taboriščnik Ivan Gabrič, omenil ga je tudi ustaški častnik Miroslav Filipović v povojnem pričanju pred sodiščem. (it)

Viri: Gabrič, v Borovnik: str. 78; Miletić (1986), str. 206 in 1040; Miletić (1987), str. 181–182; Turnšek: *Ilegalan rad*, 222.

VERLIČ (Josipa) JOŽE

Jože Verlič se je rodil 5. marca 1921 v Ljubljani očetu Josipu in materi Ani. Oče je bil veletrgovec in ugleden narodnjak.

Jože se je l. 1939 vpisal na ljubljansko medicinsko fakulteto. Študij je nadaljeval v Zagrebu, kjer so ga aretirali in odvedli v Jasenovac. Razporejen je bil v taboriščno bolnišnico v Ciglani. Ustaško trpinčenje ga je potisnilo na rob samomora.

Ni znano, kdaj natanko so ga izpustili iz taborišča; omenja se v brzojavki Ustaške nadzorne službe iz junija 1942 s seznamom taboriščnikov, ki naj bi jih izpustili iz Jasenovca.

Na svobodi se je pridružil partizanom. V začetku l. 1944 je postal vodja sanitetne službe v Istrskem odredu, l. 1945 pa je prevzel zdravstveno oskrbo v Dolenjskem odredu. Junija 1944 je za las ušel smrti. Ko je prišel v Brkine, da bi borce cepil proti tifusu, so bili izdani. Iz nemškega obroča se mu je uspelo izviti, ker je bil oblečen v nemško uniformo.

Po vojni je postal ugleden ortoped. L. 1955 je bil prvi zdravnik, nameščen v Ortopedski bolnišnici Valdoltra pri Ankaranu, potem ko je ta del Svobodnega tržaškega ozemlja s podpisom londonskega sporazuma dokončno pripadel Jugoslaviji. Bil je tudi med ustanovitelji Oddelka za travmatologijo in ortopedijo Bolnišnice Zenica v BiH. Vodil ga je od l. 1959.

Dr. Jože Verlič je umrl 1. februarja 1983 v Švici. Pokopan je na ljubljanskem pokopališču Žale. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 300; HDA, fond 259, ROZ, št. 5866; Krebelj: *Prvi bataljon …*; Medicinska fakulteta, str. 66; Mihovilović, osebni arhiv; Mikuž, str. 134, 146, 207; Miletić (1987), str. 662; *Osmrtnica*, 1983; Vukić (2019a), str. 160, str. 66; www.grobovi.zale.si.

VRABEC ANTON

O Antonu Vrabcu niso znani nobeni osebni podatki. Vemo, da je bil l. 1943 v taborišču Jasenovac, saj se je ohranila dovolilnica, ki mu je omogočala prosto gibanje iz taborišča do čebelnjaka pri Weinerjevi hiši v Jasenovcu. Prepustnica je bila izdana 1. marca 1943. Znano je tudi, da je bil iz taborišča izpuščen 17. novembra 1944 hkrati s še enim jetnikom.

Viri: Borovnik, str. 301; Miletić (1987), str. 262; Vukić (2019), str. 111.

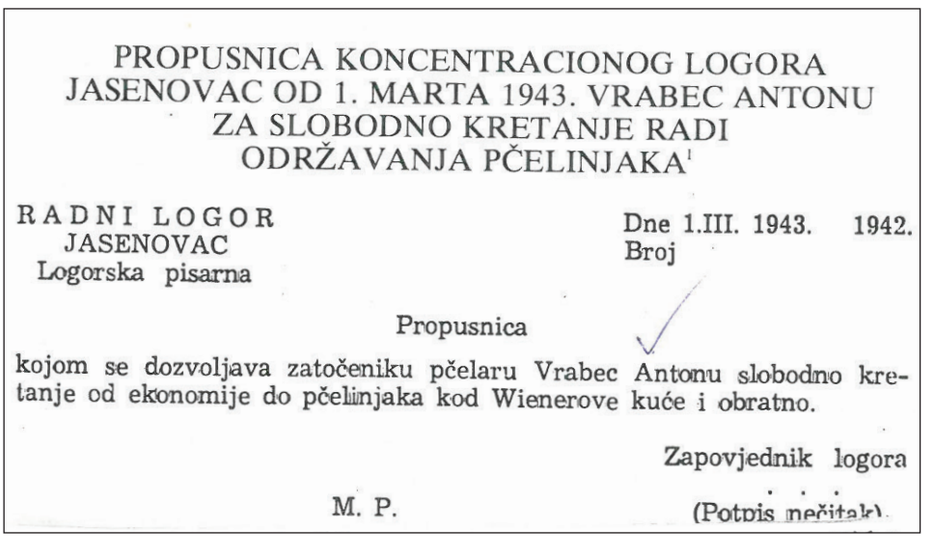

PROPUSNICA KONCENTRACIONOG LOGORA JASENOVAC OD 1. MARTA 1943. VRABEC ANTONU ZA SLOBODNO KRETANJE RADI ODRŽAVANJA PČELINJAKA[1]

RADNI LOGOR
JASENOVAC
Logorska pisarna

Dne 1.III. 1943. 1942.
Broj

Propusnica

kojom se dozvoljava zatočeniku pčelaru Vrabec Antonu slobodno kretanje od ekonomije do pčelinjaka kod Wienerove kuće i obratno.

Zapovjednik logora

M. P.

(Potpis nečitak)

Dovolilnica za prosto gibanje Antona Vrabca
Miletić (1987), str. 262.

VUČAJNK (Ivana) IVAN

O Ivanu Vučajnku imamo le malo podatkov. Rojen je bil v Mihalovcu pri Dobovi, med vojno sta z bratom Alojzom živela na območju, ki ga je jeseni 1941 okupirala NDH: Alojz pri stricu Jožetu Vučajnku v Jesenicah na Dolenjskem, Ivan kot podnajemnik v Slovenski vasi (Bregansko selo), kjer si je sobo delil z Dobovčanom Alojzom Urekom. Ker so imeli stalno prebivališče na območju, ki je pripadalo Tretjemu rajhu, so jih v ustaških dokumentih označevali kot nemške begunce oz. begunce iz Nemčije.

Ivana so pripadniki ustaškega redarstva prijeli 30. septembra 1942 v bližnjem Savskem Marofu. Med zaslišanjem naj bi ugotovili, da je odpadnik, ki sodeluje s partizani. Med drugim naj bi z Alojzom Urekom sodelovala pri natovarjanju soli in moke, ki ju je partizanom namenil gostilničar Mihael Lazanski. Blago naj bi prevzel Rade Beuk. Lazanskega in njegovega sina so kasneje aretirali, odvedli v Jasenovac in tam ubili.

Ivana so iz Savskega Marofa odvedli v Zagreb in ga predali nadzorni redarski službi. Njegova nadaljnja usoda ni povsem jasna. Da je bil zaprt v taborišču Jasenovac, je razvidno iz poizvedbe Alojza Ureka v časopisu *Nova pot*, vestniku Osvobodilne fronte celjskega okrožja. V njej je zapisal, da je bil Ivan iz taborišča odveden neznano kam marca 1945.

Ker ga ni najti na nobenem seznamu žrtev druge svetovne vojne, je verjetno, da je preživel. Drugih podatkov nismo uspeli najti. (it)

Če kdo ve za mojega sina **Čuješ Franca,** ki je šel v Šercerjevo brigado junija 1944. Zadnjikrat se je javil marca 1945, da leži nekje bolan. Naprošam vsakogar za točna pojasnila na naslov: Čuješ Milka, Mali Lipoglav, Loče pri Konjicah.

Naprošam vsakogar, ki bi vedel za mojega sina **Tevžer Marka,** roj. 22. 4. 1927. Nahajal se je v Nišu. Zadnjič mi je pisal avgusta 1944. Za točna pojasnila prosi: Tevžer Marija, Vel. Lipoglav, Loče pri Konjicah.

Ložak Edvard, star 16 let, je šel aprila 1945 v Bračičevo brigado in se ni več javil. Če kdo kaj ve o njem, se ga naproša, da javi na naslov: Ložak Katarina, Škalce pri Konjicah.

Kdo ve kaj o mojem možu **Rozin Gvidu,**

Četin Franc, pričetkom tega leta še v Dachau-u. Javiti materi Mariji, Mostec, p. Dobova.

Zajc Ivan, 13. marca 1945 še v Betlehemu, okraj Grüssau, Šlezija. Javiti bratu Antonu, Vel. Obrez, p. Dobova.

Vucajnk Ivan, odpeljan pričetkom meseca marca t. l. iz Jasenovca neznanokam. Javiti Urek Alojzu, p. Dobova.

Naprošam vsakogar, ki bi mu bilo kaj znano o **Petjetovih** iz Šmartnega pri Litiji, in sicer: **Ljudmila-Metka, Marija-Vida, Mirko-Martin, Mihaela-Tatjana, Albin-Silvo** in **Marjan.** Javi naj to na naslov: Petje Janez-Jovan, OZNA za Slovenijo, oddelek za celjsko okrožje, Celje.

Govek Ivan, roj. 29. 6. 1903, partizan na komandi mesta Ljubno; ujet od Nemcev

Poizvedba o Ivanu Vučajnku
Poizvedbe, Nova pot, 23. 6. 1945, str. 8.

Viri: Borovnik, str. 301; Okupacija, str. 108–110; *Poizvedbe*.

Z

ZADRAVEC (Petra) JANKO

Janko Zadravec se je rodil 21. marca 1920 v Ormožu očetu Petru Zadravcu in materi Antoniji, roj. Grizold. Zadravčeve so nacisti v NDH izgnali 10. junija 1941, le dva meseca po zasedbi Štajerske in priključitvi k Tretjemu rajhu.

Družino so naselili v Varaždinu, kjer so se brata Janko in Ciril ter sestra Stanka pridružili naprednemu gibanju. Vsi trije so bili l. 1944 aretirani in deportirani v Staro Gradiško. Brata sta bila premeščena v Jasenovac, kjer ju najdemo na indeksu paketarnice, seznamu taboriščnikov, ki so l. 1944 prejemali pakete. Pri Janku piše, da je bil v gradbeni skupini, za Cirila pa ni podatka.

Janko je edini, ki je preživel. Rešilo ga je, ker je bil poslan na prisilno delo v Nemčijo. Stanka je bila ubita že kmalu po privedbi v Staro Gradiško l. 1944, Ciril pa v Jasenovcu spomladi 1945.

Janko je po osvoboditvi živel v Mariboru. Taboriščni odbor Jasenovac, ki je pri Zvezi združenj borcev NOB Slovenije deloval od l. 1977, ga je povabil k sodelovanju pri nastajanju spominske knjige o slovenskih taboriščnikih v NDH, vendar je povabilo odklonil.

Viri: Borovnik, str. 301; Miletić (1986), str. 844; Miletić (1987), str. 662; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*; SI AS 1238, šk. 928.

ZAKŠEK (Franje) FRANC

Franc Zakšek se je rodil 1. junija 1912 v Dobovi, nedaleč od meje s Hrvaško, ob železniški progi Zagreb–Ljubljana, očetu Franju in materi Ani, roj. Peterlin.

Z ženo Marjo sta živela v Zagrebu, kjer je bil Franc zaposlen pri železnici. Ob začetku vojne se je vključil v osvobodilno gibanje.

Aretirali so ga 10. oktobra 1943, le nekaj mesecev po razbitju t. i. slovenske naveze, ki je oskrbovala partizane na Kozjanskem. V Zagrebu je povezovala aktiviste OF in domobranske častnike, ki so skrivaj pomagali podtalnemu odporu. V poletnem valu aretacij so prijeli več ljudi, med njimi Ferda Bosino, ki je v Zagreb prav tako prišel iz Dobove. Zakšku so očitali, da je Bosini posodil svojo železničarsko uniformo, s katero je neovirano potoval v Slovenijo in opravljal kurirske naloge.

Bosina je bil zaradi prepovedanega delovanja zaprt v Jasenovcu, kjer se je za njim vsaka sled izgubila l. 1945.

Tudi Zakška so obsodili, in sicer na šest mesecev prisilnega dela v taborišču Stara Gradiška. Na prostost je prišel že prej, saj so ga pomilostili ob prazniku NDH, 10. aprila 1944.

O njegovi nadaljnji življenjski poti nimamo podatkov.

Vira: HDA, fond 259, ROZ, št. 6354; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*.

ZAVRNIK (Ivana) FRAN

Fran Zavrnik se je rodil 12. novembra 1888 v vasi Zgornja Voličina v Slovenskih goricah očetu Ivanu in materi Jožefi, roj. Vogrin. Zavrniki so bili majhni zemljiški posestniki.

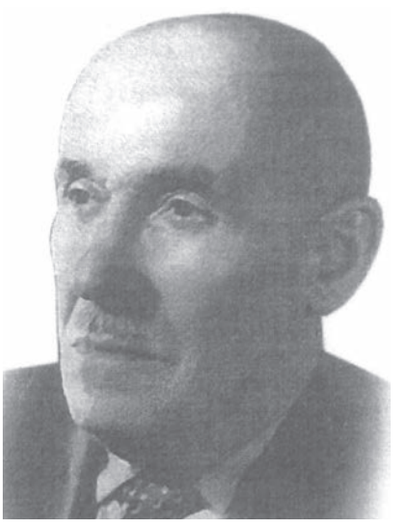

Jerman, Todorovski, str. 20.

Osnovno šolo je obiskoval v vasi Korena v današnji občini Duplek in jo končal kot najboljši učenec. Gimnazijo je obiskoval v Mariboru in Novem mestu, kjer je l. 1908 maturiral. Veterino je študiral na Dunaju. Diplomiral je 11. aprila 1913, doktoriral pa 11. julija 1914.

Kot veterinar se je zaposlil na Vranskem v Spodnji Savinjski dolini.

Ko je poleti 1914 izbruhnila prva svetovna vojna, je bil mobiliziran v avstro-ogrsko vojsko. Bil je na bojiščih v Galiciji in Trentu. Konec vojne l. 1918 je pričakal kot veterinar v konjeniškem depoju Maistrovega korpusa v Mariboru.

Prvo veterinarsko službo je nastopil l. 1919 na Ptuju. Novembra tega leta so ga premestili v Mursko Soboto z nalogo, da organizira veterinarsko službo v Prekmurju. L. 1921 je vstopil v akademske vode, postal je redni profesor in predstojnik Katedre za histologijo Veterinarske fakultete Univerze v Zagrebu. Deset let pozneje je postal dekan te fakultete.

Zavrnik velja za očeta Slovenskega doma Zagreb, ustanovljenega 2. oktobra 1929 z imenom Slovenska knjižnica in čitalnica. Predsednik društva je bil do 26. februarja 1933. Ima velike zasluge za združevanje Slovencev v Zagrebu, zbiranje slovenskih knjig in izhajanje prvega društvenega časopisa *Odmev*.

Po nastanku NDH so ga upokojili. Jeseni 1941 so ga prijeli skupaj z več drugimi člani zagrebške prostozidarske lože in ga deportirali v taborišče Stara Gradiška. Tam je bil zaprt in zasliševan skupaj z zdravniki, profesorji, pisatelji, inženirji in drugimi intelektualci iz prostozidarskih krogov, ki so se na seznamu za aretacijo znašli bodisi zaradi osebnega maščevanja bodisi zato, da bi izpraznili katedre na univerzi.

Zavrnika so iz taborišča izpustili med zadnjimi prostozidarji 11. junija 1942. Vrnil se je v Zagreb in se zaposlil v neki knjigarni, na oddelku za nakup tujih knjig. Tam je delal do 31. maja 1945.

Po osvoboditvi so Zavrnika iz prve slovenske vlade povabili, da pride v Ljubljano in pomaga pri ustanovitvi veterinarske fakultete. To je tudi storil, l. 1946 je vzpostavil Veterinarski znanstveni zavod Slovenije, predhodnik študija veterine, ki je od l. 1953 potekal v okviru Fakultete za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo UL. Tam je prevzel katedro za histologijo, med letoma 1955 in 1957 je bil tudi dekan fakultete. Do upokojitve je deloval v veterinarski stroki in sodeloval pri nastajanju slovenske medicinsko-veterinarske terminologije. Bil je član Združenja anatomov Jugoslavije in številnih drugih strokovnih društev.

Umrl je 17. februarja 1963 v Ljubljani. Pokopan je na ljubljanskih Žalah.

Viri: Borovnik, str. 301; Jakovljević, str. 11 in 33; Kumar, v Nikolić (1969), str. 390; Miletić (1987), str. 584 in 662; Miliša, str. 184 in 187; Nikolić, str. 98; Škiljan.

Ž ŽAGAR (Ane) FRANČIŠKA

Frančiška Žagar se je rodila 19. februarja 1912 v Kamniški Bistrici. Bila je nezakonska hči matere Ane.

Živela in delala je v Zagrebu. L. 1941 je imela tam stalno prebivališče. Ne ve se, kdaj in zakaj so jo prijeli in deportirali v Staro Gradiško. Najdemo jo na seznamu, ki je nastal v prvi polovici l. 1944 z imeni taboriščnic, ki bodo v mesecu ali dveh prestale kazen.

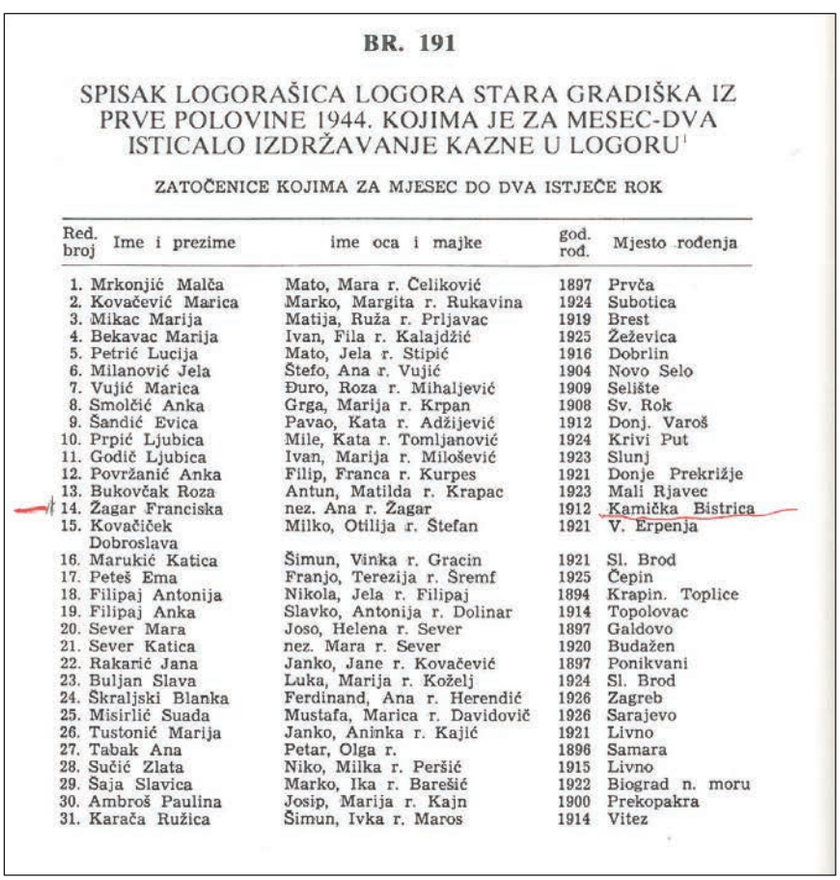

BR. 191

SPISAK LOGORAŠICA LOGORA STARA GRADIŠKA IZ PRVE POLOVINE 1944. KOJIMA JE ZA MESEC-DVA ISTICALO IZDRŽAVANJE KAZNE U LOGORU[1]

ZATOČENICE KOJIMA ZA MJESEC DO DVA ISTJEČE ROK

Red. broj	Ime i prezime	ime oca i majke	god. rod.	Mjesto rođenja
1.	Mrkonjić Malča	Mato, Mara r. Čeliković	1897	Prvča
2.	Kovačević Marica	Marko, Margita r. Rukavina	1924	Subotica
3.	Mikac Marija	Matija, Ruža r. Prljavac	1919	Brest
4.	Bekavac Marija	Ivan, Fila r. Kalajdžić	1925	Žeževica
5.	Petrić Lucija	Mato, Jela r. Stipić	1916	Dobrlin
6.	Milanović Jela	Štefo, Ana r. Vujić	1904	Novo Selo
7.	Vujić Marica	Đuro, Roza r. Mihaljević	1909	Selište
8.	Smolčić Anka	Grga, Marija r. Krpan	1908	Sv. Rok
9.	Šandić Evica	Pavao, Kata r. Adžijević	1912	Donj. Varoš
10.	Prpić Ljubica	Mile, Kata r. Tomljanović	1924	Krivi Put
11.	Godič Ljubica	Ivan, Marija r. Milošević	1923	Slunj
12.	Površanić Anka	Filip, Franca r. Kurpes	1921	Donje Prekrižje
13.	Bukovčak Roza	Antun, Matilda r. Krapac	1923	Mali Rjavec
14.	Žagar Franciska	nez. Ana r. Žagar	1912	Kamička Bistrica
15.	Kovačiček Dobroslava	Milko, Otilija r. Štefan	1921	V. Erpenja
16.	Marukić Katica	Šimun, Vinka r. Gracin	1921	Sl. Brod
17.	Peteš Ema	Franjo, Terezija r. Šremf	1925	Čepin
18.	Filipaj Antonija	Nikola, Jela r. Filipaj	1894	Krapin. Toplice
19.	Filipaj Anka	Slavko, Antonija r. Dolinar	1914	Topolovac
20.	Sever Mara	Joso, Helena r. Sever	1897	Galdovo
21.	Sever Katica	nez. Mara r. Sever	1920	Budažen
22.	Rakarić Jana	Janko, Jane r. Kovačević	1897	Ponikvani
23.	Buljan Slava	Luka, Marija r. Koželj	1924	Sl. Brod
24.	Škraljski Blanka	Ferdinand, Ana r. Herendić	1926	Zagreb
25.	Misirlić Suada	Mustafa, Marica r. Davidovič	1926	Sarajevo
26.	Tustonić Marija	Janko, Aninka r. Kajić	1921	Livno
27.	Tabak Ana	Petar, Olga r.	1896	Samara
28.	Sučić Zlata	Niko, Milka r. Peršić	1915	Livno
29.	Šaja Slavica	Marko, Ika r. Barešić	1922	Biograd n. moru
30.	Ambroš Paulina	Josip, Marija r. Kajn	1900	Prekopakra
31.	Karača Ružica	Šimun, Ivka r. Maros	1914	Vitez

Seznam taboriščnic, ki bodo čez mesec ali dva prestale kazen. Na seznamu je Frančiška Žagar.
Miletić (1987), str. 262.

Pomilostili so jo ob rojstnem dnevu poglavnika Anteja Pavelića, 14. julija 1944, v skupini 170 jetnikov. Kot je navedeno v *Originalnem seznamu taboriščnic iz Jasenovca*, so jo od tam izpustili 20. decembra 1944.

Njena nadaljnja usoda ni znana.

Vira: Borovnik, str. 301; Miletić (1986), str. 962; Miletić (1987), str. 362 in 388.

ŽAGOVEC ANTONIJA
ŽAGOVEC (Josipa) ANTON

Družina Žagovec je živela v Sarajevu, kjer sta se očetu Josipu in materi Antoniji rodila sinova Anton in Rudolf.

Toni se je rodil 24. aprila 1918. L. 1937 se je izučil za elektrotehnika in se zaposlil v Glavni železniški delavnici v Sarajevu. Bil je član partijske celice.

Aretirali so ga v veliki raciji 6. novembra 1941 skupaj z mlajšim bratom Rudijem, roj. l. 1920, in materjo Antonijo, roj. l. 1893. Deset dni pozneje so bili vsi trije v skupini 116 Sarajevčanov deportirani v Jasenovac.

Anton Žagovec
Mihovilović (2017), str. 530.

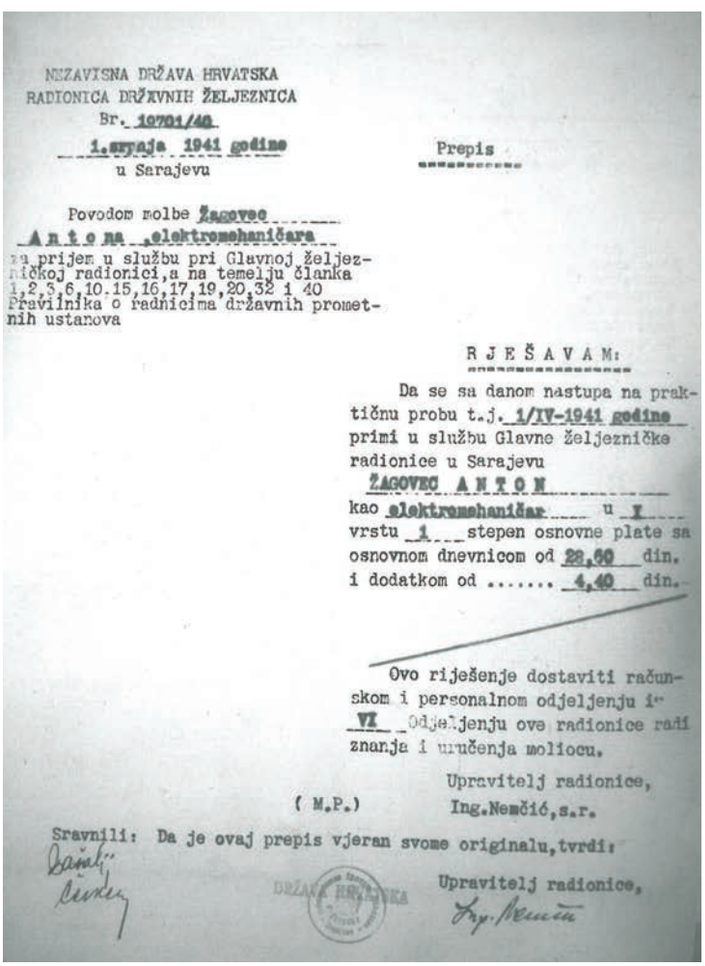

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
RADIONICA DRŽAVNIH ŽELJEZNICA
Br. 10701/40
1.svibnja 1941 godine
u Sarajevu

Prepis

Povodom molbe Žagovec
Anton ,elektromehaničara
za prijem u službu pri Glavnoj željezničkoj radionici,a na temelju članka 1,2,3,6,10.15,16,17,19,20,32 i 40 Pravilnika o radnicima državnih prometnih ustanova

RJEŠAVAM:

Da se sa danom nastupa na praktičnu probu t.j. 1/IV-1941 godine primi u službu Glavne željezničke radionice u Sarajevu
ŽAGOVEC ANTON
kao elektromehaničar u I vrstu 1 stepen osnovne plate sa osnovnom dnevnicom od 28,40 din. i dodatkom od ..... 4,40 din.

Ovo riješenje dostaviti računskom i personalnom odjeljenju i VI odjeljenju ove radionice radi znanja i uručenja molioc u.

Upravitelj radionice,
(M.P.) Ing.Nemčić,s.r.

Sravnili: Da je ovaj prepis vjeran svome originalu,tvrdi:

Upravitelj radionice,

Odločba o zaposlitvi Antona Žagovca
Historijski arhiv Sarajevo, HAS, fond Ž - 330, šk. 521, Personalni dosje.

Rudi je v taborišču kmalu umrl za posledicami lakote in tifusa. Toni in njegova mati sta preživela. Preselili so ju v taborišče Stara Gradiška, od koder so novembra 1942 Antonijo izpustili pod pogojem, da z možem zapustita NDH. To sta tudi storila. Preselila sta se v Nemčijo.

Antona Žagovca so iz Stare Gradiške izpustili v začetku l. 1943. Pravzaprav so ga poslali v sarajevski zapor Beledija s še dvema sodelavcema z železnice. Po izpustitvi se je moral vsak dan javljati policiji. Tako je dočakal konec druge svetovne vojne.

Po osvoboditvi se je zaposlil v Jugoslovanski ljudski armadi kot tehnični častnik.

Viri: Borovnik, str. 301; Mihovilović (2018), str. 530 in 531, Miletić (1986), str. 97 in 209.

ŽIVKOVIĆ (Marjane) IVANKA, roj. DOLINAR

Ivanka se je rodila 8. septembra 1914 v Zmincu pri Škofji Loki materi Marjani Dolinar. Živela je v Škofji Loki, kjer se je l. 1935 poročila s častnikom jugoslovanske kraljeve vojske Milivojem Živkovićem, roj. l. 1903 v Srbiji. Živela sta na Mestnem trgu 14 in si tam ustvarila družino.

Aprila 1941 so Škofjo Loko najprej zasedli italijanski vojaki, ki so jih po nekaj dneh zamenjali nemški ter ta del slovenskega ozemlja priključili k Tretjemu rajhu. Pripadniki gestapa so v nekaj tednih po zasedbi v Srbijo izgnali 26 škofjeloških družin. V izgnanstvu, taboriščih, zaporih in ujetništvu je med drugo svetovno vojno končalo prek 1200 Škofjeločanov. Med njim sta bila tudi zakonca Živković.

Milivoja so zaprli v taborišče za vojne ujetnike v Špitalu ob Dravi na avstrijskem Koroškem, tam je bil od 11. aprila 1941 do 8. maja 1945.

Ivanka je bila zaradi sodelovanja z osvobodilnim gibanjem zaprta v Jasenovcu, in sicer med 4. avgustom 1942 in 4. februarjem 1943. Izpustili so jo, potem ko je odslužila kazen. Okoliščine prijetja in odvedbe v ustaško taborišče niso znane. Morda je bila izgnanka in je živela v NDH ali v Srbiji.

Na seznamu internirancev iz Škofje Loke najdemo tudi Marto Živković, roj. l. 1941, ki je bila le nekaj tednov po Ivankinem zaprtju v Jasenovac deportirana v nemško taborišče Burghausen. Stara je bila komaj eno leto. Tam je bila od 1. septembra 1942 do 1. maja 1945. V Berghausnu je bilo sicer zaprtih 81 Škofjeločanov, med njimi 18 otrok, mlajših od deset let. Nismo uspeli ugotoviti, ali je bila Marta Ivankina in Milivojeva hči.

Vsi so preživeli vojno in po osvoboditvi živeli na Gorenjskem. Ivanka je umrla v Škofji Loki l. 1966. (it)

Vir: Berčič, Jugovic, str. 82, 93, 100; myheritage.com.

ŽUNIĆ (Franja) IVAN

Ivan Žunič se je rodil 25. aprila 1924 v Ladešić Dragi v današnji občini Netretić, na hrvaški strani mejne reke Kolpe, ki je bila med vojno meja med italijanskim okupacijskim ozemljem in NDH. Bil je iz velike hrvaške družine očeta Franja in matere Mare. Imel je še 5 sester in enega brata.

Ivan se je pri sedemnajstih letih pridružil partizanom. Ustaši so ga 21. junija 1942 ujeli pri poskusu pobega čez reko Kolpo na slovensko stran, potem ko je bila njegova enota izdana. Odvedli so ga v zapore v Karlovec, kjer je preživel 41 dni. Od tam so ga 1. avgusta 1942 deportirali v taborišče Jasenovac. Do božiča 1944 so ga nenehno premeščali med Staro Gradiško in Jasenovcem. Opravljal je

najrazličnejša dela: bil je raznašalec vode, delal je v t. i. »krpari«, delu krojaške delavnice, kjer so pregledovali in čistili oblačila likvidiranih taboriščnikov, več mesecev je z okovanimi nogami delal na njivah, ki so si jih ustaši prilastili po poboju domačinov, nekaj časa je bil v skladišču, dalj časa pa je bil zadolžen za čiščenje in kurjenje v dežurni sobi. Najbolj ga je prizadelo, ko je po mučenjih ribal okrvavljeni pod in ob jutrih kuril prehranske karte taboriščnikov, ki so jih ponoči ubili. Bil je priča usmrtitvam in izživljanju nad jetniki, v spominu mu je ostala tudi strahotna lakota.

Okoli novega leta 1945 so ga premestili v Lepoglavo, kjer je bil do pomladi priča postopnemu razpadu taboriščnega sistema. Nekaj dni po maši ob četrti obletnici ustanovitve NDH, 10. aprila 1945, so ga s še 250 taboriščniki strpali na vlak, namenjen v Jasenovac na likvidacijo. Na pot so šli 16. aprila. V njegovem vagonu s približno 80 jetniki, med katerimi je bil tudi Ivan Gabrič, so se odločili za pobeg; izmenjaje so z noži rahljali deske, potem pa jih ponoči izbili z nogami in med vožnjo skozi odprtino skočili z vlaka.

Ivan je po večdnevnem tavanju in skrivanju prišel do partizanov. Svobodo je dočakal kot pripadnik 34. partizanske divizije.

Po vojni je živel v Kanižarici pri Črnomlju. Zaposlil se je v bližnjem rudniku rjavega premoga in si ustvaril družino z Doro, roj. Krajač, iz Modruš Potoka na Hrvaškem. V zakonu so se jima rodile tri hčere, Vera, Darinka in Jasna. Po upokojitvi je deloval kot predsednik Krajevne skupnosti Kanižarica. Bil je dolgoletni aktivni član Taboriščnega odbora Jasenovac, ki je bil ustanovljen l. 1977 pri Zvezi združenj borcev NOB Slovenije. Predsednik tega odbora je bil Ivan Gabrič, s katerim sta skupaj pobegnila na svobodo.

Spomine na taboriščne dni je tudi zapisal. Rokopis hrani hčerka Jasna Šuštar.

Umrl je 7. avgusta 1990. Pokopan je na črnomaljskem pokopališču v Vojni vasi. (ask/it)

Viri: Borovnik, str. 68–83 in 301; Osebna izjava in arhiv Jasne Šuštar; SI AS 1238, šk. 928; SPJ, *Vprašalnik za nekdanje taboriščnike*; SI ZAL NM, ČRN 56, šk. 100, taboriščniki Črnomelj.

TABORIŠČE NA ARHIVSKIH FOTOGRAFIJAH

Izbor medvojnih in povojnih fotografij iz Jasenovca in Stare Gradiške[59]

Taborišče Jasenovac

Glavni taboriščni vhod

Glavna vhodna vrata so v taboriščni zid na zahodni strani vgradili v drugi polovici l. 1942

SPJ (FDL) 745: JSV-1082/06 FR

Vrata na žični ograji

Skozi ta vrata je vodila pot k rečnemu brodu oz. splavu, ki je vozil prek Save v Donjo Gradino, prostor množičnih likvidacij taboriščnikov.

SPJ (FSN) 745: JSV – 597/10 FR

[59] Fotografije iz fotografske monografije Đorđa Mihovilovića *Jasenovac 1941–1947* so objavljene s soglasjem avtorja in SPJ.

Taboriščno obzidje

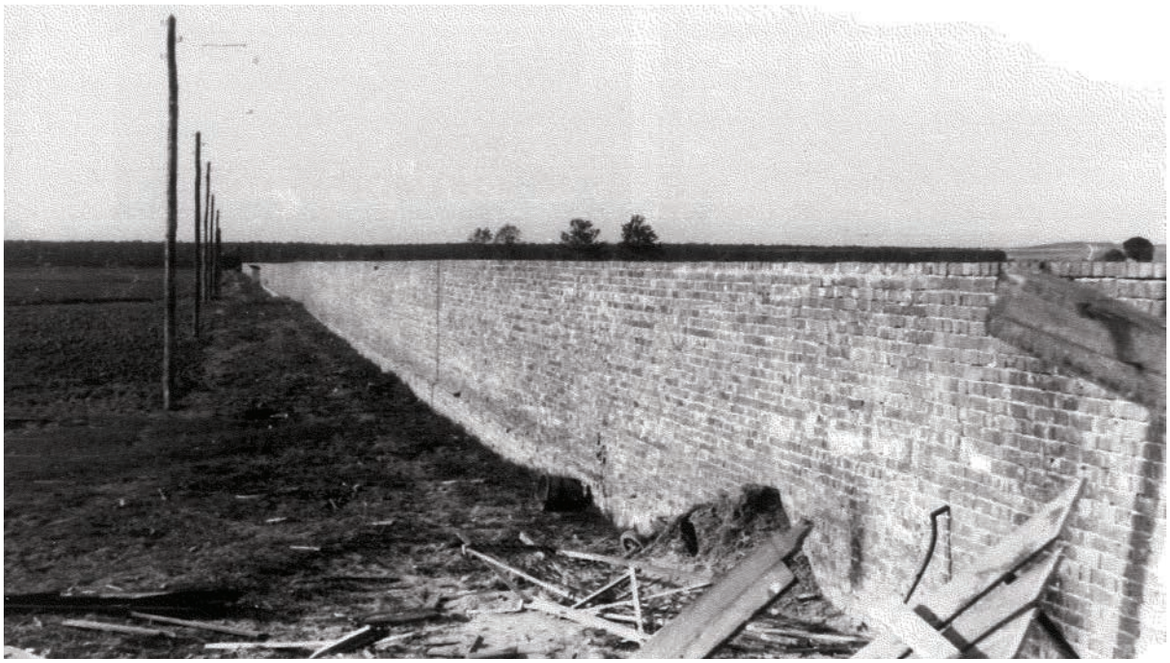

Obzidje so začeli graditi l. 1942. Do takrat je bilo taborišče obdano z žičnato ograjo. Zid je bil visok od 3 do 5 m, dolg pa 3360 m. Taborišče je opasal s treh strani, s severa, vzhoda in zahoda. Zgrajen je bil iz opeke, izdelane v taborišču. Gradili so ga taboriščniki.

SPJ (FHPM) 745: JSV-1735/16 FR

Ograja iz bodeče žice

Na južni strani taborišča je tudi po gradnji zidu ostala žičnata ograja, postavljena v dveh vrstah.

SPJ (FHPM) 745: JSV-1740/16 FR

Ciglana

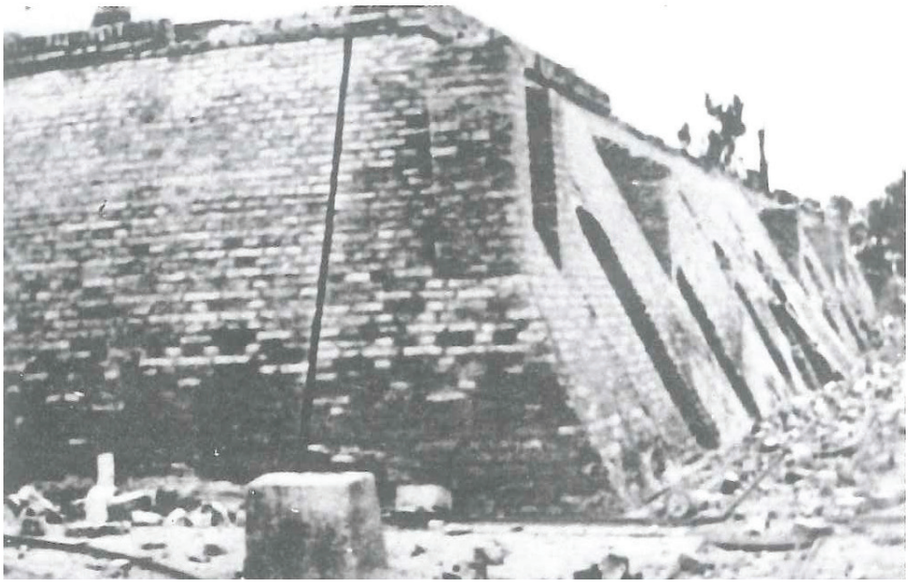

Opekarna (hrv. ciglana) je bila velika zidana enonadstropna stavba, največja v taborišču. Na fotografiji ni več prvega nadstropja in podstrešja, ki sta bila porušena ob odhodu ustašev. V opekarni so taboriščniki izdelovali opeke. Ilovico, ki so jo kopali v bližini, so morali prepeljati do taborišča, jo pregnesti in oblikovati v opeke, te pa odpeljati do okrogle peči, kjer so jo prepekli. Opekarska dela so bila med najtežjimi deli v taborišču, v delovni proces je bilo vključenih veliko taboriščnikov.

SPJ (FDL) 745: JSV-1003/06 FR

Lančara

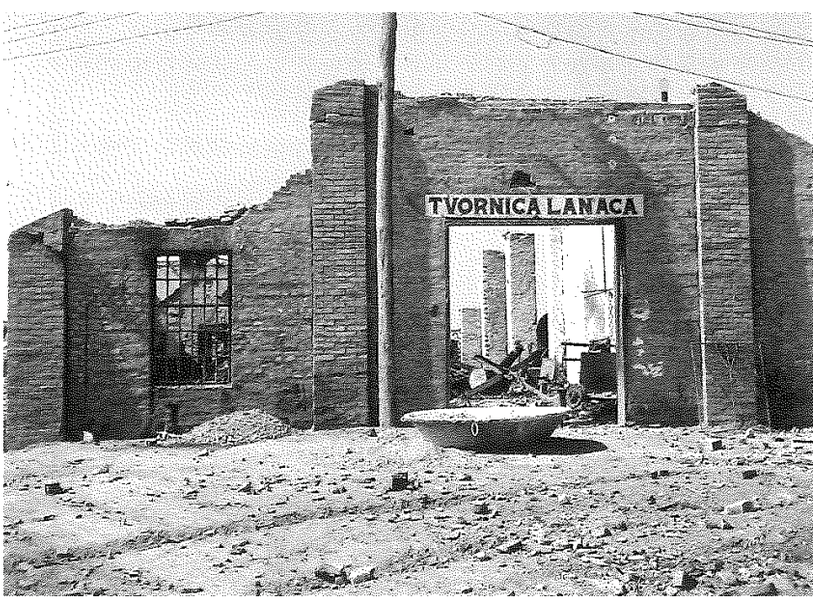

Verigarna (hrv. lančara) je bila največji obrat v taborišču III. Zgrajena je bila med dvema svetovnima vojnama za proizvodnjo verig v Kraljevini Jugoslaviji. Taboriščniki so tam izdelovali tudi orodje, jetniške okove ter ostra rezila.

Na fotografiji so ruševine verigarne, uničene v partizanskem bombardiranju 31. marca 1945.

SPJ (FHPM) 745: JSV-286/08 OF

Vzhodna vrata taborišča

Vrata v smeri vasi Košutarica so bila zgrajena kot trdnjava oz. bunker na štirih betonskih stebrih. Od tam je žičnata ograja potekala vzdolž reke Save. Skozi ta vrata je bil izveden preboj taboriščnikov 22. aprila 1945.

SPJ (FDR) 745: JSV-1762/16 FR

Opozorilna tabla Ustaške obrambe

Prepoved približevanja območju opekarne je bila napisana v nemškem jeziku.

SPJ (FHPM) 745: JSV-1752/16 OF

Vislice

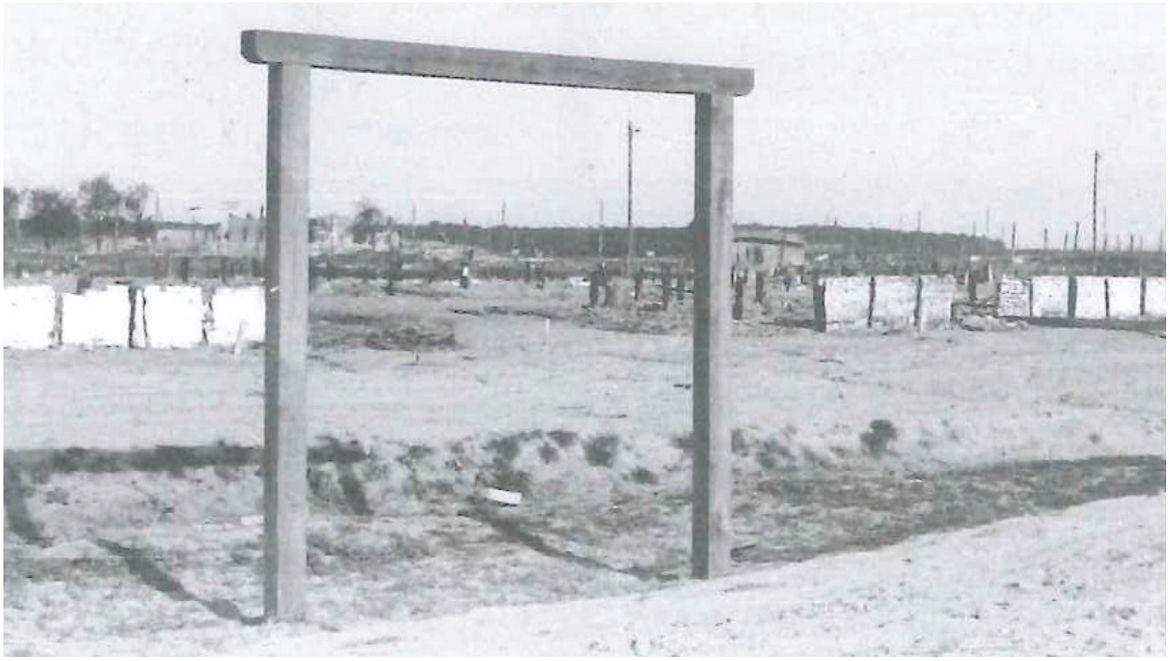

Na zbornem mestu pred barakami so stale vislice. Tam so pred očmi ostali taboriščnikov obesili številne, jetnike, med njimi Franca Orača in Marijo Sovinek.

SPJ (FDR) 745: JSV-1745/16 FR

Granik

Dvigalo ob Savi za natovarjanje in iztovarjanje blaga iz čolnov je bilo s taboriščem III povezano z ozkotirno železnico. Ta kraj se je imenoval Granik. Tam so jesen 1944 množično ubijali taboriščnike. Tja so jih privedli vklenjene v okove, jih na rečnem obrežju usmrtili z udarci in nato vrgli v Savo.

SPJ (FHPM) 745: JSV-273/08 FR

Bati za ubijanje

Po osvoboditvi so v porušenem taborišču našli različna orodja, s katerimi so ustaši ubijali taboriščnike, največ batov, macol, lesenih in železnih kladiv ter raznih palic.

SPJ (FHPM) 745: JSV-331/08 FR

Nadzorni stolp ob Savi

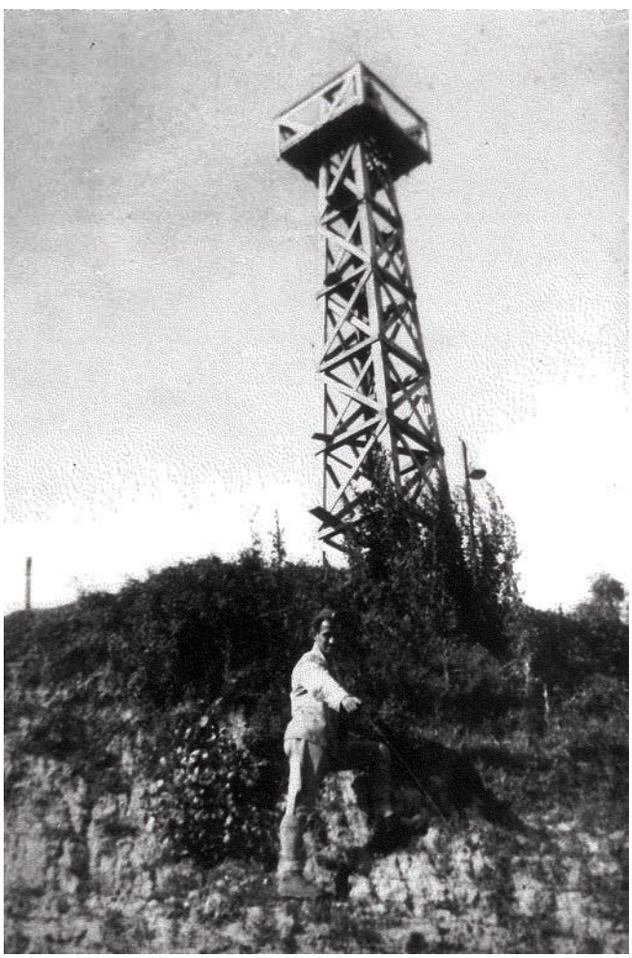

Na obali reke Save je stal visok nadzorni stolp iz lesa, s katerega so stražarji nadzorovali gibanje okoli taborišča.

SPJ (FDC) 745: JSV-1588/08 OF

Ruševine električne centrale

Staro električno centralo, ki je pred vojno zadostovala za oskrbo Jasenovca, so v obdobju delovanja taborišča nadomestili z novo. Porušena je bila l. 1945 med bombardiranjem taborišča.

SPJ (FHPM) 745: JSV-277/08 FR

Mizarska delavnica

V mizarski delavnici so delali številni slovenski jetniki, med njimi Miha Bizjak, Ferdo Bosina, Otmar Hočevar, Franc Lapuh in Franc Špicer, ki so bili v taborišču ubiti, ter Alojz Ferš, Marijan Šetinc, Karel Munda in Maks Marinšek, ki so dočakali svobodo.

SPJ (FHMBiH) 745: JSV-127/05 FR in JSV-128/05 FR

Kuhinja v ženskem taborišču

Žensko taborišče je začelo delovati junija 1942 v barakah t. i. »ekonomije«. Ko se je število taboriščnic l. 1943 povečalo, so jih preselili v enonadstropno stavbo pri taboriščni kuhinji.

SPJ (FHPBiH) 745: JSV-117/05 FR

Jasenovac, glavna ulica

Fotografija je iz l. 1945, ko so ustaši zapustili taborišče, kraj Jasenovac pa porušili.

SPJ (FSN) 745: JSV-1675/10 OF

Pot v smrt

Zadnjo skupino taboriščnic, določenih za likvidacijo, so odpeljali po tej cesti 21. aprila 1945. Ker so vedele, da gredo v smrt, so ob cesti odvrgle svoje osebne stvari.

SPJ (FHPM) 745: JSV-339/08 FR

Oblačila likvidiranih taboriščnic

Ko so po osvoboditvi maja 1945 fotografirali taborišče, so na bodeči žici še visela oblačila taboriščnic, ki so jih likvidirali mesec pred tem. Na levi je taboriščna latrina.

SPJ (FHPM) 745: JSV-1748/16 FR

Taborišče Stara Gradiška

»Kula«, zloglasni taboriščni stolp

Beseda »kula« je imela med taboriščniki strašljiv prizvok. Tako so rekli najzloglasnejši taboriščni stavbi, ki je zaradi nemogočih življenjskih razmer, lakote, žeje, mučenja in pomanjkanja postala simbol trpljenja taboriščnic in otrok. Stolp je bil zgrajen l. 1762 po vojaških načrtih, bil je enonadstropna stavba z rezervoarjem za vodo na podstrešju. Stal je znotraj utrdbe s šestmetrskim obzidjem, na katerega so dogradili nadkriti stražarnici.

SPJ (FDL) 745: JSV-932/06 FR

Glavni vhod v taborišče

Glavni vhod v taborišče je bil na severni strani utrdbe. Na obzidju je bilo več nadzornih stolpov.

SPJ (FDL) 745: JSV-1063/06 FR

Utrdba z južne strani

Na južni strani obzidja so bila še ena železna vrata, ob cesti proti okoliškim vasem, proti Savi. Na vzhodni strani je skozi majhna vrata vodila pot do taboriščnega pokopališča.

SPJ F-536 JUSPJ (FHPM) 745:JSV-407 / 09 FR

Notranjost celice v prvem nadstropju stolpa

Jetniško življenje v stolpu so izkusile številne slovenske taboriščnice; tam sta bili zaprti tudi Emilija Draušnik s sinovoma Georgom in Tedijem ter Ankica Padežanin s sinom Mirom.

SPJ (FDL) 745: JSV-401/09 FR

Ustaška bolnišnica

Kletni prostori bolnišnice so bili prizorišče mučenja in trpinčenja jetnikov, zaradi česar so ji zaporniki rekli hotel Gagro, po taboriščnem poveljniku Nikoli Gagru. Prvo nadstropje je bilo namenjeno »posebnim« zapornikom, intelektualcem in prostozidarjem. Tam so bili mdr. zaprti Andrija Hebrang, Karlo Kovačič in Fran Zavrnik.

SPJ (FDL) 745: JSV-1301/08 FR

Taboriščni mrliški voz

Leseni voz, s katerim so trupla umrlih in ubitih prevažali do grobišč ob Savi.

SPJ (FHPM) 745: JSV-412/09FR

VIRI, LITERATURA IN OKRAJŠAVE

Arhivski viri

Spomen područje Jasenovac (SPJ)

Poimenski seznam žrtev koncentracijskega taborišča Jasenovac 1941–1945.

Seznam pomiloščenih.

Seznam taboriščnikov po podatkih mestne organizacije Zveze borcev NOB Zagreba (SUBNOR), arhivske kopije, A-SPJ-K41.

Vprašalnik za nekdanje taboriščnike Jasenovca in Stare Gradiške.

Hrvatski državni arhiv (HDA)

Fond 511, dokumenti iz projekta *Dotrščina (Zagrepčani – revolucionari, antifašisti i žrtve fašističkog terora, poginuli u NOB-u ili ustaškim logorima)*.

Fond 259, ROZ, *policijski dosjeji Policijske uprave Mesta Zagreb 1941–1945 (Redarstvena oblast za grad Zagreb, ROZ)*.

Fond 1549, *dokumenti upravnih in vojnih oblasti NDH in NOB*.

Hrvatski povijesni muzej (HPM)

Fototeka, *HPM R–6314*.

Muzej narodne osvoboditve Maribor (MNOM)

Kartoteke žrtev II. svetovne vojne.

Transportne listine izgnancev 1941.

Arhiv Republike Slovenije (SI AS)

Fond 1238, Republiški odbor ZZB NOV Slovenije: šk. 928 (mapa Taborišče Jasenovac in Stara Gradiška, gradivo taboriščnega odbora 1969–1999, delni seznami taboriščnikov) in *šk. 923* (Razno).

Zgodovinski arhiv Ljubljana, enota Novo mesto (SI ZAL NM)

Fond ČRN 56, OO ZZB NOV Črnomelj, šk. 100 (taboriščniki 1941–1945).

Fond MET 44, OO ZZB NOV Metlika, šk. 34 in 36 (podatki o žrtvah in življenjepisi).

Arhiv Republike Srpske, Banja Luka (ARS)

Pisna izjava Simeune Bajić, 14. 4. 1976, št. ABK–209– MG–VI/175.

Historijski arhiv Sarajevo (HAS)

Fond Ž-330, šk. 408 Personalni dosjeji (Stanislav Ocepek, Anton Žagovec).

Arhiv Slovenskega doma Zagreb (ASDZ)

Knjige članov.

Zapisniki sej skupščine, upravnih odborov in različnih organov društva.

Osebni arhivi

Kramar, Slavko Alojz iz Zagreba, avtor knjige, mdr.:

arhiv družine Kramar; Dopisa SPJ avtorju, *Ubiti slovenski duhovniki* (5 - 67/017), 19. 11. 2007, in *Seznam slovenskih žrtev taborišča Jasenovac (*19 - 50/14), 10. 9. 2014.

Mihovilović, Đorđe, višji kustos SPJ:

novi podatki in biografije posameznih taboriščnikov.

Perše, Josip iz Velike Gorice, mdr.:

Dnevniki I – 1933/35, II – 1935, III – 1938/41, IV – 1937 in VI – 1938 (rokopisi).

Pršina, Marko iz Dolenjskih Toplic:

podatki in gradiva o rodbini Henigman.

Svet slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb, zanj Agata Klinar Medaković:

korespondenca z upravo Mesta Banjaluka, upravo Mestnega pokopališča Mirogoj Zagreb, muzejskimi zbirkami in arhivi.

Šuštar, Jasna iz Črnomlja:

Spomini Ivana Žunića na življenje v taborišču, rokopis.

Tkalčec, Olga iz Zagreba, mdr.:

Službeni glasnik gradskog narodnog odbora u Zagrebu, št. 40, 4. 10. 1948, zapisnik Kotarskega sodišča Zagreb o Kumovem delovanju, 10. 11. 1948.

Korespondenco s potomci posameznih taboriščnikov (ustni viri) hranita avtor in urednica.

Monografije

1. Amulić Buca, Marijana, Huber, Čedomil (1980): *Otpor u logoru Stara Gradiška*, Jasenovac.
2. Apih, Jure (2019): *Rdečega mlina blues*, Ljubljana.
3. Baković, Anto (2007): *Hrvatski martirologij XX. stoljeća 1: Svećenici-mučenici Crkve u Hrvata,* Zagreb.
4. Banda, Milica (1979): *Spomenici revolucije općine Karlovac: vodić*, Karlovac.
5. Batelja, Juraj (2018): *Blaženi Stepinac i prognani slovenski svećenici u drugom svjetskom ratu,* Zagreb.
6. Borovnik, Jernej-Bartol (1998): *Spomini Slovencev na Jasenovac, Staro Gradiško in Lepoglavo, Šentjur*.
7. Božić, Vlado, Malinar, Hrvoje (2013): *Razvoj speleološke opreme i tehnike*, Zagreb.
8. Budisavljević, Borislav, Budisavljević, Jelena (2018): Atlas 37 grana Rodoslova Budisavljevića, Novi Sad.
9. Buljan, Alojz, Horvat, Franjo (2006): *Žrtve drugog svjetskog rata i poraća na području Novske, Jasenovca, Lipovljana, Banove Jaruge i Lonje*, druga, dopolnjena in popravljena izdaja, Novska.
10. Ciliga, Ante (2011), *Jasenovac-ljudi pred licem smrti, uspomene iz logora,* Zagreb.
11. Čovanski Mila, Golubović Zvonimir, Kumanov Živan (1976): Novi Sad u ratu i revoluciji, 1941–1945, knjiga I., Novi Sad.
12. Deverić, Mišo, Fumić, Ivan (2008): *Hrvatska u logorima: 1941. - 1945.*, Zagreb.
13. DiRicchardi-Muzga, Rinaldo (2011): *Tudi bog je umaknil svoj pogled od Ciganov/Romov* : *Naci holokausta, Berša bibahtalipe Romenghere*, Ljubljana.

14. *Dolenjske Toplice v odsevu časa* : znanstvena monografija ob 800-letnici prve omembe Dolenjskih Toplic v zgodovinskih virih (2015), avtorji: Robert Peskar, Marko Pršina, Dejan Gorše, Phil Mason, Janez Bogataj; Dolenjske Toplice.

15. Dubravica, Branko, Marković, Marina (2010), *Lepoglava 1921. – 1945.,* Zagreb, Lepoglava.

16. *Elektroslavonija Osijek 1926–1976* (1976), Osijek. Pridobljeno s https://hro-cigre.hr/wp-content/uploads/2021/03/Monografija_Elektroslavonija_1976.pdf.

17. Ferenc, Mitja (2005a), *Kočevska, pusta in prazna; Nemško jezikovno območje na Kočevskem po odselitvi Nemcev*; Ljubljana.

18. Ferenc, Mitja (2005b), *Muzej slovenskih izgnancev v Brestanici*, Društvo izgnancev Slovenije 1941–1945, Ljubljana.

19. Goldstein, Ivo (2018), *Jasenovac*, Zagreb.

20. Huber, Čedomil (1977), *Bio sam zatočenik logora Jasenovac*, Jasenovac.

21. Ivezić, Mladen (2003), *Jasenovac – brojke,* Zagreb.

22. Jakovljević, Ilija (1999), *Konclogor na Savi,* Zagreb.

23. Jelić, Ivan (1986), *Tragedija u Kerestincu : Zagrebačko ljeto 1941*, Zagreb.

24. Jerman, Silvin (2012), *Slovenci Karlovcu, Karlovac Slovencima : 1579.-2009.*, Karlovec.

25. Jerman, Silvin, Todorovski, Ilinka (1999), *Slovenski dom 1929–1999*, Zagreb.

26. Karakaš Obradov, Marica (2014), *Novi mozaici nacija u „novim poredcima*“, Zagreb.

27. Kožul, Stjepan (2009), *Svjedoci vjere na tlu Požeške biskupije*, Požega.

28. Kramar, A. Slavko (2017), *Slovenski izgnanci v Neodvisni državi Hrvaški*, Zagreb.

29. Kranjc F. Marijan, Kos Orel, Silvana (2011): *Legendarni slovenski obveščevalci*: slovenski vojaški obveščevalci in protiobveščevalci: 1919–1991; Maribor.

30. Kržišnik , Vera (2007), Slovenci v Bosni in Hercegovini skozi pričevanja, spomine in literarne podobe, 1831–2007; Ljubljana.

31. Mataušić, Nataša (2003), *Jasenovac 1941 – 1945, logor smrti i radni logor,* Jasenovac

32. Mihovilović, Đorđe (2013), Ćelija smrti, Jasenovac.

33. Mihovilović, Đorđe (2015), *Priča o Tediju*, Jasenovac.

34. Mihovilović, Đorđe (2016), *Jasenovac 1945 - 1947*, fotomonografija, Jasenovac.

35. Mihovilović, Đorđe (2017), Željezničari u koncentracijskom logoru Jasenovac I, Jasenovac.

36. Mihovilović, Đorđe (2018), Željezničari u koncentracijskom logoru Jasenovac II, Jasenovac.

37. Mihovilović, Đorđe, Šimunković, Mario (2021): Zaprešićki kraj i koncentracijski logor Jasenovac, Jasenovac.

38. Mikuž, Metod (1967), *Oris partizanske sanitete na Slovenskem*, Ljubljana.

39. Miletić, Antun (2011), *Ubijeni u Koncentracionom logoru Jasenovac : 1941-1945 : holokaust, genocid i ratni zločini*, Jagodina.

40. Miletić, Antun (1986), *Koncentracioni logor Jasenovac*, *I in II*, Beograd.

41. Miletić, Antun (1987), *Koncentracioni logor Jasenovac*, *III*, Beograd.

42. Miliša, Đorđe (1945), *U mučilištu – paklu Jasenovac*, Zagreb.

43. Miller, Erwin (2004), *Izabran za umiranje*, Zagreb.

44. Motl, Dejan, Mihovilović, Đorđe (2015)*, Zaboravljeni, knjiga o posljednjim jasenovačkim logorašima*, Jasenovac, Zagreb.

45. Nikolić, Nikola (1969), *Taborišče smrti Jasenovac*, Ljubljana; seznam Slovencev v Jasenovcu sestavil Stane Kumar, str. 387–399.

46. Nikolić, Nikola (1975), *Jasenovački logor smrti*, Sarajevo.

47. Okupacija dela slovenske zemlje s strani Neodvisne države Hrvaške v času med letom 1941 in 1945, arhivski dokumenti o dogajanju na in ob okupiranem ozemlju (2011), zbral in uredil Peter Pavel Klasinc, Ljubljana.

48. Peršen, Mirko (1990), *Ustaški logori*, Zagreb.

49. Piskavica, Refik (1974), *SKOJ u Brčkom – 1941.-1942.*, Brčko.

50. Redžić, Asja (2016), *Amalija*, *biografija Ane Lebeničnik*, Tuzla.

51. Riffer, Milko (1946) in (2011), *Grad mrtvih: Jasenovac 1943*, Zagreb.

52. Siter, Daniel (2021), *Rogaška Slatina pod kljukastim križem: zdravilišče med okupacijo 1941–1945,* Ljubljana.

53. Sunajko, Stevo (1971), *Sodelovanje slovenskih in hrvaških narodnoosvobodilnih enot 1941–1945*, Ljubljana.

54. Šega, Anton (2017), *Gotenica in njeni ljudje*, Kočevje.

55. Šibl, Ivan (1967), *Zagreb tisuću devetsto četrdeset prve*, Zagreb.

56. Šimunković, Mario (2019): *Naslijeđe revolucije – Vodič kroz spomen obilježja posvećena Narodnooslobodilačkoj borbi u zaprešićkom kraju*, Zaprešič.

57. Škiljan, Filip (2019), *Fran Zavrnik*, Zagreb.

58. Škiljan, Filip, (2009), *Politički zatvorenici u logoru Jasenovac i Stara Gradiška*, Zagreb.

59. Škvorčević, Antun (2008), *Gostoprimstvo Katoličke crkve prognanim slovenskim svećenicima u Požegi (1941. – 1945.)*, Požega.

60. Šostar, Zlatko (2008): *Male priče iz Velike Gorice*, Velika Gorica.

61. Švajncer, Janez J. (2017): *Partizanska spomenica 1941 – seznam nosilcev*, Vojni muzej Logatec.

62. Toš, Marjan (2001): *Trojiška kronika*, Sveta Trojica.

63. Trikić, Savo, Repajić, Dušan (1982): *Proleterski bataljon Bosanske krajine*, Beograd.

64. Vukić, Igor (2018): *Radni logor Jasenovac*, Zagreb.

65. Vukić, Igor (2019): *Jasenovac iz dana u dan* : *kronologija*, Zagreb.

66. Vukić, Igor (2019a): *Labour Camp Jasenovac,* Lulu.com.

Zborniki

1. Adamič Papež, Vera in drugi (2009): *Od prednikov do potomcev: Slovenci v Slatini in Banjaluki 1923–2008/Od predaka do potomaka: Slovenci u Slatini i Banjaluci 1923-2008*, Banjaluka.

2. Kržišnik, Vera (ur.) in drugi (1995): *Slovenci v Hrvaški*, zbornik skupine avtorjev, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

3. Kozara u narodnooslobodilačkom ratu: zapisi i sjećanja, knjiga 3 (1971), ur. Milorad Vignjević, Beograd.

4. Medicinska fakulteta Ljubljana 1919–1943 (2012), katalog ob razstavi 2012–2013, ur. Jože Ciperle, Ljubljana.

5. Mejni kamni, bodeča žica, stražni stolpi in minska polja : življenje ob okupacijskih mejah v Sloveniji, 1941–1945 (2019), Univerza v Ljubljani, Znanstvena založba Filozofske fakultete. Avtorji: Ajlec, Kornelija, Mikša, Peter, Repe, Božo, Zorn, Matija. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/340249791_Mejni_kamni_bodeca_zica_strazni_stolpi_in_minska_polja_zivljenje_ob_okupacijskih_mejah_v_Sloveniji_1941-1945.

6. *Otrgnuti od zaborava : prosvjetni radnici Bosne i Hercegovine poginuli u narodnooslobodilačkom ratu i kao žrtve fašističkog terora,* (1983), ur. Gavrilo Subotić, Sarajevo.

7. *Palme mučeništva: ubiti in pomorjeni slovenski duhovniki, redovniki in bogoslovci in nekateri verni laiki* (1994), ur. Anton Pust, Zdravko Reven in Božidar Slapšak, Celje.

8. *Revolucionarni omladinski pokret u Zagrebu 1941-1945: Zbornik povijesnih pregleda i sječanja, II. (1984),* ur. Ladislav Grakalić in drugi; Zagreb.

9. *Slovenski izgnanci in begunci 1941–1945, umrli v izgnanstvu in begunstvu med drugo svetovno vojno* (2013), ur. Zdenka Kaplan, Ljubljana.

10. *Spomen knjiga poginulih tuzlanskih boraca NOR-a i žrtava fašističkog terora 1941-1945 (2007), ur. Mirsad Bakalović, Tuzla.*

11. *Zavičajnici grada Osijeka: 1901.-1946.* (2003), Izvori za povijest Osijeka i Hrvatske, knj. XV, ur. Sršan, Stjepan in Matić, Vilim, Osijek.

12. *Zavičajnici grada Vinkovaca: 1909.-1945.* (2011), Gradivo za povijest Vukovarsko- srijemske županije, knj. III, prepisal in priredil Prutki, Stjepan, Vukovar.

Znanstveni in drugi izvirni članki

1. Arčnik, Maja in drugi (1998): *Izgnanci iz Lovrenca na Pohorju*, raziskovalna naloga učencev OŠ Lovrenc na Pohorju. Pridobljeno s https://www.kamra.si/images/mmelementi/dokumenti/2153_199803059.pdf.

1. Berčič, Janko, Jugovic, Ludvik (zbrala) (1969): *Seznam žrtev fašističnega nasilja v Loški občini*, v: Loški razgledi, letnik 16, št. 1, str. 68–101.

2. Bjelić, Miodrag (1947), *Sabirni logor u Slavonskoj Požegi 1941*, v: Zbornik 5, Historijski institut Đakovo.

3. Boban, Branka (2012), *Vojno-obavještajni rad dr. Karla Radoničića i grupe domobranskih mornaričkih časnika za NOP i veza s I. S. (1943. - 1944.)*, v: Radovi - Zavod za hrvatsku povijest Zagreb. št. 44, 347–381.

4. Borić, Miha (2005), *Jasenovška tragedija v režiji Anteja Pavelića*, diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, FDV. Pridobljeno s http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Boric-Miha.PDF.

5. Botica, Dubravka, Požar, Dijana (2013), *Dvorac Brezovica – razdoblja gradnje i opremanja*, v: Peristil, 1. 7. 2013, 56/2013, str. 237–246.

6. Čoderl, Jerneja (2018): *Franjo Pahernik in gozdovi Pahernikove ustanove*, v: *Gozdarski vestnik*, letnik 76, št. 10, str. 422–426.

7. Demšar, Vinko (1975): *Žrtve narodnoosvobodilne vojne iz občine Škofja Loka*, v: Loški razgledi, letnik 22, št. 1., str. 175–212.

8. Deželak Barič, Vida (2014): *Posledice vojnega nasilja, smrtne žrtve druge svetovne vojne in zaradi nje na Slovenskem*, v: *Nasilje vojnih in povojnih dni*, ur. Nevenka Troha, Inštitut za novejšo zgodovino, v: Vpogledi 8, str. 11–46.

9. Drnovšek, Marjan in Kalc, Aleksej (2014): *Poklicne migracije Slovencev v jugoslovanskem prostoru med svetovnima vojnama,* v: Priseljevanje in društveno delovanje Slovencev v drugih delih jugoslovanskega prostora, Ljubljana: zgodovinski oris in sedanjost; ZRC SAZU, str. 91 –118.

10. Govekar, Vinko (1968): *Kronistični zapis o Žireh in Žirovcih med osvobodilnim bojem in ljudsko revolucijo* (III), v: Loški razgledi, letnik 15, št. 1, str. 11–38.

11. Josipovič, Damir (2014): *Slovenci na Balkanu skozi moderne popise prebivalstva 1880–2012*, v: Priseljevanje in društveno delovanje Slovencev v drugih delih jugoslovanskega prostora, Ljubljana, ZRC SAZU, str. 67–90.

12. Karakaš Obradov, Marica (2011): *Dobrovoljna i prisilna preseljenja u Hrvatskoj tijekom Drugog svjetskog rata i poraća*; doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji. Pridobljeno s https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:669925.

13. Karakaš Obradov, Marica (2012): *Migracije Slovencev na hrvaško območje v drugi svetovni vojni (izseljevanje in izgnanstvo*), v: Prispevki za novejšo zgodovino, letnik 52, št. 2, str. 139–174.

14. Kevo, Mario (2003), *Počeci logora Jasenovac, v*: Scrinia slavonica : Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, zvezek 3/2003, str. 471–499.

15. Kevo, Mario (2009): *Kretanje broja zatočenica ženskog dijela logora Stara Gradiška, svibanj – prosinac 1944*, I., v: Scrinia slavonica : Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, zvezek 9/2009, str. 523–592.

16. Kevo, Mario (2010): *Kretanje broja zatočenica ženskog dijela logora Stara Gradiška, svibanj – prosinac 1944*, II., v: Scrinia slavonica : Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, zvezek 10/2010, str. 595–648.

17. Kolar Dimitrijević, Mira (1981): *Rudnik željezne rude Ljubija za vrijeme okupacije, v:* Kozara u NOB-u i socijalističkoj revoluciji, Prijedor, str. 363–377.

18. Korpič, Nevenka (2018): *Zgodovina Žigrove slaščičarne v Ormožu*, v: Zgodovinski zapisi, št. 15, str. 77–82.

19. Kovačić, Davor (2003): *Iskapanja na prostoru koncentracijskog logora Stara Gradiška neposredno poslije završetka Drugog svjetskog rata i procjene broja žrtava*; v: Scrinia slavonica : Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, zvezek 3/2003, str. 500–520.

20. Kresnik, Zdenka (2007): *Približevanje in začetek druge svetovne vojne v Ormožu*, v: Zgodovinski zapisi, letnik 4, št. 1, str. 46–57.

21. Kržišnik Bukić, Vera (1992): *O Slovencih na območju Jugoslavije izven Slovenije po popisih prebivalstva 1921–1991*, v: Razprave in gradivo – Inštitut za narodnostna vprašanja, št 26–27, str. 172–199.

22. Mihovilović, Đorđe (2013): *Sjećanje na Anđelu Heder/Remembering Anđela Heder*, katalog k razstavi SPJ Jasenovac, Jasenovac.

23. Mrgole, Tjaša (1988): *Vojna škoda na območju Ormoža*, v: Ormož skozi stoletja III, ur. Klasinc, Peter Pavel, občina Ormož, str. 265–291.

24. Turnšek, Anica (1984): *Ilegalan rad iseljenih Slovenaca*, v: Zbornik sjećanja: Zagreb 1941–1945, zv. 4, ur. Lutvo Ahmetović in dr., Zagreb, str. 210–225.

25. Pajović, Andrea (2017), *Usmena predaja ravnogorskog kraja*, diplomsko delo, Univerza na Reki, Filozofska fakulteta. Pridobljeno s https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:906743.

26. Polajžar, Martina (2014): *Mariborske gimnazije*, diplomsko delo, Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta. Pridobljeno s https://core.ac.uk/download/pdf/67579568.pdf.

27. Rantaša, Anton (1950): *Jasenovac*, v: Nova pot, glasilo Cirilmetodijskega društva katoliških duhovnikov LRS, letnik II., št. 4 in 5, str. 121–127 in 158–164.

28. Riman, Barbara (2016): *Delovanje Slovencev v Osijeku med drugo svetovno vojno,* v: Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja, 77/2016, str. 137–154.

29. Rošer, Irena (2004): *Kraj bivanja in socialna struktura Slovencev v Bosni in Hercegovini po podatkih ljudskega štetja iz let 1921 in 1948*, v: Razprave in gradivo – Inštitut za narodnostna vprašanja, št. 44, str. 202–213.

30. Siter, Daniel (2019): *Rogaška Slatina v obdobju nemške okupacije (1941–1945)*, magistrsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta. Pridobljeno s https://repozitorij.uni-lj.si/IzpisGradiva.php?id=112813.

31. Škerl, France (1952): *Nacistične deportacije Slovencev v letu 1941*, v: Zgodovinski časopis (Kosov zbornik), letnik 6-7, leto 1952–1953; str. 768–797.

32. Šorn, Vladimir (1958): *Jugoslovanska industrija papirja do osvoboditve*, Zgodovinski časopis, 12/1958, str. 151–241.

33. Trop, Vladimir (2019): *Ormož(ani) in 2. svetovna vojna*, v: Zgodovinski zapisi, št. 16, str. 75–108.

34. Trop, Vladimir (2020): *Ormož 1941–1945*, v: Zgodovinski zapisi, št. 17, str. 27–57.

35. Zalar, Vita (2015): *Romi in Sinti na Slovenskem med drugo svetovno vojno*, diplomsko delo, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

36. Žarić, Slobodan (1988): *Aktivnost organizacija KP Hrvatske na području kotara Sisak u toku 1941. i 1942. godine*, v: Povijesni prilozi, 7 (1) 1988, str. 137–162.

Časopisni in spletni članki

1. Ajd, Tomaž: *Iz sirotišnice so odhajali s solzami v očeh*, 2. 3. 2019; https://www.seniorji.info/si/aktualno/iz-sirotisnice-so-odhajali-s-solzami-v-oceh-6667191.

2. Banja Luka: Umro novinar Slavko Podgorelec, 7. 1. 2015; https://www.slobodnaevropa.org/a/26781436.html.

3. Božić, Aleksandar: *Izuzetno otkriće 2000 fotografskih negativa kroničara Velike Gorice*, 28. 10. 2021; http://glasnik-turopolja.com/izuzetno-otkrice-2000-fotografskih-negativa-kronicara-velike-gorice/.

4. Bakić, Marin: *Mirko Butković: Karlovac treba biti zahvalan Slovencima*, www.aktivirajkarlovac.net, 4. 10. 2015.

5. Bartulović, Lidija: *Profesori i učenici – revolucionari i ratnici*, Orfej, maj 1983, str. 4; http://www.gimnazijabanjaluka.org/documents/orfej/orf48.pdf.

6. Butković, Mirko: *Obitelj Jakil i Karlovac: Gospodarski procvat na slovenskom kamenu temeljcu*, Novi odmev, 60/2016.

7. Cimerman, Vasja: *Slavko Kobal*, Naše vezi, glasilo ZVDI, št. 62; marec 2015, str. 10.

8. Dvojni življenjski praznik g. Vinka Zoriča, Jutro, 21. 1. 1942.

9. Evropa se spominja žrtev nacističnega genocida nad Romi, www.rtvslo.si, 2. 8. 2001.

10. Fabac, Biserka: *Banija*, www.kafotka.net/3842, zajem 18. 11. 2021.

11. Fabac, Biserka: *Gostionica i prenoćište ‚K veselom Hrvatu', Banija 14*, https://www.kafotka.net/4384, zajem 18. 11. 2021.

12. Fabac, Biserka: *Tomislavova ulica – Markezijeva*, https://www.kafotka.net/3099, zajem 30. 12. 2021.

13. Gabrič, Ivan: *Če bi zidovi govorili …* ; TV 15, VI, 21. 5. 1968, št. 20.

14. Goldstein, Ivo: *Mučenje, umiranje i smrt u Jasenovcu (10)*, 4. 5. 2020; https://www.autograf.hr/mucenje-umiranje-i-smrt-u-jasenovcu-10/.

15. *Glavna godišnja skupština Sokolske župe Karlovac,* Sokolski glasnik, 12. 3. 1938, str. 3.

16. Gumilar, Nino: *Dr. Anica Rotdajč, ob stoletnici rojstva, 1912–1944*, Občina Grad, informativno glasilo, leto 13, št. 34, avgust 1912.

17. Hafner, Gema: *Na pragu svobode*; TV 15, VI, 21. 5. 1968, št. 20.

18. Hafner, Gema: *Prikaz literarne dejavnosti*; Locutio, https://www.locutio.si/index.php?no=116&clanek=3747.

19. Hrastar A., Mateja: *Vlatko Zimmer, slikar iz Tuzle: Izvira iz prave habsburške mešanice,* Dnevnik, 7. 4. 2019.

20. *Izpremembe v trg. registr,* Slovenec, 19. 8. 1927.

21. *Iz Slovenije*, Glas zaveznikov, Trst, št. 45, 10. 8. 1945.

22. *Javljaju iz Kamnika*, Sokolski glasnik, 6. 1. 1939.

23. Jerman, Silvin: *Slovensko društvo v Karlovcu pred 2. svetovno vojno*, Novi odmev, št. 26, junij 2005, str. 21.

24. *Jernej Borovnik: Mama me je zadolžila, da napišem knjigo* (zapis in video), https://kozjansko.info/2010/11/jernej-borovnik-mama-me-je-zadolzila-da-napisem-knjigo/.

25. Kirschenheuter, Edi: *Obilazak antifašističkih spomen obilježja*, 22. 6. 2021, https://www.radiosamobor.hr/2021/06/22/obilazak-antifasistickih-spomen-obiljezja.

26. Kobal, Maks: *Upor v genih družine Kobal,* Novice občine Duplek, letnik 25, št. 2, junij 2020, str. 17–18.

27. Koblar, Stanislav: *Amalija Lebeničnik, prezrta slovenska junakinja,* Dnevnik, 7. 3. 2020.

28. Kocutar, Stane: *Najprej v Srbijo in nato v Sibirijo*, Sledi časa, Prvi program Radia Slovenija, 30. 5. 2021, https://radioprvi.rtvslo.si/2021/05/sledi-casa-257/.

29. Kranjc, Marijan F.: *TIGR – abc seznam članov in podpornikov tajne protifašistične in revolucionarne organizacije na Primorskem*, www. vojastvo-military.si/zanimivosti, 15. 3. 2017.

30. Krebelj, Leopold: *Prvi bataljon Istrskega odreda*, 23. del, Primorski dnevnik, 6. 1. 1971, str. 5.

31. Krefl, Janko: *Na Savinjske Alpe!*, Planinski vestnik. l. 1923, št. 5, str. 74–77.

32. *Maša za žrtve v taborišču Jasenovac*, Družina, Ljubljana, št. 18/2017.

33. Mazij, Lojze: *Presedlali smo na kolesa,* Bloški korak, april 2021, str. 13.

34. Mihelič, Janez: *France (Franjo) Pirc (1899–1945), 1. del*, Suhorobar, št. 118, maj–junij 2019, str. 9–10.

35. Mihelič, Janez: *France (Franjo) Pirc (1899–1945), 2. del*, Suhorobar, št. 119, julij–avgust 2019, str. 10–11.

36. *Napredovanje pri vojni mornarici*, Nova doba, 4. 7. 1930, str. 2.

37. *Obvestilo o poroki,* Slovenec, 24. 2. 1924.

38. *Odana počast žrtvama ustaškog logora u Lepoglavi*, www.lepoglava.hr, 30. 4. 2021.

39. *Odlikovanci Planinske zveze Jugoslavije*, Planinski vestnik, št. 8, 1963, str. 414–415.

40. *Odšli so: Marjan Viktor Pistotnik*, Šaleški upornik, 1. 2. 2012, str. 7.

41. *Osebne zadeve*, Učiteljski tovariš, 23. 11. 1933.

42. *Osmrtnica, dr. Jože Verlič*, Delo, 1983, str. 11.

43. *Osobe posebno zaslužne za razvitak Ingre,* Građevinar, letnik 55, št. 11, l. 2003, str. 663.

44. Palir Rado: *V spomin: Ivan Gabrič*, NT & RC, št. 4, 13.–14. januar 2006, str. 21.

45. Petričević Jozo: *Naši ilegalci v uniformah NDH*, časopisni podlistek, Delo, 23. 1 do 3. 2. 1964.

46. Planinski popotnik, glasilo Planinskega društva Šoštanj, 7. 1. 2004, str. 7.

47. *Poizvedbe*, Nova pot: vestnik OF celjskega okrožja, 23. 6.1945, str. 8.

48. Razbornik Pepca: *Pismo*, List občine Šoštanj, 24. 8. 1995, str. 7.

49. Smučarski klub Bloke, Jutro, 6. 12. 1932, str. 7.

50. Sarač Kenan: *Historija Foče: Katolička crkva u Foči,* www.focanskidani.wordpress.com, 25. 2. 2017.

51. Starešinič Ana: *König, Školnik in Kravs,* www.preloka.si/rss/290-konig-skolnik-in-kravs.html, 2. 12. 2014.

52. Svenšek Anamarija: *Pet slovenskih vasi, ki so 2. svetovno vojno preživele pod NDH-jem,* www.rtvslo.si, 27. 9. 2019.

53. Šikovec Luncer Olga: *Živa legenda Dinko Podgornik*, Novi odmev, Zagreb, št. 8/1999, str. 21.

54. Šrimpf Franci: *Gema Hafner*, Večer, 20. 2. 1996.

55. Štavljanin, Dragan: *Ivo Goldstein: Istinu o Jasenovcu zna svatko tko želi*, 30. 4. 2018, www.slobodnaevropa.org.

56. Štefanec, Tone: *Različni, v vojnem času enotni*, Ovtarjeve novice, št. 3, 27. 3. 2015, str. 2. Pridobljeno s https://www.rasg.si/images/Ovtarjeve_novice/LETO_2015/Ovtar_032015.pdf.

57. Štefanec, Franček: *Po knjige za Narodni dom kar h generalu Maistru*, Večer, 28. 6. 2006.

58. Telatko, Marijan (Martel), *V objemu groze in strahu, Iz neobjavljenih zapiskov iz taborišča Jasenovac*, TV 15, št. 23, 11. 6. 1968.

59. Tomc Lamut, Vesna: *Tigrovec Karlo/Dragotin Godnič (1909–1942)*, Primorski rodoljub, št. 36, 1/2023, str. 4–11.

60. Umrli člani Društva izgnancev Slovenije, Vestnik DIS, št. 95, str. 10. Pridobljeno s https://www.drustvo-izgnancev.si/media/pdf/vestnik/vestnik_95.pdf.

61. V spomin, Marjan Oblak, Zbor občanov, Ljubljana, št. 16/1982.

62. Voljč, Branko: *Spomini slovenskega izgnanca na leto 1941*, IV. del, v: Tednik, 22. 8. 1996, str. 7.

63. Žikić, Biljana: *Dana Budisavljević: ‚Brez ljudi, kot je Diana, človeštva že zdavnaj ne bi bilo.‘*, www.rtvslo.si, 30. 7. 2019.

64. Župna crkva svetog Franje Asiškog, www.ais-ba.org/monografija-italija/76/#en.

65. + Rafko Salmič in osmrtnica, Slovenec, 21. 12. 1930, str. 7 in 24.

Spletni viri

https://billiongraves.com/

https://drevo.uocepek.si/

Iskalnik po družinskem drevesu Občine Zagorje ob Savi

https://data.matricula-online.eu/sl/slovenia/

Iskalnik po cerkvenih arhivskih fondih posameznih slovenskih župnij

https://grobovi.zale.si

https://hbl.lzmk.hr/

https://hr.wikipedia.org/

https://kiosk.enmemoro.eu/location/celje

https://mpu.gov.hr

https://okupacijskemeje.si/

https://potkozarje.net/popis-zrtava-rata-1941-1945/

Popis žrtev vojne 1941–1945 iz l. 1964: Slovenija, Hrvaška, BiH (Popis 1964)

https://pp-mb.si/pokopalisca-v-mariboru/iskanje-pokojnikov/iskalnik-pokojnikov.aspx

http://proksima.hr/izlozba/

https://saleskiaeroklub.si/zgodovina-kluba/

https://sl.wikipedia.org/
https://sr.wikipedia.org/
https://www.drustvo-izgnancev.si/si/drustvo/
https://www.geni.com/
http://www.gottscheer.eu/drausnik.xhtml
https://www.gradrajhenburg.si/
https://www.gradskagroblja.hr/
Iskalnik grobov: https://www.gradskagroblja.hr/trazilica-pokojnika/15
http://www.jusp-jasenovac.hr
Iskalnik žrtev: http://www.jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=7618
https://www.jusp-donjagradina.org
https://www.komunalac-opatija.hr/
Iskalnik grobov: https://www.komunalac-opatija.hr/trazilica.html
http://www.muzej-nz.si
https://www.muzejsusjedstvatresnjevka.org/lokacija/drustvo-ciglenica-zagorska-ulica-28
https://www.nasadi.hr/gradska-groblja/1/gradsko-groblje-zadar/
Iskalnik grobov: http://www.axiomgis.com/Zadar
https://www.obrazislovenskihpokrajin.si
https://www.rtvslo.si
https://www.slovenska-biografija.si
https://www.stat.si/obcine
https://www.sistory.si
Iskalnik žrtev II. svetovne vojne: https://www.sistory.si/zrtve
http://www.zvezadgm.si/seznam-borcev/
http://zb-nob-zgornja-savinjska.si/predstavitev-zrtev-nacisticnega-nasilja-in-padlih-borcev-nob/zrtve-s-podrocja-mozirja/

Drugi viri

Adresar mesta Ljubljane in okolice, 1933, pridobljeno s www.sistory.si.
Adresar mesta Ljubljane in okolice, 1928, pridobljeno s Dlib.
Krajevni leksikon Dravske banovine, 1937, pridobljeno s Dlib.
Leksikon jugoslovanske muzike, zv. 1, Jugoslovanski leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1984.
Narodne novine, Republika Hrvatska, 1945–1948 (NN).
Schematismus der K. K. Landwehr (K. K. Gendarmerie, 1879–1899), pridobljeno s https://library.hungaricana.hu/en/collection/austrian_state_archives_Landwehr/.
Stalež šolstva in učiteljstva v Dravski Banovini, l. 1934, pridobljeno s www.sistory.si.
Uradni list Ljudske republike Slovenija in Uradni list Republike Slovenija.
(UL), pridobljeno s k Dlib.
Židovski biografski leksikon (delovna različica), pridobljeno s k https://zbl.lzmk.hr/ (ŽBL).

***

Spomini, oddaja TV Slovenija, avtor Janez Lombergar: Jernej Borovnik, 1. del (14. 11. 2016) in 2.

del (21. 11. 2016); pridobljeno s https://365.rtvslo.si/arhiv/spomini/174436944 in https://365.rtvslo.si/arhiv/spomini/174438557.

Ustni viri

Borko, Črtomir, Ljubljana; **Crnek**, Dejan, Ljubljana; **Draušnik**, Georg, Zagreb; sorodniki bratov in sester **Drofenik**, Rogaška Slatina, Ljubljana; **Gabršček Parežnik**, Lucija, Šentjur pri Celju; **Galič**, Antonija, Obrežje; **Godec**, Alojz, Obrežje; **Grgurić** Boris, Ogulin; **Kržan**, Rok, Bizeljsko; **Malič**, Kazimir, Vinica; **Mežnaršič**, Branko in Marija, Metlika; **Mikuš Kos**, Anica, Ljubljana; **Mlakar**, Franc, Ptuj; **Palir**, Rado in Lučka, Šentjur; **Perše**, Maja in Vesna, Velika Gorica; **Pršina**, Marko, Dolenjske Toplice; **Razbornik Kukovičič**, Jožica, Šoštanj; **Simončič**, Egon, Podvin pri Žalcu; **Sket**, Ivanka, Ljubljana; **Štakul**, Aleks in Marta, Ljubljana; **Štupar**, Martina, Metlika; družina **Šturm**, Metlika; **Šuštar**, Jasna, Dragatuš; **Tkalčec**, Olga, Zagreb; **Trpin**, Jože, Šoštanj; **Zimmer**, Vlatko, Tuzla; **Žel**, Klara, Zagreb.

Viri fotografij in slikovnega gradiva

Arhiv Slovenskega doma Zagreb (ASDZ).
Historijski arhiv Sarajevo (HAS).
Hrvatski državni arhiv, Zagreb (HDA).
Hrvatski povijesni arhiv, Zagreb (HPA).
Hrvatski povijesni muzej, Zagreb (HPM).
Osebni arhivi potomcev in sorodnikov (z navedbo pri posameznih fotografijah).
Spomen područje Jasenovac (SPJ).
Žel Jože, Sveta Trojica.
www.radiosamobor.hr/2021/06/22/obilazak-antifasistickih-spomen-obiljezja.

Uporabljeno je tudi slikovno gradivo iz knjig, navedenih v literaturi.

Kratice

BiH – Bosna in Hercegovina
KK – krstna knjiga
KPJ – Komunistična partija Jugoslavije
NN – Narodne novine, uradni list Republike Hrvaške
NOB – Narodnoosvobodilni boj
NOV in POJ – Narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi Jugoslavije
PK – poročna knjiga
OF – Osvobodilna fronta slovenskega naroda
SA – Status Animarum, knjiga župljanov
SHS – Država/Kraljevina Srbov, Hrvatov, Slovencev
SKOJ – Zveza komunistične mladine Jugoslavije
SPJ – Spominsko območje Jasenovac (Spomen-područje Jasenovac)
UL – Uradni list
UL – Univerza v Ljubljani

Avtorjeve zahvale

Knjige o taborišču Jasenovac, ki ohranjajo spomin na žrtve in ta mračni čas nesvobode, so me spodbudile, da tudi sam skušam zbrati čim več podatkov o Slovencih, ki so tam umrli ali pa so taboriščne strahote preživeli. Sestavljanje kamenčkov v mozaik zgodovine ni bilo lahko. Pomagalo mi je veliko ljudi.

Posebej se zahvaljujem Đorđu Mihoviloviću, višjem kustosu v SPJ Jasenovac, ki mi je omogočil dostop do številnih dokumentov, fotografij in knjig o trpljenju taboriščnikov. Ves čas mi je bil na voljo za pojasnila, pomoč in nasvete, z menoj je delil svoje bogato znanje. Njegove knjige, ki mi jih je podaril, so obogatile knjižnico Slovenskega doma Zagreb.

Zahvaljujem se dr. Ireni Mavrič Žižek iz Muzeja narodne osvoboditve Maribor, ki mi je kljub epidemiji koronavirusne bolezni nesebično pomagala pri iskanju dokumentov o slovenskih izgnancih in žrtvah druge svetovne vojne.

Posebno hvaležnost izrekam Agati Klinar Medaković, tajnici Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb, ki mi je bila ves čas na voljo za vsakršno pomoč, od pregledovanja do prepisovanja gradiva.

Beseda hvala ne zadostuje, da bi izrazil hvaležnost Ilinki Todorovski, ki mojih besedil ni le pregledala in uredila, ampak jih je tudi popravila, bistveno vsebinsko dopolnila, obogatila, osmislila in modernizirala. Odkrila je veliko novih podatkov, navezala stike s potomci in sorodniki, poiskala nova slikovna gradiva in napisala nove življenjepise. Ni ji bilo škoda časa za obiskovanje arhivov in muzejev, branje knjig in strokovnih člankov, brskanje po spletu. Ko se je zdelo, da smo vse že preverili, je predlagala, da vseeno preverimo še enkrat.

Hvala Matejki Tirgušek za jezikovni pregled.

Hvala potomcem žrtev, ki so nam pomagali. Vsem ostalim, ki so prispevali k izidu knjige, se zahvaljujem po abecednem vrstnem redu. To so Irena Hribar, Rolando Nikčević, dr. Filip Škiljan, Olga Tkalčec, Maja Vukičević, Jože in Klara Žel, Vesna Žganec.

Prijetno mi je bilo sodelovati s Hrvaškim državnim arhivom, zagrebškimi knjižnicami ter zgodovinskima arhivoma v Sarajevu in Zagrebu.

Na koncu gre posebna zahvala Darku Šoncu, predsedniku Slovenskega doma Zagreb in Sveta slovenske narodne manjšine Mesta Zagreb, ki je zaslužen, da bo seznam slovenskih žrtev taborišča Jasenovac ostal za naše zanamce v pričujoči knjižni obliki.

Alojz Slavko Kramar

Zagreb, april 2022

Sklepna beseda urednice

Osem desetletij po drugi svetovni vojni knjiga Alojza Slavka Kramarja popravlja krivico, ki je bila storjena »nevidnim Slovencem«, žrtvam ustaškega taborišča Jasenovac.

V povojnih analizah zločinov so bili velikokrat spregledani, saj jih je bilo v primerjavi z žrtvami judovske, srbske in romske narodnosti razmeroma malo. V evidencah so bili skriti za črko H ob taboriščni številki, saj jih niso vodili kot posebno skupino, ampak skupaj s Hrvati oz. katoliki.

Slovencev v NDH niso preganjali iz rasnih ali narodnostnih razlogov, ampak zaradi politične oporečnosti, ker so nasprotovali režimu, kolaboraciji, nacizmu in fašizmu. Ali pa po merilih vladajočih niso bili dovolj naklonjeni NDH. To denimo velja za iz Štajerske izgnane slovenske duhovnike, ki so po izkušnji z nacizmom vernike spodbujali, naj v času zla ne izgubijo upanja.

Slovenski izgnanci, ki so jih nemški okupatorji v veliki operaciji etničnega čiščenja in utrjevanja germanske meje na jugu Tretjega rajha spodili z domov, so v NDH prišli izpod dežja pod kap: nacisti so jih želeli germanizirati, ustaši pohrvatiti. Razgradnja identitete je bila namenjena zlasti prebivalcem obmejnih vasi, ki so se ob razdelitvi slovenskega narodnostnega ozemlja med štiri okupatorje – Italijo, Nemčijo, Madžarsko in NDH – l. 1941 znašli v hrvaški državi.

Nekaj taboriščnikov se je za bodečo žico znašlo prejkone po naključju, ker so jih zajeli v racijah po mestnih četrtih in vaseh ali pa v množičnih aretacijah judovskega prebivalstva.

Toda večina Slovencev je bila v NDH aretiranih in obsojenih zaradi revolucionarnih idej, članstva v KPJ ali SKOJ, podpore osvobodilnemu gibanju, pomoči partizanom, sodelovanja z Osvobodilno fronto slovenskega naroda, ki je imela podružnico tudi v Zagrebu, ali pa zato, ker so bili na napačni strani njihovi starši, otroci, bratje in sestre ali zakonci.

Tako so v taborišču končale tudi matere z otroki: Ankica Padežanin z novorojenčkom, Emilija Draušnik in Darinka Grgurić vsaka z dvema sinovoma. Za Ano Pirc in enoletno Marijanco je bilo taborišče usodno. Bili sta žena in hči slovenskega letalskega častnika Franca Pirca, ki je prebegnil iz vojske NDH k partizanom. V povojnem izkopavanju množičnih grobišč so deklico prepoznali po slinčku z izvezenim napisom, mamo pa po otroškem lončku v žepu domače halje.

Usoda slovenskih častnikov v jugoslovanski kraljevi vojski, ki so se po kapitulaciji Jugoslavije znašli na čistini, se nato pridružili hrvaškim domobranskim enotam, naposled pa odločili za sodelovanje z osvobodilnim gibanjem, bi si zaslužila posebno raziskavo. Razbitje t. i. slovenske naveze okoli častnika protiraketne obrambe Franja Balona z Bizeljskega je v taborišče Jasenovac spravila več slovenskih civilistov. Ob razkritju obveščevalne mreže, povezane z britanskimi zavezniki, so tri Slovence usmrtili, dva pa sta življenjsko pot končala v ustaškem taborišču.

Pozornosti slovenskih raziskovalcev so se doslej izmuznili predvsem rojaki, ki so bili rojeni pred prvo svetovno vojno v drugih delih nekdanje avstro-ogrske monarhije, od Avstrije do BiH, ali pa bili druga generacija Slovencev iz nekdanje Julijske krajine Kraljevine Italije, ki so pobegnili pred fašizmom in si novi dom ustvarili na Hrvaškem in v BiH še v času SHS oz. prve Jugoslavije. Med taboriščniki tako srečujemo Banjalučane, Osiječane, Karlovčane, Zagrebčane, rojene v Sloveniji, in njihove potomce povsem vpete v ta okolja, a močnih slovenskih korenin.

V Jasenovcu se je končala tudi življenjska pot prvega predsednika Društva Slovencev v Karlovcu Janka Krefta, nekajmesečno jetništvo v Stari Gradiški je preživel oče Slovenskega doma Zagrebu Fran Zavrnik.

Ko sem v 90. letih prejšnjega stoletja na Hrvaško prišla kot dopisnica slovenskega javnega medija, o tem nisem vedela ničesar. V šoli se o Slovencih v ustaških taboriščih nismo učili, ti podatki niso bili del vsakdanjega vedenja, po razpadu Jugoslavije in v času vojne na Hrvaškem, ko so strahote druge svetovne vojne prekrile plasti novih vojnih strahot, pa se je sploh zdelo, da je vse, kar je bilo prej, manj pomembno. Spomnim se zadrege, ko sem na prvi žalni slovesnosti v Jasenovcu po koncu spopadov na Hrvaškem l. 1996, od koder sem poročala za RTV Slovenija, spoznala preživelega slovenskega taboriščnika Jerneja Borovnika. Spomnim se tudi, da mi ni mogel povedati, koliko Slovencev je še bilo v tem taborišču, ker tega podatka ni imel.

Prva knjiga o slovenskih taboriščnikih v ustaških taboriščih je takrat šele nastajala. Borovnik je bil med najbolj zaslužnimi za to. Izšla je l. 1998 v samozaložbi, kot zbornik raznorodnih prispevkov, v sodelovanju in s finančno podporo članov Taboriščnega odbora Jasenovac pri slovenski borčevski organizaciji, ustanovljenem l. 1977. Ves ta čas so si najbolj vneti člani, nekdanji taboriščniki, prizadevali, da bi za nove rodove ohranili čim več spominov in naukov iz tega časa. Pisanja knjige so se lotili sami, niso želeli, da bi njihovo osebno izkušnjo »cenzurirali« zgodovinarji.

Tudi pričujoče delo ni plod znanstvene zgodovinske raziskave. Pisanja se je lotil upokojeni ekonomist, sin nekdanjega štajerskega izgnanca, ubitega v NDH. Prvotna ambicija je bila, da bi v publikacijo v izdaji Slovenskega doma Zagreb strnil vse, kar je bilo doslej zapisanega o Slovencih v taborišču Jasenovac. K sodelovanju sem bila povabljena kot poklicna novinarka predvsem zato, da bi bilo zapisano preglednejše in današnjemu bralcu razumljivejše. Uredniška vloga me je gnala v soavtorsko, saj je bilo treba številne podatke tudi vsebinsko popraviti in dopolniti, poiskati nove vire in pričevanja ter dopisati ali na novo napisati življenjepise. Z avtorjem sva si prizadevala, da bi bili objavljeni podatki čim bolj preverljivi, saj nedoslednosti in napake le še podžigajo revizioniste in zanikovalce.

Knjiga ne odgovarja na vse dileme. Je nova stopnja v raziskavi o Slovencih v ustaških taboriščih in izziv za zgodovinarje, da delo dokončajo. To so tudi dolžni novim generacijam, ki o drugi svetovni vojni vedo vse manj ali ne zmorejo vedeti več. Le tako si je mogoče razložiti primere lahkotnega razpravljanja o Jasenovcu. Kot bi Slovenci nikoli ne imeli ničesar s tem ustaškim taboriščem in kot bi jih ne zadevali poskusi oživljanja ali opravičevanja zločinskih ideologij. Kot bi bila to stvar nekoga drugega ali razprava o kom drugem. Pa ni.

V knjigi Alojza Slavka Kramarja so imena 418 slovenskih žrtev Jasenovca, 309 ubitih ali umrlih ter 109 rešenih ali preživelih. In ta številka – kot poudarja avtor – ni dokončna.

Ilinka Todorovski

Ljubljana, januar 2023

POVZETEK

Spomin na Slovence, ki so jih med letoma 1941 in 1945 deportirali v ustaško taborišče Jasenovac, nas v času novih vojn in trpljenj opominja, naj ne ponavljamo zgodovinskih napak.

Knjiga je posvečena taboriščnikom iz Slovenije ali s slovenskimi koreninami: koliko jih je bilo, kdo so bili in od kod, kako so se znašli v NDH, so tam živeli že pred vojno ali so bili v NDH izgnani, zakaj so bili aretirani in kakšna je bila njihova taboriščna usoda.

Na seznamu ubitih oz. umrlih je **309** slovenskih taboriščnikov. Še **109** jih je na seznamu rešenih oz. preživelih.

Avtorjev namen je bil, da bi številke in imena dobili človeški obraz.

Slovencev v ustaška taborišča niso zapirali na podlagi rasne zakonodaje kot Jude in Rome, prav tako niso bili tarče pregona zaradi narodnostne in verske pripadnosti, kot to velja za Srbe – pravoslavce. Zapirali so jih, ker so bili politično sumljivi, ker so podpirali osvobodilno gibanje ter nasprotovali fašizmu, nacizmu in kolaboraciji. Za deportacijo v taborišče in usmrtitev je nemalokrat zadostovalo, da niso bili dovolj naklonjeni NDH ali da so se ustaškemu režimu zoperstavili njihovi družinski člani.

Nečloveško ravnanje, žejo in lakoto, hudo pomanjkanje, mučenje in trpljenje v Jasenovcu in Stari Gradiški so izkusili številni slovenski izgnanci, a tudi Slovenci, ki so na območju tedanje NDH pognali korenine že v času Avstro-Ogrske in prve Jugoslavije ali pa so bili ob začetku vojne tam na študiju ali delu.

V taborišču Jasenovac je bil ubit prvi predsednik Slovenskega doma Karlovec Janko Krefl, nekaj mesecev je tam preživel tudi prvi predsednik Slovenskega doma Zagreb Fran Zavrnik.

SAŽETAK

Sjećanje na Slovence koji su od 1941. do 1945. deportirani u ustaški logor Jasenovac, upozorava nas da unatoč novim ratovima i patnjama ljudi ne ponavljamo povijesne pogreške.

Knjiga je posvećena logorašima iz Slovenije a i onih slovenskih korijena: koliko ih je bilo, tko su bili i odakle su došli, kako su se našli u NDH, jesu li tamo živjeli prije rata ili su tamo prognani, zašto su uhićeni i kakva je bila njihova logoraška sudbina.

Na popisu ubijenih odnosno umrlih su **309** slovenska logoraša. Još **109** su na popisu spašenih odnosno preživjelih.

Namjera autora bila je da brojevima i imenima dade ljudsko lice.

Slovenci nisu bili zatvarani u ustaške logore na temelju rasnog zakonodavstva kao Židovi i Romi, nisu bili ni meta progona zbog nacionalne i vjerske pripadnosti, kao što je to slučaj za pravoslavne Srbe. Zatvarali su ih jer su bili politički sumnjivi, jer su podržavali oslobodilački pokret i protivili se fašizmu, nacizmu i kolaboraciji. Za deportaciju u logor i pogubljenje često je bilo dovoljno da nisu bili dovoljno naklonjeni NDH ili ako su se članovi njihovih obitelji usprotivili ustaškom režimu.

Nečovječno postupanje, žeđ i glad, teške nestašice, mučenja i patnju u Jasenovcu i Staroj Gradiški doživljavali su brojni slovenski prognanici, ali i Slovenci koji su na prostoru tadašnje NDH pustili

korijene još za vrijeme Austro-Ugarske i prve Jugoslavije ili su na početku rata tamo studirali ili radili.

U logoru Jasenovac ubijen je prvi predsjednik Slovenskoga doma Karlovac, Janko Krefl, a nekoliko mjeseci u njemu je bio i prvi predsjednik Slovenskoga doma u Zagreb, Fran Zavrnik.

ABSTRACT

The memory of the Slovenians who were deported to the Jasenovac Ustasha camp from 1941 to 1945 warns us that despite new wars and human suffering, we should not repeat historical mistakes.

The book is dedicated to detainees from Slovenia and to those of Slovenian origin: how many they were, who they were and where they came from, how they found themselves in the Independent State of Croatia, whether they had lived there since before the war or were exiled there, why they were arrested and how they fared as camp prisoners.

There are 309 Slovenian prisoners listed as killed or died. Another 109 are listed as rescued or survived.

The intention of the author was to give human face to numbers and names.

Slovenians were not imprisoned in Ustasha camps based on racial legislation like Jews and Roma, nor were they targeted because of their national and religious affiliation, as was the case with Orthodox Serbs. They were imprisoned because they were politically suspicious, because they supported the liberation movement and opposed fascism, Nazism and collaboration. For deportation to the camp and execution, it often sufficed that they were not sufficiently sympathetic to the Independent State of Croatia or that members of their families stood up to the Ustasha regime.

Inhuman treatment, thirst and starvation, severe deprivation, torture and suffering in Jasenovac and Stara Gradiška were experienced by many Slovenian exiles, as well as by Slovenians who had taken root in the territory of the Independent State of Croatia back in the days the Austro-Hungarian Empire and the first Yugoslavia or who had studied or worked there when the war broke out.

The first president of the Slovenian Home in Karlovac, Janko Krefl, was killed in the Jasenovac camp, and the first president of the Slovenian Home in Zagreb, Fran Zavrnik, spent several months in the camp.